

**T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**GELENEKSEL VE YENİ DÖNEM KONUT BAHÇELERİNDE
KULLANILAN DOĞAL VE EGZOTİK BİTKİ TAKSONLARININ
İRDELENMESİ: RİZE İLİ ÖRNEĞİ**

SENA DEMİRCİ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. ENGİN EROĞLU**

DÜZCE, 2022

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL VE YENİ DÖNEM KONUT BAHÇELERİNDE
KULLANILAN DOĞAL VE EGZOTİK BİTKİ TAKSONLARININ
İRDELENMESİ: RİZE İLİ ÖRNEĞİ

Sena DEMİRCİ tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Engin EROĞLU

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Engin EROĞLU

Düzce Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Kıvanç AK

Düzce Üniversitesi

Doç. Dr. Ömer Lütfü ÇORBACI

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 29/06/2022

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

29 Haziran 2022

Sena DEMİRCİ

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans dönemim boyunca paylaşmış olduğu değerli bilgileri, yapıcı, yol gösterici yönlendirmeleri ile bu çalışmanın oluşmasına büyük katkı sağlayan ve bana bitkileri sevdiren kıymetli hocam Doç. Dr. Engin EROĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez içeriğine yapmış olduğu katkı ve desteklerinden dolayı değerli hocam Doç. Dr. Mehmet Kıvanç AK'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez içeriğine sunmuş olduğu katkı ve detaylı yönlendirmelerinden dolayı saygıdeğer hocam Doç. Dr. Ömer Lütfü ÇORBACI'ya teşekkürlerimi sunarım.

Çeşitlilik analizlerinde ve bu tez çalışmasının oluşturulmasında göstermiş olduğu katkı ve manevi desteklerinden dolayı çok değerli hocam Arş. Gör. Tuba Gül DOĞAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Değerli bilgileriyle tez çalışmasının oluşum sürecine katkı sağlayan Rize halkına teşekkürlerimi sunarım.

Arazi çalışmalarım boyunca bana ulaşım imkânı sağlayan, her zaman destekçim olan ve bana güç veren canım babam, annem ve aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

29 Haziran 2022

Sena DEMİRCİ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi
SİMGELER.....	xii
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. TEZİN KONUSU, AMACI, ÖNEMİ VE ÖZGÜNLÜĞÜ.....	3
1.1.1. Tezin Konusu.....	3
1.1.2. Tezin Amaçları.....	3
1.1.3. Tezin Önemi.....	3
1.1.4. Tezin Özgün Değeri.....	4
1.2. HİPOTEZLER.....	4
1.3. LİTERATÜR TARAMASI.....	4
1.3.1. Doğal Bitki Taksonu.....	5
1.3.2. Etnobotanik, Halk Kullanımı, Kültürel Değer.....	7
1.3.3. Bahçe ve İnsan İlişkisi.....	9
1.3.4. Kent-Kır-Bitki İlişkisi.....	11
2. MATERYAL.....	15
2.1. ARAŞTIRMA ALANI.....	15
2.1.1. Konut Bahçeleri.....	18
2.1.1.1. <i>Nayla</i>	19
2.1.2. Konut Yapıları.....	20
2.1.2.1. <i>Geleneksel Konut</i>	20
2.1.2.2. <i>Modern Konut</i>	20
3. YÖNTEM.....	22
3.1. ARAZİ ÇALIŞMASI.....	23
3.1.1. Görüşme Soruları.....	25
3.1.2. Bitkilerin Teşhis Edilmesi.....	26
3.2. VERİLERİN İŞLENMESİ.....	26
3.2.1. Açıklayıcı İstatistikler.....	27
3.2.2. Korelasyon Analizi.....	28
3.2.3. Çeşitlilik Analizleri.....	29
4. BULGULAR.....	32
4.1. GÖRÜŞME SONUÇLARINA AİT BULGULAR.....	32
4.1.1. Demografik Yapı.....	32
4.1.2. Bitkilerle İlgili Sorulara Ait Bulgular.....	34
4.1.3. Kullanım Amaçlarına Göre Bitkiler.....	42
4.1.3.1. <i>Peyzaj Özelliklerinden Dolayı Kullanılan Bitkiler</i>	42

4.1.3.2. Sembolik Özelliğe Sahip Bitkiler.....	66
4.1.3.3. Zehirli Bitkiler.....	69
4.1.3.4. Gıda Olarak Kullanılan Bitkiler	74
4.1.3.5. Yakacak Odun Olarak Kullanılan Bitkiler	87
4.1.3.6. Yapı Malzemesi Olarak Kullanılan Bitkiler	89
4.1.3.7. Eşya Olarak Kullanılan Bitkiler.....	91
4.1.3.8. Oyuncak Olarak Kullanılan Bitkiler	96
4.1.3.9. Çalgı Aleti Yapımında Kullanılan Bitkiler	103
4.1.3.10. Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler	104
4.1.3.11. Kozmetik Amaçlı Kullanılan Bitkiler	104
4.1.3.12. Diğer Amaçlarla Kullanılan Bitkiler	107
4.1.4. Bitkilerin Hikâyeleri	113
4.1.4.1. Bitkilerin Yöresel İsimlendirmeleri.....	114
4.1.4.2. Bitkilere Dair Hikâyeler.....	138
4.2. ARAŞTIRMA ALANLARINDA İNCELENEN BİTKİLERE AİT	
BULGULAR	145
4.2.1. Bitkilerin Genel Dağılımı.....	145
4.2.2. Geleneksel-Modern Konut Tipine Göre Çeşitlilik Değerleri	147
4.2.3. İlçelere Göre Bitki Çeşitliliği.....	150
4.2.3.1. İlçelere Göre Tür Zenginliği ve Çeşitlilik Değerleri.....	150
4.2.3.2. İlçeler Arası İki Toplumlu Benzemezlik Değerleri	152
4.3. DEMOGRAFİK YAPI VE BİTKİLER ARASI İLİŞKİLER	153
4.3.1. Gelir Durumu ile Bitki Taksonlarının İlişkisi	153
4.3.2. Korelasyon Analizi	154
4.4. KENTLEŞME VE BİTKİLER ARASI İLİŞKİLER	156
4.4.1. Kentleşme Derecelerine Göre Beta Çeşitlilik Değerleri	156
4.4.2. Kentleşme Derecelerine Göre Tür Zenginlik Değerleri	158
5. TARTIŞMA.....	162
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	166
7. KAYNAKLAR	176
8. EKLER	185
8.1. EK 1: GÖRÜŞME FORMU	185
8.2. EK 2: TESPİT EDİLEN BİTKİ TAKSONLARI	187
ÖZGEÇMİŞ	203

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1. Araştırma alanı ve örneklem noktaları.	16
Şekil 2.2. Araştırma alanındaki konut bahçelerine örnekler a) Derepazarı Merkez Mahallesinde avlu çevresine kurulu bir bahçe b) Ardeşen Çiftekavak Mahallesinde yapay göl çevresine kurulu bir bahçe.	18
Şekil 2.3. Araştırma alanındaki Merkez ilçeye bağlı Azaklıhoca köyünden çay bahçelerine örnekler.	19
Şekil 2.4. Araştırma alanındaki nayla örnekleri a) Hemşin'in Bahar Mahallesinden bir nayla örneği b) Merkez ilçe Azaklıhoca köyünden bir nayla örneği.	19
Şekil 2.5. Araştırma alanında geleneksel konutu temsil eden örnekler a) Hemşin'in Bahar Mahallesinde bulunan kırma taş ve yığma tuğladan yapılmış geleneksel konut örneği b) Derepazarı Çakmakçılar köyünde bulunan kırma taştan yapılmış geleneksel konut örneği.	20
Şekil 2.6. Araştırma alanında modern konutu temsil eden örnekler a) Çayeli ilçesi Limanköy Mahallesinden bir örnek b) Pazar ilçesi Soğuksu Mahallesinden bir örnek.	21
Şekil 3.1. Araştırmanın materyal ve yöntem şeması.	22
Şekil 4.1. Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı.	32
Şekil 4.2. Katılımcıların cinsiyet gruplarına göre dağılımı.	32
Şekil 4.3. Katılımcıların eğitim durumuna göre dağılımı.	32
Şekil 4.4. Katılımcıların meslek grubuna göre dağılımı.	33
Şekil 4.5. Katılımcıların gelir durumuna göre dağılımı.	33
Şekil 4.6. Katılımcıların ikamet sürelerine göre dağılımı.	33
Şekil 4.7. Katılımcıların sahip olduğu etnik kökenlere göre dağılımı.	34
Şekil 4.8. Konut tiplerine göre dağılım.	34
Şekil 4.9. "Olmazsa olmaz" olarak nitelendirilen ilk 10 bitki taksonu.	36
Şekil 4.10. Bitkilerin "olmazsa olmaz" olarak nitelendirilme nedenleri.	36
Şekil 4.11. Bitkilerin kullanılan kısımlarına göre dağılımı.	38
Şekil 4.12. Bahçelere dahil edilmek istenen ilk 10 bitki taksonu.	39
Şekil 4.13. En güzel seçilen ilk 10 bitki taksonu.	40
Şekil 4.14. En çirkin seçilen ilk 10 bitki taksonu.	41
Şekil 4.15. Estetik görüntüye sahip egzotik bitki taksonları a) <i>Justicia carnea</i> Lindl. b) <i>Zinnia elegans</i> Jacq. c) <i>Hydrangea macrophylla</i> (Thunb.) Ser.	65
Şekil 4.16. Estetik görüntüye sahip doğal bitki taksonları a) <i>Rhododendron ponticum</i> L. b) <i>Primula vulgaris</i> Huds. c) <i>Oxalis articulata</i> Savigny.	66
Şekil 4.17. Sembolik özelliğe sahip bitki taksonları a) Tombul çocukları çağrıştıran <i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl. b) Issızlığı çağrıştıran <i>Hedera helix</i> L.	69
Şekil 4.18. Zehirli bitki örnekleri a) <i>Nicandra physalodes</i> (L.) Gaertn. b) <i>Arum italicum</i> Mill.	74
Şekil 4.19. Gıda olarak kullanılan bitki taksonları a) <i>Diospyros kaki</i> L. Fil. b) <i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsumura & Nakai c) <i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC.	87
Şekil 4.20. Yakacak odun olarak kullanılan <i>Camellia sinensis</i> (L.) O. Kuntze.	89
Şekil 4.21. Eşya yapımında kullanılan bitki taksonları a) Saksı olarak kullanılan <i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl. b) Çay sepeti yapımında kullanılan <i>Corylus avellana</i> L. c) Masa yapımında kullanılan <i>Castanea sativa</i> Mill.	

d) Avize yapımında kullanılan <i>Castanea sativa</i> Mill. kökü.....	96
Şekil 4.22. Oyun oynama amacıyla kullanılan bitki taksonları a) <i>Phaseolus vulgaris</i> L. yaprağı b) Meyvesinin ipeğinden örgü yapılarak oynanan <i>Zea mays</i> L. c) Kınalı mısırı bulma oyununda aranan <i>Zea mays</i> L. subsp. <i>mays</i> L.....	103
Şekil 4.23. Kozmetik amaçlı kullanılan bitki taksonları a) <i>Rosa</i> sp. L. b) <i>Impatiens balsamina</i> L. c) <i>Camellia sinensis</i> (L.) O. Kuntze.....	107
Şekil 4.24. Diğer amaçlarla kullanılan bitki taksonları a) Gelir kaynağı olarak yetiştirilen <i>Camellia sinensis</i> (L.) O. Kuntze b) Tohum olarak kurutulan <i>Zea mays</i> L. c) Aşılarda anaç olarak kullanılan <i>Citrus trifoliata</i> L.....	113
Şekil 4.25. Yöresel adlara sahip bitki taksonları a) Çiçekleri akşamları açıldığı için “akşam-sabah” olarak adlandırılan <i>Mirabilis jalapa</i> L. b) Medine’de çok karşılaşıldığı için “Medine çiçeği” olarak adlandırılan <i>Hibiscus syriacus</i> L. c) Sarılıcı bitki olmasından dolayı “şali” olarak adlandırılan <i>Calystegia silvatica</i> (Kit.) Griseb.....	138
Şekil 4.26. a) Tespit edilen bitkilerin familyalara göre dağılımı b) Bitki taksonlarının Raunkiaer’in hayat formlarına göre dağılımı c) Bitki taksonlarının mevsimsel durumlarına göre dağılımı d) Bitki taksonlarının orijinlerine göre dağılımı.	145
Şekil 4.27. Konut tiplerine göre beta çeşitlilik değerleri.	147
Şekil 4.28. Konut tiplerine göre tür zenginlik değerleri.	147
Şekil 4.29. Bitkilerin orijinlerine göre modern ve geleneksel konut tür zenginlik değerleri.....	148
Şekil 4.30. Bitkilerin orijinlerine göre modern ve geleneksel konut ortalama tür zenginlik değerleri.....	148
Şekil 4.31. Bitkilerin orijinlerine göre modern ve geleneksel konut tipindeki beta çeşitlilik değerleri sonuçları a) β_C b) β_R c) β_I d) β_E e) β_T	149
Şekil 4.32. İlçelerin bitki tür zenginliği değerleri.....	150
Şekil 4.33. İlçelerin β_C indisine göre değerleri.	150
Şekil 4.34. İlçelerin β_T indisine göre değerleri.	151
Şekil 4.35. İlçelerin β_R indisine göre değerleri.	151
Şekil 4.36. İlçelerin β_I indisine göre değerleri.	152
Şekil 4.37. İlçelerin β_E indisine göre değerleri.	152
Şekil 4.38. Gelir durumuna göre tür zenginliği.	153
Şekil 4.39. Gelir durumuna göre konut başına düşen ortalama doğal ve egzotik bitki taksonu.	153
Şekil 4.40. Gelir durumuna göre dikilen doğal ve egzotik bitki taksonu toplamı.	154
Şekil 4.41. Kentleşme derecelerine göre beta çeşitlilik analizi sonuçları a) β_C b) β_R c) β_I d) β_E e) β_T	156
Şekil 4.42. Kentleşme derecelerine göre orijin dağılımları a) β_C b) β_R c) β_I d) β_E e) β_T	157
Şekil 4.43. Kent-kır kesiti boyunca bitki takson çeşitliliği değişimi a) Doğal tür zenginliği b) Egzotik tür zenginliği c) Odunsu bitki tür zenginliği d) Yer örtücü bitki tür zenginliği.	158
Şekil 4.44. Kentleşme derecelerine göre konut başına düşen ortalama takson sayısı. .	159
Şekil 4.45. Kentleşme derecelerinin orijinlere göre sınıflandırılması a) Ortalama tür zenginlik değerleri b) Toplam tür zenginlik değerleri.....	159
Şekil 4.46. Genel bitki tür zenginliği deseninin ortaya konulduğu kesit çizgileri (A-A': GB-KD kesiti, B-B': Merkez ilçeden geçen KB-GD kesiti, C-C ': Güneysu ilçesinden geçen KB-GD kesiti).	160
Şekil 4.47. Güneybatı-kuzeydoğu enleminde kentsel kırsal kesitler boyunca bitki tür	

zenginliği deseni (A-A').	160
Şekil 4.48. Kuzey-güney boylamında kentsel-kırsal kesitler boyunca bitki tür zenginliği değişimi a) Merkez ilçeden geçirilen kuzeybatı-güneydoğu kesitinde bitki tür zenginliği deseni (B-B') b) Güneysu ilçesinden geçirilen kuzeybatı-güneydoğu kesitinde bitki tür zenginliği deseni (C-C').....	161
Şekil 8.1. Görüşme soruları formu ön yüzü.....	185
Şekil 8.2. Görüşme soruları formu arka yüzü.....	186

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 3.1. İlçe düzeyinde örnekleme alanlarının dağılım tablosu.	24
Çizelge 4.1. Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.	43
Çizelge 4.2. Sembolik özelliğinden dolayı kullanılan bitkiler.	66
Çizelge 4.3. Zehirli bitkiler.	69
Çizelge 4.4. Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.	74
Çizelge 4.5. Yakacak odun olarak kullanılan bitkiler.	87
Çizelge 4.6. Yapı malzemesi olarak kullanılan bitkiler.	90
Çizelge 4.7. Eşya olarak kullanılan bitkiler.	91
Çizelge 4.8. Oyuncak olarak kullanılan bitkiler.	97
Çizelge 4.9. Çalgı aleti yapımında kullanılan bitkiler.	104
Çizelge 4.10. Kozmetik amaçlı kullanılan bitkiler.	105
Çizelge 4.11. Diğer amaçlarla kullanılan bitkiler.	107
Çizelge 4.12. Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.	114
Çizelge 4.13. Konut bahçelerinde en sık rastlanan 10 bitki taksonu.	146
Çizelge 4.14. Spearman korelasyon analiz sonuçları.	155
Çizelge 8.1. Tespit edilen bitki taksonları.	187

KISALTMALAR

BİÇEB	Biyolojik Çeşitlilik Bileşenleri
Ch	Chamaephytes (Yer örtücü)
Cr	Cryptophytes (Sarı ve Tırmanıcı)
Ç	Çiçek
D	Doğal
DR	Dikilen Doğal-Rize
DT	Dikilen Doğal-Türkiye
E	Egzotik
G	Gövde
He	Hemicryptophytes (Çalı)
HY	Her Dem Yeşil
K	Kök
M	Meyve
Ph	Phanerophytes (Ağaç)
S	Sürgün
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
T	Tohum
Th	Therophytes (Ağaççık)
Y	Yaprak
YD	Yaprak Döken

SİMGELER

β	Beta
β_C	Cody's Beta Çeşitlilik İndisi
β_E	Routledge's Beta Çeşitlilik İndisi
β_I	Routledge's Beta Çeşitlilik İndisi
β_J	Jaccard Beta Çeşitlilik İndisi
β_R	Routledge's Beta Çeşitlilik İndisi
β_{SOR}	Sørensen Beta Çeşitlilik İndisi
β_T	Wilson ve Shmida's Beta Çeşitlilik İndisi
km	Kilometre

ÖZET

GELENEKSEL VE YENİ DÖNEM KONUT BAHÇELERİNDE KULLANILAN DOĞAL VE EGZOTİK BİTKİ TAKSONLARININ İRDELENMESİ: RİZE İLİ ÖRNEĞİ

Sena DEMİRCİ

Düzce Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Engin EROĞLU

Haziran 2022, 202 sayfa

Aralarında ayrılmaz bir bağ kurulan insan ve bitki birlikteliği yaşam biçimini etkileyerek kültürün şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Ancak teknolojik ve ekonomik gelişmelerin hızla arttığı günümüzde kültürler gözle görülür bir şekilde farklılaşmakta ve çoğu unutulmaya yüz tutmaktadır. Yapılan bu çalışmada doğal bitki taksonu kullanımının ve tanınırlığının ne seviyede olduğu, kişiler ve bahçeleri arasındaki bağın bitkisel ve demografik veriler ile ilişkilendirilmesi, konut sahiplerinin bitkiler ile olan kültürel bağının irdelemesi amaçlanmıştır. Zengin bitki çeşitliliğine sahip olan Rize ili çalışma alanı olarak belirlenmiş, il sınırları içerisindeki 12 ilçeye bağlı 29 köy ve 24 mahallede olmak üzere toplam 53 ayrı örneklem alanında bulunan 150 farklı konut bahçesinde çalışmalar yürütülmüştür. Haziran-Ekim ayları arasında arazi çalışmaları sürdürülmüş, konut sahipleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yerinde yapılan arazi çalışmaları sonucunda 120 familyaya ve 401 cinse ait 603 bitki taksonu tespit edilmiştir. Bunların %45'inin doğal, %55'inin egzotik bitki taksonu olduğu belirlenmiştir. En çok karşılaşılan familya 58 farklı taksona ait Asteraceae olurken, en çok karşılaşılan doğal bitki taksonu *Commelina communis* L., egzotik bitki taksonu *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze ve dikilen doğal bitki taksonu *Brassica oleracea* L. var. *viridis* L. olmuştur. Kullanım amaçlarına göre 603 bitkinin 511 tanesinin en az bir amaçla kullanıldığı, 408 farklı bitkinin ise çoğunluğu oluşturarak görselliğinden dolayı kullanıldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların demografik özellikleri ile görüşme sorularına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Konut sahipleriyle yapılan görüşmeler sonucu; en güzel bulunan bitki taksonu *Zea mays* L. olarak belirlenirken, en çirkin bulunan taksonun *Tradescantia fluminensis* Vell. olduğu belirtilmiştir. Modern ve geleneksel konut bahçeleri kıstasında incelenen beta çeşitlilik değerlerine göre modern konut tiplerinde çeşitliliğin daha yüksek çıktığı görülmüştür. Bahçelerine doğal bitki taksonlarını dikmeye dikkat ettiğini söyleyen konut sahiplerinin çoğunlukta olduğu bu çalışmada, elde edilen sonuçlar belirtilenin tam aksi olduğunu göstermiştir. Yapılmış olan bu çalışma ile doğal bitki taksonlarına olan ilginin artarak biyoçeşitliliğin korunmasına katkı sağlaması ön görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Bitki, Çeşitlilik, Kültür, Rize, Takson.

ABSTRACT

EXAMINATION OF NATIVE AND EXOTIC PLANT TAXONS USED IN TRADITIONAL AND NEW PERIOD HOME GARDENS: THE CASE OF RIZE

Sena DEMİRCİ

Düzce University

Institute of Graduate Studies, Department of Landscape Architecture

Master's Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Engin EROĞLU

June 2022, 202 pages

The association of humans and plants, with which an inseparable bond has been established, has played a major role in shaping the culture by influencing the way of life. However, in today's world where technological and economic developments are increasing rapidly, cultures are visibly different and most of them are on the verge of being forgotten. In this study, it was aimed to examine the level of use and recognition of natural plant taxa, to associate the bond between people and their gardens with plant and demographic data, and to examine the cultural bond of house owners with plants. The province of Rize, which has a rich plant diversity, was determined as the study area, and studies were carried out in 150 different residential gardens located in a total of 53 different sample areas, in 29 villages and 24 neighborhoods of 12 districts within the provincial borders. Fieldwork continued between June and October, and semi-structured interviews were held with the homeowners. As a result of the field studies carried out on site, 603 plant taxa belonging to 120 families and 401 genera were identified. It has been determined that 45% of them are natural and 55% are exotic plant taxa. While the most encountered family is Asteraceae belonging to 58 different taxa, the most common natural plant taxon is *Commelina communis* L., the exotic plant taxon *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze and the planted natural plant taxon *Brassica oleracea* L. var. *viridis* L.. According to their intended use, it was determined that 511 of 603 plants were used for at least one purpose, and 408 different plants were mostly used because of their visuality. It was observed that there was a significant relationship between the demographic characteristics of the participants and their answers to the interview questions. As a result of the interviews with the homeowners; The most beautiful plant taxon was *Zea mays* L., while the ugliest taxon was *Tradescantia fluminensis* Vell. has been stated. According to the beta diversity values examined in the criteria of modern and traditional residential gardens, it was observed that the diversity was higher in modern house types. The results of this study, in which the majority of the homeowners said that they pay attention to planting natural plant species in their gardens, showed the opposite of what was stated. With this study, it has been foreseen that the interest in natural plant taxa will increase and contribute to the protection of biodiversity.

Keywords: Culture, Diversity, Plant, Rize, Taxon.

1. GİRİŞ

En küçük ölçeğinden en büyük ölçeğine kadar etrafımızı çepeçevre saran bitkiler, Dünya'nın var oluşundan beri hayatımızın bir parçası olmayı başarmış canlı materyallerdir. Doğada insan elinin değmediği en ücra köşelerde dahi var olduğu gibi insan müdahalesiyle de masamızın üstündeki en küçük bitkiden devasa alanlara kadar her türlü alanda bitkiler karşımıza çıkabilmektedir. İnsanoğlunun yaşamını sürdürmesi için ihtiyaç duyduğu barınak, yiyecek, ilaç, kıyafet gibi çeşitli amaçlarla kullanımının dışında bitki; insan ile olan ilişkisinde kültür, bilim, sanat, ekonomi, ticaret ve daha birçok alanı şekillendirmede rol oynamaktadır.

İnsanların çevresiyle etkileşimi ve iletişimi sonucunda oluşan ortak değerler bütünü olan kültürün aktarımında, bitkiler önemli bir yere sahiptir. Bu anlamda bitkiler; sahip oldukları estetik ve fonksiyonel değerleri dışında, buldukları alana sembolik anlamlar yükleyen öğeler olarak da kullanılmaktadır [1]–[3].

Konut bahçeleri; insanların doğa ile bağlantı içinde olmasına, birbirleriyle sosyalleşmesine, dinlenmesine, rahatlamasına, sağlıklı aktiviteleri gerçekleştirebilmesine ve bu gibi faaliyetleri yapabilmesine imkan sunan mekânlardır [4]–[6]. Aynı zamanda kişinin hür iradesiyle ve imkanları dahilinde planlayabildiği, belli ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bitkiler yetiştirebildiği, çevresindeki doğayı taklit yoluyla yerli bitki bahçeleri dahi tasarlayabildiği özel yeşil alanlardan biridir [4], [6]. Bu amaçlarla bahçelere dahil edilen bitkilerin kişilerin yaşı, cinsiyeti, ekonomik düzeyi, eğitim durumu, mesleği, etnik kökeni ve kültürel değerleri gibi özelliklerinden etkilendiği bilinmektedir [4], [7]–[12].

Doğal bitki taksonları, insanlar aracılığıyla bir bölgeye taşınmamış olan ve uzun yıllar bu bölgelerde doğal olarak yetişen bitkileri temsil etmektedir. Doğal bitkiler ait oldukları bölgede yapılan tasarım çalışmalarında daha doğal görüntü oluşturarak alana aidiyet kazandırmaktadırlar [13]. Doğal bitkiler yetiştikleri bölgelerde insan müdahalesine ihtiyaç duymadan kendi kendine yetebilme yeteneğine sahiptir. Buldukları alandaki şartlara karşı tolerans gösterebilme potansiyelleri yüksek olan doğal bitkiler, bakım istekleri az olan kanaatkar bitkilerdir [13], [14].

Doğal bitki taksonlarının aksine; buldukları bölgeye ait olmayıp alana doğal olmayan yöntemlerle taşınan egzotik bitkilerin, ekonomik ve ekolojik dezavantajları yüksektir. Aynı zamanda egzotik bitkilerin kullanımı, alanda bulunan doğal bitkilerin üzerinde baskı uygulayarak doğal kaynakların bozulmasına, hatta yok olmasına neden olabilmektedir [8], [15]. Günümüzde ulaşım imkanlarının gelişmesi ve bazı kısıtlılıkların ortadan kalkması ile egzotik bitki taksonlarının temini kolaylaşmış ve bu taksonlara olan taleplerde artış görülmüştür [10]. Yapılan araştırmalar da bu durumu destekler nitelikte olup doğal bitki taksonlarının egzotik taksonlara oranla peyzaj çalışmalarında daha az tercih edildiğini, incelenen bazı fidanlıklarda daha çok egzotik bitkilerin bulunduğunu göstermektedir [8], [13], [16]–[20].

Bazı ülkelerdeki biyoçeşitliliğin az olması doğal olmayan bitkilere yönelimin artmasına neden olmaktadır. Ancak biyoçeşitlilik açısından zengin olan ülkemizde bu tür yönelimlerin önüne geçilmesi hem ekosistemlerin sağlıklı kalmasında hem de doğal bitki taksonlarının gelecek nesillere korunarak aktarılmasında büyük önem taşımaktadır.

Birçok medeniyet, büyüyen ve gelişen kentsel bir çekirdekle başlamıştır. Yaklaşık iki yüzyıl önce şehir sakinleri toplam nüfusun %3'ünden daha az olmasına rağmen, bu oran 1900'lerde %13'e yükselmiştir [21]. Modern toplumlarda çevre sorunlarının artması ile ekolojik düşüncenin yaygınlaşması arasında pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir [22]. Sanayi devriminden bu yana, kırsal alanlardan kentlere artan göç, kentlerin ekolojik taşıma kapasitelerini aşmasına ve dolayısıyla çevre sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur [23]. Kentsel gelişmeyle birlikte birçok ekolojik bileşen bu durumdan olumsuz etkilenme eğilimindedir. McKinney yayınında, kentsel merkezlere doğru giderek daha yaygın hale gelen bir fenomen olan şehirlerde habitat kaybının önemini göstermiştir [24].

Genellikle bina ve bitki örtüsünden oluşan kentsel yerleşim alanları, baskın arazi kullanım türlerinden biri ve önemli bir habitat türüdür [25]. Günümüz şehirleri, coğrafi bölgelerinin doğal bitki örtüsü içerisinde birçok egzotik bitkiyi barındırmaktadır. Böylece kentsel alanlar çevrelerindeki kırsal alanlardan farklılaştırılmakta ve yapay bir kentsel ekosistem oluşturulmaktadır [26]. Bu yapay ekosistem, fauna çeşitliliğinin yanı sıra şehir çeperinin doğal durumundaki bitki taksonlarının çeşitliliği üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir [27]. Şehir, ekolojik değişikliklerin yakından izlenebildiği bir laboratuvarıdır [28]. Konut bahçeleri, kentsel yeşil altyapının sürdürülebilirliği için önemli yaşam alanlarıdır [6]. Kent merkezindeki doğal olmayan bitki taksonlarının çeşitliliği, habitat bozulması ve parçalanması ile bağlantılı yoğun insan faaliyetlerinin sonucudur [24]. Son yıllarda tüm

dünyada endişe verici bir oranda artan kentleşme, biyolojik çeşitliliğin kaybolmasına hatta yok olmasına neden olmuştur [29].

Kent merkezindeki ve çevresindeki bitki çeşitliliği, ekosistem üzerindeki aşırı antropojenik baskıyı temsil eder [30]. Kentleşme, doğal bitki çeşitliliğinin kaybolmasının en önemli nedenlerinden biridir. Kentsel ve kırsal alanlarda bitki taksonlarının dağılım şekli net değildir. Kentleşme derecesi ile bitki çeşitliliği arasındaki ilişki belirsizdir [31]. Bu konunun araştırılmaya ihtiyacı vardır.

1.1. TEZİN KONUSU, AMACI, ÖNEMİ VE ÖZGÜNLÜĞÜ

1.1.1. Tezin Konusu

Çalışmanın ana konusunu doğal bitki taksonlarının geçmişteki ve günümüzdeki kültürel değerleri oluşturmaktadır. Buna yönelik yapılan tez çalışmasında bahçe sahiplerinin hem kendi diktikleri hem de doğal olarak yetişen bitkilerin kullanım şekilleri, bahçe ve bitkilerine bakış açıları üzerinde durulmaktadır. Yapılan çalışmanın insan ve kültür ilişkisine bitkisel açıdan ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.1.2. Tezin Amaçları

Kültürel miras doğal bitki taksonlarının kültürel değerlerinin yok olmadan gelecek nesillere aktarılması çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır.

Yapılan çalışmanın diğer amaçları ise şu şekilde sıralanmıştır:

1. Rize ili kapsamındaki konut bahçelerindeki bitki çeşitliliğinin belirlenmesi,
2. Rize il sınırları içindeki konut bahçelerinde bitki çeşitliliğinin kentleşme derecelerine göre, konut tiplerine göre, ilçe bazındaki değişimlerine göre, bitkilerin orijinlerine göre ve demografik verilere göre değişiminin ortaya koyulması,
3. Bitkilerin hangi amaçlarla kullanıldığının tespiti,
4. İnsan-bahçe-bitki ilişkilerinin ne durumda olduğunun ortaya koyulması.

1.1.3. Tezin Önemi

Yapılan tez çalışması kültürel değerleri bitkisel anlamda desteklemesi, yöre halkı için bitkilerin değerini belirtmesi, bitkilerin geçmiş zamandaki kullanım detaylarını yazılı kaynak olarak saklayarak gelecek nesillerin de bu bilgilere ulaşmasını sağlaması açısından önem arz etmektedir.

1.1.4. Tezin Özgün Değeri

Rize'nin modern ve geleneksel konut bahçelerindeki otsu ve odunsu bitki çeşitliliğini tespit etmesi, Rize'de daha önce araştırılmamış kırsal-kentsel gradyanlar boyunca bitki çeşitliliğini ele alması ve konut sahipleri ile bahçeleri arasındaki ilişkiyi irdelemesi ile yapılan diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

1.2. HİPOTEZLER

Yapılan çalışmanın olası varsayımları şu şekildedir;

- Bitkilerin kullanım çeşitliliğiyle kullanım sıklığı arasında ilişki vardır.
- Örneklem yapılan çalışma alanında geleneksel ve modern konut bahçelerinde tercih edilen bitki çeşitliliği farklılık gösterir.
- Doğal ve egzotik bitki taksonları konut bahçelerindeki bitki çeşitliliğinin ortaya koyulmasında önemli elemanlardır.
- Doğal bitki taksonlarının bahçelerde kullanılma sıklığı taksonun tanınma potansiyeliyle ilişkilidir.
- Çalışma alanındaki demografik yapı ile bitki çeşitliliği arasında ilişki vardır.
- Egzotik bitki taksonları genel itibarıyla estetik özelliklerinden dolayı tercih edilir.
- Bahçelerde sıklıkla tercih edilen bitkilerin geleneksel özelliklerinden faydalandığı görülür.
- Bitki çeşitliliği kentsel alanlardan kırsal alanlara doğru gidildikçe değişim gösterir.

1.3. LİTERATÜR TARAMASI

Tez konusuna yönelik yapılmış olan yurt içi ve yurt dışı tez, makale, bildiri, proje vb. kaynaklar; kültür, halk kültürü, etnobotanik, kültürel değer, kültürel sembol, kentleşme, biyoçeşitlilik, doğal bitki taksonu anahtar kelimeleri kullanılarak aranmış ve detaylı bir şekilde incelenmiştir. Literatür taraması yapılırken 1994-2022 yılları arasındaki çalışmalar incelenmiştir. Kronolojik sıralamaya göre incelenen kaynaklar şu şekildedir;

1.3.1. Doğal Bitki Taksonu

Anşın ve Terzioğlu [32] 2000 yılında Rize, Trabzon ve Artvin illerinde yapmış oldukları çalışmada; iç ve dış mekanlarda kullanılabilir tırmanıcı bitkileri tespit etmiş, bu bitkileri doğal ve egzotik olma durumlarına göre ayırmıştır. Araştırma sonucunda tespit edilen toplam 82 bitkinin 45'inin doğal taksonlardan meydana geldiği görülmüştür.

Yaldız, Yüksek ve Şekeroğlu'nun [33] 2010 yılında Rize ili kapsamında yaptığı çalışmada yörenin doğal bitki örtüsünde tıbbi amaçla kullanılan ve aromatik özelliğe sahip 30 bitki belirlenmiştir. Ekonomik değere de sahip olan bu bitkilerin yöresel isimleri, kullanım amaçları, etkileri ve etkin maddeleri literatür taramalarından ve elde edilen incelemelerden faydalanılarak bir araya getirilmiştir.

Acar ve Sarı [10] 2010 yılında Trabzon ilinde yaptıkları çalışmada; 125 konut bahçesini incelemiş, yaptıkları incelemeler sonucu alanda 232 odunsu bitki taksonuna ulaşmıştır. Araştırma ölçeği; konut ve site bahçeleri, 3 farklı konut yaşı ve 3 farklı kent dokusuna göre sınıflandırılarak bu sınıflandırmalara göre bitki çeşitliliğinde var olan farklılıklar incelenmiştir. Bahçelerde en çok tespit edilen 10 bitkinin peyzaj çalışmalarında kullanım potansiyelleri estetik, ekolojik özellik, doğallık ve fonksiyonellik başlıkları altında değerlendirilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda, bahçelerde egzotik bitkilerin baskın bir şekilde bulunduğu tespit edilmiştir.

Bekci, Cengiz ve Cengiz [8] 2012 yılında Bartın belediye sınırları içinde kalan, yeni ve eski dönem yapılarına ait toplam 120 konut bahçesinde incelemeler yapmıştır. Çalışma sonucunda 140 bitki taksonu kaydedilmiş, bunların 113'ünün egzotik taksonlardan oluştuğu tespit edilmiştir. En yüksek tür zenginliğine yeni konut tiplerinde ve konut yaşı 10 yıldan az olanlarda rastlanmıştır. Çalışmada bir diğer sonuç olarak, egzotik bitkilerin daha çok yeni dönem konut bahçelerinde görüldüğü bilgisine ulaşılmıştır.

Çobanoğlu [34] 2012 yılında yayınlamış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında Rize ilinin Güneysu ilçesi ve Çağrankaya Yaylası arasında kalan 4 önemli alanda flora ve vejetasyon incelemeleri yapılmıştır. Yapılacak flora araştırmalarında kaynak olarak kullanılması öngörülen çalışma sonucunda 517 bitki taksonuna ulaşılmış, çalışma alanı içinde bulunan 3 vejetasyon tipindeki bitki birlikleri tanımlanmıştır.

Cengiz, Cengiz ve Yıldız'ın [16] 2013 yılında yapmış oldukları çalışmada Bartın ilinin doğal bitkilerinin fidanlık ve seralarda bulunma durumunu incelemişlerdir. İncelenen 7

fidanlıkta tespit edilen 114 farklı bitki taksonununun 77'sinin egzotik süs bitkilerinden meydana geldiği görülmüştür.

Gül [35] 2014 yılında yapmış olduğu çalışmada; Rize'de bulunan tıbbi ve aromatik özelliğe sahip, ekonomik getiri sağlayabilecek bitkileri tanıtmıştır. Bu amaçla belirlediği 42 bitkinin; yöresel adlarını, içerdikleri etkin maddeleri, kullanım şekillerini ve amaçlarını bitki görselleriyle birlikte sunmuştur.

Karaşah ve Sarı [36] 2018 yılında Trabzon, Rize ve Artvin illeri kapsamında yapmış oldukları çalışmada, kentsel alanlara kimlik kazandıran elemanlar olarak doğal bitki taksonlarının potansiyellerini araştırmışlardır. Bu amaçla yapılan anket çalışmasında 12 uzmanın görüşleri alınmıştır. Sonuç olarak çalı ve ağaçlardan oluşan 34 doğal bitki taksonununun peyzaj çalışmalarında kullanımı öneri olarak sunulmuştur. Üç il için en çok önerilen bitkiler *Rhododendron ponticum* L., *Picea orientalis* (L.) Link ve *Fagus orientalis* Lipsky olmuştur. Doğal takson olmamasına rağmen Rize ili için önemli bir bitki olan *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze de tüm katılımcılar tarafından önerilmiştir.

Baykal, Atamov ve Yüksek'in [37] 2018 yılında yayınlamış oldukları çalışmada, Rize'nin Ardeşen ilçesinde bulunan Tunca Vadisi Tabiat Parkı kapsamında 408 bitki taksonuna ulaşılmıştır. Alanda en sık karşılaşılan familya 44 takson ile Asteraceae olurken, 20 bitki taksonununun endemik olduğu tespit edilmiştir.

Eroğlu ve arkadaşlarının [38] 2019 yılında Düzce ilinde yaptıkları çalışmada Düzce'nin otsu 4 endemik bitki taksonu belirlenmiş ve vejetasyon dönemleri boyunca bu bitkilerin değişimleri gözlemlenmiştir. Haziran-Ekim ayları arasındaki bitkilerin mevsimsel durumları fotoğraflanarak peyzaj mimarlığında kullanım alanları, estetik değerleri ve yetiştirme ortamlarına ait özellikler ortaya koyulmuştur. Sonuç olarak bu 4 bitki taksonunun bitkilendirme çalışmalarında tercih edilebilir olduğu belirlenmiştir.

Demir ve Atamov'un [39] 2019 yılında yayınlamış oldukları çalışmada Rize'nin Galerüzü ve Ceymakçur yaylaları arasındaki floristik yapıyı incelemiş, 226 bitki taksonunu tanımlamışlardır. Tespit edilen bitkilerin bulunduğu alan, yetiştiği ortam, rakım, toplandığı tarih, fitocoğrafik bölgesi, hayat formu ve endemik olma durumu bir araya getirilip sunulmuştur. Çalışma alanında 25 takson ile en çok karşılaşılan familya Asteraceae olurken, 20 bitki taksonununun endemik olduğu belirlenmiştir.

Polat'ın [40] 2020 yılında sunduğu çalışmada; Balıkesir ilinde bulunan ağaç, çalı veya ağaç, çalı veya ağaççık, çalı ve otsu bitki formlarına sahip 229 doğal bitki taksonununun

peyzaj mimarlığı çalışmalarında kullanılabilme potansiyellerini incelemiştir. Yaptığı incelemeler sonucu doğal bitkilerin süs, estetik, yer örtücü, çit ve koku özelliklerinden dolayı kullanılabilirliğini her bitki taksonu için ayrı ayrı listelemiştir.

Surat [41] 2020 yılında Artvin ili kapsamında yapmış olduğu çalışmada ilde doğal olarak yetişen tıbbi, aromatik ve ekonomik özelliğe sahip 81 odunsu bitkiye ulaşmış, bu bitkilerden peyzaj çalışmalarında yararlanılma potansiyelini belirlemiştir.

1.3.2. Etnobotanik, Halk Kullanımı, Kültürel Değer

Doğanoğlu, Gezer ve Yücedağ'ın [42] 2006 yılında Isparta ilinin Yenişarbademli ilçesinde sürdürdükleri çalışmada, yöre halkından 100 kişiyle görüşmeler yapılmıştır. 2002 ve 2004 yılları arasında arazi çalışmaları boyunca tespit edilen 43 doğal bitki taksonunun; Latince ve yöresel adları, familyaları, aromatik ve tıbbi amaçla kullanımları, kullanılan kısımları, tespit edildikleri ortamın konum ve özellikleri listelenmiştir.

Toledo, Galetto ve Colantonio [43] 2009 yılında Arjantin'in Cordoba şehrinin kırsal kesimlerinde yetişen yenilebilir ve şifalı bitkilerin kullanımını etkileyen faktörler üzerine bir makale çalışması yapmışlardır. Çalışma alanı için yıllık ortalama yağış miktarı, sıcaklık miktarı, nüfus yoğunluğu gibi özellikleriyle birbirinden ayrılan 3 farklı biyocoğrafik bölge seçilmiştir. Seçilen bu bölgelerde bulunan 9 kırsal toplulukta yaşayan insanların; yenilebilir veya şifalı olan bitkiler hakkındaki bilgileri ve kullanım şekilleri belirlenmiş, bitki kullanımlarındaki kültürel ve çevresel faktörlerin insan algısı üzerine etkisi incelenmiştir.

Sağiroğlu ve arkadaşlarının [44] 2012 yılında Trabzon ilinin Hayrat ilçesi ve Rize ilinin Kalkandere ilçelerinde 70 kişi ile yapmış oldukları görüşmeler sonucunda, 101 bitki taksonunun etnobotanik amaçlarla kullanıldığını tespit etmişlerdir.

Altay ve Karahan'ın [45] 2012 yılında Hatay'ın Antakya ilçesinde bulunan 1 belde, 2 köy ve 1 kampüs alanında sürdürdükleri çalışmada; yöre halkıyla yapılan görüşmeler sonucu 43 bitki taksonunun etnobotanik özelliklerinden dolayı kullanıldığı tespit edilmiştir. Bitkilerin kullanım amaçları, kullanılan kısımları, yöresel ve Latince adları familyalarına göre sıralanarak listelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda bitkilerin en çok gıda amacıyla kullanıldığı ve en çok yapraklarından faydalandığı belirlenmiştir.

Saraç, Özkan ve Akbulut'un [46] 2013 yılında yayınlamış oldukları çalışmada; Rize ilinin 5 ilçesinde 61 kişi ile yapılan görüşmeler sonucu, 113 bitki taksonunun etnobotanik

özelliklerinden dolayı kullanıldığını tespit etmişlerdir. Tespit edilen taksonlar içinde en çok karşılaşılan familya Asteraceae olurken, bitkilerden en çok tıbbi amaçla faydalandığı belirlenmiştir.

Akan ve arkadaşları [47] 2013 yılında Şanlıurfa ilinin Birecik ilçesinde yapmış oldukları etnobotanik çalışmada, Leguminosae familyasına dahil olan 55 bitki taksonunun kullanım amaçlarını ve yöresel adlarını listelemiştir. Yapılan araştırma sonucunda tespit edilen bitkilerin halk ilacı, yakacak, gıda, eşya ve hayvan yemi olarak kullanıldığı kaydedilmiştir.

Korkmaz ve Karakurt [48] 2015 yılında Gümüşhane'nin Kelkit ilçesinde yaşayan 292 kişi ile yapmış oldukları görüşmeler sonucunda, gıda olarak kullanılan doğal bitki taksonlarını tespit etmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda, gıda amaçlı kullanılan 85 doğal bitki taksonu belirlenmiştir. Tespit edilen bitkilerin hangi kısımlarının ne şekilde kullanıldığı, endemik olma durumu, yöresel adı ve bilinen fitocoğrafik bölgeleri belirlenerek listelenmiştir. 40 yaş üstü katılımcının ağırlıkta olduğu araştırmada bitkilerin en çok yaprak kısmından faydalandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Baykal [49] 2015 yılında yayımlamış olduğu doktora tezinde Rize'nin Çamlıhemşin ilçesine bağlı Başhemşin bölgesinin florasını, fitososyolojisini ve etnobotanik özelliklerini tanımlamıştır. Bu amaçla 518 bitki taksonu ve 3 vejetasyon tipine ait 2 tanesi ilk kez bu çalışma ile tanımlanmış olmakla birlikte 8 bitki birliği tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda 58 doğal bitki taksonunun etnobotanik amaçlarla kullanıldığı belirlenmiştir.

Bağcı, Erdoğan ve Doğu'nun [50] 2016 yılında Karaman ilinin Sarıveliler ilçesinde yapmış oldukları etnobotanik çalışmada, 78 bitki taksonunun yöre halkı tarafından kullanımı incelenmiştir. 180 katılımcının vermiş olduğu yanıtlar sonucunda bitkilerden en çok gıda olarak faydalandığı, belirtilen amaçlar doğrultusunda bitkilerin en çok yapraklarından yararlandığı belirlenmiştir. Ayrıca yörenin lokal endemik bitkilerinden üçünün ilk kez etnobotanik amaçla kullanımı yapılan çalışma ile kayıtlara geçilmiştir.

Güneroğlu ve arkadaşları [51] 2018 yılında yapmış oldukları çalışmada Japon, Hint, Yunan ve Türk kültüründe sembolik olarak anlam yüklenen önemli bitkilerin temsil ettiği semboller ve bitkilerin özelliklerini tabloştırmış, günümüzde işlevsellik açısından ya da kültürel açıdan hangi alanlarda kullanıldığını açıklamışlardır. Yapılan çalışma kapsamında Türk kültürüne ait; *Cupressus* sp., *Pinus* sp., *Fagus* sp., *Betula* sp., *Platanus*

sp. bitkileri ele alınmıştır. Sonuç olarak kültürel açıdan taşıdıkları önemin günümüzde de hatırlanması ve yapılan peyzaj çalışmalarında bu amaçla tercih edilmesi ön görülmüştür. Köse [52] 2019 yılında yayınlamış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında Rize'nin Güneysu ilçesindeki bitkilerin etnobotanik özelliklerini araştırmıştır. Yöre halkıyla yapılan görüşmeler sonucunda belirlenen 112 bitki taksonunun; familyası, Latince adı, morfolojik özellikleri, Türkçe ve yöresel isimleri, hangi fitocoğrafik alanda bulunduğu, kullanılan kısımları, kullanım amaçlarının yöresel ve literatürdeki detayları açıklanmıştır. Tespit edilen bitkilerin en çok tedavi amacıyla kullanıldığı, kullanılan kısımlarında ise en çok meyvelerinden yararlanıldığı saptanmıştır.

Çorbacı ve Ekren'in [19] 2021 yılında yayınlamış oldukları çalışmada; Rize ilinde bulunan 11 kentsel açık yeşil alanda yapmış oldukları incelemeler sonucunda 223 bitki taksonuna ulaşımlardır. Araştırma sonucunda tespit edilen bitkilerin buldukları örnek alanları, orijinleri, mevsimsel durumları, tıbbi ve aromatik özelliğe sahip olma durumu, bu amaçla kullanılan kısımları hayat formlarına göre listelenmiştir. Araştırma alanındaki bitkilerin orijin dağılımlarına bakıldığında egzotik taksonların ağırlıkta olması ve listelenen 223 bitkiden 213'ünün tıbbi veya aromatik özelliklerden en az birine sahip olması araştırmanın önemli sonuçlarından.

Birjees ve arkadaşlarının [53] 2022 yılında yayınlamış oldukları çalışmada; Pakistan'ın Garam Chashma Vadisi'nde yaşayan 153 yerli katılımcıyla görüşmeler yapılmış, yapılan görüşmeler ve arazi çalışmaları sonucunda tedavi amaçlı kullanılan 83 bitki taksonuna ulaşılmıştır. Elde edilen bilgiler nitel ve nicel değerlendirme yöntemi ile ortaya koyulmuştur. Nicel verilere ulaşmak amacıyla belli indisler kullanılırken; nitel verilerin sunumunda şifalı bitkilerin yerel adı, hayat formu, kullanılan kısmı, kullanım amacı, kullanım yöntemi tablolaştırılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda; bitkilerin en çok yapraklarından faydalandığı, en çok taksona sahip familyanın Asteraceae olduğu ve tespit edilen bitkilerin günümüzde de yöre halkı tarafından kullanımının devam ettiği kaydedilmiştir.

1.3.3. Bahçe ve İnsan İlişkisi

Francis [54] 1994'te yayınlamış olduğu çalışmada; Norveç ve Kaliforniya'da bahçıvanlık yapan kişilerin çocukluk dönemlerindeki bahçe anılarını, bahçelerin onlar için anlamlarını ve önemlerini araştırmıştır. Katılımcıların çocukluk dönemlerinde en sevdikleri bahçe alanının, bitkilerin oluşturduğu doğal alanlar olduğu saptanmıştır.

Çalışma sonunda günümüz çocuklarının bahçe ile olan etkileşiminin farklılaşan imkanlar dahilinde her geçen gün azaldığı belirtilmiştir.

Bhatti ve Church [55] 2004 yılında yayınlamış oldukları çalışmada; ev için bahçenin önemini, kullanımlarını, deneyim ve bahçenin anlamını tartışmacı bir şekilde ikincil ve birincil veriler aracılığıyla ele almıştır. Tartışma içinde sunulan araştırmalar sonucunda bahçelerin mahremiyet sağlayan, sosyalleşme imkânı veren, doğa ile irtibat kurulan alanlar olabileceği belirtilmiştir.

Cameron ve arkadaşları [6] 2012’de yayınladıkları çalışmada özel ev bahçelerinin olumlu ve olumsuz etkileriyle yeşil altyapıya katkılarını tartışmacı bir şekilde ele almışlardır. Kentsel alanlardaki flora ve fauna çeşitliliğine katkı sunması, bitki örtüsü ile ruhsal ve fiziksel sağlığa iyi gelmesi, iletişim ve sosyalleşme aracı olarak kullanılması, tarihi ve farklı kültürleri şekillendirmede etkili olması çalışmanın olumlu çıkarımlarındandır.

Freeman ve arkadaşları [5] 2012 yılında Yeni Zelanda’nın Dunedin şehrindeki 55 konut bahçesi kapsamında yaptıkları çalışmada, konut sahipleri ve bahçeleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yapılan çalışmaya bahçelerdeki bitki ve hayvan varlığı dahil edilmiştir. Bir yıl arayla aynı alana iki kez ziyaretler yapıp katılımcıların bahçelerinde önemli olan 10 alanı fotoğraflaması istenmiştir. Fotoğraflanan bu alanlar analiz edilerek bahçe sahipleri için ne anlam ifade ettikleri belirlenmiştir. Bahçelerin konut sahipleri için birçok öneme sahip olmalarıyla birlikte doğayla bağ kurma, insanlarla iletişim kurma, dinlenme, fiziksel ve ruhsal iyileşme, aidiyet oluşturma, kendi gıdasını yetiştirme aracı olarak da değerli olduğu görülmüştür. Yapılan bu çalışma ile konut sahiplerinin yerel bitkiler hakkında bilgi edindiği ve bunları bahçelerine daha çok dahil etmeye çalıştıkları da elde edilen önemli sonuçlardan biridir.

Peterson ve arkadaşları [11] 2012’de yayınlamış olduğu çalışmada; konut bahçelerindeki bitki tercihlerini etkileyebilecek etnik köken, gelir durumu gibi sosyo-demografik veriler ile komşuluk ilişkilerinin peyzaj tasarımlarına etkisini incelemişlerdir. Bunun için 3 farklı analiz yoluna gidilmiştir. İlk olarak katılımcılara; 4 farklı yerli bitki kompozisyon yüzdesine ait tasarım fotoğrafları gösterilerek, kendilerinin tercih etme dereceleri ve komşularının bu tercihleri ne derece desteklediklerini puanlamaları istenmiştir. Daha sonra kişilerin yerli bahçe tercihlerinde; komşu desteği, etnik köken, gelir düzeyi, eğitim durumu ve mahalle özelliklerinin etkileri analiz edilmiştir. Son olarak ise mülkiyet durumu ve etnik kökene göre yerli bitki bahçelerinin kıyaslamaları yapılmıştır. 179

katılımcı ile sürdürülen çalışmada; etnik kökene ve komşuların görüşlerine göre bitkilerin yerellik tercihlerinin değiştiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kendal ve arkadaşlarının [56] 2012’de sunmuş oldukları çalışmada, Avustralya’nın Ballarat şehrinde; anketler ve yerinde incelemeler ile insanların bitkileri tercih etme nedenleri karşılaştırılmıştır. Bu amaçla ilk olarak 224 katılımcıdan alınan anket yanıtları değerlendirilmiştir. Ankette; farklı özellikler içeren 30 bitki fotoğrafının 1’den 5’e kadar olan likert ölçeğiyle değerlendirilmesi, kişilerin bitki tercihlerini etkileyen sebepler ve bitkilerde aradıkları işlevler sorulmuştur. Daha sonra bu yanıtların bahçelerdeki kullanımlarla karşılaştırılması için rastgele seçilen 48 katılımcının ön bahçesindeki çim dışında kalan bitki taksonları incelenmiştir. Çalışma sonucunda kişilerin bitkileri çiçek rengi ve boyutu, yaprak dokusu ve rengi, budama yoluyla şekillendirilmiş bitki formu gibi dış görünüşlerinden dolayı ve doğallık, düşük bakım gibi özelliklerinden dolayı tercih ettiği belirlenmiştir.

Hanson ve arkadaşları [4] 2021 yılında İsveç’in Lund kentinde bulunan 35 özel mülk bahçesinde sürdürdükleri çalışmada; insan ve doğa ilişkisini irdelemek amacıyla konut sahipleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Bu amaçla kentte 1896-2015 yılları arasında inşa edilen konut bahçeleri ele alınmış, eskiden yeniye konut tipleri 3 gruba ayrılarak incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda, en yüksek yeşil alana sahip olan konut bahçelerinin 1896-1957 yılları arasında inşa edilen eski konut tipleri olduğu kaydedilmiştir. Bitki seçimlerinde estetik görüntünün tercih sebeplerini en çok etkileyen faktör olduğu, estetik görüntüye dikkat eden katılımcıların %70 oranla kadınlardan oluştuğu sonucuna varılmıştır. Bahçelerin katılımcılara sunduğu katkılar içinde, insanların sosyal bağlar kurabildiği alanlar olarak görülmesi tüm katılımcılar tarafından kabul edilen bir tanımlama olmuştur.

1.3.4. Kent-Kır-Bitki İlişkisi

Acar, Acar ve Eroğlu [57] 2007’de sunmuş oldukları çalışmada; Trabzon ilindeki kentsel alanlarda bulunan 218 konut bahçesini, 5 farklı konut tipi sınıflandırması yaparak incelemiştir. Çalışma alanında tespit edilen 274 odunsu bitki taksonu içinde en çok karşılaşılan takson *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser., en çok karşılaşılan familya Cupressaceae olmuştur. Araştırma sonucunda bitkilerin en çok çiçek estetiklerinden dolayı tercih edildiği tespit edilmiştir. Tür zenginliği bazında incelenen konut bahçelerinde en düşük değer geleneksel konut bahçelerinde olduğu görülmüştür.

Lippe ve Kowarik [58] 2008’de yayınlanan, Almanya’nın Berlin ilinde sürdürdükleri çalışmada; kentsel-kırsal alanlardaki tür zenginliğini etkilediğini düşündükleri trafik alanlarını incelemişlerdir. Bu amaçla şehir içi ve şehir dışına giden iki farklı yöne sahip 2 farklı otoyol tüneli araştırma alanı olarak belirlenmiştir. Şehre yakın olan ve şehirden daha uzakta olup banliyölere daha yakın olan 2 ayrı tünel içine tohum kapaları yerleştirilmiştir. Daha sonra elde edilen tohumlar kapalı bir bahçede çimlendirilerek bitki tespiti yapılmıştır. Araştırma sonucunda şehir dışına doğru ilerleyen araçların daha çok doğal taksonları taşıdığı, tür zenginliğinin kentsel tünelde daha düşük değerlerde olduğu, banliyölere yakın olan tünelde doğal takson zenginliğinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Bigirimana ve arkadaşlarının [59] 2012’de yayınladıkları Burundi’nin Bujumbura şehrinde yapmış oldukları çalışmada; 101 mahalleye bağlı 1045 konut bahçesindeki bitki varlığı incelenmiş ve 110 familyaya ait 567 bitki taksonuna ulaşılmıştır. Sosyoekonomik özelliklere göre sınıflandırılan 4 farklı mahalle tipinde incelemeler yapılmıştır. Çalışma sonucunda, konut bahçelerindeki bitkilerin büyük bir kısmının egzotik orijinli olduğu, ekonomik faktörlerin bitkilerin kullanılma amaçlarını yönlendirdiği, bitkilerin en çok süs amaçlı kullanıldığı, en yüksek takson çeşitliliğinin ağaç gruplarında olduğu görülmüştür.

Bekci, Var ve Taşkan [60] 2013’te yayınladıkları çalışmada, Bartın’ın kent merkezine yakın 5 atıl alan için yöredeki doğal taksonlarla tasarım önerileri oluşturmuşlardır. Bu amaçla ilk olarak 5 alanın SWOT analizi yapılmış, daha sonra alanlara uygun olan doğal taksonların özellikleri, fonksiyonları ve alana katkıları belirlenmiştir. Son olarak 5 peyzaj tasarım kriterine göre alanların tasarımı yapılmıştır. Bitkilerin ölçü, form, renk, doku özellikleriyle; belirlenen alanlara kontrast-harmoni, denge, dizi, vurgu ve çeşitlilik etkileri katılmıştır. Tasarımlarda, her dem yeşil olmasından dolayı *Buxus sempervirens* L., renkli meyvelerinden dolayı *Taxus baccata* L., estetik çiçeklerinden dolayı *Rhododendron ponticum* L., sonbahar renklenmesinden dolayı *Acer campestre* L. gibi doğal taksonlar kullanılmıştır.

Vakhlamova ve arkadaşlarının [61] 2014’te sunmuş olduğu çalışmada; Kazakistan’ın Pavlodar kentinde kentsel-kırsal gradyanlar boyunca bitki çeşitliliği ve bolluğu incelenmiştir. Bu amaçla şehir merkezinden başlayıp kuzey, güney, doğu, batı yönlerine ilerleyen 20 km uzunluğundaki 4 kesit alınmış, kesitler üzerinde 7 farklı peyzaj karakter türü ve 4 farklı habitat alanı belirlenmiştir. Araştırma sonucunda ağaççık, çalı, sarılıcı, yer örtücü bitkilerden oluşan 160 bitki taksonu kaydedilmiştir. Aynı zamanda kentten

kırsal alanlara doğru gidildikçe doğal taksonların dağılımının ve genel tür zenginliğinin artması, kesitlerin yönlerinin bitki çeşitliliğini etkilemesi, tespit edilen bitkilerin çoğunluğunun doğal taksonlardan oluşması, egzotik taksonların yollara yakın yerlerde daha çok bulunması çalışmanın önemli sonuçlarındandır.

Sierra-Guerrero ve Amarillo-Suárez [62] 2017’de sundukları çalışmada, Kolombiya’nın Bogota kentindeki 7 farklı kentsel bölgede olmak üzere toplam 70 konut bahçesindeki bitkilerin alfa ve beta çeşitliliğini incelemiştir. Araştırma sonucunda 85 familyaya ait 238 bitki taksonu ve 4110 birey sayısına ulaşılmıştır. Bahçe alanlarının büyüklüğünün tür zenginliğini etkilediği, belirlenen 7 kentsel bölge arasında çeşitliliğin farklılık gösterdiği, bitkilerin en çok süs bitkisi olarak kullanıldığı, gelir düzeyinin bitkilerin kullanım amaçlarını etkilediği, en yüksek bolluk değerine sahip olan taksonun *Mentha spicata* L. olduğu, egzotik taksonların da bolluk değerlerinde en yüksek birey sayısına sahip olduğu çalışmanın sonuçları arasında yer almıştır.

Sarı ve arkadaşlarının [63] 2020 yılında sundukları çalışmada; Rize’nin Merkez ilçesinde bulunan Mesut Yılmaz Parkında 138 bitki taksonu tespit edilmiş, tespit edilen bu bitkiler içinde en çok kullanılan 12 ağacın ekosistem hizmetleri ve yararları incelenmiştir. Aynı zamanda tespit edilen 138 bitki taksonunun Latince ve Türkçe adı, familyası, hayat formu ve orijini listelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda listelenen bitkilerin %49’unun egzotik orijinli olduğu görülmüştür.

Çorbacı ve arkadaşlarının [64] 2020’de sundukları çalışmada Rize ilinde bulunan 57 farklı kentsel açık yeşil alandaki bitki varlığını incelemiş ve 305 bitki taksonuna ulaşılmıştır. Tespit edilen bitkilerin Latince ve Türkçe adları, familyaları, orijinleri, hayat formları, tespit edildikleri çalışma alanı, çap ve boylarının en yüksek görüldüğü alan ve ölçülen boyutu, toplam birey sayısı tablo şeklinde sunulmuştur. Çalışmada sonucunda, çoğunluğu oluşturan 203 bitki taksonunun doğal orijinlilerden meydana belirlenmiştir.

Wang ve arkadaşları [65] 2020’de sundukları çalışmada; Çin’in en kentleşmiş şehri olan Şanghay’da kentsel-kırsal gradyanlar boyunca bitki çeşitliliklerini incelemiştir. Bu amaçla şehir merkezini ortalayacak şekilde kuzey-güney ve doğu-batı yönlerinde 2 ayrı kesit alınmıştır. Kesitler, 3x3 km’lik parsellerden oluşmak üzere toplam 134 alanı içirmiştir. Yapmış oldukları çalışma sonucunda 526 bitki taksonu kaydedilmiş, egzotik tür zenginliği yerli taksonlardan daha yüksek çıkmış, kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru gidildikçe odunsu ve doğal tür zenginliklerinin arttığı görülmüştür.

Çorbacı ve Ekren [66] 2021’de yayınladıkları çalışmada Rize ilinde bulunan 12 farklı kentsel açık yeşil alandaki bitki varlığını zehirli olma durumuna göre incelemiş ve 113 bitki taksonunun zehirli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tespit edilen bu bitkilerin orijinleri, mevsimsel durumları, çiçek, meyve ya da kozalakların olgunlaştığı aylar, familyaları, hayat formları, zehirli olan kısımları ve buldukları çalışma alanı tablolaştırılmıştır. Zehirli bitki takson sayısının en çok bulunduğu alan Ziraat Botanik Parkı olarak belirlenmiştir.

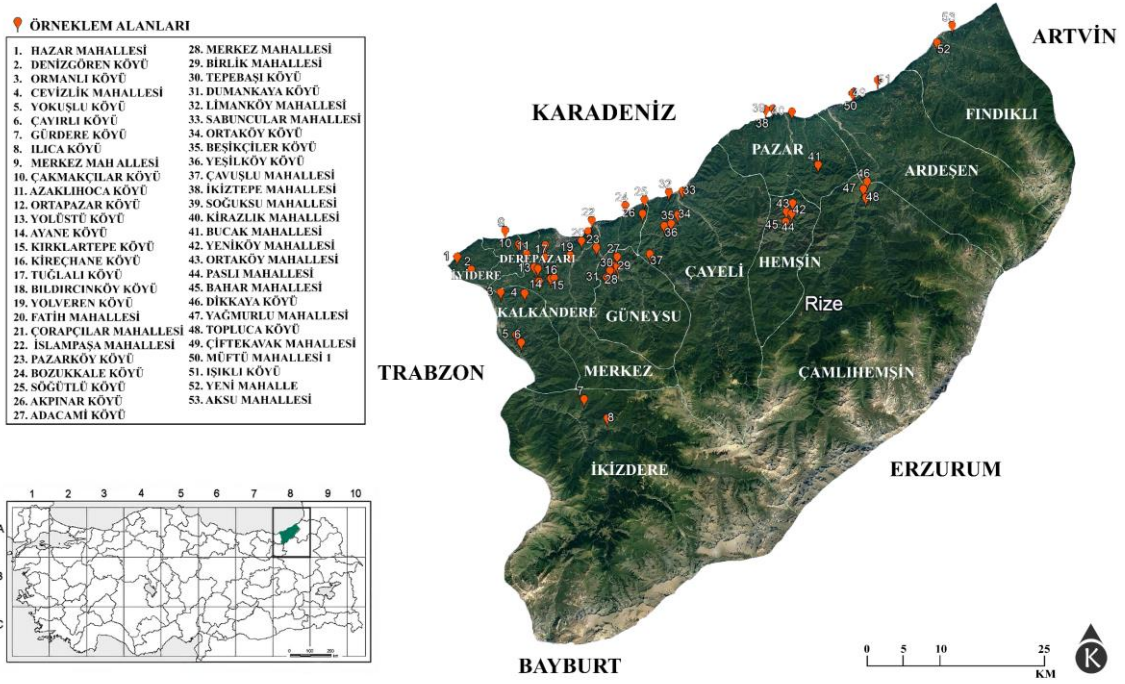

2. MATERYAL

Tezin ana materyalini Rize il sınırı içindeki 12 ilçeye bağlı yerleşim alanlarında bulunan bazı konut bahçelerindeki bitki taksonları ve bu bahçelerin kullanıcılarından elde edilen bilgiler oluşturmaktadır. Bitkilerin tespit edilmesi amacıyla çekilen fotoğraflar görsel materyalleri, konut sahipleri ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen yazılı veriler ve ses kayıtlarına ek olarak konu hakkında incelenen makale, tez, bildiri gibi yazılı olan her türlü kaynak diğer materyalleri oluşturmaktadır.

2.1. ARAŞTIRMA ALANI

Rize ili, Türkiye'nin coğrafi bölgeleri içinde Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde bulunmaktadır. Kuzeyde Karadeniz'e kıyısı olan Rize ilini Doğuda Fındıklı ve Ardeşen ilçesine komşu olan Artvin, Güneybatıda Ardeşen, Çamlıhemşin ve İkizdere ilçesine komşu olan Erzurum, Güneyde İkizdere ilçesine komşu olan Bayburt, Batıda İkizdere, Kalkandere ve İyidere ilçesine komşu olan Trabzon ili çevrelemektedir (Şekil 2.1) [67]. Türkiye flora bölgeleri ve Davis'in kareleme sistemi sınırlarına göre A8 karesinde yer alan bu kentin [68] toprak yapısının çoğunluğu % 62,07 ile kırmızı sarı podzolik topraklardan oluşturmaktadır [69]. Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan ve bölgenin en baskın karakteristik özelliklerini gösteren Rize, Karadeniz ikliminin çok yağışlı katında yer almaktadır. Yazları serin, kışları ılıman ve her mevsim yağışlı bir iklim görülür. Rize il çevre durum raporundan alınan verilere göre Rize'nin yıllık ortalama sıcaklığı 14,1 C°'dir [67].

Şekil 2.1. Araştırma alanı ve örneklem noktaları.

Camellia sinensis (L.) O. Kuntze bitkisinin yetişmesine en uygun şartlara sahip olan ve en iyi verim alınan alan içinde bulunan Rize’de çay hasadı önemli bir gelir kaynağıdır. Rize ili için *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze bitkisi turistik ve ekonomik açıdan önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de Mayıs ve Ekim ayları arasında 3 sürgün nadiren 4 sürgün şeklinde yapılan çay hasadı Doğu Karadeniz Bölgesinde Ordu ilinden başlayarak Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin illerinde gerçekleştirilmektedir. Bu iller içinde çay tarımının yapıldığı toplam alan 759.025 dekar olmakla birlikte %65,61 ile en yüksek arazi alanına sahip olan il Rize ilidir [70].

Biyolojik Çeşitliliği İzleme ve Değerlendirme Raporu’na[71] göre, bitki tür ve tür altı takson yoğunluğu bakımından Türkiye’de en yüksek iller sıralamasında ikinci sırada yer alarak oldukça zengin bitki çeşitliliğine sahip olan bölge, 1518 farklı tür ve tür altı taksona ev sahipliği yapmaktadır. Bunların %16’sı endemiktir.

Kentleşmenin bir ölçütü kent kır ayrımında kentsel nüfus oranının fazla olmasıdır. Bu ölçüt Rize il genelinde 2000’li yıllara kadar geçerli olmamıştır. Kırsal nüfus kentsel nüfustan fazla olmuştur. Ancak 2000 yılı nüfus sayımında kentsel nüfus ilk defa kırsal nüfusu aşmıştır. Yani Rize’de kentleşme 1990 sonrası ivme kazanmıştır. Nüfusun kentteki dağılımına bakıldığında dengesiz bir dağılım görülmektedir. Nüfus yoğunluğu

genelde kentlerde merkezden kent çeperine doğru azalım göstermektedir. Ancak Rize ilinde merkez en yoğun alan olmakla beraber merkezden dışa doğru gidildikçe arazinin engebeli oluşu nedeniyle dağınık ve seyrek yerleşimler ortaya çıkmıştır [72]. Bu nedenle birçok araştırmacının dikkatini çekmiştir [18], [19], [73]. Denize paralel uzanan dağların kuzey-güney doğrultusunda yerleşim alanlarını engellemesi nedeniyle, Rize'de Karadeniz kıyılarında kentleşme gelişmiştir. Ayrıca ilin genel olarak değişken topoğrafyası, kentsel merkez alanının geniş çapta gelişmesini engelleyerek kentleşmeyi kıyı alanına yöneltmiştir. Bunun sonucunda şehrin merkez semtinde ve sahile yakın bazı ilçelerde dar bir yapılanma ortaya çıkmaktadır. Kırsal yerleşimler ilin güneyine doğru yoğunlaşmaktadır. Bu alanlarda nüfus ve dolayısıyla bina yoğunluğu daha düşüktür. [72]. Sonuçta il genelinde kentsel-kırsal eğim boyunca kentleşme derecelerinin olduğu görülmektedir. Bu durum Rize'yi bitki takson çeşitliliği ile kentleşme dereceleri arasındaki ilişkinin sorgulanması için ideal bir kent yapmaktadır.

Araştırma Rize il sınırı içindeki yerleşim bölgelerinde bulunan 53 örneklem alanında gerçekleştirilmiştir.

1. İyidere ilçesinde: Hazar Mahallesi (1 konut) ve Denizgören köyü (1 konut),
2. Kalkandere ilçesinde: Ormanlı köyü (1 konut), Cevizlik Mahallesi (1 konut), Yokuşlu köyü (3 konut), Çayırılı köyü (2 konut),
3. İkizdere ilçesinde: Gürdere köyü (1 konut), Ilıca köyü (2 konut),
4. Derepazarı ilçesinde: Merkez Mahallesi (4 konut), Çakmakçılar köyü (13 konut),
5. Merkez ilçesinde: Azaklıhoca köyü (12 konut), Ortapazar köyü (4 konut), Yolüstü köyü (2 konut), Ayane köyü (2 konut), Kırklartepe köyü (4 konut), Kireçhane köyü (2 konut), Tuğlalı köyü (4 konut), Bildircinköy köyü (1 konut), Yolveren köyü (1 konut), Fatih Mahallesi (1 konut), Çorapçılar Mahallesi (3 konut), İslampaşa Mahallesi (6 konut), Pazarköy köyü (1 konut), Bozukkale köyü (1 konut), Söğütlü köyü (4 konut), Akpınar köyü (5 konut),
6. Güneysu ilçesinde: Adacami köyü (1 konut), Merkez Mahallesi (3 konut), Birlik Mahallesi (1 konut), Tepebaşı köyü (2 konut), Dumankaya köyü (1 konut),
7. Çayeli ilçesinde: Limanköy Mahallesi (5 konut), Sabuncular Mahallesi (1 konut), Ortaköy köyü (4 konut), Beşikçiler köyü (1 konut), Yeşilköy köyü (1 konut), Çavuşlu Mahallesi (1 konut),
8. Pazar ilçesinde: İkiztepe Mahallesi (1 konut), Soğuksu Mahallesi (6 konut), Kirazlık Mahallesi (3 konut), Bucak Mahallesi (1 konut),

9. Hemşin ilçesinde: Yeniköy Mahallesi (1 konut), Ortaköy Mahallesi (1 konut), Paslı Mahallesi (3 konut), Bahar Mahallesi (5 konut),
10. Çamlıhemşin ilçesinde: Dikkaya köyü (1 konut), Yağmurlu Mahallesi (4 konut), Topluca köyü (1 konut),
11. Ardeşen ilçesinde: Çiftekavak Mahallesi (2 konut), Müftü Mahallesi 1 (8 konut), Işıklı köyü (3 konut),
12. Fındıklı ilçesinde: Yeni Mahalle (4 konut) ve Aksu Mahallesi'nde (2 konut) olmak üzere toplamda 150 konut bahçesi incelenmiştir.

2.1.1. Konut Bahçeleri

Engelibeli arazi yapısına sahip olan Rize ilinde kırsal alanlara doğru gidildikçe dağınık yerleşme biçimi görülmektedir. Konutlar sahip olunan arazi sınırları içinde ve birbirinden uzakta yer almaktadırlar [74]. Kırsal bölgelerde çoğunlukla konut bahçeleri evlere bitişik konumlandırılmakta (Şekil 2.2), çay bahçeleri evlere yakın (Şekil 2.3) ve konutlar arası alanları doldurmakta, ormanlık alan, dere gibi doğal bölgelere konut çevresinde rastlanmaktadır. İlçe merkezlerine doğru gidildikçe kentleşmenin yoğunlaştığı alanlarda konutlar birbirine yakınlaşmakta ve bazı konutlarda alan yetersizliğinden dolayı bahçe yapısı görülmemektedir [75].

a)

b)

Şekil 2.2. Araştırma alanındaki konut bahçelerine örnekler a) Derepazarı Merkez Mahallesinde avlu çevresine kurulu bir bahçe b) Ardeşen Çiftekavak Mahallesinde yapay göl çevresine kurulu bir bahçe.

Şekil 2.3. Araştırma alanındaki Merkez ilçeye bağlı Azaklıhoca köyünden çay bahçelerine örnekler.

2.1.1.1. *Nayla*

Rize konut bahçelerinde bulunan nayla, nalya, serender, naliya olarak adlandırılan küçük yapılar, yörenin geleneksel ve kültürel bir parçasını oluşturmaktadır. Yapımında suya dayanıklı odunsu bitkilerin kullanıldığı, çoğunlukla evlere yakın konumlandırılan, içinde belli gıdaların kurutulmasına ve saklanmasına imkân sağlayan bu yapılar bir nevi ambar olarak kullanılmaktadır [76], [77]. Günümüzde restore edilip varlığını sürdüren örnekleri bulunsa da sayıları her geçen gün azalmakla karşı karşıyadır (Şekil 2.4).

a)

b)

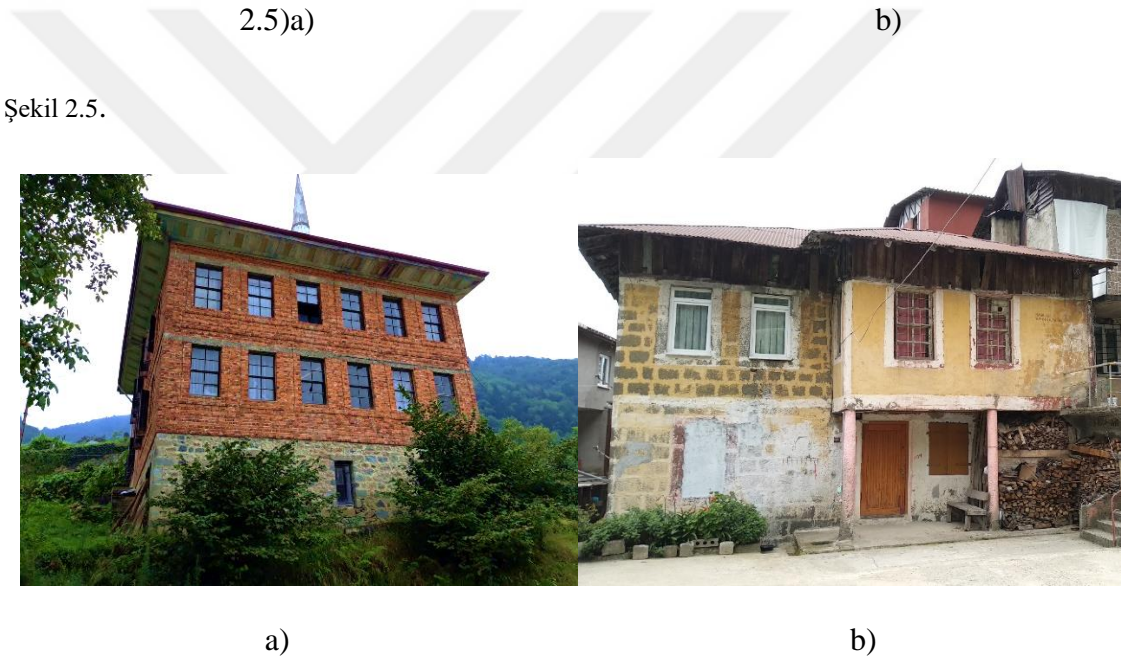
Şekil 2.4. Araştırma alanındaki nayla örnekleri a) Hemşin'in Bahar Mahallesinden bir nayla örneği b) Merkez ilçe Azaklıhoca köyünden bir nayla örneği.

2.1.2. Konut Yapıları

Kırsal alanlarda karşılaşılan konut tiplerinin az katlı daha çok eski tip mimariye sahip olduğu görülmektedir. Kırsal alandan kentsel alanlara doğru gidildikçe az katlı müstakil konut tiplerine nazaran yüksek katlı apartman dairelerinin giderek arttığı görülmektedir.

2.1.2.1. Geleneksel Konut

Geleneksel konutlar inşa edildikleri yörenin doğal ve iklimsel şartlarına uyum sağlayan, doğal yapı malzemelerinden inşa edilen, kültürel değerlerin izlerini taşıyan geleneksel mimarinin ürünleridir [78]. Çalışma kapsamında 50 yıldan yaşlı olan ahşap, kesme taş, yığma tuğla gibi yapı malzemelerinden imal edilen geleneksel mimariye sahip az katlı aile konutları ya da müstakil konutlar geleneksel konut tipi olarak belirlenmiştir (Şekil

Şekil 2.5. Araştırma alanında geleneksel konutu temsil eden örnekler a) Hemşin'in Bahar Mahallesi'nde bulunan kırmızı tuğla ve yığma taş yapılmış geleneksel konut örneği b) Der pazarı Çakmakçılar köyünde bulunan kırmızı taştan yapılmış geleneksel konut örneği.

2.1.2.2. Modern Konut

Modern konut tanımı 50 yıldan genç, daha çok yeni dönem malzemeleri ve modern mimariye göre inşa edilmiş konutları kapsamaktadır. Çalışma boyunca modern konut tipine uyan müstakil bahçeli konutlar ya da az katlı aile apartmanları baz alınmıştır (Şekil 2.6).

a)

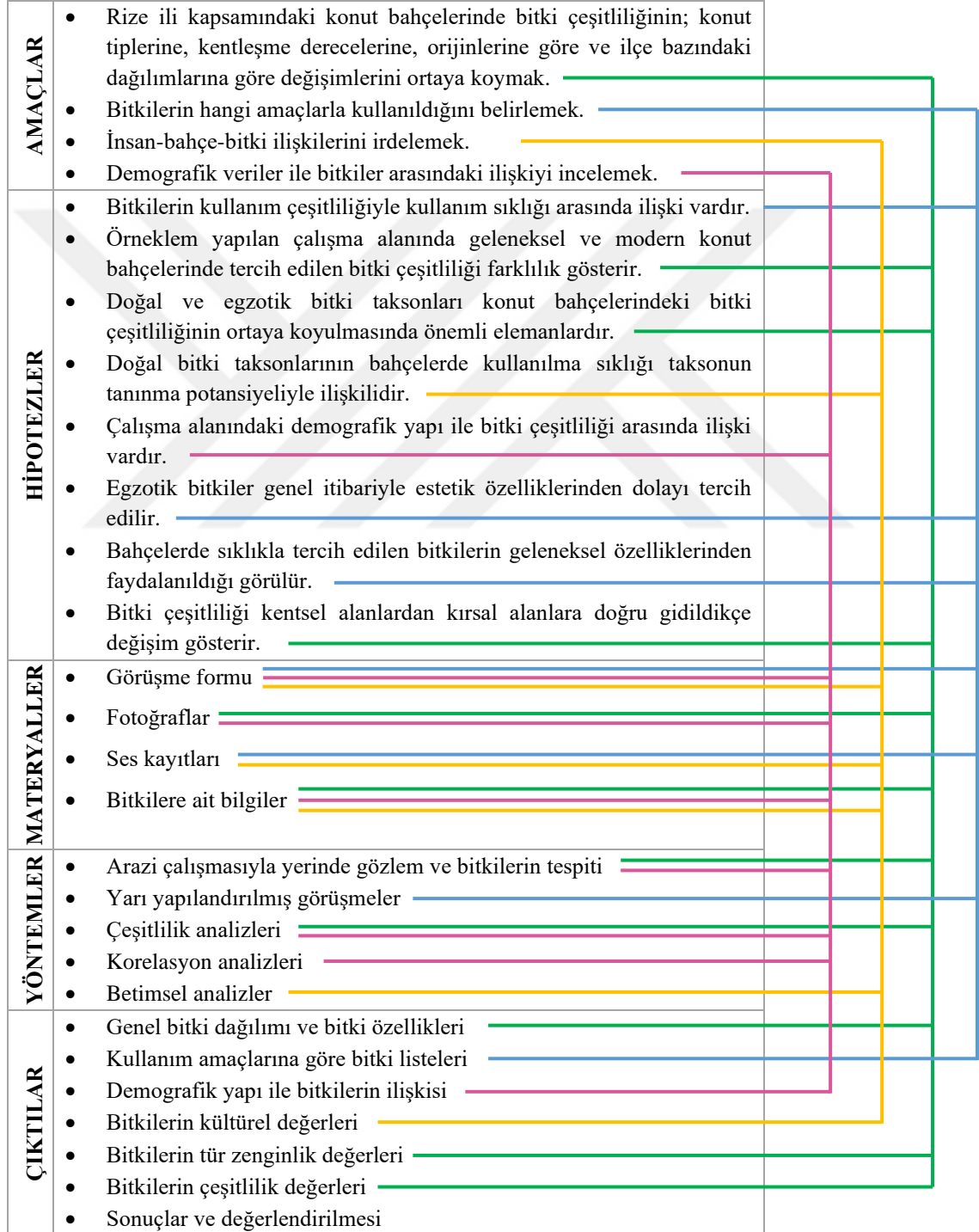
b)

Şekil 2.6. Araştırma alanında modern konutu temsil eden örnekler a) Çayeli ilçesi Limanköy Mahallesi'nden bir örnek b) Pazar ilçesi Soğuksu Mahallesi'nden bir örnek.

3. YÖNTEM

Çalışma kurgusu; amaç, hipotez, materyal, yöntem ve çıktılar olmak üzere 5 ana başlık altında toplanmış, birbirleriyle olan bağlantıları aynı renk ile ifade edilmiştir (Şekil 3.1).

Şekil 3.1. Araştırmanın materyal ve yöntem şeması.

Çalışmanın yöntemi literatür araştırması, verilerin arazide yerinde gözlem ile elde edilmesi, örnek alan kullanıcılarıyla yarı yapılandırılmış görüşmelerin yapılması, bitki taksonlarının tespit çalışmaları ve verilerin işlenmesi, verilerin analiz edilmesi ve değerlendirilmesi olmak üzere beş aşamadan oluşmaktadır.

3.1. ARAZİ ÇALIŞMASI

Çalışma evrenini Rize il sınırı içindeki bahçesi olan müstakil konutlar ya da az katlı aile apartmanları oluşturmuştur. Bitkilerin vejetasyon dönemine denk gelen 2019 yılının Haziran-Ekim ayları arasında sürdürülen arazi çalışmasında belirlenen konut bahçelerindeki bitkiler yerinde incelenmiş, fotoğraflanmış, alanda bulunan bitkilerin takson tespiti yapılmış ve bahçeyle ilgilenen konut sahipleriyle birebir olarak yarı yapılandırılmış görüşmeler [79] gerçekleştirilmiştir. Arazi çalışmalarının yapılacağı konut bahçelerini belirlemede rastgele örnekleme [80] yönteminden yararlanılmıştır. Rastgele örneklem metodunda örneklem noktaları arazideki koşullara göre belirlenebilmektedir [81]. Sahil şeridinden iç kısımlara doğru gidildikçe artan rakım ve engebeli arazi yapısına bağlı olarak konut dağılımı da azalmaktadır. Bu nedenle örneklem alanları daha fazla katılımcıya ulaşmak amacıyla konutların daha yoğun olabileceği bölgelerden seçilmiştir. Belirli analizlerin yapılabilmesi için her ilçeden en az iki konut bahçesi incelenmeye çalışılmıştır. Örneklem noktaları belirlendikten sonra konut bahçesi tercihi arazide gözlem yapılarak belirlenmiştir. Gözlem sırasında bahçesinde bitkisi olmayan veya tek bitki taksonu olan evler tercih edilmemiştir. Bilimsel çalışmalarda çalışma evreninin tamamına erişmenin mümkün olmadığı durumlarda evreni en iyi şekilde temsil edebilen niteliklere sahip örneklemeler seçilmesi gerekmektedir. Örneklem büyüklüğünü belirlemede; örnekleme yöntemi, verilerin toplanması ve analiz edilmesine ayrılacak zaman ve maliyet göz önünde bulundurulmalıdır. Örneklemin büyük olması sonuçların doğru olması demek olmadığı gibi evreni temsil edebilecek nitelikli örneklemeler seçmek daha doğru ve verimli sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır [82]. Nitel çalışmalarda benzer verilerin tekrarlamaya başladığı noktada veri doygunluğuna erişildiği ve yeterli örneklem sayısına ulaşıldığı anlaşılır [83]. Çalışılacak örneklemelerin benzer özelliklere sahip alt tabakalara ayrılabilirdiği durumlarda tabakalı rastgele örnekleme yöntemi kullanılır [84], [85]. Tabakalı rastgele örnekleme yöntemi, örnekleme alanındaki noktaların yoğun olduğu alanlardan daha fazla örnek alınmasını gerektirmektedir. Merkez ilçede ve kentleşme derecesi yüksek diğer ilçelerde çok daha

fazla konut örneği bulunduğundan, bu ilçelerden daha fazla örneklem seçilmiştir. Bu şekilde tüm ilçelerde ve kent-kır ölçeğinde örneklemeler alınmıştır.

Kentleşme derecesi, kent nüfusunun yüzdesi ve bununla birlikte trafik yolu, yerleşim alanları, sanayi arazileri, kamu tesisleri vb. toplam kentsel arazi kullanım türlerinin oranı ile ölçülebilir [31]. İlçelerin kentleşme oranları hem arazi kullanımı hem de nüfus yoğunluğu oranlarına göre belirlenmiştir. Buna göre; nüfus yoğunluğu ve arazi kullanımı yüksek olan alanlar kentleşme oranı yüksek (1), seyrek yapılaşma ve nüfusa sahip olanlar 2. derece kentleşme (2) ve çoğunlukla kırsal kesimin oluşturduğu alanlar düşük kentleşme oranına sahip alanlar olarak sınıflandırılmıştır (3) (Çizelge 3.1).

Geleneksel mimariye sahip 50 yaş ve üstü evler “geleneksel konut” kategorisinde incelenirken, yeni tip konutlar “modern konut” kategorisinde değerlendirilmiştir. Böylece 78'i geleneksel ve 72'si modern konut olmak üzere 150 adet konutun bahçesinde bulunan bitki takson çeşitliliği iki farklı konut tipine göre incelenmiştir.

Çizelge 3.1. İlçe düzeyinde örnekleme alanlarının dağılım tablosu.

Kentleşme Derecesi	İlçeler	Mahalle veya Köy Sayısı	Konut Sayısı
1	Merkez	16	53
	Çayeli	6	13
	Pazar	4	11
	Ardeşen	2	13
2	Kalkandere	4	7
	Güneysu	5	8
	İyidere	2	3
	Fındıklı	2	6
	Derepazarı	2	17
3	Çamlıhemşin	3	6
	İkizdere	2	3
	Hemşin	4	10
	Toplam	53	150

Önceden hazırlanan görüşme soruları için toplamda 185 kişinin izni istenmiş bunlardan 35'i teklifi geri çevirmiş, 150'si görüşmeyi kabul etmiştir. 35 kişi bahçesi olmadığı için, zamanı olmadığı için, yapacak başka işi olduğu için, çekimser kaldığı için, bilgilerin kötü amaçla kullanılacağını düşündüğü için, yorgun olduğu için, hasta olduğu için ve konut sahibinin evde olmadığı gerekçesiyle görüşme sorularını yanıtlamayı reddetmiştir.

Toplamda 12 ilçeye bağlı 29 köy ve 24 mahalleden oluşan 53 farklı bölgede 150 konut bahçesinde araştırma yürütülmüştür (Çizelge 3.1).

Görüşmecileri belirlemede gönüllülük esas alınmıştır. Görüşmecilere araştırma hakkında bilgilendirme yapılmış ve kabul eden katılımcılarla çalışma yürütülmüştür. Görüşmeler en fazla 3 saat, en az 20 dakika aralığında sürmüştür. Katılımcıların bilgi paylaşımına açık olmamasından dolayı bazı görüşmeler kısa sürmüştür. Arazi çalışması bitkilerin rahatlıkla tanımlanabilmesi için saat 10:00 ile 18:00 arasında yapılmıştır. Bazı görüşmelerde bilgilerin akıcı olarak kaydedilmesi için katılımcılardan izin alınarak ses kaydı yapılmıştır. Daha sonra bu ses kayıtları dinlenerek yazılı veri haline getirilmiştir.

Arazi çalışmasında örneklem sayısı, örneklem alanlarının dağılımı ve bilgi alamama durumunu etkileyen kısıtlılıklar;

- Gezilen her bölgede konut olması ancak konutlarda bulunan kişi olmaması,
- Konutlarda görüşmelere katılmak istemeyen kişilerin olması,
- Bazı katılımcıların bilgi paylaşımına açık olmaması,
- Ulaşım ve ekonomik zorluklar,
- Yörede yaylacılık yapıldığı zaman diliminde kişilerin konutlarında bulunamaması ve yüksek kesimlerden örneklem alınamaması,
- Yöre halkının çay tarımıyla ilgilendiği tarih ile çalışma tarihlerinin Haziran-Ekim ayları arasında olması katılımcı bulmayı zorlaştıran ve zamanı kısıtlayan en büyük etkenlerden birisi olmuştur.

3.1.1. Görüşme Soruları

Görüşme sorularında konut sahiplerinin cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, mesleği, gelir durumu, etnik kökeni, ikamet ettikleri ilçe, köy ya da mahalle, ikamet süresi öğrenilmiş ve konut tipi belirlenmiştir. Arazi çalışması sırasında tespit edilebilen bitkiler forma yazılmıştır (Şekil 8.1).

Bitkilerle ilgili sorularda ise halka sorulacağı için basit terimler ve açıklayıcı ifadeler kullanılmıştır. Bazı katılımcıların soruları rahatlıkla algılayabilmesi için daha detaylı açıklamalar yapılmıştır.

Öncelikle kişinin bitkileri tanıma durumu, bitkilerin bildiği genel ve yöresel isimleri, varsa bitkinin hikâyesi, bitkilerle ilgili bilgileri nereden öğrendiği, diktiği bitkilerin doğal

takson olmasına dikkat edip etmeme durumu, hangi bitkilerin olmazsa olmazı olduğu, bitkilerin güzel görüntüsüne mi yoksa faydasına mı dikkat ettiği, hangi bitkileri estetik özelliği için, hangi bitkileri yiyecek amaçlı diktiği, bahçesini beğenme durumu, en güzel ve en çirkin hangi bitkiyi bulduğu, bahçesinde başka hangi bitkinin olmasını istediği, hangi bitkileri ne amaçla kullandığı ve son olarak bahçesinin kendisi için ne anlam ifade ettiği sorulmuştur (Şekil 8.2).

3.1.2. Bitkilerin Teşhis Edilmesi

Teşhisler için öncelikli olarak arazi çalışmasında bitkilerin çiçek, yaprak, gövde, meyve gibi organlarının fotoğrafları çekilmiştir. Alanda tespit edilebilen bitkiler görüşme formuna işlenmiş, teşhis edilemeyen bitkiler için yurt içi ve yurt dışı kaynaklar, makaleler, kitaplar, fotoğraflar, enstitüler ve botanik bahçelerin online herbaryumlarından yararlanılmıştır.

Bitki tanımlamada Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi'ndeki uzman kişilerden, Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Herbaryumu'ndan, Davis'in [68] "Flora of Turkey and the East Aegean Islands 1-9", Davis ve arkadaşlarının [86] "Flora of Turkey and the East Aegean Islands 10" ve buna ek olarak Güner ve arkadaşlarının [87] "Flora of Turkey and the East Aegean Islands (suppl. 2) 11" isimli kitabından yararlanılmıştır. İnternet kaynakları içinde; yerel bitkiler için Türkiye Bitkileri Veri Servisi'nden [88], egzotik bitkiler için resmi kurumların sayfalarından [89], [90], ve Van Flora Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin online herbaryum kataloğundan [91] faydalanılmıştır. Aynı zamanda Rize ili kapsamında bitki tespiti yapılan Çobanoğlu'nun [34], Güner, Vural ve Sorkun'un [92], Anşin ve Terzioğlu'nun [32], Baykal, Atamov ve Yüksek'in [37], Demir ve Atamov'un [39] yayınlamış olduğu çalışmalardan yararlanılmıştır. Bitkilerin Latince ve Türkçe isimlerini belirlemek amacıyla Güner ve arkadaşlarının [93] "Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)" isimli yayınından, kabul edilen takson isimleri ve bitkilerin sınıflandırılmasını belirlemek amacıyla ise "Global Biodiversity Information Facility" [94] veri tabanından yararlanılmıştır.

3.2. VERİLERİN İŞLENMESİ

Arazi çalışmasının tamamlanmasının ardından büro çalışmalarına geçilmiştir. Arazi çalışması sonucu elde edilen metinsel veriler altlık olarak kullanılması için Microsoft

Excel programında sayısal veriye çevrilmiştir. Bazı sorulara alınan açıklayıcı cevaplara ait ses kayıtları ve yazılan notlar bir araya getirilerek Excel programına aktarılmıştır.

Hazırlanan tablolarda bitki çeşitlilikleri, katılımcıların bitkileri kullanım amaçları ve bitkilerin kullanılan kısımlarını içeren bilgiler var-yok verisi olarak işlenmiştir.

3.2.1. Açıklayıcı İstatistikler

Arazi çalışması boyunca gezilen örneklemelerin konut sıralaması, katılımcının cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, gelir durumu, ikamet ettiği ilçe, köy/mahalle, ikamet süresi, etnik kökeni, yaşadığı konut tipi bilgileri 1'den başlayarak artan sırayla sayısal değere çevrilmiş, Microsoft Office Excel programında tablolaştırılmıştır.

Görüşme soruları içinde sayısallaştırılabilecek cevaplar da benzer şekilde 1'den başlayarak sayısal verilere çevrilmiştir. “Bahçenizde var olan bitkileri tanıyor musunuz?”, “Bitkilerle ilgili bilgileri nereden öğrendiniz?”, “Bahçenize diktiğiniz bitkilerin doğal takson olmasına dikkat eder misiniz?”, “Bahçenize bitki dikerken/ekerken güzel görüntüsünü mü yoksa faydalanılır olmasını mı esas alırsınız/aldınız?”, “Bahçenizi beğeniyor musunuz?” sorularının yanıtları sayısal veriye çevrilerek analiz edilirken; “Bahçenizde hangi bitkileri yiyecek amaçlı diktiniz?”, “Bahçenizde hangi bitkileri çiçek-sürgün-habitus vb. estetik özelliği için kullanıyorsunuz?”, “Bahçenizdeki hangi bitkilerin hangi kısımlarından faydalanıyorsunuz ve bu kısımların kullanım amaçları nelerdir?” sorularından alınan yanıtlar bitkilerin kullanım amaçlarına göre sıralandığı var-yok verilerine dönüştürülmüştür. Yalnızca bitkilerin kullanılan kısımları 1'den başlayıp artan değerler ile, her sayı ayrı bir kısmı temsil edecek şekilde işlenmiştir.

“Bahçenizde hangi bitkiler olmazsa olmazınızdır? Neden?”, “Bahçenizde hangi bitkinin de olmasını isterdiniz?”, “Sizce bahçenizin en güzel bitkisi hangisidir?”, “Sizce bahçenizin en çirkin bitkisi hangisidir?” soruları için söylenen bitki isimleri ayrı ayrı sıralanarak kaç katılımcının bu bitkileri seçtiği toplam olarak yazılmış, bitkilerin “olmazsa olmaz” nedenleri ayrı ayrı toplanarak yüzdesel dağılımları ifade edilmiştir.

“Bahçenizdeki bitkilerden hikâyesi olan bir bitki var mı? Varsa nasıl bir hikâyesi var?”, “Bahçenizi tek kelime ile tanımlamanızı istesem ne dersiniz?” sorularına alınan yanıtlar betimsel analizler yapılarak yorumlanmıştır. Bitkilerin hikâyeleri, anlatan katılımcı bilgisiyle birlikte bir araya getirilip metne aktarılmıştır.

“Bahçenizde tanıdığınız bitkilerin isimleri nelerdir? Yöresel-genel” sorusuna alınan yanıtlar doğrultusunda yöresel/genel isimlendirme yapan katılımcıların ikamet ettiği ilçe bilgisi de bitki isimlerinin yanına dahil edilmiştir.

3.2.2. Korelasyon Analizi

Konut sahiplerinin demografik yapısı ile verdikleri bazı yanıtların arasındaki ilişkiyi irdelemek amacıyla pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, gelir durumu, ikamet süresi, konut tipi, bitkileri tanıma, bitki bilgi kaynağı, doğal taksona dikkat etme, güzellik/fayda, bahçeyi beğenme durumlarının karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi belirtilen her cevabın 1’den başlayıp artarak devam eden sayısal değerlere dönüştürülmesiyle elde edilmiştir.

Bu veri altıklarından oluşturulan tablolar Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 22.0 programından faydalanılarak değerlendirilmiştir. Bunun için öncelikle analiz edilecek verileri içeren Excel tablosu SPSS programı içinde açılmış, ardından analyze sekmesinde correlate satırına gelip bivariate correlations ekranı açılmıştır. Correlation coefficient bölümünde spearman, test of significant bölümünde two-tailed özellikleri seçilip, korelasyon yapılacak tüm veriler variables kısmına aktarılmış ve sonuç tablosu elde edilmiştir.

Korelasyon analiz sonuçlarını değerlendirebilmek için korelasyon katsayılarına (r) ve anlamlılık değerlerine (p) bakılmaktadır. Korelasyonun p değeri değişkenler arası anlamlı bir ilişkinin var olup olmadığını belirlemektedir. P değerinin 0,05 değerinden büyük olması değişkenler arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını, 0,05 den küçük olması değişkenler arasında anlamlı ilişkinin olduğunu, 0,001-0,01 arası değerlerde anlamlı ilişkinin yüksek düzeyde olduğunu, 0,001’den küçük olması anlamlı ilişkinin çok yüksek düzeyde olduğunu ifade etmektedir. Verilerin normal dağılım göstermediği durumlarda Spearman’ın sıralama korelasyon katsayısından yararlanılmaktadır. Spearman korelasyon katsayısı ise değişkenler arası ilişkinin ölçülmesine olanak sağlayan, -1 ile +1 sayıları arası değerleri ifade etmektedir. Bu katsayının 0 olması değişkenler arasında doğrusal ilişki olmadığını, -1 ile +1’e yakın bir değer alması değişkenler arası doğrusal bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Korelasyon katsayısının değeri pozitif ise iki değişken arasında pozitif bir ilişkinin var olduğu, değer negatif ise değişkenler arasında negatif bir ilişkinin var olduğu anlaşılmaktadır. Pozitif korelasyonda bir değer artarken diğerinin de arttığı ya da biri azalırken diğerinin de azaldığı, negatif korelasyonda ise bir

değer artarken diğerinin azaldığı ya da bir değer azalırken diğerinin arttığı söylenebilmektedir. Korelasyon katsayılarının değer aralıklarına göre değişkenler arasındaki ilişkinin gücü belirlenebilmektedir. Bu değer pozitif katsayılar için 0,10 ile 0,29 değerleri arasında ise düşük, 0,30 ile 0,49 arası ise orta, 0,50 ile 1,00 değerleri arasında ise değişkenler arası yüksek bir ilişkinin var olduğu söylenebilmektedir. Negatif değerler için de belirtilen değer aralıkları aynı ilişki gücünü ifade etmektedir [95]–[97].

3.2.3. Çeşitlilik Analizleri

Bitkilerin teşhis edilmesinin ardından çeşitlilik analizlerini yapmak için Microsoft Office Excel tabloları oluşturulmuştur. Bitkilerin yöresel/genel, Türkçe, otör isimleriyle birlikte Latince isimleri, ait oldukları familya adı, cins adı, Raunkiaer'e göre hayat formları (ağaç, ağaççık, çalı, sarılıcı, yer örtücü), mevsimsel durumları (her dem yeşil, yaprak dökken), orijinlere göre sınıfları (doğal, dikilen doğal-Rize, dikilen doğal-Türkiye, egzotik), buldukları konutların sıralaması 1'den 150'ye kadar sütunlara ayrı ayrı yazılmıştır. Konut bahçelerinde rastlanan her bitki taksonu için var (1), rastlanmayan her bitki taksonu için yok (0) verisi girilmiştir. Bitkilerin hayat formları, mevsimsel durumu, orijin bilgileri 1'den başlayıp artan sayılarla ifade edilmiştir.

Hazırlanan bir diğer tabloda ise her bitkinin Latince adı, katılımcıların bitkileri kullanım amaçları (görsel, yiyecek, sembolik vb.), kullandıkları bitki kısımları (çiçek, yaprak, gövde, sürgün, meyve, kök, tohum) sütunlara ayrı ayrı yazılmış, katılımcıların anlattığı hikâye ve bitkileri kullanım detayları aynı tabloda bir araya getirilmiştir. Bitkinin kullanılan organı var ise bulunduğu sütunun altına "1" verisi, yok ise "0" verisi girilmiştir. Benzer şekilde bitkilerin kullanım amaçlarının yazıldığı sütunların altına bu kullanım var ise "1", yok ise "0" verisi işlenmiştir. Hazırlanan bu tablo ile bitkilerin hangi kısımlarından daha çok faydalandığı, hangi bitkinin kaç farklı amaçla kullanıldığı teşhis edilebilmiştir.

Örnek alanların birbirleri ile tür zenginliği bakımından karşılaştırılmasında tür zenginlik hesapları kullanılmaktadır (3.2). Doğrudan tür zenginliği (S), örnek alanda bulunan farklı taksonların sayıları toplanarak hesaplanmaktadır. Sonuçlar farklı örnek alanlar ile karşılaştırıldığında anlam kazanmaktadır [98]. Doğrudan tür zenginliği hesabı:

$$S = \sum_i^S S_i \quad (3.1)$$

Burada S_i farklı olan her bir taksonu temsil etmekte olup, değeri 1'dir.

Araştırma kapsamında örnek alanların tür zenginlik durumları karşılaştırılmıştır. Ekoloji alanında biyolojik çeşitliliği belirleme yöntemleri oldukça geniş bir literatüre sahiptir. Var-yok verileri ile alanlar arası ölçüme olanak sağlayan beta çeşitlilik indisleri içinde Cody'nin β_C , Wilson ve Shmida'nın β_T , Routledge'in β_E , β_I , β_R oluşturdukları formüller kullanılmıştır. Beta çeşitliliğinde değerler tek başına anlamlı olmayıp alanlar arasında elde edilen değerlerin karşılaştırılmasıyla anlamlandırılmaktadır [99].

Cody'nin [100] oluşturmuş olduğu beta çeşitlilik formülünde $g(H)$ bir alandan diğerine geçişte kazanılan takson sayısını, $l(H)$ aynı kesit içinde eksilen takson sayısını ifade etmektedir (3.2).

$$\beta_C = \frac{[g(H) + l(H)]}{2} \quad (3.2)$$

Wilson ve Shmida'nın [101] oluşturduğu formülde α örnek alanda bulunan ortalama tür zenginliğini temsil etmektedir (3.3).

$$\beta_T = \frac{[g(H) + l(H)]}{2\alpha} \quad (3.3)$$

Routledge'in [102] β_R beta çeşitlilik formülünde S toplam takson sayısını, r üst üste kesişen takson çiftlerinin sayısını ifade etmektedir (3.4).

$$\beta_R = \frac{S^2}{(2r + S)} - 1 \quad (3.4)$$

Araştırmadaki örnek büyüklüğünü eşit olarak varsayan Routledge'in β_I formülünde e_i kesit boyunca i değerinin bulunduğu örnek sayısını, α_j örneğinin tür zenginliğini, T ise e_i 'nin toplam değerini göstermektedir (3.5).

$$\beta_I = \log(T) - \left[\left(\frac{1}{T} \right) \sum_i e_i \log(e_i) \right] - \left[\left(\frac{1}{T} \right) \sum_j \alpha_j \log(\alpha_j) \right] \quad (3.5)$$

β_I formülünden faydalanılarak oluşturulan β_E indisi β_I 'nin üstel formundan 1 çıkarılarak hesaplanmaktadır (3.6).

$$\beta_E = \exp(\beta_I) - 1 \quad (3.6)$$

İki toplumun beta benzemezlik değerlerinin ölçülmesinde Sørensen'in [103] β_{SOR} (3.7) ve Jaccard'ın [104] β_J (3.8) indislerinden yararlanılmıştır. İndislerin formüllerinde a her iki alanda bulunan ortak takson sayısını, b 1. alanda bulunup 2. alanda bulunmayan

taksonların sayısını, c 2. alanda bulunup 1. alanda bulunmayan taksonların sayısını ifade etmektedir.

$$\beta_{SOR} = 1 - \frac{2a}{2a + b + c} \quad (3.7)$$

$$\beta_J = 1 - \frac{a}{a + b + c} \quad (3.8)$$

İki toplumun beta benzemezlik değerlerini ölçmek için yapılan hesaplamalarda sonuç 0 değerine yaklaştıkça iki toplum arasında benzer taksonların sayısıyla birlikte benzerlik azalırken, 1 değerine yaklaştıkça alanların birbiriyle olan benzerliği artmaktadır.

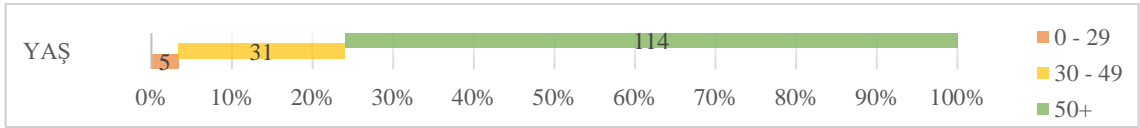
Çeşitlilik analizleri için Microsoft Office Excel programında hazırlanan tablolar Biyolojik Çeşitlilik Bileşenleri (BİÇEB) hesaplama yazılımı [105] 2.0'dan faydalanılarak analiz edilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. GÖRÜŞME SONUÇLARINA AİT BULGULAR

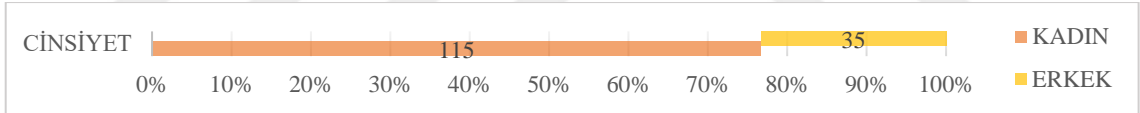
4.1.1. Demografik Yapı

Rize il sınırı içindeki 12 ilçeye bağlı 29 köy ve 24 mahallede bulunan 150 konut bahçesinde kullanıcıların demografik özellikleri incelenmiştir. Toplam 150 adet anket çalışması yapılmıştır. Araştırma yapılan konutlarda yaşayan katılımcıların çoğunluğu (%76) 50 yaş ve üzeri bireylerden oluşmuştur (Şekil 4.1).

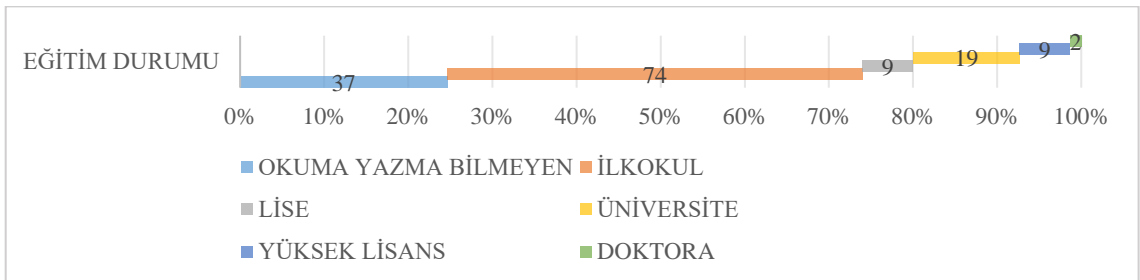
Şekil 4.1. Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı.

Yapılan analizler sonucu elde edilen bulgulara göre, katılımcıların %76,66'sını kadınlar, %23,33'ünü ise erkekler oluşturmuştur (Şekil 4.2).

Şekil 4.2. Katılımcıların cinsiyet gruplarına göre dağılımı.

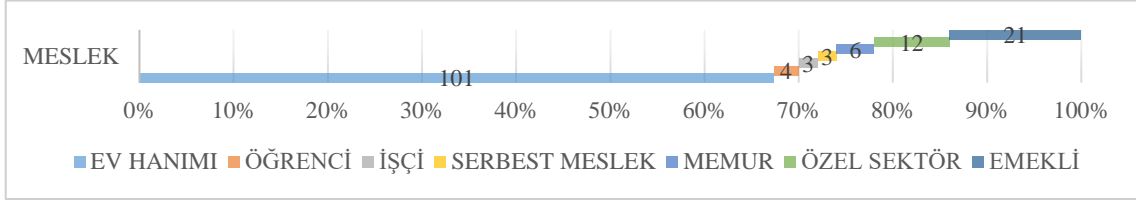
Eğitim durumlarına göre 19 konut sahibinin üniversite mezunu olduğu (%12,66) anket çalışmasında %49,33'lük bir oranla büyük bir çoğunluğu kapsayan grup ilkököl mezunlarına aittir (Şekil 4.3).

Şekil 4.3. Katılımcıların eğitim durumuna göre dağılımı.

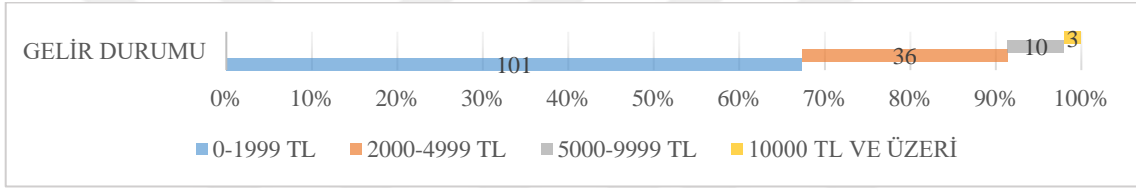
Meslek dağılımlarına bakıldığında %67,33'lük bir yüzdeyle büyük çoğunluk ev hanımlarından oluşurken, %14'ü emekliler, %8'i özel sektördeki, %4'ü memurlar,

%2,66'sı öğrenciler, %2'si işçiler ve %2'si serbest meslekten meydana gelmiştir (Şekil 4.4).

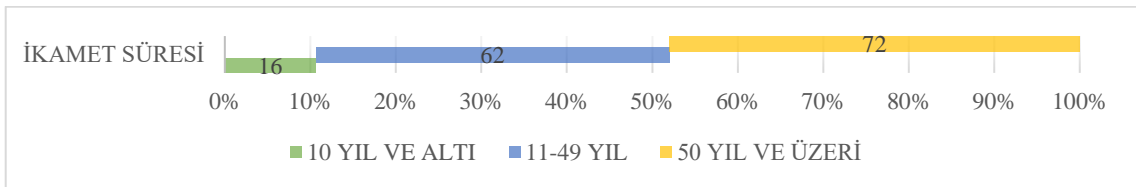
Şekil 4.4. Katılımcıların meslek grubuna göre dağılımı.

Konut sahiplerinin gelir durumuna bakıldığında en büyük yüzdeyi %67,33 ile 0-1999 TL arasında geliri olanlar oluşturmuştur. Ardından %24 ile 2000-4999 TL gelire sahip olanlar, %6,66 ile 5000-9999 TL gelire sahip olanlar ve en düşük yüzdeye sahip olan %2 ile 10000 TL ve üzeri gelire sahip olanlar gelmiştir (Şekil 4.5).

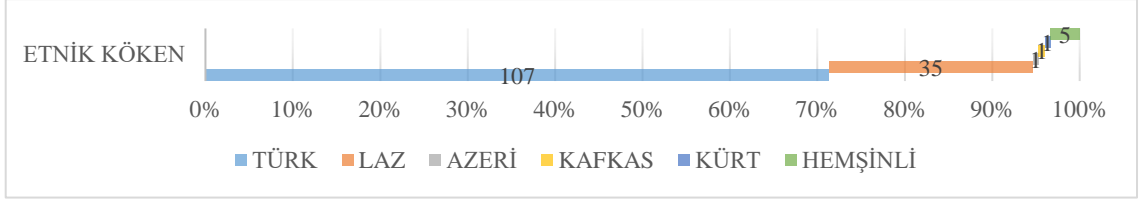
Şekil 4.5. Katılımcıların gelir durumuna göre dağılımı.

Katılımcıların %48'i Rize ilinde 50 yıl ve daha uzun süre ikamet edenlerden oluşmuştur. %10,66'sı 10 yıl ve daha kısa süre, %41,33'ü ise 11-49 yıl arası bir süre boyunca Rize'de ikamet ettiğini belirtmiştir (Şekil 4.6).

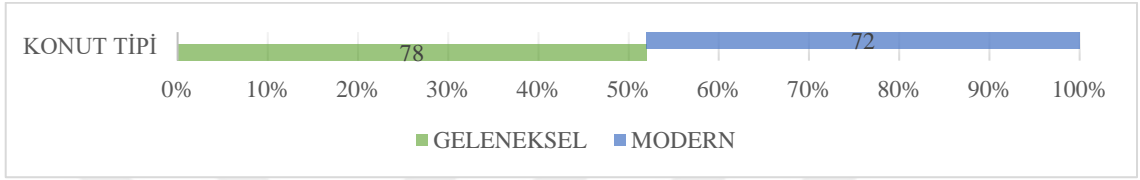
Şekil 4.6. Katılımcıların ikamet sürelerine göre dağılımı.

Katılımcıların etnik kökenlerine bakıldığında çalışmanın yürütüldüğü noktalarda 6 farklı etnik köken tespit edilmiştir. %71,33 ile Türkler çoğunluğu oluştururken %23,33 ile Lazlar onu takip etmiş, %3,33'lük kısmını Hemşinliler, aynı yüzdeye sahip olan Kafkaslar, Kürtler ve Azeriler %0,66'lık kısmını oluşturmuşlardır (Şekil 4.7).

Şekil 4.7. Katılımcıların sahip olduğu etnik kökenlere göre dağılımı.

Bahçeleri incelenen konutların sınıflandırılmasında kullanılan kategoriye göre geleneksel konutların %52’lik bir dağılıma, modern konut tiplerinin ise %48’lik bir orana sahip olduğu görülmüştür. (Şekil 4.8).

Şekil 4.8. Konut tiplerine göre dağılımı.

4.1.2. Bitkilerle İlgili Sorulara Ait Bulgular

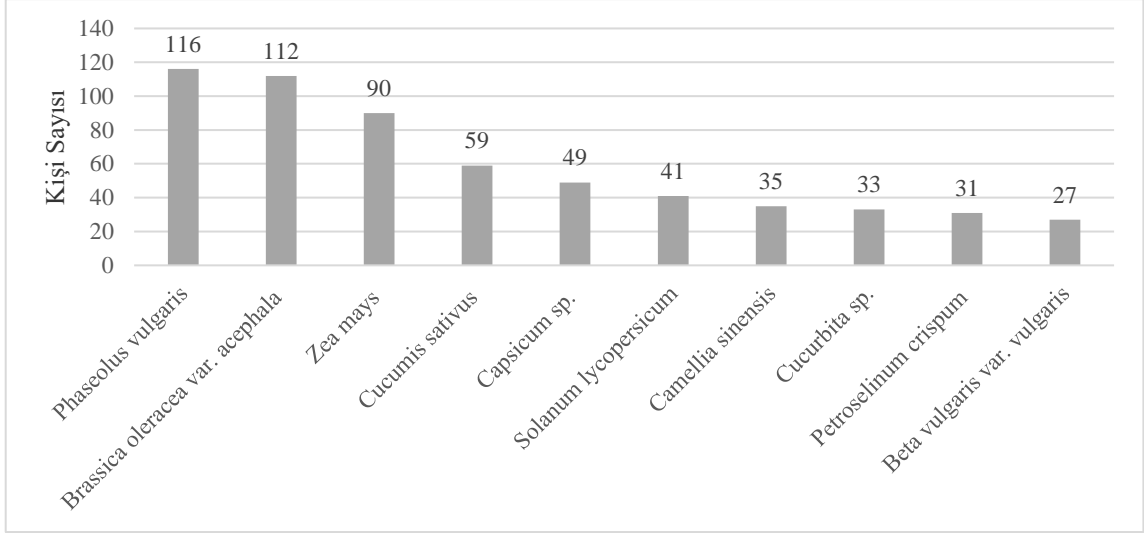
“Bahçenizde var olan bitkileri tanıyor musunuz?” sorusuna yanıt olarak 4 kişi birazını tanıdığını söylerken, 146 kişi bitkilerin büyük bir çoğunluğunu tanıdığını belirtmiştir. Konut sahipleri ile bahçelerinde bulunan bitkilerin birlikte gezilip incelenmesi, tanıdıkları bitkilerin bildikleri Türkçe isimlerini söylemesi ve yapılan görüşmeler neticesinde de katılımcıların çoğunun bitkileri yöresel adıyla tanıyor olduğu gözlemlenmiştir.

“Bahçenizde tanıdığınız bitkilerin isimleri nelerdir? Yöresel-genel” sorusundan elde edilen bilgiler doğrultusunda 170 bitkinin yöresel adıyla tanındığı ortaya çıkmıştır. Yöresel isimlendirmenin ilçeden ilçeye veya etnik köken farklılıklarından kaynaklı değişime uğradığı da gözlemlenen bilgiler arasındadır. Farklı etnik kökenlere sahip katılımcıların kendi alfabelerindeki seslerin Türkçe karşılığı olmadığı için yöresel isimler duyulduğu şekliyle yazılmıştır.

“Bitkilerle ilgili bilgileri nereden öğrendiniz?” sorusuna 125 kişi büyüklerinden, 5 kişi büyüklerinden ve televizyondan, 1 kişi büyüklerinden ve kitaplardan, 12 kişi büyüklerinden ve internetten, 1 kişi büyüklerinden, televizyondan ve kitaplardan, 3 kişi büyüklerinden, televizyondan ve internetten, 2 kişi büyüklerinden, kitaplardan ve internetten, 1 kişi ise büyüklerinden, televizyondan, kitaplardan ve internetten öğrendiği yanıtını vermiştir.

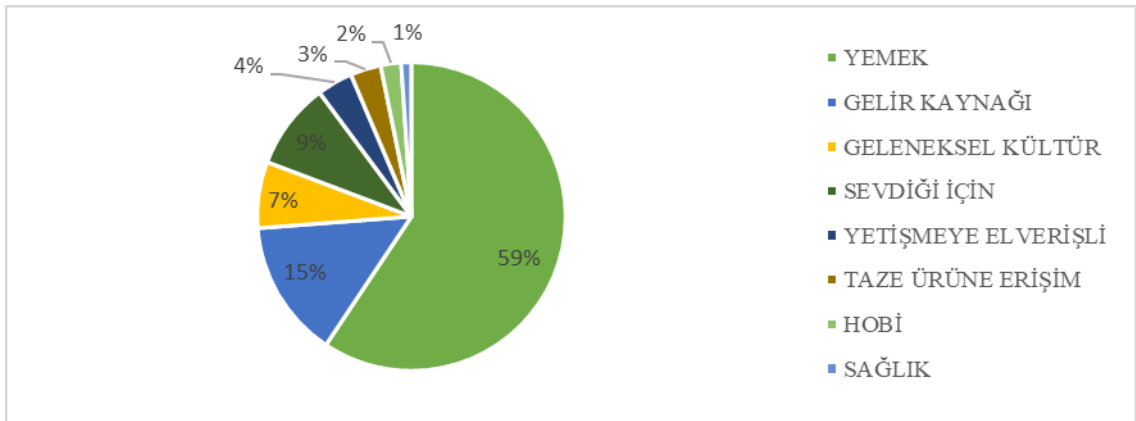
“Bahçenize diktiğiniz/ektiğiniz bitkilerin doğal takson olmasına dikkat eder misiniz?” sorusuna yanıt olarak 103 kişi dikkat ettiğini söylerken, 47 kişi dikkat etmediğini belirtmiştir. Doğal bitki dikmeye dikkat ettiğini söyleyen katılımcıların bahçesindeki bitki dağılımına bakıldığında, dikilen doğal bitkinin bulunmadığı dahi olmuştur. Doğal bitki dikimine dikkat etmediğini söyleyen katılımcıların bahçelerinin her birinde ise doğal taksonlara rastlanmıştır. Doğal bitki tanımının katılımcılar tarafından farklı bilinmesi alınan yanıtları etkilemiş, dolayısıyla bahçe içi bitki dağılımlarının farklı çıkmasına neden olmuştur.

“Bahçenizde hangi bitkiler olmazsa olmazınızdır? Neden?” sorusuna yanıt olarak katılımcılardan en az bir bitki söylemesi istenmiştir. Katılımcıların söylediği Türkçe isimler Latince adına çevrilerek sıralanmıştır. Bu soruya 116 kişi *Phaseolus vulgaris* L., 112 kişi *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC., 90 kişi *Zea mays* L., 59 kişi *Cucumis sativus* L., 49 kişi *Capsicum* sp. L., 41 kişi *Solanum lycopersicum* L., 35 kişi *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze, 33 kişi *Cucurbita* sp. L., 31 kişi *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill, 27 kişi *Beta vulgaris* L. var. *vulgaris* L., 23 kişi *Solanum melongena* L., 17 kişi *Mentha spicata* L. subsp. *spicata* L., 10 kişi *Citrus reticulata* L., 9 kişi *Lactuca sativa* L., 7 kişi *Citrus sinensis* (L.) Osbeck, 6 kişi *Citrus limon* (L.) Burm.f., 5 kişi *Allium porrum* L., 4 kişi *Malus communis* L., *Pyrus communis* L., 3 kişi *Ficus carica* L., *Allium cepa* L., 2 kişi *Anethum graveolens* L., *Prunus avium* (L.) L., *Vitis labrusca* L., *Citrus japonica* Thunb., *Diospyros kaki* L. Fil., *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser., *Eruca vesicaria* (L.) Cav., 1 kişi *Ribes rubrum* L., *Spinacia oleracea* L., *Citrus paradisi* Macfad., *Allium sativum* L., *Ocimum basilicum* L. 'Purpurascens', *Solanum tuberosum* L., *Castanea sativa* Mill., *Rosa* sp. L., *Canna indica* L., *Pisum sativum* L., *Rhododendron ponticum* L., *Apium graveolens* L., *Bougainvillea spectabilis* Willd., *Laurus nobilis* L., *Argyranthemum frutescens* Sch.Bip., *Lagerstroemia indica* L., *Trachelospermum jasminoides* Lem., *Narcissus tazetta* L. subsp. *aureus* (Loisel.) Baker, *Daphne odora* f. *marginata* Makino, *Portulaca oleracea* L., *Morus nigra* L., *Morus alba* L., *Prunus ×domestica* L., *Punica granatum* L., *Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl., *Laurocerasus officinalis* Roemer, *Juglans regia* L. yanıtını vermiştir (Şekil 4.9).

Şekil 4.9. “Olmazsa olmaz” olarak nitelendirilen ilk 10 bitki taksonu.

Katılımcılar bitkileri “olmazsa olmaz” bulma nedenleri için birden fazla gerekçe sunmuştur. Bunun sonucunda 51 kişi yemek için, 26 kişi yiyecek olarak çok tüketildiği için, 6 kişi bahçeden taze olarak toplayıp tüketmekten keyif duyduğu için, 7 kişi çok sevdiği ve çok tükettiği için, 2 kişi yemek ve satmak için, 2 kişi satışlarda çok talep edildiği için, 1 kişi gelir sağladığı için, 19 kişi çayı gelir kaynakları olarak, diğer bitkileri ise yedikleri için, 2 kişi çayı gelir kaynakları olarak gördüğü, diğerlerini ise geleneksel kültür olduğu için, 1 kişi çayı gelir kaynağı olarak, diğer bitkileri iklime uygun olduğu için, 11 kişi geleneksel değerleri olduğu için, 6 kişi yörede yetişmeye elverişli olduğu için, 10 kişi sevdiği için, 4 kişi hobi olarak uğraşmayı sevdiği için, 2 kişi c vitamini açısından zengin olması sebebiyle bitkileri “olmazsa olmaz” gördüğünü belirtmiştir (Şekil 4.10). Sonuç olarak katılımcıların bahçelerinde muhakkak olmalı dedikleri bitkilerin büyük bir çoğunluğunun yemek amacıyla seçildiği görülmüştür.

Şekil 4.10. Bitkilerin “olmazsa olmaz” olarak nitelendirilme nedenleri.

“Bahçenize bitki dikerken/ekerken güzel görüntüsünü mü yoksa faydalanılır olmasını mı esas alırsınız/aldınız?” sorusuna verilen yanıtlarda büyük bir çoğunluğu oluşturan 105 katılımcı işlevselliğini göz önünde bulundurduğunu belirtirken, 45 kişi bitkilerin güzel görüntüsünü esas aldığını belirtmiştir. Ancak konut içi bitki dağılımlarına bakıldığında görseelliğinden dolayı kullanılan bitkilerin işlevselliğinden dolayı kullanılan bitkilere nazaran daha yoğun şekilde bulundurduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla konut sahiplerinin bahçelerine ağırlıklı olarak görseelliği temsil eden bitkileri dahil ettiğini ancak düşünce yapısı olarak önceliklerinin işlevselliğiyle ön planda olan bitkilerden yana olduğu sonucuna varılmıştır.

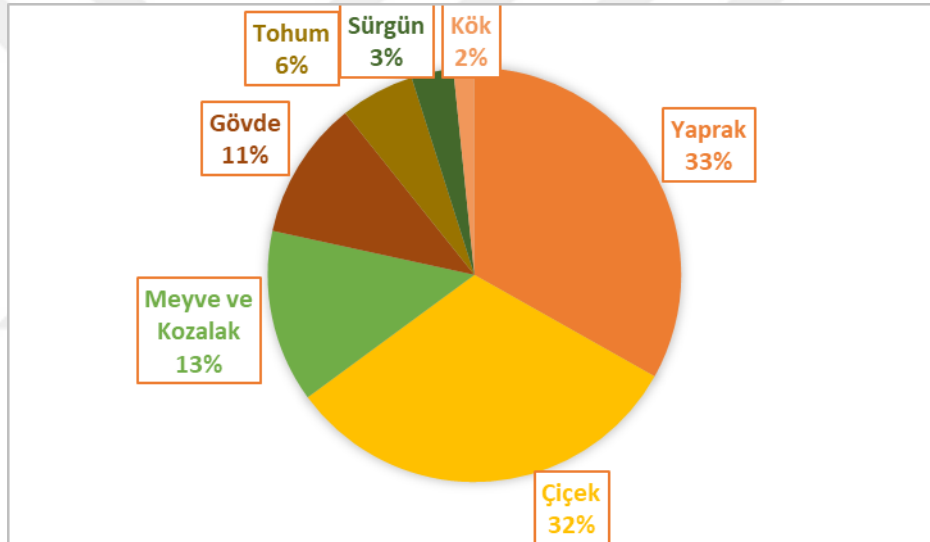
“Bahçenizde hangi bitkileri yiyecek amaçlı diktiniz?”, “Bahçenizdeki hangi bitkilerin hangi kısımlarından faydalanıyorsunuz ve bu kısımların kullanım amaçları nelerdir?” ve “Bahçenizde hangi bitkileri çiçek-sürgün-habitus vb. estetik özelliği için kullanıyorsunuz?” sorularının katılımcılara yöneltilmesi sonucu alınan cevaplar kategorize edilmiştir. Buna göre tespit edilen 603 farklı bitki taksonunun 511 tanesinin en az bir işlevinden dolayı kullanıldığı, 92 tanesinin ise hiçbir amaçla kullanılmadığı tespit edilmiştir. Bitkiler kullanım amaçlarına göre sıralandığında 408 tanesi görseel güzelliğinden dolayı, 160 tanesi koku özelliğinden dolayı, 130’u yiyecek olarak, 71’i halk ilacı olarak, 57’si hayvan yemi, 41’i oyuncak, 32’si eşya yapımında, 31’i yakacak odun olarak, 24’ü sembolik, 18’i kozmetik amaçlı, 16’sı çay, 15’i meyve suyu, 15’i baharat, 14’ü mobilya yapımında, 11’i yapı malzemesi olarak, 11’i sıruk olarak, 11’i hayvanların altına serme amaçlı, 9’u gelir kaynağı olarak, 7’si çalgı aleti yapımında, 7’si aksesuar olarak, 7’si perdeleme amaçlı, 7’si gübre olarak, 6’sı haşereleri uzak tutması amacıyla, 6’sı temizlik malzemesi olarak, 5’i boyar madde olarak, 5’i erozyon önleyici olarak, 5’i sınır belirlemede, 4’ü esans yapımında, 4’ü gölge yapması amacıyla, 2’si arı peteği yapımında, 2’si kamyon kasası yapımında, 1’i havayı temizlemesinden dolayı, 1 tanesi kayık yapımında, 1 tanesi silah yapımında, 1 tanesi makine parçası olarak, 1’i ortamdaki radyasyonu alması amacıyla, 1 tanesi ses etkisinden dolayı, 1’i ipek böcekçiliğinde, 1’i aşılama yaparken anaç olarak, 1 tanesi sigara olarak, 1’i ölçü birimi olarak kullanılırken 74 taksona ait bitkinin de zehirli olduğu belirlenmiştir.

Kullanım amaçları ile ilgili konut sahiplerine yöneltilen sorular sonucu 408 bitki taksonunun görseel etkiye sahip olduğu, 160 tanesinin hoş veya hoş olmayan kokuya sahip olduğu tespit edilmiştir. Ancak katılımcıların yanıtlarında bunların yalnızca 322 tanesi görseelliğinden dolayı, 101 tanesi koku etkisinden dolayı kullanılıyor olarak belirtilmiştir.

Aynı şekilde 74 taksonun zehirli olduğu belirlenmesine rağmen katılımcılar bu bitkilerin yalnızca 16'sını zehirli bitki olarak tanımlamıştır.

En çok kullanım çeşitliliğine sahip ilk 8 bitki *Alnus glutinosa* (L.) Gaertner subsp. *barbata* (C. A. Meyer) Yalt. (16), *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze (15), *Castanea sativa* Mill. (14), *Juglans regia* L. (14), *Laurocerasus officinalis* Roemer (13), *Tilia rubra* DC. subsp. *caucasica* (Rupr.) V. Engler (13), *Carpinus betulus* L. (11), *Zea mays* L. (11) olarak sıralanmıştır.

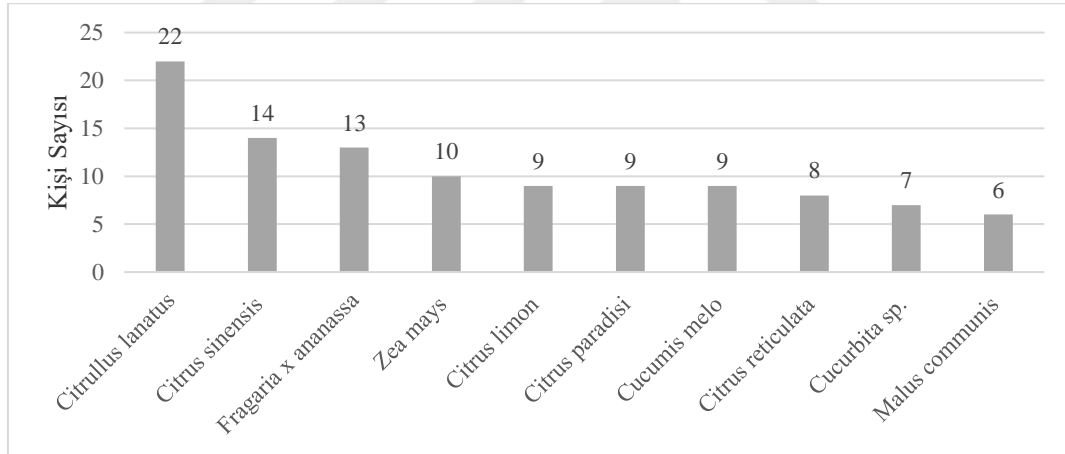
Belirtilen amaçlar doğrultusunda bitkilerin en çok kullanılan kısımları yaprak ve çiçekleri olmuştur. Kullanım sıralamasına göre 364 bitkide yaprak, 349 bitkide çiçek, 148 taksonda meyve veya kozalak, 119 taksonda gövde, 64 taksonda tohum, 36 taksonda sürgün ve 18 taksonda kök kısımlarından faydalandığı belirtilmiştir (Şekil 4.11).

Şekil 4.11. Bitkilerin kullanılan kısımlarına göre dağılımı.

“Bahçenizde hangi bitkinin de olmasını isterdiniz?” sorusuna alınan yanıtlar içinde 19 kişi başka bir bitki istemiyorken 22 kişi *Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsumura & Nakai, 14 kişi *Citrus sinensis* (L.) Osbeck, 13 kişi *Fragaria ×ananassa* Duchesne, 10 kişi *Zea mays* L., 9 kişi *Citrus limon* (L.) Burm.f., 9 kişi *Citrus paradisi* Macfad., 9 kişi *Cucumis melo* L., 8 kişi *Citrus reticulata* L., 7 kişi *Cucurbita* sp. L., 6 kişi *Malus communis* L., 6 kişi *Rosa* sp. L., 6 kişi *Solanum melongena* L., 5 kişi *Morus alba* L., 5 kişi *Capsicum* sp. L., 5 kişi *Morus nigra* L., 4 kişi *Solanum lycopersicum* L., 4 kişi *Eriobotrya japonica* (Thunb.) Lindl., 4 kişi *Musa acuminata* Colla, 4 kişi *Pyrus communis* L., 3 kişi *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill, 3 kişi *Spinacia oleracea* L., 3 kişi *Citrus japonica* Thunb., 3 kişi *Prunus avium* (L.) L., 3 kişi *Phaseolus vulgaris* L., 3 kişi *Prunus persica*

Stokes, 3 kişi *Ficus carica* L., 3 kişi *Juglans regia* L., 2 kişi *Vitis labrusca* L., 2 kişi *Laurocerasus officinalis* Roemer, 2 kişi *Pelargonium ×hortorum* L.H.Bailey, 2 kişi *Daucus carota* L., 2 kişi *Actinidia chinensis* Planch., 2 kişi *Punica granatum* L., 2 kişi *Prunus persica* Stokes var. *nucipersica* (Suckow) C.K.Schneid., 2 kişi *Cucumis sativus* L., 2 kişi *Vaccinium myrtillus* L., 2 kişi *Vitis vinifera* L. ve geriye kalan her bir kişi ayrı ayrı *Eruca vesicaria* (L.) Cav., *Cydonia oblonga* Mill., *Jasminum sambac* (L.) Aiton, *Bougainvillea spectabilis* Willd., *Wisteria sinensis* Sweet, *Brassica oleracea* L. var. *gemmifera* DC., *Apium graveolens* L., *Triticum aestivum* L., *Dahlia coccinea* Cav., *Pelargonium peltatum* (L.) L'Hér., *Allium sativum* L., *Magnolia grandiflora* L., *Phoenix dactylifera* L., *Camellia japonica* L., *Helianthus annuus* L., *Castanea sativa* Mill., *Mangifera indica* L., *Oryza sativa* L., *Mentha spicata* L. subsp. *spicata* L., *Phalaenopsis* sp. Blume, *Leucanthemum maximum* DC., *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC., *Portulaca oleracea* L., *Diospyros kaki* L. Fil., *Olea europaea* L., *Corylus avellana* L., *Begonia cucullata* Willd. var. *cucullata* Willd. bitkisinin bahçesinde var olmasını istemiştir (Şekil 4.12).

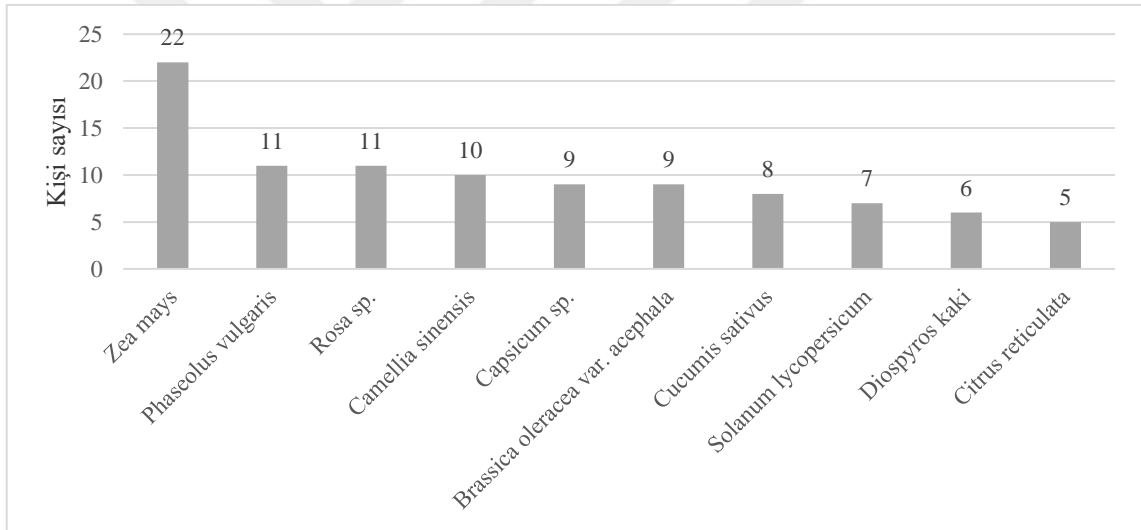

Şekil 4.12. Bahçelere dahil edilmek istenen ilk 10 bitki taksonu.

“Bahçenizi beğeniyor musunuz?” sorusuna büyük çoğunluğu oluşturan 115 kişi evet beğeniyorum yanıtını verirken, 35 kişi hayır beğenmiyorum cevabını söylemiştir.

“Sizce bahçenizin en güzel bitkisi hangisidir?” sorusuna cevap olarak katılımcılardan tek bir bitki seçmeleri istenmiştir. Buna göre 22 kişi *Zea mays* L., 11 kişi *Phaseolus vulgaris* L., 11 kişi *Rosa* sp. L., 10 kişi *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze, 9 kişi *Capsicum* sp. L., 9 kişi *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC., 8 kişi *Cucumis sativus* L., 7 kişi *Solanum lycopersicum* L., 6 kişi *Diospyros kaki* L. Fil., 5 kişi *Citrus reticulata* L., 4 kişi *Mirabilis jalapa* L., 3 kişi *Brugmansia aurea* Lagerh., 2 kişi *Picea orientalis* (L.) Link, 2 kişi *Ficus*

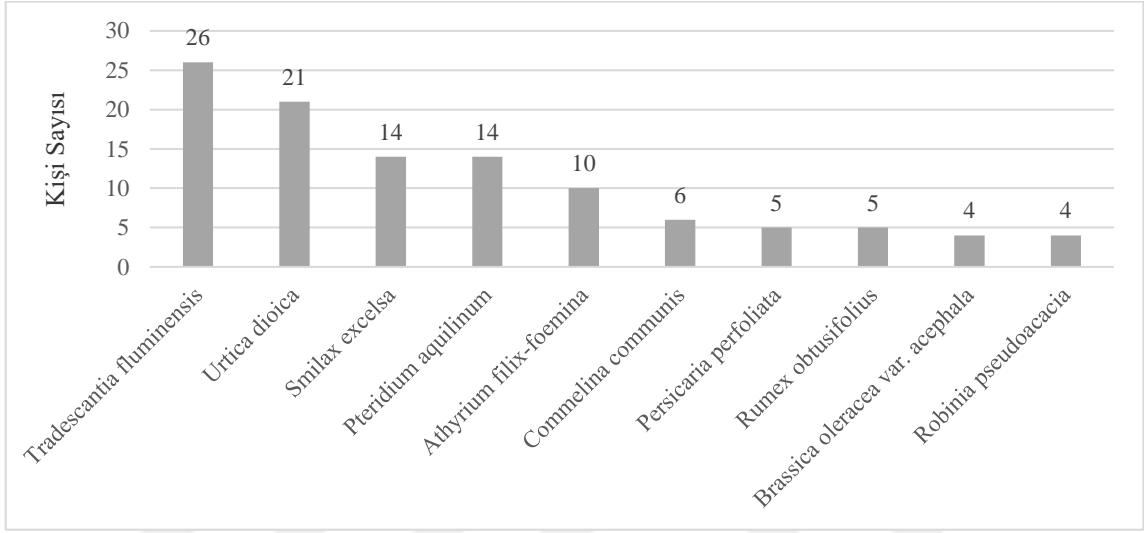
carica L., 2 kişi *Tagetes erecta* L., 2 kişi *Canna indica* L., 2 kişi *Impatiens balsamina* L., 2 kişi *Prunus avium* (L.) L., 2 kişi *Citrus limon* (L.) Burm.f., 2 kişi *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill, 2 kişi *Solanum melongena* L., 2 kişi *Pelargonium ×hortorum* L.H.Bailey ve ayrı ayrı her bir kişi *Rhododendron japonicum* (A.Gray) Suringar, *Corylus avellana* L., *Photinia ×fraseri* Dress, *Thuja occidentalis* L., *Impatiens walleriana* Hook.f., *Capsicum baccatum* L. 'Bishop's Crown', *Malus communis* L., *Gladiolus hybridus* C.Morren, *Erigeron annuus* (L.) Pers., *Abutilon ×hybridum* hort. ex Siebert.&Voss., *Hosta plantaginea* Asch., *Citrus japonica* Thunb., *Pinus nigra* J.F.Arnold, *Laurocerasus officinalis* Roemer, *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn, *Chrysanthemum indicum* L., *Actinidia chinensis* Planch., *Fuchsia magellanica* Lam., *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser., *Lagerstroemia indica* L., *Ranunculus repens* L., *Prunus persica* Stokes, *Vaccinium myrtillus* L., *Robinia pseudoacacia* L., *Tradescantia zebrina* Bosse bitkilerini yanıt olarak vermiştir (Şekil 4.13).

Şekil 4.13. En güzel seçilen ilk 10 bitki taksonu.

“Sizce bahçenizin en çirkin bitkisi hangisidir?” sorusuna yanıt olarak katılımcılardan tek bir bitki söylemesi istenmiştir. Buna yanıt olarak 26 kişi *Tradescantia fluminensis* Vell., 21 kişi *Urtica dioica* L., 14 kişi *Smilax excelsa* L., 14 kişi *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn, 10 kişi *Athyrium filix-foemina* (L.) Roth, 6 kişi *Commelina communis* L., 5 kişi *Persicaria perfoliata* (L.) H.Gross, 5 kişi *Rumex obtusifolius* L., 4 kişi *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC., 4 kişi *Robinia pseudoacacia* L., 3 kişi *Capsicum sp.* L., 3 kişi *Zea mays* L., 3 kişi *Cucumis sativus* L., 3 kişi *Cucurbita sp.* L., 2 kişi *Amaranthus palmeri* S.Watson, 2 kişi *Oplismenus undulatifolius* (Ard.) P. Beauv., 2 kişi *Calystegia silvatica* (Kit.) Griseb., 2 kişi *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill, 2 kişi *Setaria viridis* (L.) P.

Beauv., 2 kişi *Rubus fruticosus* L. ve her bir kişi ayrı ayrı *Morus alba* L., *Malus communis* L., *Phaseolus vulgaris* L., *Actinidia chinensis* Planch., *Diospyros kaki* L. Fil., *Solanum lycopersicum* L., *Alnus glutinosa* (L.) Gaertner subsp. *barbata* (C. A. Meyer) Yalt., *Bidens frondosa* L., *Vitis vinifera* L., *Prunus ×domestica* L., *Echeveria ×imbricata* Deleuil ex E.Morren, *Galinsoga parviflora* Cav., *Tussilago farfara* L., *Oxalis corniculata* L., *Rubus caucasicus* Focke, *Coriandrum sativum* L., *Microstegium vimineum* (Trin.) A. Camus bitkilerini yanıt olarak söylemiştir (Şekil 4.14).

Şekil 4.14. En çirkin seçilen ilk 10 bitki taksonu.

“Bahçenizi tek kelime ile tanımlamanızı istesem ne dersiniz?” sorusunda 18 katılımcı huzur, 11 katılımcı mutluluk, 7 katılımcı ise bahçesiyle ilgilenmekten keyif aldığını belirtmesi amacıyla zevk gibi pozitif ruh halini yansıtan kelime gruplarını kullanmıştır. Bahçesinin görüntüsü üzerinden giden 2 kişi bahçesini cennet, 11 kişi güzellik, 9 kişi mükemmellik, 1 kişi çiçeklik diğer 2 kişi ise yeşillik olarak tanımlamıştır. Bahçesinden yiyecek ağırlıklı faydalanan kişilerden 8’i bereket, 10’u kazanç, verim, 5’i organik, doğallık, 5’i yiyecek, 4’ü ihtiyaç, 3’ü ekonomik, bedava tanımlaması yaparken diğer 1 kişi de bahçesinden gıda ürünlerini taze toplayıp tüketmesinden dolayı tazelik kelimesiyle bahçesini bağdaştırmıştır. Bahçesini hem dinlenme alanı hem de stres atma amaçlı uğraş olarak görenlerden 6’sı terapi, 7’si rahatlatıcı, ferahlatıcı, dinlendirici, 12’si hobi, 2’si emek, 2’si bağımlılık olarak görürken 2 kişi bahçesiyle ilgilenmenin kendisine enerji verdiğini belirtmesinden dolayı enerji tanımlamasını yapmıştır. Bahçelerinin kendileri için çok değerli olduğunu belirten katılımcılardan 2’si bahçesini aşkım, gözbebeğim, 14’ü hayatım, ruhum, nefesim, her şeyim olarak tanımlarken diğer 2 bahçe sahibi de buna benzer şekilde evladım tanımlaması yapmıştır. Bahçesinde istediği bütün bitkilerin

olduğunu söyleyen bir bahçe sahibi ise bu yüzden çok şanslı olduğunu düşünerek bahçesi için şans tanımlaması yapmıştır. Çay bahçesinden aldığı geliri yeterli bulmayan bir katılımcı bahçesini açlık olarak tanımlamış, bahçesinin genel halinden memnun olmayan bir katılımcı vasat tanımlamasını yapmış, bahçesinde çok fazla gölge yapan ağaç olmasından memnun olmayan bir katılımcı ise bahçesini kasvet olarak gördüğünü belirtmiştir.

4.1.3. Kullanım Amaçlarına Göre Bitkiler

Kullanım amaçlarının tamamı katılımcılardan alınan bilgiler bir araya getirilerek listelenmiştir. Bu sınıflandırmada yalnızca zehirli bitkilerin listelenmesinde ve peyzaj özellikleri kategorisinde bitkilerin sahip oldukları kokular literatür taramalarından ve katılımcıların bilgilerinden yararlanılarak detaylandırılmıştır.

4.1.3.1. Peyzaj Özelliklerinden Dolayı Kullanılan Bitkiler

433 bitkinin hoş ve estetik görüntü oluşturması (Şekil 4.15 ve Şekil 4.16), kötü ya da güzel kokuya sahip olması, rüzgâr perdesi, görüntü perdesi olarak kullanılması, ses etkisinden dolayı kullanılması, gölge yapması, erozyon ve heyelanı önlemesi, sınır belirlemesi amacıyla ya da çit olarak, havayı temizlemesi ve radyasyonu çekmesi amacıyla kullanımları detaylı olarak listelenmiştir (Çizelge 4.1). Bitkilerin estetik görüntüsü katılımcıların estetik bulduğu, bahçelerinde en güzel bitki olarak seçtiği ve diktikleri bitkilerin peyzaj çalışmalarında estetik amacıyla kullanımlarını kapsamaktadır. Bu amaçlarla 225 bitkinin her dem yeşil bitkilerden, 208 bitkinin yaprak döken bitkilerden oluştuğu, yaprak döken bitkilerin sonbahar renklenmesinden de faydalandığı görülmüştür. Çoğunluğu oluşturan 316 bitki taksonunun egzotik bitkilerden meydana geldiği, 238 bitkinin yer örtücüler grubuna dahil olduğu saptanmıştır. Kokulu bitkilerin 17'sinin kötü kokuya sahip olduğu, 146'sinin ise hoş kokulu olduğu belirlenmiştir. Bitkilerin kullanılan kısımları sırasıyla 330 bitkide çiçekleri, 310 bitkide yaprakları, 107 bitkide meyveleri, 47 bitkide gövdesi, 17 bitkide kozalakları, 6 bitkide kökü, 3 bitkide sürgünleri ve 1 bitkide tohumları olmuştur.

Çizelge 4.1. Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Abelia ×grandiflora</i> (Rovelli ex André) Rehder	He	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Abelmoschus esculentus</i> Moench	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Abies nordmanniana</i> Spach	Ph	YD	DR	Y,M	Yaprak ve kozalakları hoş görüntü sağlar.
<i>Abutilon ×hybridum hort.</i> ex Siebert.&Voss.	He	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Acacia dealbata</i> Link	Th	HY	DR	Ç,Y, S	Çiçek, yaprak ve gri sürgünleri zarif görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur. Görüntü perdesi olarak kullanılır.
<i>Acanthus mollis</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Acca sellowiana</i> (O.Berg) Burret	He	HY	E	Ç,Y, M	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir. Çiçek ve meyveleri hoş kokuludur.
<i>Achillea millefolium</i> L.	Ch	YD	D	Y	Yaprakları aromatik kokuludur.
<i>Actinidia chinensis</i> Planch.	Cr	YD	E	M,Ç	Pergoladan sarkan meyveleri güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Aeonium haworthii</i> Webb & Berthel.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Agave americana</i> L.	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Ageratum houstonianum</i> Mill.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Ailanthus altissima</i> (Miller) Swingle	Ph	YD	D	Ç,Y, K	Yayılcı kökleri heyelanı önleme amacıyla kullanılır. Erozyonu önleme amacıyla dikilir. Çiçek ve yaprakları kötü kokuya sahiptir.
<i>Ajuga reptans</i> L.	Ch	HY	D	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görsele sahiptir.
<i>Albizia julibrissin</i> Durazz.	Ph	YD	E	Y,Ç	Yaprak ve çiçekleri zarif görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur. Gölge yapma amacıyla kullanılır.
<i>Alcea rosea</i> L.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görsele sahiptir.
<i>Allium cepa</i> L.	Ch	HY	E	Y,G	Yaprakları ve gövdesi hoş olmayan kokuya sahiptir.
<i>Allium porrum</i> L.	Ch	HY	E	Y	Yaprakları hoş olmayan kokuya sahiptir.
<i>Allium sativum</i> L.	Ch	HY	E	G,Y	Sarımsak dişleri ve yaprağı hoş olmayan kokuludur.
<i>Allium ursinum</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y	Yaprak ve çiçekleri hoş görüntü oluşturur. Yaprakları sarımsak benzeri kokuya sahiptir.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertner subsp. <i>barbata</i> (C. A. Meyer) Yalt.	Ph	YD	DR	Y,K, G	Denizden gelen esintileri engellemesi için rüzgâr perdesi amaçlı kullanılır. Arazi sınırlarını belirlemek amacıyla dikilir. Saçak kökleri heyelan önleme amacıyla kullanılır. Erozyon önleme amacıyla dikilir. Gölge yapması amacıyla kullanılır.
<i>Aloe arborescens</i> Mill.	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görsele sahiptir.
<i>Aloe aristata</i> Haw.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görsele sahiptir.
<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.	Ch	HY	E	Y,Ç	Yaprak ve çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Aloe ×delaetii</i>	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görsele sahiptir.
<i>Amaranthus caudatus</i> L.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Amaranthus cruentus</i> L.	Ch	YD	D	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Amaryllis belladonna</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları güzel görüntü oluşturur. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Anethum graveolens</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Anthurium andraeanum</i> Linden ex André	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir.
<i>Antirrhinum majus</i> L.	Ch	YD	DT	Ç	Çiçekleri hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Apium graveolens</i> L.	Ch	YD	DR	Y	Yaprakları aromatik kokuya sahiptir.
<i>Aporocactus flagelliformis</i> (L.) Lem.	Ch	HY	E	Ç,Y, G,M	Çiçek, yaprak, gövde ve meyvesi hoş görüntü oluşturur.
<i>Aquilegia olympica</i> Boiss.	Ch	YD	DR	Ç	Çiçekleri hoş görüntü oluşturur.
<i>Araujia sericifera</i> Brot.	Cr	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Arbutus unedo</i> L.	He	HY	DR	M,Ç	Çiçek ve meyveleri güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Argyranthemum frutescens</i> Sch.Bip.	Ch	HY	E	Y,Ç	Çiçek ve yaprakları güzel görüntü sağlar. Yaprakları hoş kokuludur.
<i>Artemisia annua</i> L.	Ch	YD	DR	Y	Yaprakları zarif görüntüye ve hoş kokuya sahiptir
<i>Artemisia verlotiorum</i> Lamotte	Ch	HY	D	Y	Yaprakları nane benzer kokuya sahiptir.
<i>Artemisia vulgaris</i> L.	Ch	HY	D	Y	Yaprakları nane benzeri hoş kokuya sahiptir.
<i>Aruncus dioicus</i> (Walter) Fernald var. <i>kamtschaticus</i> (Maxim.) H.Hara	Ch	YD	D	Ç	Çiçekleri estetik görüntüye ve hoş kokuya sahiptir.
<i>Aster amellus</i> L.	Ch	YD	DR	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Aucuba japonica</i> Thunb.	He	HY	E	Y,M	Yaprak ve meyveleri hoş görüntü sağlar.
<i>Austrocylindropuntia subulata</i> (Engelm.) Backeb.	Ch	HY	E	Ç,Y, G	Çiçek, yaprak ve gövdesi hoş görüntüye sahiptir.
<i>Begonia cucullata</i> Willd.	Ch	HY	E	Y,Ç	Yaprak ve çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Begonia cucullata</i> Willd. var. <i>cucullata</i> Willd.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Begonia grandis</i> Dryand.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Begonia</i> L. 'Little Darling'	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Begonia maculata</i> Raddi	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir.
<i>Begonia mazaе</i> Ziesenh.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir.
<i>Begonia obliqua</i> L.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir.
<i>Begonia</i> × <i>rex-cultorum</i> L.H.Bailey 'Doublet'	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir.
<i>Begonia</i> L. 'Cleopatra'	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir.
<i>Bellis perennis</i> L.	Ch	HY	DR	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Berberis julianae</i> C.K.Schneid.	He	HY	E	Ç,Y, M	Çiçek ve meyveleri hoş görüntü oluşturur. Yeşil yaprakları kışın bordo renge döner.
<i>Bergenia crassifolia</i> Fritsch	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçekleri hoş görüntü sağlar. Yeşil renkteki yaprakları kışın bakır rengine döner.
<i>Bidens frondosa</i> L.	Ch	YD	DR	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Billbergia nutans</i> H.Wendl. ex Regel	Ch	HY	E	Ç,Y	Yaprakları ve gösterişli çiçekleriyle hoş görüntü sağlar.
<i>Bougainvillea spectabilis</i> Willd.	Cr	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC.	Ch	YD	DT	Y,Ç	Yaprak ve çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Brugmansia aurea</i> Lagerh.	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları güzel görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Brugmansia versicolor</i> Lagerh.	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları güzel görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Buddleja davidii</i> Franch.	He	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş koku ve görsele sahiptir.
<i>Buxus microphylla</i> Siebold & Zucc.	He	HY	E	Y	Parlak yeşil yaprakları hoş görsel oluşturur.
<i>Buxus sempervirens</i> L.	He	HY	DR	Y	Parlak yeşil yaprakları hoş görsel oluşturur.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Calendula officinalis</i> L.	Ch	HY	DT	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Callistemon citrinus</i> (Curtis) Skeels	He	HY	E	Y,Ç	Çiçekleri estetik görüntüye sahiptir. Yaprakları limonsu kokuya sahiptir.
<i>Camellia japonica</i> L.	He	HY	E	Ç,Y	Çiçekleri ve parlak yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Camellia sinensis</i> (L.) O. Kuntze	He	HY	E	Ç,Y	Yaprak ve çiçekleri hoş görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Campanula collina</i> Sims	Ch	YD	D	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Campanula isophylla</i> Moretti	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Campsis radicans</i> (L.) Seem.	Cr	YD	E	Ç,Y	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir. Yaprakları sonbaharda sarararak dökülür.
<i>Canna indica</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Canna</i> L. 'Tropicana Black'	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Capsicum annuum</i> L. 'Royal Black'	Ch	YD	E	Y,Ç, M	Yaprak, çiçek ve meyveleri hoş görüntü sağlar.
<i>Capsicum baccatum</i> L. 'Bishop's Crown'	Ch	HY	E	M	Gül benzeri meyveleri estetik görüntü sağlar.
<i>Capsicum</i> sp. L.	Ch	YD	E	Ç,M ,Y	Meyve, yaprak ve çiçekleri güzel görüntü oluşturur. Meyveleri bahçeden toplanırken hoş koku yayar.
<i>Carica papaya</i> L.	Ch	HY	E	Ç,Y, M	Çiçek, yaprak ve meyveleri estetik görüntüye sahiptir. Çiçek ve meyveleri hoş kokuludur.
<i>Carpinus betulus</i> L.	Ph	YD	D	Y	Yaprakları sonbaharda sararak dökülür.
<i>Carpobrotus edulis</i> N.E.Br.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Castanea sativa</i> Mill.	Ph	YD	DR	Ç,Y, M	Kedicik ve meyveleri hoş görüntü sağlar. Yaprakları sonbaharda sararak dökülür.
<i>Catalpa bignonioides</i> Walter	Ph	YD	E	Ç,Y, M	Çiçek, meyve ve yaprakları güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur. Ezilen yaprakları kötü kokar.
<i>Cedrus deodara</i> (Lamb.) G.Don	Ph	HY	E	Y,M	Yaprak ve kozalakları estetik bir görüntü sağlar.
<i>Celosia argentea</i> L.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri estetik görüntüye sahiptir.
<i>Celosia cristata</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Centaurium erythraea</i> Rafn	Ch	YD	D	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Cereus peruvianus</i> (L.) Mill. 'Monstrosus'	He	HY	E	Y,G	Yaprak ve gövdesi hoş görsele sahiptir.
<i>Cereus repandus</i> Mill.	Ch	HY	E	Ç,Y, G	Çiçek, yaprak ve gövdesi hoş görüntüye sahiptir.
<i>Ceropegia mixta</i> (Masson) Bruyns	Ch	HY	E	Ç,G	Çiçek ve gövdesi hoş görüntü sağlar. Çiçekleri kötü kokuya sahiptir.
<i>Cestrum nocturnum</i> L.	He	HY	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> Parl.	Ph	HY	E	Y,M	Yaprak ve kozalakları güzel görüntü oluşturur. Yaprakları aromatik kokuya sahiptir.
<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> Parl. 'Ellwoodii'	He	HY	E	Y	Yaprakları estetik görüntü oluşturur.
<i>Chlorophytum comosum</i> (Thunb.) Jacques	Ch	HY	E	Y,Ç	Yaprak ve çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Choisya ternata</i> Kunth	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Citrus japonica</i> Thunb.	He	HY	E	M,Ç	Meyve ve çiçekleri güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f.	Th	HY	E	Ç,Y, M	Çiçek, yaprak ve meyveleri güzel görüntü sağlar. Çiçeği hoş kokuludur.
<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f. 'Variegated Pink'	Th	HY	E	Ç,Y, M	Çiçek, yaprak ve meyvesi güzel görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Citrus medica</i> L.	Th	HY	E	Ç,M	Meyve ve çiçekleri hoş görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Citrus paradisi</i> Macfad.	Th	HY	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Citrus reticulata</i> L.	Th	HY	E	Ç,Y, M	Çiçek, yaprak ve meyveleri güzel görüntü sağlar. Çiçeği hoş kokuludur.
<i>Citrus sinensis</i> (L.) Osbeck	Th	HY	E	Ç,Y, M	Çiçek, yaprak ve meyveleri hoş görüntü sağlar. Çiçekleri güzel kokuludur. Yol ve bahçe arasındaki görüntüyü perdeleme amacıyla kullanılır.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Citrus trifoliata</i> L.	He	YD	E	Ç,M ,Y	Çiçek ve meyveleri hoş görüntüye sahiptir. Yaprakları sonbaharda sararak dökülür. Meyve ve çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Clematis viticella</i> L.	Cr	YD	DT	M,Ç	Meyve ve çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Clerodendrum bungei</i> Steud.	He	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş kokuya ve görüntüye sahiptir.
<i>Clinopodium vulgare</i> L.	Ch	HY	D	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hafif kokuludur.
<i>Colechicum speciosum</i> Steven	Ch	YD	D	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Coleus scutellarioides</i> (L.) Benth.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Cordyline australis</i> Endl.	Ph	HY	E	Y,Ç, G,M	Yaprak, gövde, çiçek ve meyveleri hoş görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Coreopsis grandiflora</i> Hogg ex Sw.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Coriandrum sativum</i> L.	Ch	YD	E	T,Y	Tohum ve yaprakları hoş kokuludur.
<i>Cornus mas</i> L.	Ph	YD	DR	M,Y ,Ç	Meyve ve çiçekleri hoş görüntü sağlar. Yaprakları sonbaharda kızarıp dökülür.
<i>Cortaderia selloana</i> Asch. & Graebn.	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Cortaderia selloana</i> Asch. & Graebn. 'Rosea'	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Corylus avellana</i> L.	Th	YD	DR	Ç,Y, M	Erkek kedicikleri ve meyveleri hoş görsele sahiptir. Yaprakları sonbaharda sararak dökülür.
<i>Cosmos bipinnatus</i> Cav.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir.
<i>Cosmos sulphureus</i> Cav.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Cotoneaster horizontalis</i> Decne.	He	YD	E	M,Y	Meyveleri hoş görsel oluşturur. Yaprakları sonbaharda kızarıp dökülür.
<i>Crassula muscosa</i> L.	Ch	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Crassula ovata</i> Druce 'Gollum'	Th	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Crocsmia crocosmiflora</i> (Nicholson) N.E.Br.	Ch	YD	E	Y,Ç	Yaprak ve çiçekleri estetik görüntü sağlar.
<i>Cryptomeria japonica</i> (Thunb. ex L.f.) D.Don	Ph	HY	E	Y,G, M	Yaprak ve kozalakları hoş görüntü sağlar. Yaprakları kışın bakır rengine döner. Gövdesinden çıkan reçinesi ve

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
					yaprakları hoş kokuya sahiptir. Sınır belirleme amacıyla kullanılır.
<i>Cucumis melo</i> L. var. <i>flexuosus</i> Naud.	Cr	YD	E	M	Ata tohumlarından yetiştirilen meyvesi hoş kokuludur.
<i>Cucumis sativus</i> L.	Cr	YD	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri güzel görüntü oluşturur. Meyveleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne ex Poir. 'Tromboncino'	Ch	YD	E	M	Meyvesi hoş görüntü sağlar.
<i>Cucurbita pepo</i> L.	Ch	YD	DR	M	Meyvesi hoş görüntü sağlar.
<i>Cucurbita</i> sp. L.	Ch	YD	E	M,Ç	Meyve ve çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Cuphea hyssopifolia</i> Kunth	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları zarif görüntüye sahiptir.
<i>Cupressus macrocarpa</i> Hartw. ex Gordon	Ph	HY	E	Y,M	Yaprak ve meyveleri hoş görüntü sağlar.
<i>Cupressus macrocarpa</i> Hartw. ex Gordon 'Goldcrest'	Ph	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntü ve limonsu kokuya sahiptir.
<i>Cyclamen coum</i> Mill.	Ch	HY	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntü sağlar.
<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	Th	YD	E	Ç,Y, M	Meyve ve çiçekleri hoş koku ve görüntüye sahiptir. Yaprakları sonbaharda sararıp dökülür.
<i>Cyperus alternifolius</i> L.	Ch	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Dahlia coccinea</i> Cav.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Dahlia pinnata</i> Cav.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Daphne odora</i> f. <i>marginata</i> Makino	He	HY	E	Ç,Y, M	Çiçek, yaprak ve meyveleri estetik görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Delosperma cooperi</i> L.Bolus	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Dianthus barbatus</i> L.	Ch	YD	DR	Y,Ç	Yaprak ve çiçekleri güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Dianthus caryophyllus</i> L.	Ch	HY	E	Y,Ç	Yaprak ve çiçekleri güzel görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Dianthus chinensis</i> L.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Dieffenbachia seguine</i> Schott	Ch	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntü sağlar.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Digitalis purpurea</i> L.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Diospyros kaki</i> L. Fil.	Th	YD	E	M,Y	Yaprakları sonbaharda sararıp kızarılarak dökülür. Meyvesi hoş görüntü sağlar.
<i>Disocactus ackermannii</i> (Lindl.) Barthlott	Ch	HY	E	Ç,G	Çiçekleri ve gövdesi hoş görüntü sağlar.
<i>Dracaena fragrans</i> Ker Gawl.	He	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Echeveria elegans</i> Rose	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Echinopsis chamaecereus</i> Friedrich & Glaetzle	Ch	HY	E	Ç,Y,G	Çiçek, yaprak ve gövdesi hoş görüntü sağlar.
<i>Echinopsis oxygona</i> Pfeiff. & Otto	Ch	HY	E	Ç,Y,G	Çiçek, yaprak ve gövdesi güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hafif ve hoş kokuludur. Radyasyonu çekmesi için kullanılır.
<i>Elaeagnus umbellata</i> C.P.Thunb. ex A.Murray	He	YD	E	Y,Ç,M	Benekli yaprak, meyve ve çiçekleri estetik görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Erigeron annuus</i> (L.) Pers.	Ch	YD	D	Ç	Çiçekleri hoş koku ve görüntüye sahiptir.
<i>Eriobotrya japonica</i> (Thunb.) Lindl.	Th	HY	E	Y,Ç,M	Çiçek, yaprak ve meyveleri güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Eriocapitella tomentosa</i> (Maxim.) Christenh. & Byng	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Eruca vesicaria</i> (L.) Cav.	Ch	YD	E	Y	Yaprakları aromatik kokuya sahiptir.
<i>Euonymus fortunei</i> (Turcz.) Hand.-Mazz. 'Silver Queen'	He	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Euonymus japonica</i> Thunb.	He	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntü sağlar. Bahçe alanını sınırlamada kullanılır.
<i>Euonymus japonicus</i> Thunb. 'Aurea'	He	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Euonymus japonicus</i> Thunb. 'Microphyllus Aureovariegatus'	He	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Eupatorium cannabinum</i> L.	Ch	YD	DR	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Euphorbia marginata</i> Pursh	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görünüme sahiptir.
<i>Euphorbia milii</i> Des Moul.	Ch	HY	E	Ç	Çiçekleri hoş görünüme sahiptir.
<i>Euphorbia trigona</i> Mill.	He	HY	E	Y,G	Yaprak ve gövdesi hoş görüntü oluşturur.
<i>Euryops pectinatus</i> Cass.	He	HY	E	Ç,Y	Çiçekleri ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Fatsia japonica</i> Decne. & Planch.	He	HY	E	M,Ç ,Y	Meyve, çiçek ve yaprakları estetik görünüme sahiptir.
<i>Festuca glauca</i> Vill.	Ch	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Ficus carica</i> L.	Ph	YD	DR	K,M	Sıg ve yayılıcı köklere sahip olduğu için heyelan önleme amacıyla kullanılır. Erozyonu önlemek amacıyla dikilir. Meyveleri hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Ficus elastica</i> Roxb. ex Hornem	Th	HY	E	Y	Parlak yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Ch	YD	DR	Y	Yaprakları aromatik kokuya sahiptir.
<i>Forsythia suspensa</i> Vahl	He	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Fragaria vesca</i> L.	Ch	HY	D	M	Meyvesi hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Fragaria ×ananassa</i> Duchesne	Ch	HY	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri estetik görüntü sağlar. Meyveleri hoş kokuludur.
<i>Frangula alnus</i> Mill. subsp. <i>pontica</i> (Boiss.) P.H.Davis. & Yalt.	He	YD	D	M,Y	Meyveleri hoş görüntü sağlar. Yaprakları sonbaharda sararıp kızarılarak dökülür.
<i>Fraxinus angustifolia</i> Vahl. subsp. <i>oxycarpa</i> (Bieb. ex Willd.) Franco & Rocha Afonso	Ph	YD	DR	Y,M ,G	Meyveleri hoş görünüme sahiptir. Yaprakları sonbaharda sararıp dökülür. Kar küreme araçlarının kar yağdığıında yolunu bulması ve arazi sınırlarını belli etmesi amacıyla dikilir.
<i>Fuchsia boliviana</i> Carrière	He	HY	E	Ç	Çiçekleri estetik görünüme sahiptir.
<i>Fuchsia magellanica</i> Lam.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri estetik görünüme sahiptir.
<i>Gardenia jasminoides</i> Ellis	He	HY	E	Y,Ç, M	Çiçek, yaprak ve meyveleri güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Gasteraloe beguinii</i> (Radl) Guillaumin	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve etli yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Gasteria brevifolia</i> Haw.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve etli yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Gazania linearis</i> Druce	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görünüme sahiptir.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Geranium psilostemon</i> Ledeb.	Ch	YD	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Geranium purpureum</i> Vill.	Ch	YD	D	Y	Yaprakları hoş olmayan kokuya sahiptir.
<i>Geranium rotundifolium</i> L.	Ch	YD	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Gladiolus hybridus</i> C.Morren	Ch	YD	E	Y,Ç	Yaprak ve çiçekleri estetik görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Glebionis coronaria</i> (L.) Tzvelev	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Glechoma hederacea</i> L.	Ch	HY	D	Y	Yaprakları ezildiğinde aromatik koku yayar.
<i>Gomphrena globosa</i> L.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri estetik görüntüye sahiptir.
<i>Graptopetalum</i> <i>paraguayense</i> (N.E.Br.) Walth.	Ch	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Guzmania lingulata</i> Mez	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Hatiora gaertneri</i> (Regel) Barthlott	Ch	HY	E	Ç,G	Çiçek ve gövdesi hoş görüntüye sahiptir.
<i>Haworthia cymbiformis</i> Duval	Ch	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Hebe ×andersonii</i> Cockayne	He	HY	E	Ç,Y	Yaprak ve çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Hedera helix</i> L. f. <i>helix</i> L.	Cr	HY	DR	Y	Yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Helianthus annuus</i> L.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görsele sahiptir.
<i>Helichrysum arenarium</i> Moench subsp. <i>aucheri</i> (Boiss.) P.H.Davis & Kupicha	Ch	HY	DR	Ç	Çiçekleri hoş görsele sahiptir.
<i>Hemerocallis fulva</i> (L.) L.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görsele sahiptir.
<i>Hibiscus syriacus</i> L.	He	YD	E	S,Ç, Y	Çiçekleri estetik görüntü ve hoş kokuya sahiptir. Yaprakları sonbaharda sarararak dökülür. Sürgünleri kaligrafik görüntüye sahiptir.
<i>Hibiscus syriacus</i> L. 'Lucy'	He	YD	E	Ç,Y, S	Katmerli çiçekleri hoş görüntü sağlar. Yaprakları sonbaharda sararıp dökülür. Sürgünleri kaligrafik görüntüye sahiptir.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Hosta plantaginea</i> Asch.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Hosta sieboldiana</i> (Hook.) Engl. var. <i>sieboldiana</i>	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Hovenia dulcis</i> Thunb.	Ph	YD	E	Ç,Y	Çiçekleri hoş görüntü ve kokuya sahiptir. Yaprakları sonbaharda sararıp dökülür.
<i>Hoya carnosa</i> R.Br.	Cr	HY	E	Ç,Y	Mumsu çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir. Çiçekleri güzel koku yayar.
<i>Hydrangea macrophylla</i> (Thunb.) Ser.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçekleri estetik görüntü sağlar. Yazın araba yolu ile bahçe arasındaki görüşü perdelemesi amacıyla dikilir.
<i>Hydrangea serrata</i> Ser.	He	YD	E	Ç,Y	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir. Yaprakları sonbaharda kızarır.
<i>Hylotelephium spectabile</i> (Bureau) H.Ohba	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Hypericum androsaemum</i> L.	He	YD	DR	Ç,M	Çiçek ve meyveleri hoş görüntü oluşturur.
<i>Hypericum calycinum</i> L.	He	HY	DR	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Hypericum perforatum</i> L.	Ch	YD	D	Y	Yaprakları ezildiğinde hoş olmayan koku yayar.
<i>Hypoestes phyllostachya</i> Baker	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir.
<i>Impatiens noli-tangere</i> L.	Ch	YD	D	Y	Yaprağı ezildiğinde hoş kokar.
<i>Impatiens walleriana</i> Hook.f.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Iris</i> sp. L.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Impatiens balsamina</i> L.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Ipomoea purpurea</i> (L.) Roth	Cr	YD	E	Ç,Y	Çiçekleri ve kalp şeklindeki yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Jasminum mesnyi</i> Hance	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Juglans regia</i> L.	Ph	YD	E	Y	Yaprakları güzel kokar, sonbaharda sararak dökülür.
<i>Juniperus chinensis</i> L.	Ph	HY	E	Y,M	Yaprakları ve kozalakları hoş görüntü oluşturur.
<i>Juniperus phoenicea</i> L.	He	HY	DT	Y,M	Yaprakları ve kozalakları hoş görüntü oluşturur.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Juniperus virginiana</i> L.	Ph	HY	E	Y,G, M	Yaprak ve kozalakları hoş görüntü sağlar. Gövdesi güzel kokuya sahiptir. Yaprakları kışın kahverengi ve yeşil renge döner.
<i>Justicia carnea</i> Lindl.	He	HY	E	Ç	Çiçekleri estetik görüntüye ve hafif kokuya sahiptir.
<i>Kalanchoe blossfeldiana</i> Poelln.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Kalanchoe daigremontiana</i> Raym.-Hamet & H.Perrier	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Kalanchoe delagoensis</i> Eckl. & Zeyh.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Kerria japonica</i> (L.) DC.	He	YD	E	Ç,Y	Çiçekler hoş görüntüye sahiptir. Yaprakları sonbaharda sararıp dökülür.
<i>Kohleria amabilis</i> Fritsch var. <i>bogotensis</i> (G.Nicholson) L.P.Kvist & L.E.Skog	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir.
<i>Lactuca sativa</i> L.	Ch	YD	E	Y	Yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl.	Ch	YD	E	M	Meyvesi hoş görüntüye sahiptir.
<i>Lagerstroemia indica</i> L.	Th	YD	E	Ç,G, Y	Çiçekleri ve pürüzsüz gövdesi estetik görüntüye sahiptir. Yaprakları sonbaharda sarı, turuncu, bordo renklere dönerek dökülür.
<i>Lamium album</i> L.	Ch	YD	D	Ç	Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Lampranthus spectabilis</i> N.E.Br.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntü sağlar.
<i>Lantana camara</i> L.	He	HY	E	M,Ç Y	Meyve ve çiçekleri estetik görüntüye sahiptir. Yaprakları hoş kokuludur.
<i>Laurocerasus officinalis</i> Roemer	Th	HY	DR	K,Y, Ç,M	Çiçek, meyve ve parlak yaprakları hoş görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur. Derin köklenmeye sahip olduğu için heyelan ve erozyonu önlemede, yağmur suyunu çekmede kullanılır. Esintileri engellemesi için rüzgâr perdesi amaçlı kullanılır. Gölge yapması amacıyla dikilir.
<i>Laurus nobilis</i> L.	He	HY	DT	Ç,Y, M	Çiçek, yaprak ve meyveleri güzel görüntü sağlar. Yaprakları aromatik kokuya sahiptir.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Lavandula angustifolia</i> Mill.	He	HY	DT	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Leucanthemum maximum</i> DC.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Leucanthemum vulgare</i> Lam.	Ch	YD	DR	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Leucanthemum</i> × <i>superbum</i> (Bergmans ex J.Ingram) D.H.Kent	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Ligustrum japonicum</i> Thunb.	Th	HY	E	M,Ç,Y	Meyve, çiçek ve yaprakları güzel görüntü sağlar. Çiçekleri bazı kişilerce sevilmeyen kokuya sahiptir.
<i>Ligustrum ovalifolium</i> Hassk. 'Aureum'	He	HY	E	Ç,M,Y	Meyve, çiçek ve yaprakları güzel görüntü sağlar. Çiçekleri bazı kişilerce sevilmeyen kokuya sahiptir.
<i>Lilium</i> sp. L.	Ch	HY	E	Ç	Çiçekleri hoş koku ve görüntüye sahiptir.
<i>Lobelia erinus</i> L.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görsel oluşturur.
<i>Lonicera japonica</i> Thunb.	Cr	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş koku ve görsele sahiptir.
<i>Lunaria annua</i> L.	Ch	YD	E	Ç,M	Çiçekleri ve sedfli görünümüne sahip meyveleri estetikdir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Lycianthes rantonnetii</i> Bitter	He	HY	E	M,Ç	Meyve ve çiçekleri hoş görüntüye sahiptir. Çiçekleri hafif kokuludur.
<i>Lycium barbarum</i> L.	He	YD	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri hoş görüntü sağlar.
<i>Lysimachia nummularia</i> L.	Ch	YD	D	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Magnolia figo</i> (Lour.) DC.	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Magnolia grandiflora</i> L.	Ph	HY	E	Ç,Y,M	Çiçek, yaprak ve meyveleri estetik görüntü oluşturur. Çiçekleri limonsu kokuya sahiptir.
<i>Magnolia soulangeana</i> Soul.-Bod.	Th	YD	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri estetik görüntüye sahiptir.
<i>Malus communis</i> L.	Th	YD	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri hoş görsel oluşturur.
<i>Mammillaria elongata</i> DC.	Ch	HY	E	Ç,Y,G	Çiçek, yaprak ve gövdesi hoş görüntü sağlar.
<i>Mammillaria elongata</i> DC. 'Rubra'	Ch	HY	E	Ç,Y,G,M	Çiçek, yaprak, gövde ve meyvesi hoş görüntü oluşturur.
<i>Mammillaria prolifera</i> (Mill.) Haw.	Ch	HY	E	Ç,Y,G,M	Çiçek, yaprak, gövde ve meyvesi hoş görüntü oluşturur.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Mammillaria vetula</i> Mart. subsp. <i>gracilis</i> (Pfeiff.) D.R.Hunt 'Arizona Snowcap'	Ch	HY	E	Ç,Y, G	Çiçek, yaprak ve gövdesi hoş görüntü sağlar.
<i>Maranta leuconeura</i> E.Morren	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir.
<i>Matthiola incana</i> (L.) W.T.Aiton	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Melissa officinalis</i> L.	Ch	HY	D	Y	Yaprakları hoş kokuludur.
<i>Mentha aquatica</i> L.	Ch	YD	D	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş kokuludur.
<i>Mentha longifolia</i> Huds.	Ch	YD	D	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş kokuludur.
<i>Mentha piperita</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş koku ve görüntüye sahiptir.
<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> L.	Ch	YD	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Mesembryanthemum cordifolium</i> L.f.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü oluşturur.
<i>Mesembryanthemum nodiflorum</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü oluşturur.
<i>Mirabilis jalapa</i> L.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Momordica charantia</i> L.	Cr	YD	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Morus alba</i> L.	Ph	YD	DR	M	Meyveleri hoş görüntü sağlar.
<i>Morus rubra</i> L.	Ph	YD	E	M	Meyveleri hoş görüntü sağlar.
<i>Musa acuminata</i> Colla	Ch	HY	E	Y	Yaprakları görsel amaçlı kullanılır.
<i>Myosotis arvensis</i> (L.) Hill	Ch	YD	D	Ç	Çiçekleri zarif görüntüye sahiptir.
<i>Myosotis stricta</i> Link ex Roem. & Schult.	Ch	YD	D	Ç	Çiçekleri zarif görüntüye sahiptir.
<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i>	He	HY	DT	Ç,Y, M	Çiçek ve meyveleri güzel görüntü sağlar. Yaprak ve çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Nandina domestica</i> Thunb.	He	HY	E	Ç,Y, M	Çiçek, yaprak ve meyveleri estetik görüntüye sahiptir.
<i>Narcissus tazetta</i> L. subsp. <i>aureus</i> (Loisel.) Baker	Ch	YD	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Nephrolepis cordifolia</i> (L.) C.Presl	Ch	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntüye sahiptir.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Nephrolepis exaltata</i> (L.) Schott 'Fluffy Ruffles'	Ch	HY	E	Y	Yaprakları hoş görünüme sahiptir.
<i>Nerium oleander</i> L.	He	HY	DT	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları güzel görüntü oluşturur. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Nicandra physalodes</i> (L.) Gaertn.	Ch	YD	E	M,Ç	Çiçek ve meyveleri hoş görünüme sahiptir.
<i>Ocimum basilicum</i> L.	Ch	YD	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş kokuludur.
<i>Ocimum basilicum</i> L. 'Purpurascens'	Ch	YD	E	Y	Yaprakları hoş koku ve görünüme sahiptir.
<i>Ocimum minimum</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Oenothera biennis</i> L.	Ch	HY	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Oenothera glazioviana</i> Micheli	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Oenothera lindheimeri</i> (Engelm. & A.Gray) W.L.Wagner & Hoch	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görünüme sahiptir.
<i>Olea europaea</i> L.	Ph	HY	DT	Ç,G, Y,M	Çiçek, yaprak, meyve ve gövdesi estetik görünüme sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Ophiopogon japonicum</i> (L.f.) Ker Gawl.	Ch	HY	E	M,Ç ,Y	Meyve, çiçek ve yaprakları estetik görünüme sahiptir.
<i>Opuntia ficus-indica</i> (L.) Mill.	Ph	HY	E	Ç,M ,G	Çiçek, meyve ve gövdesi hoş görüntü oluşturur.
<i>Opuntia microdasys</i> (Lehm.) Lehm. ex Pfeiff.	He	HY	E	Ç,Y, M,G	Çiçek, yaprak, meyve ve gövdesi hoş görüntü oluşturur.
<i>Opuntia monacantha</i> Haw.	He	HY	E	M,Ç ,Y,G	Yaprak, gövde, çiçek ve meyveleri hoş görüntü sağlar.
<i>Osteospermum fruticosum</i> (L.) Norl.	Ch	HY	E	Ç	Çiçekleri estetik görünüme sahiptir.
<i>Oxalis articulata</i> Savigny	Ch	YD	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Oxalis triangularis</i> A. St.- Hil.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve üçgen yaprakları hoş görüntü oluşturur.
<i>Pachyphytum hookeri</i> A.Berger	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçekleri ve etli yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Passiflora caerulea</i> L.	Cr	HY	E	Ç,M ,Y	Çiçek ve meyveleri hoş görünüme sahiptir. Pergola üstüne yayılan bitki ve yaprakları gölge vermesi amacıyla kullanılır.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Paulownia tomentosa</i> Steud.	Ph	YD	E	Ç,Y, M	Çiçek, yaprak ve meyveleri güzel görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Pelargonium ×hortorum</i> L.H.Bailey	Ch	HY	E	Y,Ç	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar. Yaprakları bazı insanlar için hoş olmayan kokuya sahiptir.
<i>Pelargonium grandiflorum</i> Willd.	Ch	HY	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Pelargonium</i> L Hér. ex Aiton 'Fireworks Pink'	Ch	HY	E	Ç	Çiçekleri estetik görüntüye sahiptir.
<i>Pelargonium peltatum</i> (L.) L'Hér.	Ch	HY	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Pelargonium zonale</i> L.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları güzel görüntü sağlar. Yaprakları bazı kişilerce hoş olmayan kokuya sahiptir.
<i>Pelargonium domesticum</i> L.H.Bailey 'Bermuda Rose Pink'	Ch	HY	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Pelargonium hortorum</i> L.H.Bailey 'Vancouver Centennial'	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Peperomia obtusifolia</i> A.Dietr.	Ch	HY	E	Y	Parlak yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Perilla frutescens</i> Britton.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçekleri ve yaprağı güzel görüntüye sahiptir. Yaprakları hoş kokuludur.
<i>Persicaria orientalis</i> (L.) Spach	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş koku ve görüntüye sahiptir.
<i>Petrosedum ochroleucum</i> (Chaix) Niederle	Ch	HY	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Petrosedum rupestre</i> (L.) P.V.Heath subsp. <i>rupestre</i>	Ch	HY	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W.Hill	Ch	HY	DR	Y	Yaprağı ezildiğinde hoş koku yayar, hoş görüntü sağlar.
<i>Petunia ×atkinsiana</i> D.Don ex Loud	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçekleri güzel görüntü sağlar. Yaprakları ve çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Phalaris arundinacea</i> L. var. <i>picta</i> Muhl.	Ch	YD	E	Y	Yaprakları estetik görüntü oluşturur.
<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	Cr	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Philadelphus coronarius</i> L.	He	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Phlox paniculata</i> L.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri estetik görüntüye ve hoş kokuya sahiptir.
<i>Phoenix canariensis</i> H.Wildpret	Ph	HY	E	Y,G, M	Yaprak, gövde ve meyveleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Photinia ×fraseri</i> Dress	He	HY	E	Ç,Y, M	Çiçek, yaprak ve meyveleri estetik görüntüye sahiptir. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Phyllostachys aureosulcata</i> McClure	Ch	HY	E	Y,G	Gövde ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Physalis alkekengi</i> L.	He	YD	DR	M	Meyvesi hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.	Ph	HY	E	Y,M ,G	Yaprak ve kozalakları güzel görüntü oluşturur. Gövdesindeki reçinesi hoş kokuludur.
<i>Picea orientalis</i> (L.) Link	Ph	HY	DR	Y,M ,G	Yaprak ve kozalakları hoş görüntü sağlar. Gövde ve kozalaklarındaki reçinesi hoş koku yayar.
<i>Picea pungens</i> Engelm. var. <i>glauca</i> Regel	Ph	HY	E	Y,M	Yaprak ve kozalakları hoş görüntü oluşturur.
<i>Pilea cadierei</i> Gagnep. & Guillaumin	Ch	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Pinus brutia</i> Ten.	Ph	HY	DT	Y,M ,G	Yaprak ve kozalakları güzel görüntü sağlar. Gövdesinden çıkan reçinesi hoş kokuya sahiptir.
<i>Pinus nigra</i> J.F.Arnold	Ph	HY	DR	Y,M ,G	Yaprak ve kozalakları hoş görüntü oluşturur. Gövdesinden çıkan reçinesi güzel kokar.
<i>Pinus pinea</i> L.	Ph	HY	DR	Y,M ,G	Yaprak ve kozalakları estetik görüntü sağlar. Gövdesindeki reçinesi ve ibreleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Pinus sylvestris</i> L.	Ph	HY	DR	Y,G, M	Yaprak ve kozalakları hoş görüntü oluşturur. Gövdesinden çıkan reçinesi hoş kokuludur.
<i>Pisum sativum</i> L.	Cr	YD	E	Ç	Çiçekleri estetik görüntüye sahiptir.
<i>Pittosporum tobira</i> (Murray) Aiton fil.	He	HY	E	Ç,Y, M	Çiçek, meyve ve yaprakları estetik görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Platanus occidentalis</i> L.	Ph	YD	E	G,Y, M	Askeri kamuflaja benzeyen gövdesi ve meyveleri hoş görüntüye sahiptir. Yaprakları sonbaharda bakır rengine dönerek dökülür.
<i>Platycladus orientalis</i> (L.) Franco	He	HY	E	Y,M	Yaprak ve kozalakları hoş görüntü sağlar.
<i>Plumbago auriculata</i> Lam.	He	HY	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Populus tremula</i> L.	Ph	YD	D	Y	Yaprakları rüzgâr estiğinde çok güzel ses çıkarır, sonbaharda sarararak dökülür.
<i>Portulaca grandiflora</i> Hook.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü oluşturur.
<i>Portulacaria afra</i> Jacq.	He	HY	E	Y,G	Yaprakları ve bordo renkteki gövdesi hoş görüntü sağlar.
<i>Primula vulgaris</i> Huds.	Ch	YD	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir. Çiçekleri hafif kokuludur.
<i>Prunella vulgaris</i> L.	Ch	YD	D	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Prunus armeniaca</i> L.	Ph	YD	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri hoş görüntü sağlar.
<i>Prunus avium</i> (L.) L.	Ph	YD	E	Ç,Y, M	Yaprakları sonbaharda sarı, turuncu, kırmızı renge dönerek dökülür. Meyve ve çiçekleri estetik görüntüye sahiptir.
<i>Prunus avium</i> (L.) L. 'Stark Gold'	Ph	YD	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Prunus cerasifera</i> Ehrh. var. <i>atropurpurea</i> H.Jaeger	Th	YD	E	Ç,Y, M	Çiçek, yaprak ve meyveleri estetik görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Prunus cerasus</i> L.	Ph	YD	E	M,Ç	Meyve ve çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Prunus dulcis</i> (Mill.) D.A.Webb	Ph	YD	DT	Ç	Çiçekleri hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Prunus persica</i> Stokes	Ph	YD	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri güzel görüntü oluşturur.
<i>Prunus persica</i> Stokes var. <i>nucipersica</i> (Suckow) C.K.Schneid.	Ph	YD	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri hoş görüntü sağlar.
<i>Prunus ×domestica</i> L.	Ph	YD	E	M,Ç	Çiçek ve meyveleri hoş görüntü sağlar.
<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn	Ch	YD	D	Y	Bazı kişilerce yapraklarının görüntüsü hoş bulunur.
<i>Punica granatum</i> L.	Th	YD	DT	Ç,M ,Y	Çiçek ve meyveleri hoş görüntüye sahiptir. Yaprakları sonbaharda sarararak dökülür.
<i>Punica granatum</i> L. var. <i>nana</i>	He	YD	E	M,Ç ,Y	Meyve ve çiçekleri hoş görüntü sağlar. Yaprakları sonbaharda turuncu renge dönerek dökülür.
<i>Pyracantha coccinea</i> M.Roem.	He	HY	DR	Y,Ç, M	Meyve, çiçek ve yaprakları güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Pyrus communis</i> L.	Th	YD	DR	Ç,M	Meyveleri ve yaprakları oluşmadan önce açan çiçekleri hoş görüntü sağlar. Meyveleri güzel kokuya sahiptir.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Quercus pontica</i> C. Koch	Ph	YD	D	Y,M	Palamutları hoş görüntülüdür. Yaprakları sonbaharda sararıp dökülür.
<i>Ranunculus repens</i> L.	Ch	YD	D	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Rhysalis pilocarpa</i> Loefgr.	Ch	HY	E	Ç,Y, G	Çiçek, yaprak ve gövdesiyle hoş görüntü oluşturur.
<i>Rhododendron japonicum</i> (A.Gray) Suringar	He	HY	E	Ç	Çiçekleri estetik görüntüye sahiptir.
<i>Rhododendron luteum</i> Sweet	He	YD	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar. Çiçekleri güzel kokuya sahiptir. Yaprakları sonbaharda sararıp kızarılarak dökülür. Görüntü perdelemesi amacıyla kullanılır.
<i>Rhododendron ponticum</i> L.	He	HY	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları güzel görüntü oluşturur. Bahçe içi mahremiyetin sağlanması için perdeleme amacıyla kullanılır.
<i>Ribes alpinum</i> L.	He	YD	DR	M	Meyveleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Ribes rubrum</i> L.	He	YD	DR	M,Y	Meyveleri hoş görüntü oluşturur. Yaprakları sonbaharda sararıp kızarılarak dökülür.
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Ph	YD	E	Ç,K, Y	Çiçekleri hoş koku ve görüntüye sahiptir. Yaprakları sonbaharda sararılarak dökülür. Sığ ve yayılıcı kökleri toprak tutma özelliğine sahip olmasından dolayı heyelan önleme amacıyla dikilir. Erozyonu önleme amacıyla kullanılır.
<i>Rosa canina</i> L.	He	YD	DR	Ç,M	Çiçek ve meyveleri güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Rosa</i> sp. L.	He	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Rosmarinus officinalis</i> de Noë ex Lange	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları güzel görüntü sağlar. Yaprakları aromatik kokuya sahiptir.
<i>Rudbeckia hirta</i> L.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri estetik görüntüye sahiptir.
<i>Rudbeckia laciniata</i> L. 'Goldquelle'	Ch	YD	E	Ç	Katmerli çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Ruellia simplex</i> C.Wright 'Blanca'	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü oluşturur.
<i>Ruscus colchicus</i> Yeo	He	HY	DR	Ç,M	Çiçek ve meyveleri hoş görüntü oluşturur.
<i>Salix babylonica</i> L.	Ph	YD	E	Y	Yaprakları estetik görüntü sağlar.
<i>Salvia officinalis</i> L.	Ch	HY	E	Y,Ç	Yaprak ve çiçekleri estetik görüntüye sahiptir. Yaprakları aromatik kokuya sahiptir.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Salvia splendens</i> Sellow ex Nees	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri estetik görüntüye sahiptir.
<i>Salvia verticillata</i> L. subsp. <i>verticillata</i> L.	Ch	YD	D	Ç	Çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Sambucus ebulus</i> L.	Ch	YD	D	Y	Yaprakları kötü kokuludur.
<i>Sambucus nigra</i> L.	Th	YD	D	Ç,Y	Yaprakları kötü kokulu, çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Sansevieria trifasciata</i> Prain	Ch	HY	E	Y	Yaprakları estetik görüntü sağlar, havayı temizlemesi amacıyla kullanılır.
<i>Saponaria officinalis</i> L.	Ch	YD	DR	Ç	Çiçekleri hoş koku ve görüntüye sahiptir.
<i>Saxifraga stolonifera</i> W.Curtis	Ch	HY	D	Ç,Y, G	Çiçek, yaprak ve gövdesi hoş görsel oluşturur.
<i>Schefflera arboricola</i> (Hayata) Merr.	He	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Schefflera arboricola</i> (Hayata) Merr. 'Variegata'	He	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Schlumbergera truncata</i> (Haw.) Moran	Ch	HY	E	Ç,G	Gövde ve çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Sedum ×rubrotinctum</i> R.T.Clausen	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Sedum gracile</i> C.A.Mey.	Ch	HY	DR	Ç,Y, G	Çiçek, yaprak ve gövdesi hoş görüntü sağlar.
<i>Sedum mexicanum</i> Britton	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Sedum palmeri</i> S.Watson	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Sedum sarmentosum</i> Bunge	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Sedum sieboldii</i> Regel	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir. Yaprakları kışın pembe renge dönerek dökülür.
<i>Sempervivum tectorum</i> L.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Silene coronaria</i> (L.) Clairv.	Ch	HY	DT	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntüye sahiptir.
<i>Solanum dulcamara</i> L.	Cr	YD	D	Y,G	Yaprak ve gövdesi kötü kokuludur.
<i>Solanum lycopersicum</i> L.	Ch	YD	E	Y,M	Yaprak ve meyveleri hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Solanum melongena</i> L.	Ch	YD	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri hoş görsel oluşturur.
<i>Solanum muricatum</i> Ait.	He	HY	E	Ç,M	Çiçek ve meyveleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Solanum pseudocapsicum</i> L.	He	HY	E	M,Y	Meyve ve yapraklarıyla estetik görüntü sağlar.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Spathiphyllum wallisii</i> Regel	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Spiraea cantoniensis</i> Lour.	He	YD	E	Ç,Y	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir. Yaprakları sonbaharda sarı ve bordo renge dönerek dökülür.
<i>Spiraea japonica</i> L.f.	He	YD	E	Ç,Y	Çiçekleri hoş koku ve görüntüye sahiptir. Yaprakları sonbaharda sararıp kızarılarak dökülür.
<i>Symphytotrichum subulatum</i> (Michx.) GLNesom	Ch	YD	DR	Ç,Y, G	Çiçek, yaprak ve gövdesi zarif görüntüye sahiptir.
<i>Symphytum officinale</i> L.	Ch	HY	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntüye sahiptir.
<i>Tagetes erecta</i> L.	Ch	YD	E	Y,Ç	Çiçekleri güzel görüntüye sahiptir. Yaprak ve çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Tagetes tenuifolia</i> Cav.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Tanacetum macrophyllum</i> Sch.Bip.	Ch	YD	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprağı hoş görüntüye sahiptir. Yaprakları güzel kokar.
<i>Tarenaya hassleriana</i> (Chodat) Iltis	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş koku ve görüntüye sahiptir.
<i>Taxus baccata</i> L.	Ph	HY	DR	Y,M	Yaprak ve meyveleri estetik görüntüye sahiptir.
<i>Thelocactus setispinus</i> (Engelm.) E.F.Anderson	Ch	HY	E	Ç,Y, G,M	Çiçek, yaprak, gövde ve meyveleri güzel görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Thuja occidentalis</i> L.	He	HY	E	Y,M	Yaprak ve kozalakları hoş görüntü oluşturur.
<i>Thuja plicata</i> Donn ex D.Don	Ph	HY	E	Y,M	Yaprak ve kozalakları hoş görüntü oluşturur.
<i>Thymus vulgaris</i> L.	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görüntü ve kokuya sahiptir.
<i>Tilia rubra</i> DC. subsp. <i>caucasica</i> (Rupr.) V. Engler	Ph	YD	DR	Ç,Y	Çiçekleri güzel görüntü ve hoş kokuya sahiptir. Yaprakları sonbaharda sararıp dökülür.
<i>Trachelospermum jasminoides</i> Lem.	Cr	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görüntü sağlar. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Trachycarpus oreophilus</i> Gibbons & Spanner	Ph	HY	E	Y	Yaprakları hoş görüntü sağlar.
<i>Tradescantia cerinthoides</i> Kunth	Ch	HY	E	Ç,Y, G	Çiçek, yaprak ve gövdesi hoş görüntüye sahiptir.
<i>Tradescantia pallida</i> (Rose) D.R.Hunt	Ch	HY	E	Ç,Y, G	Çiçek, yaprak ve gövdesi hoş görüntüye sahiptir.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Tradescantia zebrina</i> Bosse	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görünüme sahiptir.
<i>Tradescantia virginiana</i> L.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görünüme sahiptir.
<i>Tropaeolum majus</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görünüme ve kokuya sahiptir.
<i>Tulbaghia violacea</i> Harv.	Ch	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görünüme sahiptir, sarımsak benzeri hoş olmayan kokuya sahiptir.
<i>Vaccinium arctostaphylos</i> L.	He	YD	DR	Ç,M ,Y	Çiçek ve meyveleri hoş görünüme sahiptir. Yaprakları sonbaharda kızarılarak dökülür.
<i>Vaccinium myrtillus</i> L.	He	YD	DR	Y,M ,Ç	Yaprakları sonbaharda kızarılarak dökülür. Meyveleri ve çiçekleri hoş görüne sahiptir.
<i>Verbena ×hybrida</i> Voss	Ch	HY	E	Ç	Çiçekleri zarif görünüme sahiptir.
<i>Viburnum orientale</i> Pall.	He	YD	DR	Ç,M	Meyve ve çiçekleri hoş görünüme sahiptir. Yaprakları sonbaharda kızarılarak dökülür.
<i>Viburnum tinus</i> L.	He	HY	DT	Ç,M ,Y	Meyve, çiçek ve yaprakları güzel görünüme sağlar. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Vinca major</i> L.	Cr	HY	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görünüme sağlar.
<i>Vinca major</i> L. 'Variegata'	Cr	HY	DR	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görünüme sağlar.
<i>Viola alba</i> Besser subsp. <i>dehnhardtii</i> (Ten.) W.Becker	Ch	YD	D	Ç,Y	Çiçekleri ve kalp şeklindeki yaprakları hoş görünüme sahiptir.
<i>Viola odorata</i> L.	Ch	HY	D	Ç,Y	Yaprak ve çiçekleri güzel görünüme sahiptir. Çiçekleri hoş kokuludur.
<i>Vitis labrusca</i> L.	Cr	YD	DR	M	Meyveleri hoş görünüme ve kokuya sahiptir.
<i>Vitis vinifera</i> L.	Cr	YD	E	M	Meyveleri hoş görünüme sağlar.
<i>Weigela florida</i> A.DC.	He	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görünüme sağlar.
<i>Weigela florida</i> A.DC. 'Variegata'	He	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görünüme sahiptir.
<i>Wisteria sinensis</i> Sweet	Cr	YD	E	Ç,Y	Çiçekleri estetik görünüme ve hoş kokuya sahiptir. Yaprakları sonbaharda sararıp dökülür.
<i>Yucca gigantea</i> Lem.	Ph	HY	E	Ç,Y, G	Yaprak, gövde ve çiçekleri hoş görünüme sahiptir.
<i>Yucca gloriosa</i> L.	He	HY	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları estetik görünüme sağlar. Çiçekleri hoş kokuya sahiptir.
<i>Zantedeschia aethiopica</i> (L.) Spreng.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprakları hoş görünüme oluşturur. Çiçekleri hafif ve hoş kokuludur.

Çizelge 4.1. (devam) Peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Zea mays</i> L.	Ch	YD	E	K,G, M	Meyve ve ipekleri güzel görüntü sağlar.
<i>Zephyranthes candida</i> (Lindl.) Herb.	Ch	YD	E	Ç,Y	Yaprak ve çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Zephyranthes minuta</i> D.Dietr.	Ch	YD	E	Ç,Y	Yaprak ve çiçekleri hoş görüntü sağlar.
<i>Zinnia elegans</i> Jacq.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri hoş görüntüye sahiptir.
<i>Ziziphus jujuba</i> Mill.	Ph	YD	E	Y,Ç, M	Çiçekleri hoş kokuludur. Yaprakları sonbaharda sararıp dökülür. Meyveleri güzel görüntü sağlar.

Hayat formu = Ph: Phanerophytes (Ağaç), Th: Therophytes (Ağaççık), He: Hemicryptophytes (Çalı), Cr: Cryptophytes (Sarılcı & Tırmanıcı), Ch: Chamaephytes (Yer örtücü)
Mevsimsel durum = HY: Her dem yeşil, YD: Yaprak döken
Orijine göre dağılım = D: Doğal, DR: Dikilen doğal-Rize, DT: Dikilen doğal-Türkiye, E: Egzotik
Kullanılan kısım = M: Meyve/Kozalak, Y: Yaprak, G: Gövde, S: Sürgün, K: Kök, T: Tohum, Ç: Çiçek

a)

b)

c)

Şekil 4.15. Estetik görüntüye sahip egzotik bitki taksonları a) *Justicia carnea* Lindl. b) *Zinnia elegans* Jacq. c) *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser.

a)

b)

c)

Şekil 4.16. Estetik görünüme sahip doğal bitki taksonları a) *Rhododendron ponticum* L. b) *Primula vulgaris* Huds. c) *Oxalis articulata* Savigny.

4.1.3.2. Sembolik Özelliğe Sahip Bitkiler

Barış, şans, güç, güzellik, ölüm gibi durumları çağrıştıran ve belli durumları ifade etmede kullanılan 24 bitki listelenmiştir (Şekil 4.17). Sembolik amaçla kullanılan bitkilerin yalnızca 6'sı egzotik bitkilerden oluşurken çoğunluğu doğal, yaprak döken ve yer örtücü bitkiler meydana getirmiştir (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2. Sembolik özelliğinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanım amacı
<i>Acacia dealbata</i> Link	Th	HY	DR	Fidanının yerini sevip yetişmesi zordur. Sevdiği yerden de kolay kolay yok edilemez. İnatçılığı çağrıştıır (Pazar).
<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC.	Ch	YD	DT	Rize ve Karadeniz bahçelerinin sembolü olan bir bitkidir. Bahçesinde karalahana olmayan kişinin bahçesi yok gibidir. Yöre insanı güçlü olmasını karalahanaya bağlar. Güç sembolüdür (Fındıklı, Merkez, Pazar).
<i>Buxus sempervirens</i> L.	He	HY	DR	Ahşabı çok sert olduğu için laftan anlamayan insanlar için şimşir kafalı tabiri kullanılır (Fındıklı).

Çizelge 4.2. (devam) Sembolik özelliğinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanım amacı
<i>Castanea sativa</i> Mill.	Ph	YD	DR	Meyvesinin kumuşi olarak adlandırılan dış kabuğu ile ilgili "Kestane kabuğundan çıktı mı, kumuşisini beğenmez." deyişi ailesini, köklerini beğenmeyen insanlar için kullanılır (Merkez, Çayeli, Pazar).
<i>Cornus mas</i> L.	Ph	YD	DR	Kızılçık sopası esnek olmasıyla bilinir. Eskiden büyükler çocuklara "Geliyor kızılçık sopası." diye korkutma amacıyla söylerdi, çocuklar için korkuyu çağrıştırırdı (Merkez, Kalkandere).
<i>Diospyros kaki</i> L. Fil.	Th	YD	E	Cennet meyvesi olarak Kur'an'da geçer. Kutsal bir meyvedir (Merkez).
<i>Eriobotrya japonica</i> (Thunb.) Lindl.	Th	HY	E	Asık suratlı kişiler için muşmula suratlı tabiri kullanılır. Ekşi meyvesi yendiğinde yüzde oluşan ifadeden dolayı bu şekilde adlandırılır (Ardeşen).
<i>Ficus carica</i> L.	Ph	YD	DR	Meyvesi bereket sembolüdür. Cennet meyvesi olarak Kur'an'da geçer. Yaprığından çıkan öz suyu süte benzetildiğinden kutsal bir meyve olarak tabir edilir. Ağacı kötü bir ağaç olarak bilinir. Çok geniş köklere sahip olduğu için ev yakınına dikildiğinde eve zarar verir. Sevilmeyen kişilere ocağına incir ağacı bitsin deyişi buradan gelir. İncir ağacından düşen kolay kolay iyileşmez diye söylenir (Çamlıhemşin, Merkez, Güneysu, Derepazarı).
<i>Hedera helix</i> L.	Cr	HY	DR	Bitkinin duvarlarında bulunduğu evler ıssız ve terkedilmiş ev çağrışımı yaptığı için çok sevilmez, duvarları sarmadan kesilir (Merkez).
<i>Hydrangea macrophylla</i> (Thunb.) Ser.	Ch	YD	E	Mezarlıklarda hep bu bitki görüldüğü için çiçeği mezarlığı, ölümü çağrıştırır (Merkez).
<i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl.	Ch	YD	E	Meyvesine benzeyen tombul çocuklara totoreça gibi denir (Pazar).
<i>Laurus nobilis</i> L.	He	HY	DT	Barış sembolüdür (Merkez, Fındıklı, Çayeli).
<i>Malus communis</i> L.	Th	YD	E	Kırmızı yanaklılara elma yanak denir. Güzellik sembolüdür (Merkez).
<i>Nasturtium officinale</i> W.T.Aiton	Ch	YD	DR	Peygamber efendimiz (s.a.v.) şifa bulmak için yediğinden kutsal görülen bir bitkidir. Yenmeden önce salât ü selâm edilip öyle yenir (Çamlıhemşin).
<i>Olea europaea</i> L.	Ph	HY	DT	Zeytin dalı barış sembolüdür. Birçok kullanımını olduğu için bereket simgesidir. Kur'an'da adı geçer (Ardeşen, Hemşin).

Çizelge 4.2. (devam) Sembolik özelliğinden dolayı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanım amacı
<i>Oxalis articulata</i> Savigny	Ch	YD	DR	Dört yapraklısı bulunduğu şans getirdiğine inanılır, şans sembolüdür. Dört yapraklı yoncayı bulan kişinin evleneceğine inanılır. Yatmadan önce yastığın altına dört yapraklı yonca koyulursa evlenecek kişinin rüyada görüleceğine inanılır (Çayeli, Güneysu, Hemşin, Ardeşen, Merkez).
<i>Picea orientalis</i> (L.) Link	Ph	HY	DR	Uğursuz bilinen bir ağaçtır. Ocak söndüren ağaç olarak tabir edilmesinden dolayı evlerin yakınlarına dikilmez (Pazar).
<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn	Ch	YD	D	Çirkinlik sembolüdür. Özensiz yapılan iş için eğreti tabiri kullanılır (Merkez).
<i>Punica granatum</i> L.	Th	YD	DT	Meyvesi gençlik ve güzellik sembolüdür. Çok taneli olduğu için bereket sembolüdür. Meyvesi yere atıp kırıldığında bereket getireceğine inanılır. Kur'an'da adı geçer (Merkez, Ardeşen, Pazar, Çayeli).
<i>Sambucus nigra</i> L.	Th	YD	D	Gövdesinin orta kısmı kolay oyulan bir bitki olduğu için içi boş, işe yaramayan insanlara kampara tabiri kullanılır (Pazar).
<i>Trachystemon orientalis</i> (L.) G. Don	Ch	YD	D	Lahananın yetişmediği kıtlık zamanlarında yemeklere lahana yerine bu bitki katılırdı. Kıtlığı çağrıştıran bir bitki olduğu için günümüzde pek kullanılmaz (Derepazarı).
<i>Urtica dioica</i> L.	Ch	HY	D	Uslu durmayan çocukları korkutmak için kullanılırdı (Merkez, Kalkandere).
<i>Vitis labrusca</i> L.	Cr	YD	DR	Cennet meyvesi olarak Kur'an'da geçer (Güneysu).
<i>Zea mays</i> L.	Ch	YD	E	Unundan yapılan ekmeği Lazlarda sinir yapar. Sinirli olan biri görüldüğünde "Mısır ekmeği mi yedin? Ne bu sinir!" denilir. Sinirlilikle özdeşleştirilen bir bitkidir (Çamlıhemşin).

Hayat formu = Ph: Phanerophytes (Ağaç), Th: Therophytes (Ağaççık), He: Hemicryptophytes (Çalı), Cr: Cryptophytes (Sarılcı & Tırmanıcı), Ch: Chamaephytes (Yer örtücü)

Mevsimsel durum = HY: Her dem yeşil, YD: Yaprak döken

Orijine göre dağılım = D: Doğal, DR: Dikilen doğal-Rize, DT: Dikilen doğal-Türkiye, E: Egzotik

a)

b)

Şekil 4.17. Sembolik özelliğe sahip bitki taksonları a) Tombul çocukları çağrıştıran *Lageneria siceraria* (Molina) Standl. b) Issızlığı çağrıştıran *Hedera helix* L..

4.1.3.3. Zehirli Bitkiler

Katılımcılardan ve yazılı kaynaklardan [68], [86], [89], [106]–[122] elde edilen bilgiler doğrultusunda toksik ve tahriş edici etkiye sahip olan 74 bitki taksonu listelenmiştir (Şekil 4.18). Egzotik bitkilerin %55'i oluşturduğu listede çoğunluğu yer örtücü ve yaprak döken bitkiler oluşturmuştur. 65 bitkinin yaprağının, 41'inin çiçeğinin, 41'inin gövdesinin, 38'inin meyvesinin, 34'ünün tohumunun, 32'sinin kökünün ve 10 bitkinin sürgününün zararlı etkilere neden olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. Zehirli bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Zehirli olan kısım	Detaylar
<i>Abutilon ×hybridum</i> hort. ex Siebert.&Voss.	He	YD	E	Y	Yaprakları tahrişe neden olur.
<i>Achillea millefolium</i> L.	Ch	YD	D	Ç,Y	Öz suyu ciltte tahrişe neden olur.
<i>Agave americana</i> L.	He	HY	E	Y	Bitkinin yapraklarında bulunan öz suyu ciltte tahrişe neden olur.
<i>Ailanthus altissima</i> (Miller) Swingle	Ph	YD	D	Y,G,Ç	Yaprak, çiçek ve gövde kabukları zehirlidir.
<i>Amaryllis belladonna</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y,T,K	Çiçek, yaprak, soğan ve tohumları zehirlidir.

Çizelge 4.3. (devam) Zehirli bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Zehirli olan kısım	Detaylar
<i>Anthurium andraeanum</i> Linden ex André	Ch	HY	E	Ç,Y,G,K,T,M	Bitkinin tamamı zehirlidir.
<i>Araujia sericifera</i> Brot.	Cr	HY	E	Y,G,M	Meyve, yaprak, gövde ve öz suyu zehirlidir.
<i>Arum italicum</i> Mill.	Ch	YD	D	M,Y,T,Ç,G	Toprak üstü kısımları zehirlidir.
<i>Aucuba japonica</i> Thunb.	He	HY	E	M,Y	Meyve ve yaprakları zehirlidir.
<i>Brugmansia aurea</i> Lagerh.	He	HY	E	Ç,Y,T	Çiçekler, yapraklar ve tohumları zehirlidir. Yoğun kokusu çocuklarda baygınlık yapabilecek kadar zararlı etkiye sahiptir. Kokusunun uzun süre solunması zehirlenmelere neden olur.
<i>Brugmansia versicolor</i> Lagerh.	He	HY	E	Ç,Y,T	Çiçekler, yapraklar ve tohumları zehirlidir. Yoğun kokusu çocuklarda baygınlık yapabilecek kadar zararlı etkiye sahiptir. Kokusunun uzun süre solunması zehirlenmelere neden olur.
<i>Buxus sempervirens</i> L.	He	HY	DR	Y,K	Kök ve yaprakları zehirlidir.
<i>Campsis radicans</i> (L.) Seem.	Cr	YD	E	Y,Ç,G	Bitkinin tamamı zehirlidir. Öz suyu cildi tahriş edici özelliğe sahiptir.
<i>Carica papaya</i> L.	Ch	HY	E	Y	Yaprakları zehirlidir.
<i>Chaerophyllum temulum</i> L.	Ch	YD	D	Y,Ç,G,T,K,M	Bitkinin tamamı zehirlidir.
<i>Chelidonium majus</i> L.	Ch	YD	D	G,Y,M,T,K,Ç	Gövdesindeki öz suyu tahriş edici etkiye sahiptir. Tüm kısımlar yenildiğinde zehirlenmelere neden olur.
<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y,G	Bitkinin toprak üstü kısımları zehirlidir, ciltte tahrişe neden olur.
<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek ve yaprak zehirlidir.
<i>Clematis viticella</i> L.	Cr	YD	DT	Ç,Y,M,G,T	Bitkinin tamamı ve öz suyu zehirlidir.
<i>Colchicum speciosum</i> Steven	Ch	YD	D	Ç,K	Bitkinin tamamı zehirlidir.
<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	Th	YD	E	T	Tohumu zehirlidir.
<i>Dieffenbachia seguine</i> Schott	Ch	HY	E	Y,Ç,K,G,T	Bitkinin tamamı zehirlidir, öz suyu ciltte tahrişe neden olur.
<i>Digitalis purpurea</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y,G,T,M,K	Öz suyu ciltte tahrişe neden olur, tamamının yenmesi zehirlenmelere neden olur.
<i>Equisetum arvense</i> L.	Ch	YD	D	Y,G	Gövde ve yaprağı zehirlidir.

Çizelge 4.3. (devam) Zehirli bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Zehirli olan kısım	Detaylar
<i>Euphorbia maculata</i> L.	Ch	YD	D	G,Y	Gövde ve yapraklarındaki öz suyu zehirlidir, tahrişe neden olur.
<i>Euphorbia marginata</i> Pursh	Ch	YD	E	G,Y,Ç	Bitkinin tüm kısımları zehirlidir, öz suyu tahrişe neden olur.
<i>Euphorbia milii</i> Des Moul.	Ch	HY	E	G,Y,Ç	Bitkinin tüm kısımları ve öz suyu zehirlidir.
<i>Euphorbia trigona</i> Mill.	He	HY	E	Y,Ç,G,T,K,M	Bitkinin tüm kısımları zehirlidir, öz suyu tahrişe neden olur.
<i>Ficus carica</i> L.	Ph	YD	DR	Y	Öz suyu ciltte tahrişe neden olur.
<i>Frangula alnus</i> Mill. subsp. <i>pontica</i> (Boiss.) P.H.Davis. & Yalt.	He	YD	D	M,G,S	Meyveleri ve gövde dış kabuğu zehirlidir.
<i>Gladiolus hybridus</i> C.Morren	Ch	YD	E	Y,K	Yaprak ve soğanları zehirlidir.
<i>Hedera helix</i> L.	Cr	HY	DR	Y,M	Yaprak ve meyveleri zehirlidir.
<i>Hedera helix</i> L. f. <i>helix</i> L.	Cr	HY	DR	Y,M	Yaprak ve meyveleri zehirlidir.
<i>Heracleum sosnowskyi</i> Manden.	Ch	HY	D	Y,G,M	Yaprak, gövde, meyve ve öz suyu zehirlidir. Bitkinin öz suyu ciltte ciddi hasarlara neden olur.
<i>Hydrangea macrophylla</i> (Thunb.) Ser.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçek tomurcukları ve yaprakları zehirlidir. Yaprakları ciltte tahrişe neden olur.
<i>Hydrangea serrata</i> Ser.	He	YD	E	Ç,Y	Çiçek tomurcukları ve yaprakları zehirlidir. Yaprakları ciltte tahrişe neden olur.
<i>Hypericum perforatum</i> L.	Ch	YD	D	Y,G,M,Ç,K,T	Tamamı ve öz suyu zehirlidir.
<i>Ipomoea purpurea</i> (L.) Roth	Cr	YD	E	T	Tohumları zehirlidir.
<i>Lantana camara</i> L.	He	HY	E	M,Y	Yaprak ve meyveleri zehirlidir.
<i>Laurocerasus officinalis</i> Roemer	Th	HY	DR	Y	Yaprakları zehirlidir.
<i>Ligustrum japonicum</i> Thunb.	Th	HY	E	M,Y,Ç,T,K,G,S	Bitkinin tamamı zehirlidir.
<i>Ligustrum ovalifolium</i> Hassk. 'Aureum'	He	HY	E	M,Y,Ç,T,K,G,S	Bitkinin tamamı zehirlidir.
<i>Lobelia erinus</i> L.	Ch	YD	E	M,Y,Ç,T,K,G	Bitkinin tamamı ve öz suyu zehirlidir
<i>Lonicera japonica</i> Thunb.	Cr	YD	E	M	Meyveleri zehirlidir.
<i>Lycianthes rantonnetii</i> Bitter	He	HY	E	M,Ç,Y,T,K,G	Bitkinin tamamı zehirlidir.

Çizelge 4.3. (devam) Zehirli bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Zehirli olan kısım	Detaylar
<i>Momordica charantia</i> L.	Cr	YD	E	M,T	Meyvesinin çok olgunlaşmış kırmızı hali ve kırmızı tohumları yendiğinde zehir etkisi yapar.
<i>Narcissus tazetta</i> L. subsp. <i>aureus</i> (Loisel.) Baker	Ch	YD	DR	K	Soğanları zehirlidir.
<i>Nerium oleander</i> L.	He	HY	DT	K,M,Y,G,S,T,Ç	Bitkinin tamamı zehirlidir.
<i>Nicandra physalodes</i> (L.) Gaertn.	Ch	YD	E	M,Ç,Y,G,K,T	Bitkinin tüm kısımları zehirlidir.
<i>Physalis alkekengi</i> L.	He	YD	DR	Ç,Y,G,K,T,M,S	Meyveleri olgunlaşana kadar zehirlidir, olgunlaştıktan sonra yenilebilir. Geri kalan tüm kısımları zehir etkisine sahiptir.
<i>Phytolacca americana</i> L.	Ch	YD	D	Y,K,M,G,K,Ç	Bitkinin tüm kısımları yendiğinde zehirlenmeye neden olur.
<i>Platycladus orientalis</i> (L.) Franco	He	HY	E	Y	Yaprakları zehirlidir.
<i>Plumbago auriculata</i> Lam.	He	HY	E	Y,Ç,M,T,K,G,S	Bitkinin tamamı ve öz suyu zehirlidir, ciltte tahriş edici etkiye sahiptir.
<i>Prunus persica</i> Stokes	Ph	YD	E	Y,T,S	Meyvesinin çekirdeği, yaprağı ve sürgünü yendiğinde zehirlenmelere neden olur.
<i>Raphanus raphanistrum</i> L.	Ch	YD	D	T	Tohumları zehirlidir.
<i>Rhododendron luteum</i> Sweet	He	YD	DR	Ç,Y	Çiçeklerinden üretilen deli balın fazla tüketilmesi zehir etkisi gösterir. Yaprakları, çiçekleri ve nektarı zehirlidir.
<i>Rhododendron ponticum</i> L.	He	HY	DR	Ç,Y	Çiçeklerinden üretilen deli balın fazla tüketilmesi zehir etkisi gösterir. Yaprakları ve çiçekleri zehirlidir.
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Ph	YD	E	K,T,Y,S,G	Bitkinin kök, sürgün, gövde, yaprak, tohum ve öz suyu zehirlidir.
<i>Sambucus ebulus</i> L.	Ch	YD	D	G,Y,M	Gövde, yaprak ve meyveleri zehirlidir.
<i>Sambucus nigra</i> L.	Th	YD	D	G,Y,M,T,K,S	Yaprak, tohum, kök, sürgün, meyve ve gövdesi zehirlidir.
<i>Sansevieria trifasciata</i> Prain	Ch	HY	E	Y	Yaprakları yenildiğinde zehirlidir ve tahriş edici etkiye sahiptir.
<i>Schefflera arboricola</i> (Hayata) Merr.	He	HY	E	Y	Öz suyu tahriş edici etkiye sahiptir. Yaprakları zehirlidir.

Çizelge 4.3. (devam) Zehirli bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Zehirli olan kısım	Detaylar
<i>Schefflera arboricola</i> (Hayata) Merr. 'Variegata'	He	HY	E	Y	Öz suyu tahriş edici etkiye sahiptir. Yaprakları zehirlidir.
<i>Securigera varia</i> (L.) Lassen	Ch	YD	D	Y,Ç,G,T,K,M	Bitkinin tüm kısımları zehirlidir.
<i>Sicyos angulatus</i> L.	Cr	YD	D	M	Meyveleri tahriş edici özelliğe sahiptir.
<i>Solanum dulcamara</i> L.	Cr	YD	D	Y,M,K,G,T,Ç	Bitkinin tamamı zehirlidir.
<i>Solanum nigrum</i> L.	Ch	YD	D	Y,M,K,G,T,Ç	Bitkinin tamamı zehirlidir.
<i>Solanum pseudocapsicum</i> L.	He	HY	E	Y,M,K,G,T,Ç	Bitkinin tamamı zehirlidir.
<i>Spathiphyllum wallisii</i> Regel	Ch	HY	E	Y,Ç,G,T,K,M	Bitkinin tamamı zehirlidir.
<i>Symphytum officinale</i> L.	Ch	HY	DR	M,Ç,Y,T,K,G	Bitkinin tamamı ve öz suyu zehirlidir.
<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>austriacum</i> (Wiesb.) Vollmann	He	HY	D	G,K,M,Y	Bitkinin tamamı zehirlidir.
<i>Urtica dioica</i> L.	Ch	HY	D	Y,G	Yaprak ve gövdesi ciltte tahrişe neden olur.
<i>Wisteria sinensis</i> Sweet	Cr	YD	E	Ç,M,G,K,Y,T,S	Bitkinin tamamı ve öz suyu zehirlidir.
<i>Zantedeschia aethiopica</i> (L.) Spreng.	Ch	YD	E	Ç,Y,K,M,G	Bitkinin tamamı zehirlidir. Öz suyu cildi tahriş edici özelliğe sahiptir.

Hayat formu = Ph: Phanerophytes (Ağaç), Th: Therophytes (Ağaççık), He: Hemicytopytes (Çalı), Cr: Cryptophytes (Sarılıcı & Tırmanıcı), Ch: Chamaephytes (Yer örtücü)

Mevsimsel durum = HY: Her dem yeşil, YD: Yaprak dökken

Orijine göre dağılım = D: Doğal, DR: Dikilen doğal-Rize, DT: Dikilen doğal-Türkiye, E: Egzotik

Zehirli kısım = M: Meyve, Y: Yaprak, G: Gövde, S: Sürgün, K: Kök, T: Tohum, Ç: Çiçek

a)

b)

Şekil 4.18. Zehirli bitki örnekleri a) *Nicandra physalodes* (L.) Gaertn. b) *Arum italicum* Mill.

4.1.3.4. Gıda Olarak Kullanılan Bitkiler

Bitkilerin yiyecek, çay, meyve suyu, baharat gibi insan besini ya da hayvan besini olarak gıda amaçlı kullanımları dahilinde 162 takson listelenmiştir (Şekil 4.19). Bu amaçlarla 82 bitki taksonunun yaprağından, 80 bitkinin meyvesinden, 34 bitkinin çiçeğinden, 32 bitkinin gövdesinden, 10 bitkinin tohumundan ve 8 bitkinin kökünden faydalanılmıştır. Gıda amaçlı kullanılan bitkilerin çoğunluğunu yaprak döken yer örtücüler ve %51 ile egzotik bitkiler oluşturmuştur (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4. Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Abelmoschus esculentus</i> Moench	Ch	YD	E	M	Piştirilerek tüketilir.
<i>Acca sellowiana</i> (O.Berg) Burret	He	HY	E	M	Taze yenir.
<i>Actinidia chinensis</i> Planch.	Cr	YD	E	M,Y	Yaprakları inek yemi olarak kullanılır. Meyvesinden reçel, içecek yapılır, taze tüketilir.
<i>Allium cepa</i> L.	Ch	HY	E	Y,G	Yaprakları taze soğan olarak tüketilir, toprak altı kısmı taze ya da piştirilerek tüketilir.

Çizelge 4.4. (devam) Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Allium porrum</i> L.	Ch	HY	E	Y	Pişirilerek tüketilir.
<i>Allium sativum</i> L.	Ch	HY	E	G	Turşusu yapılır, taze ya da pişirilerek tüketilir.
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertner subsp. <i>barbata</i> (C. A. Meyer) Yalt.	Ph	YD	DR	Y	İnek yemi olarak kullanılır.
<i>Amaranthus blitum</i> L.	Ch	HY	D	M,Y	Yaprakları inek yemi olarak kullanılır. Meyvesinden reçel, marmelat yapılır. Meyve suyu yapımında kullanılır.
<i>Amaranthus palmeri</i> S.Watson	Ch	YD	D	Ç,Y, G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Amaranthus retroflexus</i> L.	Ch	HY	D	Y,Ç, G	Yaprakları haşlanıp kavruntu yemeği yapılır. Taze yaprakları hamsikoli yemeğine katılır. İnek yemi olarak kullanılır.
<i>Anethum graveolens</i> L.	Ch	YD	E	Y	Kurutulup baharat olarak tüketilir. Taze yenir.
<i>Apium graveolens</i> L.	Ch	HY	DR	K,Y	Turşusu yapılır, taze veya pişirilerek tüketilir.
<i>Arachis hypogaea</i> L.	Ch	YD	E	T	Kuruyemiş olarak tüketilir.
<i>Arbutus unedo</i> L.	He	HY	DR	M	Taze yenir.
<i>Artemisia verlotiorum</i> Lamotte	Ch	HY	D	Y,G	İnek yemi olarak kullanılır. İnekler yediğinde çok süt verir.
<i>Asplenium adiantum-nigrum</i> L.	Ch	HY	D	Y	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Asplenium scolopendrium</i> L.	Ch	HY	D	Y	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Athyrium filix-femina</i> (L.) Roth	Ch	HY	D	Y	İnek yemi olarak kullanılır. İnekler yediğinde daha çok süt verir.
<i>Beta vulgaris</i> L. var. <i>vulgaris</i> L.	Ch	YD	E	K,Y	Sarma ve kavruntu yemeği yapılır, hamsi kuşu yemeğine katılır, kökünden turşu yapılır.
<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC.	Ch	YD	DT	Y,Ç, G	Yaprak ve gövdesinden turşu yapılır. Yaprğından sarma, kavruntu, karalahana vurması, manca, haşlama, diple yemekleri yapılır. Gövdesi çiğ yenir. Çiçeğinin henüz olgunlaşmamış hali yenir, kavruntu yemeği yapılır. Çiçeklendiği zaman tamamı hayvan yemi olarak kullanılır, yemeği yapılmaz. Yaprğı oluklu kiremitte hamsi pişirirken yapışmasın diye altına ve üstüne serilerek pişirilir. Pileki (Hemşin,

Çizelge 4.4. (devam) Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
					Merkez) ya da pelki denilen taş yapıda pişirilen ekmeğin altına yapışmaması için lahana yaprağı koyulur, ekmeğe geçen aromasıyla birlikte lahana yaprağı da yenir.
<i>Brassica rapa</i> L.	Ch	YD	E	K	Piştirilerek tüketilir, salata yapımında kullanılır.
<i>Calystegia silvatica</i> (Kit.) Griseb.	Cr	YD	D	Y,Ç, G	İnek yemi olarak kullanılır.
<i>Camellia sinensis</i> (L.) O. Kuntze	He	HY	E	M,Y	Yaprağı fabrikada işlenerek siyah, yeşil, beyaz çay olarak tüketilir. Serilip kurutularak yeşil çay, sadece taze filizleri daha tomurcuk iken toplanıp kurutularak beyaz çay, yaprakları ezilip suyu çıkarıldıktan sonra kurutularak siyah çay yapılır. Beyaz çay çok kıymetlidir. Meyvesinden yağ elde edilir. Bazı inekler yaprağını severek yer.
<i>Campanula rapunculoides</i> L.	Ch	HY	D	Y,Ç, G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Capsicum annuum</i> L. 'Royal Black'	Ch	YD	E	M	Kurutulup baharat olarak tüketilir. Taze yenir.
<i>Capsicum baccatum</i> L. 'Bishop's Crown'	Ch	HY	E	M	Kurutulup baharat olarak tüketilir. Taze yenir.
<i>Capsicum</i> sp. L.	Ch	YD	E	Y,M	Yaprağı yemeklere katılır. Meyvesi pişirilip kavanozda saklanır, kışın da yenir. Meyvesinden turşu yapılır. Taze yenir.
<i>Carex sylvatica</i> Hudson	Ch	HY	D	Y	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Carica papaya</i> L.	Ch	HY	E	M	Taze yenir.
<i>Carpinus betulus</i> L.	Ph	YD	D	Y	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Castanea sativa</i> Mill.	Ph	YD	DR	Y,Ç, T	Olgunlaşmış tohumları sobada pişirilerek ya da çiğ olarak yenir. Çiçeklerinin nektarından arılar çok değerli olan kestane balı yapar. Yaprakları inek yemi olarak kullanılır.
<i>Cicerbita alpina</i> (L.) Wallr.	Ch	YD	D	Y,Ç, G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsumura & Nakai	Ch	YD	E	M	Taze tüketilir. Meyvesinin kabukları ineklere yedirilir.
<i>Citrus japonica</i> Thunb.	He	HY	E	M	Reçeli, marmelatı yapılır, taze tüketilir.

Çizelge 4.4. (devam) Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f.	Th	HY	E	M,Ç	Meyvesinin suyu sıkılarak kullanılır, dilimlenip reçellere katılır. Çiçeği siyah çayla birlikte karıştırılıp demlenerek tüketilir.
<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f. 'Variegated Pink'	Th	HY	E	M	Reçellere katılır, suyu sıkılarak içilir.
<i>Citrus medica</i> L.	Th	HY	E	M	Reçeli yapılır. Kabuğu soyulur, ortasındaki sulu kısmı atılır, beyaz olan kısmı bırakılır. Bu kısım üç gün suda bekletilir. Ne sıcakta durup yumuşayacağı ne çok soğukta kalacağı evin dışında bir alanda bekletilir, acı suyu çıkartılır. 3 gün sonunda sünger gibi sıkılıp suyu değiştirilir. Üç dört kere yeniden bekletilir. Daha sonra şeker şerbeti yapıp içine atılır, dağılmayacak şekilde pişirilir.
<i>Citrus paradisi</i> Macfad.	Th	HY	E	M	Taze yenir ya da suyu sıkılarak içilir.
<i>Citrus reticulata</i> L.	Th	HY	E	M	Taze yenir ya da suyu sıkılarak içilir.
<i>Citrus sinensis</i> (L.) Osbeck	Th	HY	E	M,Ç	Meyvesi taze tüketilir, kabuklarından reçel yapılır, sıkılarak suyu içilir. Çiçeği siyah çayla birlikte karıştırılıp demlenerek tüketilir.
<i>Clinopodium vulgare</i> L.	Ch	HY	D	Y,Ç, G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Commelina communis</i> L.	Ch	YD	D	Y,Ç, G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Conyza canadensis</i> (L.) Cronquist	Ch	YD	D	Y,G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Coriandrum sativum</i> L.	Ch	YD	E	Y,T	Tohumu kurutulup baharat olarak kullanılır. Yaprakları taze yenir.
<i>Cornus mas</i> L.	Ph	YD	DR	M	Reçel ve marmelatı yapılır, taze yenir.
<i>Corylus avellana</i> L.	Th	YD	DR	M,Y	Meyvesi taze ya da kurutulularak tüketilir. Fakirlik zamanında meyvesinin kabuğu öğütülüp un elde edilirdi. Taze yaprağı inek yemi olarak kullanılır.
<i>Cucumis melo</i> L. var. <i>flexuosus</i> Naud.	Cr	YD	E	M	Taze yenir, turşusu yapılır.
<i>Cucumis sativus</i> L.	Cr	YD	E	M,Y	Meyvesi taze yenir, fazla olduğu zaman turşusu yapılır. Yaprakları yemeklere yeşillik olarak katılır. Yaprakları hayvan yemi olarak kullanılır.

Çizelge 4.4. (devam) Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne ex Poir. 'Tromboncino'	Ch	YD	E	M	Piştirilerek tüketilir.
<i>Cucurbita</i> sp. L.	Ch	YD	E	M, Y , T, Ç	Kızartmalık olan kabağın meyvesinden yemek yapılır. Meyvesinden kabak pilavı, fasulyeli yemeği yapılır. Arapiko kabağından kabak sütlüsü, sütlü tatlısı yapılır. Çiçeğinden dolma yapılır. Tohumu kurutulduktan sonra mısır taneleriyle karıştırılıp değirmende öğütülerek kavut unu yapılır. Muhlama yapımında unu kullanılır. Tohumu kurutulup yenir. Meyvesini kışın da saklanıp yenilebilmesi için çok dikilir. Yaprakları ve meyvesi inek yemi olarak kullanılır.
<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	Th	YD	E	M	Reçel ve marmelatı yapılır, taze yenir.
<i>Cynara scolymus</i> L.	Ch	YD	E	Y, Ç	Yaprakları kurutulup demlenerek çay olarak içilir. Açmamış çiçek tablası taze ya da piştirilerek yenir.
<i>Daucus carota</i> L.	Ch	YD	E	K	Taze yenir, piştirilerek tüketilir.
<i>Digitaria sanguinalis</i> (L.) Scop.	Ch	YD	D	Y, Ç, G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Diospyros kaki</i> L. Fil.	Th	YD	E	M	Meyve rengi yeşilden turuncuya döndüğünde sert ve tam olgunlaşmamışken kabukları soyulur, sapıyla beraber iplere bağlanarak yağmur almadan kurutulur. Kışın tatlı olarak yenir. Taze olarak olgunlaşmışları tüketilir. Meyvesi nem oranı yüksek olduğu için dilim dilim kesilerek kurutulur. Kışın da tüketimi sağlanır. Pekmezi yapılır.
<i>Diospyros lotus</i> L.	Th	YD	DR	M	Dalında kurutulup ya da bir alana serilip kurutulduktan sonra kışın da yenir.
<i>Elaeagnus umbellata</i> C.P.Thunb. ex A.Murray	He	YD	E	M	Taze ya da kurutulularak tüketilir.
<i>Eleusine indica</i> (L.) Gaertner	Ch	YD	D	Y, G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Eriobotrya japonica</i> (Thunb.) Lindl.	Th	HY	E	M	Taze yenir.
<i>Eruca vesicaria</i> (L.) Cav.	Ch	YD	E	Y	Salata yapılır, taze tüketilir.

Çizelge 4.4. (devam) Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Ficus carica</i> L.	Ph	YD	DR	M	Meyvesinden reçel yapılır, marmelat yapılır, taze ya da kurutulularak yenir. Küçük ve olgunlaşmamış meyveleri suda haşlandıktan sonra reçel yapılır.
<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Ch	YD	DR	Y	Taze yenir.
<i>Fragaria vesca</i> L.	Ch	HY	D	M	Tazesi yenir. Meyvesi ipe geçirilerek kolye yapılır. Kolyeden yenir.
<i>Fragaria ×ananassa</i> Duchesne	Ch	HY	E	M	Reçel ve marmelatı yapılır, taze yenir.
<i>Galinsoga parviflora</i> Cav.	Ch	YD	D	Y,G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Geranium purpureum</i> Vill.	Ch	YD	D	Y,Ç, G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Glycine max</i> (L.) Merr.	Cr	YD	E	M,T	Tat vermesi için tohumu öğütülüp mısır ununa katılır. Meyvesinden yemek yapılır. İnek yemeğine tat vermesi için kurutulmuş meyvesi öğütülür, mısır unu artıklarıyla birlikte karıştırılıp ineklere yedirilir.
<i>Helianthus annuus</i> L.	Ch	YD	E	T	Meyvesinin içindeki tohumu yenir.
<i>Helianthus tuberosus</i> L.	Ch	YD	E	K	Taze ya da pişirilerek tüketilir.
<i>Hibiscus syriacus</i> L.	He	YD	E	Ç	Kurutulmuş çiçeği çay olarak demlenerek içilir.
<i>Holcus lanatus</i> L.	Ch	YD	D	Y,Ç, G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Hovenia dulcis</i> Thunb.	Ph	YD	E	Ç	Tohumunu tutan kısım şeker olarak kullanılır. Tohumu yenmez. Çiçekler döküldükten sonra oluşan çiçek sapları yenir. Tatlı kısmından pekmez, reçel yapılır.
<i>Juglans regia</i> L.	Ph	YD	E	M,G	Taze ya da kurutulularak tüketilir. İlkbaharda cevizin olgunlaşmamış, sert kabuğunun oluşmamış haliyle toplanır, acılığını alması için ılık suda bekletilir. 3-4 kere suyu değiştirilir ve şerbete atılarak reçeli yapılır. Tadı sütlü yumuşak bayram şekeri gibi olur. Gövdesi yakıldığında oluşan kül kokulu siyah üzüm pekmezi yapımında tülbent içine koyulup kazanın bir köşesine sarkıtılır. Pekmezi koyulaştırmak için kullanılıp istenen kıvama geldiğinde külleri kazandan çıkartılır. Şeker katılmadan yapmak için kullanılır.
<i>Juncus effusus</i> L.	Ch	HY	D	K	Kökünden turşu yapılır.
<i>Lactuca sativa</i> L.	Ch	YD	E	Y	Salata yapılır, taze tüketilir.

Çizelge 4.4. (devam) Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Lapsana communis</i> L.	Ch	YD	D	Y,Ç, G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Laurocerasus officinalis</i> Roemer	Th	HY	DR	M,Y	Yaprağının zehirli olduğu bilinmediği zamanlarda yemeğin pislenmemesi ve yapışmaması için taş fırınlarda mısır ekmeği pişirmede altlık olarak kullanılırdı. Kiremitte hamsi buğulaması yapmak için altına ve üstüne yaprağı yerleştirilirdi, aromasının balığa geçmesi sağlanırdı. Acı tat vermemesi için meyvesinin çekirdeği çıkarılarak reçeli yapılır. Meyvesi tuzlanıp kurutulur, kışın yenir. Meyvesinden turşu, kavruntu yemeği yapılır. Yaprağı inek yemi olarak kullanılır.
<i>Laurus nobilis</i> L.	He	HY	DT	Y	Yaprakları balık veya et pişirirken aroma vermesi için kullanılır. Yaprağı yakılıp et tütsülemeye kullanılır. Hoş bir tat verir. İhlamur çiçeğiyle birlikte defne yaprağı demlenerek içilir.
<i>Lonicera japonica</i> Thunb.	Cr	YD	E	Ç	Çiçeklerinde bulunan az miktar bal emilerek yenir. Arılar nektarından beslenir.
<i>Lycium barbarum</i> L.	He	YD	E	M	Taze yenir.
<i>Lythrum salicaria</i> L.	Ch	YD	D	Y,Ç, G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Malus communis</i> L.	Th	YD	E	M	Meyvesinden sirke, pekmez yapılır ya da taze yenir. Suda pişirilerek hoşaf yapılır, meyve suyu olarak içilir. Meyvesi dilimlenerek kurutulur, kışın da tüketimi sağlanır. Meyveleri küçük küçük doğranıp barbunya, şeker, un ve su ile karıştırılarak termoni adı verilen yemeği yapılır.
<i>Mentha aquatica</i> L.	Ch	YD	D	Y	Yaprakları taze yenir ya da kurutulup baharat olarak kullanılır.
<i>Mentha longifolia</i> Huds.	Ch	YD	D	Y	Yaprakları taze yenir ya da kurutulup baharat olarak kullanılır.
<i>Mentha piperita</i> L.	Ch	YD	E	Y	Yaprakları kurutularak baharat olarak kullanılır. Taze ya da pişirilerek yenir. Yaprağı demlenerek içilir.
<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> L.	Ch	YD	DR	Y	Yaprakları kurutularak baharat olarak kullanılır. Taze ya da pişirilerek yenir. Yaprağı demlenerek içilir.
<i>Mespilus germanica</i> L.	He	YD	DR	M	Olgunlaşmış meyvesi yenir.

Çizelge 4.4. (devam) Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Momordica charantia</i> L.	Cr	YD	E	M	Taze meyvesi balla karıştırılıp tüketilir. Meyvesi halis zeytinyağında 20 gün ya da 5-6 ay bekletilip eridikten sonra kaşıkla yeniyor. Meyvesinin çekirdekleri alınarak küçük küçük doğranır, kestane balının içine koyularak yenir.
<i>Morus alba</i> L.	Ph	YD	DR	M,Y	Yaprağından sarma yapılır. Meyvesinden reçel, pekmez yapılır, kurutularak ya da taze yenir. Yaprakları ipek böcekçiliğinde besin olarak kullanılır.
<i>Morus nigra</i> L.	Ph	YD	E	M,Y	Meyvesi marmelat, pekmez ve reçel yapımında ya da taze yenir. Taze yaprağı haşlanarak zeytinyağlı sarma yapılır.
<i>Morus rubra</i> L.	Ph	YD	E	M	Pekmezi yapılır ya da taze yenir.
<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i>	He	HY	DT	M	Taze yenir.
<i>Nasturtium officinale</i> W.T.Aiton	Ch	YD	DR	Y	Mısır ekmeği ve yoğurtla birlikte karıştırılıp yenir. Taze tüketilir.
<i>Ocimum basilicum</i> L.	Ch	YD	DR	Y	Taze yenir.
<i>Ocimum basilicum</i> L. 'Purpurascens'	Ch	YD	E	Y	Yaprakları kurutularak baharat olarak kullanılır ya da taze olarak tüketilir, salatalara katılır. Yaprağı suda haşlanıp, limon tuzu ve şeker katılarak şerbeti yapılır.
<i>Ocimum minimum</i> L.	Ch	YD	E	Y	Yaprakları taze yenir ya da kurutulup baharat olarak kullanılır.
<i>Olea europaea</i> L.	Ph	HY	DT	M	Olgunlaşmış meyvesi yenir, ezilerek yağı yapılır.
<i>Oplismenus undulatifolius</i> (Ard.) P. Beauv.	Ch	YD	D	Y,Ç, G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Opuntia ficus-indica</i> (L.) Mill.	Ph	HY	E	M	Taze yenir.
<i>Oxalis articulata</i> Savigny	Ch	YD	DR	Y,Ç	Yaprakları ve çiçeği taze olarak yenir. Yaprak ve çiçekleri hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Passiflora caerulea</i> L.	Cr	HY	E	M	Taze yenir.
<i>Persea americana</i> Mill.	Th	HY	E	M	Taze yenir.
<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W.Hill	Ch	HY	DR	Y,G	Salatalarda, taze tüketilir, yemeklerde kullanılır. Yaprakları demlenerek çay olarak içilir.

Çizelge 4.4. (devam) Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	Cr	YD	E	M,Y	Yapraklarından sarma yapılır, yemeklere katılır. Taze yenecek miktarda olan meyvelerinden yemek, geri kalan kısmından kışın yiyebilmek için turşu yapılır. Turşusundan kavruntu yemeği yapılır. İplerde asılarak kurutulan olgunlaşmamış meyvesinden kışın hupi, hopiçi, hopiya, puçuka çorbası ya da mısır unu katılarak pazariça yemeği yapılır. Karalahana yaprağı, fasulye yaprağı ve mısır unu suyla pişirilip ineklere yem olarak yedirilir. İnek yediğinde çok süt verir. Yaprığı hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Phoenix canariensis</i> H.Wildpret	Ph	HY	E	M	Taze ya da kurutulularak yenir.
<i>Physalis alkekengi</i> L.	He	YD	DR	M	Taze yenir.
<i>Picea orientalis</i> (L.) Link	Ph	HY	DR	G	Reçinesi sakız olarak çiğnenir.
<i>Pisum sativum</i> L.	Cr	YD	E	M	Piştirilerek tüketilir.
<i>Plantago major</i> L.	Ch	YD	D	Y	Kurutulan yaprakları demlenerek çay olarak içilir. Taze yaprağından sarma, mücver, kavruntu yemeği yapılır, salataya katılarak tüketilir. Yaprakları inek yemi olarak kullanılır.
<i>Polygonum persicaria</i> L.	Ch	YD	D	Y	Yaprağından sarma yapılır. Yaprığı hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Portulaca oleracea</i> L.	Ch	YD	DR	Y	Salata yapılır, taze tüketilir.
<i>Prunus armeniaca</i> L.	Ph	YD	E	M	Reçel, marmelat yapılır, taze tüketilir.
<i>Prunus avium</i> (L.) L.	Ph	YD	E	M	Reçel, marmelat yapılır, taze tüketilir.
<i>Prunus cerasifera</i> Ehrh. var. <i>atropurpurea</i> H.Jaeger	Th	YD	E	M	Taze yenir. Meyvesinden pepeçura tatlısı yapılır.
<i>Prunus cerasus</i> L.	Ph	YD	E	M	Reçel, marmelat yapılır, taze yenir.
<i>Prunus dulcis</i> (Mill.) D.A.Webb	Ph	YD	DT	M	Meyvesinin çekirdeği kurutulularak içi yenir.
<i>Prunus persica</i> Stokes	Ph	YD	E	M	Taze tüketilir. Reçeli yapılır.
<i>Prunus persica</i> Stokes var. <i>nucipersica</i> (Suckow) C.K.Schneid.	Ph	YD	E	M	Taze yenir.

Çizelge 4.4. (devam) Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Prunus ×domestica</i> L.	Ph	YD	E	M	Reçeli, marmelatı yapılır, taze yenir, kompostosu yapılıp içilir. Meyvesinden şıra yapılıp, pepeçura tatlısı yapılır.
<i>Punica granatum</i> L.	Th	YD	DT	M,Ç	Meyvesi taze yenir, salata yapılır, suyu sıkılarak içilir. Meyvesinin kabuğu pilita denilen sobada ısıtılıp yenir. Çiçeğinden çay yapılarak içilir.
<i>Pyrus communis</i> L.	Th	YD	DR	M	Meyvesi taze yenir, pekmezi yapılır. Kış armudu kavanoz içine su koyularak saklanır, kışın yenir. Meyveleri ineklere yem olarak yedirilir.
<i>Raphanus sativus</i> L.	Ch	YD	E	K	Salatalara katılır. Taze tüketilir.
<i>Rhododendron luteum</i> Sweet	He	YD	DR	Ç	Çiçeklerinden deli bal üretir arılar. Çiçeklenme zamanında diğer çiçekler henüz açmamış olduğu için arılar bu türün çiçeğinden de polen toplayarak bal yapar.
<i>Rhododendron ponticum</i> L.	He	HY	DR	Ç	Çiçeklerinden arılar deli bal üretir.
<i>Ribes rubrum</i> L.	He	YD	DR	M	Taze yenir, reçeli yapılır. Kompostosu yapılarak içilir.
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Ph	YD	E	Ç	Arıların çiçeklerinden bal üretmesi için kovanların etrafına dikilir.
<i>Rosa canina</i> L.	He	YD	DR	M	Meyvesinden reçeli, marmelatı yapılır. Kurutulan meyvesi demlenerek çay olarak içilir.
<i>Rosa</i> sp. L.	He	YD	E	Ç	Çiçeklerinden reçel yapılır. Kokulu türlerinden daha güzel olur.
<i>Rosmarinus officinalis</i> de Noë ex Lange	He	HY	E	Y	Yaprakları taze yenir ya da kurutulup baharat olarak kullanılır.
<i>Rubus caucasicus</i> Focke	He	YD	D	M,Y	Meyvesi taze yenir, reçel, marmelatı yapılır. Taze yaprakları çiğ ya da kavrulularak yenir.
<i>Rubus fruticosus</i> L.	He	YD	DR	M	Marmelatı, reçeli yapılır ya da taze yenir. Meyvesinin suyu sıkılarak içilir. Pepeçura tatlısı yapılır.
<i>Rubus idaeus</i> L.	He	YD	DR	M	Taze yenir.
<i>Rumex obtusifolius</i> L.	Ch	YD	D	Y, G	Taze yaprakları inek, tavuk yemi olarak kullanılır. Yaprığı sıcak su, tuz ve kepenk ile pişirilerek ineklere yedirilir. Taze yaprağından sarma, yemek yapılır. Yaprak sapı ve gövdesi turşu yapımında kullanılır.

Çizelge 4.4. (devam) Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Rumex pulcher</i> L.	Ch	YD	D	Y,G	Hayvan yemi olarak kullanılır.
<i>Salvia officinalis</i> L.	Ch	HY	E	Y	Kurutulmuş yaprağı demlenerek çay olarak içilir.
<i>Sechium edule</i> (Jacq.) Sw.	Cr	YD	E	M	Turşusu yapılır. Taze olarak tüketilir.
<i>Smilax excelsa</i> L.	Cr	YD	D	M,Y	Taze filizi soğanla ya da kaldırığın taze yaprakları ile ya da yumurta ile kavrulup yenir. Pişirmeden de tazesini koparılıp yenir. Meyvesinin kırmızı hali yenir.
<i>Solanum lycopersicum</i> L.	Ch	YD	E	M,Y	Olgunlaşmamış meyvesinden turşu yapılır. Pişirilerek ya da taze tüketilir. Yaprakları yemeklere katılır. Meyvesi pişirilip kavanozda saklanır. Kışın yenir.
<i>Solanum melongena</i> L.	Ch	YD	E	M	Közlenir, yemeklerde kullanılır, turşusu yapılır. Pişirilip kavanozda saklanarak kışın da yenir.
<i>Solanum muricatum</i> Ait.	He	HY	E	M	Taze yenir.
<i>Solanum tuberosum</i> L.	Ch	YD	E	G	Piştirilerek yenir.
<i>Sonchus arvensis</i> L.	Ch	YD	D	Y,G	İnek yemi olarak kullanılır. İnekler çok sever, yediği zaman çok süt verir.
<i>Sorghum halepense</i> Pers.	Ch	YD	DR	M,T	Tavuk yemi olarak kullanılır.
<i>Spinacia oleracea</i> L.	Ch	YD	E	Y	Piştirilerek yenir.
<i>Stellaria media</i> (L.) Vill.	Ch	YD	D	G,Ç, Y	Taze yapraklarına soğan ve yumurta katılarak kavruntu yemeği yapılır, salatası yapılır. Bitkinin tamamı kepenk, tuz ve ılık suyla karıştırılarak inek yemi olarak kullanılır. Yedikten sonra inek daha çok süt verir. Kuşlar ve tavuklar yem olarak tüketir.
<i>Thymus vulgaris</i> L.	He	HY	E	Y	Kurutularak baharat olarak tüketilir.
<i>Tilia rubra</i> DC. subsp. <i>caucasica</i> (Rupr.) V. Engler	Ph	YD	DR	Y,Ç	Yapraklarından sarma yapılır. Çiçeği kurutulup demlenerek içilir. Kokulu çiçekleri arıları çekerek bal üretimlerine katkı sağlar. Yaprakları inek yemi olarak kullanılır.
<i>Trachystemon orientalis</i> (L.) G. Don	Ch	YD	D	Y,K	Taze yapraklarından kavruntu, tavalı, sarma ve ısırğanla karıştırılan yemeği yapılır. Salatası yapılır. Yaprak sapından turşu yapılır. Köklerinden yemek yapılır. Taze yaprakları inek yemi olarak kullanılır.
<i>Tradescantia fluminensis</i> Vell.	Ch	HY	D	Y,Ç, G	Hayvan yemi olarak kullanılır. İstilacı bir bitki olduğu için bazı yerlerde ineklere yedirmemeye dikkat edilir.
<i>Trifolium pratense</i> L.	Ch	YD	D	Y,Ç, G	Hayvan yemi olarak kullanılır.

Çizelge 4.4. (devam) Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Tropaeolum majus</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y	Yaprakları taze yenir. Çiçekleri pasta süslemede kullanılır, taze tüketilir.
<i>Tussilago farfara</i> L.	Ch	YD	D	Y,Ç, G	İnek yemi olarak kullanılır.
<i>Urtica dioica</i> L.	Ch	HY	D	Y,T	Yaprakları börek içi malzemesi olarak kullanılır. Yapraklarından kavruntu yemeği yapılır, hamsikoli, lahana, pazı yemeklerine katılır. Tohumları yemeklere katılır. Yaprakları kurutulup baharat olarak kullanılır. Kurutulan yaprakları suda demlenerek çay olarak içilir. Taze yaprakları inek yemi olarak kullanılır. Kuku kuşu denilen kuşun göç zamanından önce taze yaprakları karalahana yemeğine lezzet vermesi için katılır.
<i>Vaccinium arctostaphylos</i> L.	He	YD	DR	M	Reçel, marmelat yapılır, taze tüketilir.
<i>Vaccinium myrtillus</i> L.	He	YD	DR	M	Meyvesi kurutulup suda demlenerek içilir. Taze yenir, reçeli, pepeçura tatlısı yapılır, tatlılara katılır.
<i>Vigna unguiculata</i> (L.) Walp.	Cr	YD	E	M	Piştirilerek tüketilir.
<i>Viola odorata</i> L.	Ch	HY	D	Y,T	Taze yaprağı ve tohumları yenir. Yaprakları inek yemi olarak kullanılır.
<i>Vitis labrusca</i> L.	Cr	YD	DR	M,Y	Yaprakları tuzlanıp saklanır, sarma yapılır. Meyvesinden pekmez, sirke yapılır. Pepeçura tatlısı yapılır, şırası yapılır ya da taze yenir. Fasulye ve nohutun içine üzüm pekmezi eklenerek ekşası denilen aşure benzeri bir yemek yapımında kullanılır.
<i>Vitis vinifera</i> L.	Cr	YD	E	M,Y	Yaprağından sarma yapılır. Meyvesinden pekmez yapılır. Amerikan üzümü olarak adlandırılan, küçük boyutlu siyah meyvelere sahip olan üzümünden şarap yapılır.
<i>Zea mays</i> L.	Ch	YD	E	M,T ,Y,G	Meyvesi suda haşlanarak koliva olarak adlandırılan haliyle tüketilir. Suda haşlanan taze meyvesinin üstüne tereyağı koyularak papa, kaçamak denilen yemeği yapılır. Kurutulmuş taneleri ateşte patlatılarak, yöresel adıyla paspanika yapılarak yenir. Kurutulmuş tohumu öğütülerek un haline

Çizelge 4.4. (devam) Gıda amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
					<p>getirilir, muhlama, mısır ekmeği, pepeçura tatlısı yapımında kullanılır. Değirmende kalın öğütülüp korkota denilen hale getirilerek yemeklere katılır. Unu kavruarak furniko unu olarak kullanılır. Kuşların yediği meyveleri, gövde ve yaprakları inek yemi olarak kullanılır. İnek yalağına sütünü çoğaltması amacıyla mısır unu ya da elekte kalan kısımları atılır. Mısır unu, kepenk, tuz, ekmeç, saman ile karıştırılarak ya da meyvesinin dış kabuğı, fasulye yaprağı kaynayan suya atılıp haşlanır, içine tuz, şeker, kepenk katılarak inek yemeğı yapılır. Kıtılık zamanında insanlar meyvesinin koçanını öğütterek mısır ununa katar, unu çoğaltmada kullanırdı.</p>
<i>Zea mays</i> L. subsp. <i>mays</i> L.	Ch	YD	E	M	<p>Kurutulan meyvesi tencerede patlatılarak tüketilir. Kuruyan meyvelerinin taneleri öğütülerek un olarak kullanılır.</p>
<i>Ziziphus jujuba</i> Mill.	Ph	YD	E	M	<p>Taze yenir.</p>
<p>Hayat formu = Ph: Phanerophytes (Ağaç), Th: Therophytes (Ağaççık), He: Hemicryptophytes (Çalı), Cr: Cryptophytes (Sarılcı & Tırmanıcı), Ch: Chamaephytes (Yer örtücü)</p> <p>Mevsimsel durum = HY: Her dem yeşil, YD: Yaprak döken</p> <p>Orijine göre dağılım = D: Doğal, DR: Dikilen doğal-Rize, DT: Dikilen doğal-Türkiye, E: Egzotik</p> <p>Kullanılan kısım = M: Meyve, Ç: Çiçek, Y: Yaprak, G: Gövde, T: Tohum, K: Kök</p>					

a)

b)

c)

Şekil 4.19. Gıda olarak kullanılan bitki taksonları a) *Diospyros kaki* L. Fil. b) *Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsumura & Nakai c) *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC..

4.1.3.5. Yakacak Odun Olarak Kullanılan Bitkiler

Yakacak odun olarak kullanılan 31 bitki taksonunun daha çok yaprak döken ağaç gruplarından ve dikilen doğal bitkilerden meydana geldiği görülmüştür (Şekil 4.20). Bu amaçla 30 bitkinin sürgününden, 30'unun gövdesinden, 6'sının yaprağından, 3'ünün kozalağından ve 2 bitkinin meyvesinden faydalanılmıştır (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5. Yakacak odun olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısmı	Kullanım detayı
<i>Ailanthus altissima</i> (Miller) Swingle	Ph	YD	D	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertner subsp. <i>barbata</i> (C. A. Meyer) Yalt.	Ph	YD	DR	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Camellia sinensis</i> (L.) O. Kuntze	He	HY	E	S,G	Gençleştirme budaması yapıldıktan sonra kalan dalları ve gövdesi yakacak olarak kullanılır.
<i>Carpinus betulus</i> L.	Ph	YD	D	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Castanea sativa</i> Mill.	Ph	YD	DR	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Citrus reticulata</i> L.	Th	HY	E	S,G, Y	Gövde, sürgün ve kuruyan yaprakları yakacak olarak kullanılır.

Çizelge 4.5. (devam) Yakacak odun olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısmı	Kullanım detayı
<i>Cornus mas</i> L.	Ph	YD	DR	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Corylus avellana</i> L.	Th	YD	DR	M,S, G	Meyvesinin kabukları, gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Cryptomeria japonica</i> (Thunb. ex L.f.) D.Don	Ph	HY	E	S,G, Y,M	Gövde, sürgün, kozalak ve yaprakları yakacak olarak kullanılır.
<i>Diospyros kaki</i> L. Fil.	Th	YD	E	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Diospyros lotus</i> L.	Th	YD	DR	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Fagus orientalis</i> Lipsky	Ph	YD	D	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Ficus carica</i> L.	Ph	YD	DR	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Fraxinus angustifolia</i> Vahl. subsp. <i>oxycarpa</i> (Bieb. ex Willd.) Franco & Rocha Afonso	Ph	YD	DR	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Hibiscus syriacus</i> L.	He	YD	E	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Juglans regia</i> L.	Ph	YD	E	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Laurocerasus officinalis</i> Roemer	Th	HY	DR	S,G, Y	Gövde, sürgün ve kuruyan yaprakları yakacak olarak kullanılır.
<i>Malus communis</i> L.	Th	YD	E	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Morus alba</i> L.	Ph	YD	DR	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Morus nigra</i> L.	Ph	YD	E	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Picea orientalis</i> (L.) Link	Ph	HY	DR	S,G, Y,M	Gövde, sürgün, kozalak ve yaprakları yakacak olarak kullanılır.
<i>Pinus nigra</i> J.F.Arnold	Ph	HY	DR	S,G, Y,M	Gövde, sürgün, kozalak ve yaprakları yakacak olarak kullanılır.
<i>Prunus microcarpa</i> C.A.Mey.	Ph	YD	D	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Prunus ×domestica</i> L.	Ph	YD	E	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Pyrus communis</i> L.	Th	YD	DR	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Rhododendron luteum</i> Sweet	He	YD	DR	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Rhododendron ponticum</i> L.	He	HY	DR	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Ph	YD	E	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Sambucus nigra</i> L.	Th	YD	D	S,G	Gövde ve sürgünleri yakacak olarak kullanılır.
<i>Tilia rubra</i> DC. subsp. <i>caucasica</i> (Rupr.) V. Engler	Ph	YD	DR	S,G, Y	Gövde, sürgün ve kuruyan yaprakları yakacak olarak kullanılır.

Çizelge 4.5. (devam) Yakacak odun olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısmı	Kullanım detayı
<i>Zea mays</i> L.	Ch	YD	E	M	Meyvesinin taneli kısmı yendikten sonra kalan koçası yakacak olarak kullanılır.

Hayat formu = Ph: Phanerophytes (Ağaç), Th: Therophytes (Ağaççık), He: Hemicryptophytes (Çalı), Ch: Chamaephytes (Yer örtücü)
Mevsimsel durum = HY: Her dem yeşil, YD: Yaprak döken
Orijine göre dağılım = D: Doğal, DR: Dikilen doğal-Rize, E: Egzotik
Kullanılan kısım = M: Meyve/Kozalak, Y: Yaprak, G: Gövde, S: Sürgün

Şekil 4.20. Yakacak odun olarak kullanılan *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze.

4.1.3.6. Yapı Malzemesi Olarak Kullanılan Bitkiler

Ahşap yapılarda tamamı ağaç formunda olmak üzere 11 bitki taksonu kullanılmıştır. Çoğunluğu yaprak döken doğal bitki taksonları oluşturmuştur. Bitkilerin tümünün gövde kısmından faydalanılırken 1 bitkide aynı zamanda sürgün kısmından da faydalanılmıştır (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6. Yapı malzemesi olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertner subsp. <i>barbata</i> (C. A. Meyer) Yalt.	Ph	YD	DR	G S	Dallarından peçere denilen alçak boylu bahçe çiti yapılır. Bahçe eşyalarının saklandığı pağsa (Merkez) olarak adlandırılan ahşap yapının dış perdesi kızılâğaç gövdesi yağlanarak yapılır. Kerestesi nemin az olduğu bölgelere gönderilir. Gövdesi inşaatlarda beton kalıbı yapımında, çatı perdelerinin yapımında ve zemin döşemelerinin yapımında kullanılır.
<i>Carpinus betulus</i> L.	Ph	YD	D	G	Gövdesinden zemin döşemesi yapılır, tavan yapımında lata olarak kullanılır.
<i>Castanea sativa</i> Mill.	Ph	YD	DR	G	Suya dayanıklı ve sağlam bir ahşaba sahip olmasından dolayı gövdesinden pencereler, iç ve dış kapılar, bina dışı çerçeveler, çatılar, çatı makasları, zemin döşemesi yapılır. Ahşap evlerin yapımında, direklerinin yapımında ve inşaatlarda kullanılır. Gövdesinden serender (Hemşin, Merkez), naliya (Hemşin), nalya (Hemşin) olarak adlandırılan gıda saklama amacıyla kullanılan ambar yapılır.
<i>Cryptomeria japonica</i> (Thunb. ex L.f.) D.Don	Ph	HY	E	G	Gövdesi elektrik direği gibi yapı elemanlarında ve çatı yapımında kullanılır.
<i>Fraxinus angustifolia</i> Vahl. subsp. <i>oxycarpa</i> (Bieb. ex Willd.) Franco & Rocha Afonso	Ph	YD	DR	G	Sağlam ve güvellenmeyen yapıya sahip olan gövdesi ahşap ev, pencere yapımında kullanılır. Kerestesi kıymetlidir.
<i>Juglans regia</i> L.	Ph	YD	E	G	Ahşabı sağlam ve güzel görüntülü olduğu için kapı yapımında kullanılır.
<i>Picea orientalis</i> (L.) Link	Ph	HY	DR	G	Gövdesi inşaatlarda ve ahşap ev yapımında kullanılır.
<i>Pinus sylvestris</i> L.	Ph	HY	DR	G	Ahşabı nayla yapımında kullanılır.
<i>Prunus microcarpa</i> C.A.Mey.	Ph	YD	D	G	Tavan yapımındaki latalarda kullanılır.
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Ph	YD	E	G	Ahşabı sağlam ve suya dayanıklı olduğu için inşaatlarda kullanılır.
<i>Tilia rubra</i> DC. subsp. <i>caucasica</i> (Rupr.) V. Engler	Ph	YD	DR	G	Gövdesi yer döşemesi ve ahşap ev yapımında kullanılır.
Hayat formu = Ph: Phanerophytes (Ağaç)					
Mevsimsel durum = HY: Her dem yeşil, YD: Yaprak döken					
Orijine göre dağılım = D: Doğal, DR: Dikilen doğal-Rize, E: Egzotik					
Kullanılan kısım = G: Gövde, S: Sürgün					

4.1.3.7. Eşya Olarak Kullanılan Bitkiler

Aksesuar, mobilya, mutfak eşyası, dekor gibi kullanım amaçlarıyla 26 bitkinin gövdesinden, 13 bitkinin sürgününden, 11 bitkinin yaprağından, 4 bitkinin kökünden, 3 bitkinin çiçeğinden ve 3 bitkinin meyvesinden olmak üzere toplam 42 bitkiden yararlanılmıştır (Şekil 4.21). Çoğunluğu yaprak döken doğal ağaç grupları oluşturmuştur (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7. Eşya olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Ailanthus altissima</i> (Miller) Swingle	Ph	YD	D	G	Gövdesi fasulye sırığı olarak kullanılır.
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertner subsp. <i>barbata</i> (C. A. Meyer) Yalt.	Ph	YD	DR	S,Y	Dallarından lahana yemeğini püre haline getirmek amacıyla kullanılan mutfak eşyası yapılıdır. Düz bir dalı kazık olarak toprağa çakıldıktan sonra etrafına kurutulacak olan otlar yığılıp çimen tomonisi (Merkez) yapılıdır. Yaprakları saplarından birbirine takılarak günlük şapka yapılıdır. Güneşten korur, başı serin tutar, günü kurtarmak için yapılıdır.
<i>Artemisia annua</i> L.	Ch	YD	DR	Y	Yaprakları ayrıç olarak kitapların arasına koyulur.
<i>Athyrium filix-femina</i> (L.) Roth	Ch	HY	D	K,G, Y	Kökünden kolye ucu, gövdesinin içindeki ipinden de kolye, bileklik ve yüzük yapılıdır. Toprak üstü kısımları örülerek günlük şapka yapılıdır. Yaprakları bir araya toplanıp şemsiye gibi gölge yapmada kullanılır.
<i>Beta vulgaris</i> L. var. <i>vulgaris</i> L.	Ch	YD	E	Y	Yaprakları küçük dal parçalarıyla birbirine eklenerek şapka yapılıdır. Gölge sağlaması amacıyla tek günlük bir eşya olarak kullanılır.
<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC.	Ch	YD	DT	Y	Yaprağı küçük bir dal parçasıyla birbirine takılıp şapka yapılıdır. Gölge sağlaması amacıyla tek günlük bir eşya olarak kullanılır.
<i>Buxus sempervirens</i> L.	He	HY	DR	G	Gövdesinden mikser görevi gören bir nevi çırpma teli olarak kullanılan kutali (Merkez), kaşık, çatal, bıçak ve kepçe yapılıdır.
<i>Camellia sinensis</i> (L.) O. Kuntze	He	HY	E	S,G	Gövde ve sürgünlerinden yaprak süpürgesi yapılıdır.

Çizelge 4.7. (devam) Eşya olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Carpinus betulus</i> L.	Ph	YD	D	S,G	Ahşabı hafif olduğu için kürek ve keser sapı yapımında kullanılır. Gövdesinden yemekleri çırpma görevinde kullanılan gevдалиç (Hemşin) yapılır, masa ve ev mobilyası yapımında yararlanır. Uzun dalları sırik olarak kullanılır. Bahçelere girip zarar veren yabancı hayvanları uzak tutması amacıyla gövdesinden su tokmağı(Merkez), taktaka (Merkez) ve rüzgâr gülü adı verilen basit makinalar yapılır. Kurulan sistemler rüzgâr ve su kaynakları sayesinde sürekli ses çıkararak hayvanların uzak durmasını sağlar.
<i>Castanea sativa</i> Mill.	Ph	YD	DR	K,S, G,Y	Uzun dallarından sırik yapılır. Sağlam ahşabı masa, koltuk, tabure, merdiven ve kazma sapı yapımında kullanılır. Yaprakları saplarından birbirine eklenerek günlük şapka yapımında kullanılır. Verniklenen kökleri avize, vitrin, raf, süs eşyası ve üstüne cam yerleştirilerek dekoratif masa olarak kullanılır. Taze dalları sıcak suda bekletilip dış kabuğundan ayrılır. İçte kalan kısmı ince ince dilimlenerek yaprak sepeti yapımında kullanılır. Kepçe sapı uzunluğunda kesilen dalı gövdesinden kare şeklindeki dış kabuğuyla birlikte kesilip çıkarılır, yemekleri karıştırmak amacıyla kedvaliç (Hemşin) olarak adlandırılan mutfak eşyası yapılarak kullanılır.
<i>Coix lacryma-jobi</i> L.	Ch	YD	E	T	Ortası boncuk gibi delikli olan sert tohumundan tespih, takı ve kolye yapılır.
<i>Cordyline australis</i> Endl.	Ph	HY	E	Y	Yaprakları lif lif ayrılıp sandalye yüzeyi örmek ve fidanları bağlamak için kullanılır. Daha sonra fidan büyüdükçe bağ kendiliğinde çürüyüp düşer ve ip gibi bitkiye zarar vermez.
<i>Cornus mas</i> L.	Ph	YD	DR	S,G	Esnek ve üstüne güç uygulandığında kırılmayan taze dalından sopa yapılır. Ahşabı kolaylıkla eğilerek işlendiği için baston yapımında kullanılır.
<i>Corylus avellana</i> L.	Th	YD	DR	S,G	Taze dalı 1 seferlik şiş olarak kullanılır. Uzun dallarından sırik yapılır. Esnetilerek yuvarlak şekle getirilen taze dalı bıçakla düzeltilerek ya da yassı şeritler halinde kesilerek, dik formulu dalların arasından geçirilir. Bu yöntemle çiten (Merkez, Kalkandere), sehter (Merkez, Çayeli), muta (Pazar), karnali (Güneysu),

Çizelge 4.7. (devam) Eşya olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
					tigina (Fındıklı), kalati (Çamlıhemşin) denilen yaprak sepeti yapılır, sık şekilde örülerek çay sepeti yapılır. Kebre sepeti (Merkez) denilen, hayvan gübresi taşıma amacıyla kullanılan sepet yapılır. Tereteli (Kalkandere) olarak adlandırılan uzun sepet yapımında kullanılır. El çantası gibi çepuk (Merkez) yapılır, üzüm sepeti olarak kullanılan kuyiça (Merkez) yapılır. Çatalı dalından yemek çırpma görevi gören çark (Merkez) yapılır. Değerli olan ahşabından mobilya, kürek sapı yapılır.
<i>Fraxinus angustifolia</i> Vahl. subsp. <i>oxycarpa</i> (Bieb. ex Willd.) Franco & Rocha Afonso	Ph	YD	DR	S,G	Ahşabı sağlam ve ağır olduğu için kazma, çapa, balta, tahra sapı yapımında kullanılır. Dalından karalahana yemeğini püre haline getirmek için çark (Merkez) olarak adlandırılan mutfak eşyası yapılır.
<i>Hedera colchica</i> (K.Koch) K.Koch	Cr	HY	D	G	Sıcak suda haşlanan gövdesi sandalye örme amacıyla ip olarak kullanılır.
<i>Juglans regia</i> L.	Ph	YD	E	S,G, K	Ahşabı dolap, mobilya, petek çerçevesi ve kovan yapımında kullanılır. Kökü ve gövdesi verniklenerek masa yüzeyi yapılır. Dallarından çay sepeti yapılır. Sağlam, güvelenmeyen, güzel ve gösterişli desene sahip olan ahşabından çeyiz sandığı yapılır. Menteşe hariç tüm parçaları ahşabından imal edilir.
<i>Juncus effusus</i> L.	Ch	HY	D	G	Gövdesi örülerek çay şapkası yapılır, bileklik, saç bandı gibi aksesuar yapımında kullanılır.
<i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl.	Ch	YD	E	M	Meyvesi kurutulup boyanarak süs eşyası olarak kullanılır. Meyvesi kurutulduktan sonra içine çakıl taşı koyularak tohum ve diğer kısımlarından temizlenir. Kalın tuz eritilip içine dökülerek ince temizliği yapılır. Daha sonra kaynar suda kaynatılıp içindeki yumuşak parçaları çıkarılır. İki boğumundan üstteki kesilerek kap haline getirilip yoğurt mayalamak için kullanılır. Kıyı kısımlarda kalan yoğurtlar süzme yoğurt tadında olur, çok lezzetlidir. Sap kısmından kesilen ucu ahşap tıpayla kapatılarak saklama kabı olarak kullanılır, içinde minci, yağ, yoğurt gibi gıda saklanır. Kuruyan meyvesinin bir kısmı kesilerek pekmez karıştırmak için kepçe, kevgir veya tas yapılarak kullanılır. Bir kısmı kesilip

Çizelge 4.7. (devam) Eşya olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
					vernikleterek saksı yapımında kullanılır. Desenli oyuklar açılıp içine mum koyularak lamba yapılır, dışı boyanarak desen de verilir. Kuş yuvası yapıp ağaçlara asılır. Eskiden yüzme bilmeyen çocuklar su kabağının kurutulmuş halini iple beline takar, yüzmeyi öğrenirdi, balığa çıkan balıkçılar ağlara duba niyetiyle takardı, kayıkların batmaması için kenarlarına bağlanırdı. Bir ucu mantarla kapatılarak su matarası olarak kullanılırdı.
<i>Laurocerasus officinalis</i> Roemer	Th	HY	DR	S,Y	Dallarından kalati (Çamlıhemşin) adı verilen yaprak sepeti yapılır. Taze dalından sopa yapılır. Henüz taze olan dalından şiş yapılarak kullanılır. Yaprakları küçük dal parçaları yardımıyla birbirine takılarak günlük şapka yapılır.
<i>Laurus nobilis</i> L.	He	HY	DT	G	Gövdesinden sırk yapılır.
<i>Lunaria annua</i> L.	Ch	YD	E	M	Kurutularak dekor amaçlı kullanılır.
<i>Morus alba</i> L.	Ph	YD	DR	G	Gövdesi masa yapımında kullanılır.
<i>Morus nigra</i> L.	Ph	YD	E	G	Gövdesi mobilya yapımında kullanılır.
<i>Oxalis articulata</i> Savigny	Ch	YD	DR	Ç	Çiçeklerinin ortasından ip geçirilip günlük kolye yapılır.
<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	Cr	YD	E	Y	Yaprakları küçük dal parçalarıyla birbirine eklenerek günlük şapka yapılır.
<i>Phragmites australis</i> (Cav.) Steud.	Ch	YD	D	G	Gövdesinden sırk yapılır.
<i>Picea orientalis</i> (L.) Link	Ph	HY	DR	S,G	Çatallı dalından karalahana yemeğini püre haline getirmek amacıyla kullanılan çark yapılır. Gövdesi tabut ve mobilya yapımında kullanılır.
<i>Populus tremula</i> L.	Ph	YD	D	Y	Yaprakları dal parçaları yardımıyla birbirine takılarak günlük şapka yapılır.
<i>Primula vulgaris</i> Huds.	Ch	YD	DR	Ç	Çiçeklerinin uçlarından ip geçirilerek günlük kolye yapılır.
<i>Prunus avium</i> (L.) L.	Ph	YD	E	G	Dayanıklı ahşabından mobilya ve ev eşyası yapılır.
<i>Prunus microcarpa</i> C.A.Mey.	Ph	YD	D	G	Ahşabı mobilya yapımında kullanılır.
<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn	Ch	YD	D	K,G	Yengecin kışkaçlarına benzetilen kökünden kolye ucu, gövdesinin içindeki ipinden de kolye yapılır. Gövdesinden sandalye yüzeyi örülür.

Çizelge 4.7. (devam) Eşya olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Pyrus communis</i> L.	Th	YD	DR	S	Dallarından sırk yapılır.
<i>Quercus pontica</i> C. Koch	Ph	YD	D	G	Gövdesinden masa ve tabak yapılır.
<i>Rhododendron ponticum</i> L.	He	HY	DR	Ç,S, Y,G	Çatalı dalından yemeği çırpma görevinde kullanılan çark (Merkez) yapılır, kutali (Merkez) denilen kepçe yapılır. Gövdesinden tabak ve tabure yapılır. Yaprakları dal parçalarıyla birbirine takılarak günlük şapka olarak kullanılır. Uzun dalları sırk olarak kullanılır. Muşambanın yaygın olmadığı zamanlarda tuvalet alışkanlığı henüz kazanamayan çocuklar yataklarını ıslatmasın diye yatakların üstüne yaprakları serilirdi. Bayramlarda çiçekleri ipe geçirilerek günlük kolye olarak takılırdı.
<i>Rubus caucasicus</i> Focke	He	YD	D	G	Gövdesi ip olarak kullanılır.
<i>Sambucus nigra</i> L.	Th	YD	D	G	İçi oyulan gövdesi ateşe üfleme amacıyla kullanılır.
<i>Tilia rubra</i> DC. subsp. <i>caucasicus</i> (Rupr.) V. Engler	Ph	YD	DR	G	Ahşabı hafif olduğu için gövdesinin içi oyularak arı kovanı ve petek çerçevesi yapılır. Ahşabını işlemesi kolay olduğu için sehpa gibi mobilya yapımında kullanılır.
<i>Ulmus glabra</i> Huds.	Ph	YD	D	G	Güçlü ve sağlam ahşabından mobilya yapılır.
<i>Vaccinium myrtillus</i> L.	He	YD	DR	S	Dallarından bahçe süpürgesi yapılır.
<i>Zea mays</i> L.	Ch	YD	E	M	Meyvesinin dışındaki hopi (Merkez) olarak adlandırılan kurutulmuş kabukları ince ince ayrılarak örülür, ip olarak kullanılır, tabure yüzeyi, sehpa yüzeyi yapılır. Meyvesinin dış kabuğu eskiden yer yataklarında pamuk yerine kullanılırdı.

Hayat formu = Ph: Phanerophytes (Ağaç), Th: Therophytes (Ağaççık), He: Hemicryptophytes (Çalı), Cr: Cryptophytes (Sarılcı & Tırmanıcı), Ch: Chamaephytes (Yer örtücü)

Mevsimsel durum = HY: Her dem yeşil, YD: Yaprak döken

Orijine göre dağılım = D: Doğal, DR: Dikilen doğal-Rize, DT: Dikilen doğal-Türkiye, E: Egzotik

Kullanılan kısım = M: Meyve, Y: Yaprak, G: Gövde, S: Sürgün, Ç: Çiçek, K: Kök

a)

b)

c)

d)

Şekil 4.21. Eşya yapımında kullanılan bitki taksonları a) Saksı olarak kullanılan *Lagenaria siceraria* (Molina) Standl. b) Çay sepeti yapımında kullanılan *Corylus avellana* L. c) Masa yapımında kullanılan *Castanea sativa* Mill. d) Avize yapımında kullanılan *Castanea sativa* Mill. kökü.

4.1.3.8. Oyuncak Olarak Kullanılan Bitkiler

Oyun oynama amacıyla kullanılan 41 bitki taksonunun ağırlıklı olarak yaprak döken, doğal yer örtücülerden oluştuğu görülmüştür (Şekil 4.22). Bu amaçla 16 bitkinin gövdesinden, 13'ünün sürgününden, 14'ünün meyvesinden, 12'sinin yaprağından, 7'sinin çiçeğinden ve 2'sinin kökünden faydalanılmıştır (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8. Oyuncak olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertner subsp. <i>barbata</i> (C. A. Meyer) Yalt.	Ph	YD	DR	G,Y, S	İlkbaharda taze sürgünü 5 cm uzunluğunda kesilip, kabuk kısmı ovuşturularak iç kısmı çıkarılır. İçi boş şekildeki kabuğun bir ucu üflendiğinde ses çıkarması için ezilir. Farklı sesler çıkarması için ortasına belli sayıda delikler açılır. Düdük, zurna (Ardeşen, Merkez, Pazar), tulum (Pazar, Ardeşen), flüt (Pazar) olarak adlandırılan oyuncacı yapılarak çalgı aleti gibi oynanır. Aynı şekilde oluşturulan dış kabuğunun ortası birkaç cm uzunluğunda kesilip ortasına karayemiş yaprağı koyularak mızıkta gibi çalınır. Gövdesinden bilyalı araba, tahta arabanın ana aksı, mazi denilen teker aksı ve tekerlekleri yapılır, çatallı dalından da arabanın direksiyonu yapılarak yön vermede kullanılır. Yapılan tekerin üstüne ahşabı çatlamasını diye lastik takılır. Yaprığı yumruğun üstüne koyularak patlatılır. Yapraklarının damar araları bir sıra atlanarak oyulur, karşılıklı damar araları bir boş bir dolu olarak ilerlenir, uçak yapılarak oynanır. Yaprakları saplarından birbirine takılarak şapka yapılır. Yapraklı dalları kesilip ipe bağlanır, bir dalın yüzeyindeki yapraklar sıyrılır, at gibi üstüne binilerek oynanır. Başka bir dal parçası da kırbaç gibi kullanılarak yapılan oyuncak at gitsin diye vurulur.
<i>Athyrium filix-femina</i> (L.) Roth	Ch	HY	D	K,Y, G	Kökünden kolye ucu, gövdesinin içindeki ipinden de kolye, bileklik ve yüzük yapılır. Gövdesinin ortasından çıkan ipe çilek dizilir, kolye yapılır. Toprak üstü kısımları örülerek şapka yapılır, çocuklar oyuncak olarak kullanır.
<i>Beta vulgaris</i> L. var. <i>vulgaris</i> L.	Ch	YD	E	Y	Yaprakları küçük dal parçasıyla birbirine eklenerek çocukların oynaması için şapka yapılır.
<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC.	Ch	YD	DT	Y	Yaprakları küçük bir dal parçasıyla birbirine takılıp şapka yapılır.
<i>Buxus sempervirens</i> L.	He	HY	DR	S	Çatallı dalından sapan yapılır.
<i>Calystegia silvatica</i> (Kit.) Griseb.	Cr	YD	D	Ç	Çiçeği yumruğun üstüne koyularak patlatılır.

Çizelge 4.8. (devam) Oyuncak olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Camellia sinensis</i> (L.) O. Kuntze	He	HY	E	T,S	İnce 2 dal parçası ortasından hafif kırılarak eğilir, ortalarına başka bir dal parçası koyularak oyuncak inek yapılır. İneğin önüne ot da koyularak inek yemek yiyormuş gibi oyun oynanır. Tohumlarını çocuklar birbirine atarak oyun oynar.
<i>Carpinus betulus</i> L.	Ph	YD	D	S,G	Ahşabından tahta araba yapılır. Çatalı dalından arabanın direksiyonu yapılarak yön vermede kullanılır.
<i>Castanea sativa</i> Mill.	Ph	YD	DR	S,G, Y	Çatalı dalından sapan yapılır. Gövdesinden merdiven yapılır. Kışın kar yağdığında merdivenin üstüne oturulup yokuşlardan kayılır. Yaprakları saplarından birbirine eklenip birbiri üstüne yuvarlak şekilde sarılarak şapka yapılır. Gövdesinden bilyalı araba, tahta araba yapıp sürülür. Tahta arabanın tekerleğinin yapımında özellikle kestane ağacı kullanılır.
<i>Chelidonium majus</i> L.	Ch	YD	D	G	Gövdesi kırıldığında çıkan kırmızı öz suyunu kız çocukları tırnağına sürerek oynar.
<i>Citrus reticulata</i> L.	Th	HY	E	S	Çatalı olan bir dalından sapan yapılır.
<i>Citrus sinensis</i> (L.) Osbeck	Th	HY	E	M	Meyvesi dal parçasına sokulup mikrofon gibi kullanılır, röportaj yapar gibi oyun oynanır. Kısa bir dal parçasının iki ucuna meyveleri takılır, iki meyve arasındaki kısma da çatalı başka bir dal parçası takılarak el arabası yapıp sürülür. İki meyvesinin ortasına demir teli sokularak bu kısma da tekrar demirle direksiyon çubuğu yapıp araba gibi sürülür.
<i>Corylus avellana</i> L.	Th	YD	DR	S,M	Dallarından met değnek, çelik çomak oyunu oynanır. İri, uzun meyvesi üst kısmından delinerek ortasına kibrit sokulur, fırıldak gibi çevrilerek oynanır. Çatalı dalından sapan yapılır. Kısa bir dal parçası ortadan hafif kırılarak ineğin hem ön hem arka ayakları yapılır. Yarım kırılan dalların ortasına başka bir dal parçası koyularak ineğin gövdesi oluşturulur. İneğin önüne de ot koyularak inek yemek yiyormuş gibi oyun oynanır. Esnek dalı biraz bükülerek iki ucuna yün ip bağlanır. İnce bir dalından da ok yapılır. Oyuncak olarak kullanılır.
<i>Cucumis sativus</i> L.	Cr	YD	E	M	Meyvesi ortadan ikiye ayrıldıktan sonra tohum kısmı oyulup kayık yapılarak yüzdürülür.

Çizelge 4.8. (devam) Oyuncak olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Cucurbita</i> sp. L.	Ch	YD	E	Y,M	Yaprak sapı en uç noktasından kesilir. Yaprak ucundan kesilen kapalı kısmı dikine kesilir ve aşağıya doğru üç dört tane oyuk açılır, dikey kesilen baş kısmından üflenerek zurna gibi çalınır. Pazar ilçesinde buna kabak tulumi, flüt de denir. Küçük kabakların 4 köşesine kısa dal parçaları sokularak inek yapılır, boynuzları da küçük dal parçası sokularak yapılır, oynanır. At da yapılır, yel eğreltisinden de kuyruğu yapılır. Büyük yaprağı oyun amaçlı şemsiye gibi kullanılır. Küçük meyvelerinden 2 tane koparılıp bir dal parçasının iki ucuna teker olarak sokulur. Ucu çatallı başka bir dal parçası ortasına tutturulduktan sonra sürülerek oynanır.
<i>Duchesnea indica</i> (Andrews) Focke	Ch	HY	DR	M	Çocuklar çileklerini çamur pastalarının üstüne koyarak oynar. Meyveleri ipe geçirilip kolye yapılır.
<i>Fragaria vesca</i> L.	Ch	HY	D	M	Meyvesi ipe geçirilerek kolye yapılır. Kolyeden yenir.
<i>Impatiens balsamina</i> L.	Ch	YD	E	Ç,Y	Çiçeği ya da yaprağı ezilip ele sürüldüğünde kına gibi renk verir, kız çocukları oyun oynarken kullanır.
<i>Juglans regia</i> L.	Ph	YD	E	M,S	Meyvesinden fırıldak, pervane oyuncacı yapılır. Ortasına takılan pervane kısmı uçar. Meyvesinden çahra (Merkez), çahatara, çahara (Çayeli), ğırğıla (Pazar), ğırğırı (Pazar), fırıldak (Ardeşen), vuvu (Çamlıhemşin) olarak adlandırılan oyuncak yapılır. Tutulup çekilen kısma yine meyvesi ya da dal parçası takılır. Meyvesinin yeşil kabuğu elleri kına gibi boyar, oyun oynamada kullanılır. Meyvesinden topaç, fırıldak olarak adlandırılan oyuncacı yapılır. Dokuzar meyvesi 2 oyuk içine koyulup dama benzeri oyunu oynanır. Kendi çukurunda meyve tanesi kalan kaybeder. Meyvesinin alt kısmı delinerek dal parçalarından kollar, bacaklar ve gövde yapılır. Dallar birbirine dış kabuğu yardımıyla tutturulur. Oyuncak bebek olarak kullanılır. Meyveleriyle ceviz oyunu oynanır.
<i>Laurocerasus officinalis</i> Roemer	Th	HY	DR	S,M, Y,G	Çatallı olan dalından sapan yapılır. Yaprığına zarif böğürtlen, <i>Smilax excelsa</i> dikenini ya da bir dal parçası takılarak rüzgâr gülü gibi oynanır. Meyvesinin çekirdeğinden luç oyunu oynanır. 3 tanesi bir kişinin diğer 3'ü diğer kişinin olmak üzere 6 tane kuyu açılır.

Çizelge 4.8. (devam) Oyuncak olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
					İçine her oyuncu 10 çekirdek koyar, çukurundaki çekirdek sayısını ilk çift yapan kazanır. Gövdesinden tahta arabanın tekeri yapılır. Bilyalı arabaların daha hızlı gitmesi için tekerine yaprağı sürülür. Yaprakları küçük dal parçaları yardımıyla birbirine takılarak şapka yapılır. Yaprakları oyuncak tabak, para olarak kullanılır. Yapracağın büyük bir tanesi külah gibi kıvrılarak bir dal parçasıyla tutturulur, içine çiçek doldurulur, çiçek buketi yapılır. Kıvrık bir yaprağı büyük bir kap içine koyulur, içine toprak ya da ot koyularak kayık gibi yüzdürülür. Yapracağın ucuna bağlanan ip kabın herhangi bir köşesine bağlanarak kayığın rüzgârdan gitmemesi sağlanır. Yapracağın yan ağza koyularak üflenir, mızıka gibi çalınır. Çatallı iki adet dalın ortasına küçük bir dal yardımıyla takılan yaprağından beşik yapıp oynanır.
<i>Malus communis</i> L.	Th	YD	E	M,S	İki adet meyvesinin ortasına ya da ikiye bölünen bir adet meyvesinin ortasına kısa bir dal parçası sokulup, bu kısma da çatallı bir dal parçası takılarak araba gibi sürülerek oyun oynanır.
<i>Oxalis articulata</i> Savigny	Ch	YD	DR	Ç	Çocuklar çiçeğinin ortasından üfleyerek oyun oynar. Çiçeklerinin ortasından ip geçirilerek kolyesi yapılır.
<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	Cr	YD	E	Y,M	Yaprakları ortadan birkaç kez katlanıp farklı yerlerinden ısırlıp açıldığında farklı desenler oluşur. Desenli yaprağı elbise şekline getirilerek oyun oynanır. Yumruk yapılan elin üstüne yaprağı koyularak patlatılır. Dokuzar meyve tanesi 2 oyuk içine koyulup oynanır. Kendi çukurunda meyve tanesi olan kaybeder. Yaprakları küçük dal parçalarıyla birbirine eklenecek şapka yapılır. Şapka yapımına en tepeden 1 yaprakla başlanır, yel eğreltisinin gövdesiyle ya da kızılgağaç dalıyla birbirine takılarak ilerler. Yaprakları tişörte yapıştırılarak desen yapıp oynanır.
<i>Phragmites australis</i> (Cav.) Steud.	Ch	YD	D	G	Gövdesinden bir parça kesilip delikler açılarak düdüğü yapılır.
<i>Picea orientalis</i> (L.) Link	Ph	HY	DR	G	Gövdesinden tahta araba yapılır.

Çizelge 4.8. (devam) Oyuncak olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Picea pungens</i> Engelm. var. <i>glauca</i> Regel	Ph	HY	E	G	Gövdesinden tahta araba yapılır.
<i>Populus tremula</i> L.	Ph	YD	D	Y	Yaprakları dal parçaları yardımıyla birbirine takılarak oyun amaçlı şapka yapılır.
<i>Prunus persica</i> Stokes	Ph	YD	E	Ç	Kızlar oyun oynarken çiçeklerini ipe geçirip gelin süsler gibi başına takar.
<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn	Ch	YD	D	K,G	Kökünden kolye ucu, gövdesinin içindeki ipinden kolye yapılır.
<i>Punica granatum</i> L.	Th	YD	DT	Ç	Çiçeğinin çanak yaprağı ayağa benzetilir, çiçekleri ters çevrilip gelin damat gibi kullanılarak oyun oynanır.
<i>Quercus pontica</i> C. Koch	Ph	YD	D	M	Palamudunun çanağıyla şapka gibi oynanır. Palamudun tamamıyla tencere kapak gibi oyun oynanır.
<i>Rhododendron</i> <i>ponticum</i> L.	He	HY	DR	Y,G, S,Ç	Çatallı iki adet dalın ortasına küçük bir dal yardımıyla takılan yaprağından beşik yapıp oynanır. Çatallı dalından sapantaşı, sapankaya, kuş lastiği olarak adlandırılan sapan yapılır. Mart ayında koparılan taze yaprağı birkaç kez katlanır, yaprağın arka yüzünde bulunan ana damarının bir kısmı tırnakla kazınır, ortaya çıkan ipsi yapı çekilip bırakıldığında yaprak açılıp kapanır. Bu şekilde çekmece denilen oyuncacı yapılır. <i>Smilax excelsa</i> 'nın dikeniyile yaprağının bir ucu birbirine tutturularak kayık yapılır, un değirmeninin su akıntısında yüzdürülür. Bayramlarda çiçekleri ipe geçirilerek kolye olarak takılır. Gövdesinden tahta arabanın mazi denilen aksı yapılır. Yaprakları dal parçasıyla birbirine takılarak şapka yapılır.
<i>Rumex obtusifolius</i> L.	Ch	YD	D	Y,T	Yapraklarının içine tohumları dökülerek gerçekten sarma sarar gibi oyun oynanır.
<i>Sambucus nigra</i> L.	Th	YD	D	G,S, M	Gövdesinin içi sert bir çubuk ya da demir teliyle oyularak boşaltılır. Bir ucuna meyvesi sokulur ya da portakal kabuğu bastırılarak deliğin içinde kalması sağlanır. Açık kalan diğer ucundan üflenerek fitil topu (Merkez), gampara (Fındıklı) olarak adlandırılan oyun oynanır. İçi oyulan dalının bir ucuna gazete kâğıdı çiğnenerek koyulur. Diğer ucundan su doldurularak elle vurulunca basınçla gazete kâğıdı uçar. Buna patluk

Çizelge 4.8. (devam) Oyuncak olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
					(Merkez), su topu(Merkez), sutopi (Merkez) oyunu denir.
<i>Setaria viridis</i> (L.) P. Beauv.	Ch	YD	D	Ç	Çiçeklerinin iki tanesi birbirine bağlanıp bıyık yapılarak oynanır.
<i>Smilax excelsa</i> L.	Cr	YD	D	G	Dikenleri koparılan gövdesi yuvarlak şekilde sarılıp ortasından artı şeklinde geçirilerek direksiyon yapılıp oynanır. Kıyafetin cebine de kül koyularak egzozdan çıkan duman etkisi vermesi için araba sürerken üstüne vurulur.
<i>Taraxacum officinale</i> F.H. Wigg.	Ch	YD	D	T	Tohumlarına üflenerek tavuk mu horoz mu ya da daduli mamuli olarak adlandırılan oyun oynanır. Bütün tohumlar uçarsa tavuk, üstünde tüyler kalırsa horoz denir.
<i>Tilia rubra</i> DC. subsp. <i>caucasica</i> (Rupr.) V. Engler	Ph	YD	DR	G	Gövdesinden bilyalı araba yapılıp sürülür.
<i>Ulmus glabra</i> Huds.	Ph	YD	D	S,G	Ahşabından tahta araba yapılır. Çatalı dalından arabanın direksiyonu yapılarak yön vermede kullanılır.
<i>Zea mays</i> L.	Ch	YD	E	M,G	Gövdesi kuruduğu zaman hafif ve kuvvetli olduğu için uçurtma çitası, kamış olarak kullanılır. Meyvesi ve ipeğinden bebek yapılır, üstüne kumaşla kıyafet dikilerek oynanır. Meyvesinden sarkan ipekleri oyuncak bebek saçı gibi örülerek ya da kesilerek oyun oynanır. İpeğinin tazesinden daha güzel örgü yapılır. Farklı renkteki ipeklerine göre kırmızı saçlı bebek, sarı saçlı bebek olarak isimlendirilir. Dokuzar meyve tanesi 2 oyuk içine koyulup dama benzeri oyunu oynanır. Kendi çukurunda meyve tanesi kalan oyunu kaybeder. İpeği bıyık gibi takılarak eğlence amaçlı kullanılır. Meyvesinin dış kabuğuna <i>Smilax excelsa</i> dikeni takılıp rüzgâr gülü yapılarak oynanır.

Çizelge 4.8. (devam) Oyuncak olarak kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Zea mays</i> L. subsp. <i>mays</i> L.	Ch	YD	E	M	Kırmızı renkte meyveye sahip olan kınalı mısırı bulma oyunu oynanır.

Hayat formu = Ph: Phanerophytes (Ağaç), Th: Therophytes (Ağaççık), He: Hemicryptophytes (Çalı), Cr: Cryptophytes (Sarılcı & Tırmanıcı), Ch: Chamaephytes (Yer örtücü)

Mevsimsel durum = HY: Her dem yeşil, YD: Yaprak dökün

Orijine göre dağılım = D: Doğal, DR: Dikilen doğal-Rize, DT: Dikilen doğal-Türkiye, E: Egzotik

Kullanılan kısım = M: Meyve, Ç: Çiçek, Y: Yaprak, G: Gövde, T: Tohum, K: Kök, S:Sürgün

a)

b)

c)

Şekil 4.22. Oyun oynama amacıyla kullanılan bitki taksonları a) *Phaseolus vulgaris* L. yaprağı b) Meyvesinin ipeğinden örgü yapılarak oynanan *Zea mays* L. c) Kınalı mısırı bulma oyununda aranan *Zea mays* L. subsp. *mays* L..

4.1.3.9. Çalgı Aleti Yapımında Kullanılan Bitkiler

Çalgı aleti yapımında yaprak dökün 7 bitkiden yararlanılmıştır. Bu amaçla 5 bitkinin gövdesinden, 1 bitkinin sürgününden, 1 bitkinin meyve ve tohumundan faydalanılmıştır. Belirtilen 7 bitkinin yalnızca 2'sinin egzotik bitki olduğu görülmüştür (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9. Çalgı aleti yapımında kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertner subsp. <i>barbata</i> (C. A. Meyer) Yalt.	Ph	YD	DR	S	İlkbaharda taze sürgünü 5 cm uzunluğunda kesilip, kabuk kısmı ovuşturularak iç kısmı çıkarılır. İçi boş şekildeki kabuğun bir ucu üflendiğinde ses çıkarması için ezilir. Farklı sesler çıkarması için ortasına belli sayıda delikler açılır. Düdük olarak kullanılır.
<i>Cornus mas</i> L.	Ph	YD	DR	G	Ahşabı kemeçe yapımında kullanılır.
<i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl.	Ch	YD	E	M,T	Kurutulan meyvesinin iç kısmı temizlenerek kabak kemane yapımında kullanılır. Tohumlarıyla birlikte kuruyan meyvesinden marakas müzik aleti yapılır.
<i>Morus alba</i> L.	Ph	YD	DR	G	Gövdesinden kemeçe yapılır.
<i>Phragmites australis</i> (Cav.) Steud.	Ch	YD	D	G	Gövdesinden bir parça kesilip, delikler açılarak düdük yapılır.
<i>Prunus ×domestica</i> L.	Ph	YD	E	G	Gövdesinden kemeçe yapılır.
<i>Vitis labrusca</i> L.	Cr	YD	DR	G	Çok yaşlı olanlarının gövdesinden kemeçe yapılır.
Hayat formu = Ph: Phanerophytes (Ağaç), Cr: Cryptophytes (Sarılıc & Tırmanıcı), Ch: Chamaephytes (Yer örtücü) Mevsimsel durum = YD: Yaprak döken Orijinlere göre dağılım = D: Doğal, DR: Dikilen doğal-Rize, E: Egzotik Kullanılan kısım = M: Meyve, G: Gövde, T: Tohum, S:Sürgün					

4.1.3.10. Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler

Tedavi amaçlı kullanılan 71 bitki taksonu halk ilacı adı altında bir araya getirilmiştir. %48'inin egzotik bitkilerden oluştuğu listede 33 bitkinin yaprağından, 27 bitkinin meyvesinden, 11 bitkinin çiçeğinden, 8 bitkinin gövdesinden, 3 bitkinin tohumundan ve 1 bitkinin kökünden faydalanılmıştır. Bitkilerin çoğunluğunu yaprak döken yer örtücüler oluşturmuştur. İlaç olarak kullanılan bitkilerin tamamı katılımcılardan elde edilen bilgilere dayanarak belirlenmiştir. Bundan dolayı yanlış bir kullanıma sebebiyet vermemek adına bitkiler ve kullanım içerikleri belirtilmemiştir.

4.1.3.11. Kozmetik Amaçlı Kullanılan Bitkiler

Esans, bakım ve güzellik amaçlı kullanılan 20 bitki taksonu kozmetik kullanım adı altında listelenmiştir (Şekil 4.23). %55'inin egzotik bitkilerden oluştuğu bu listede 9 bitkinin yaprağından, 7 bitkinin çiçeğinden, 4 bitkinin meyvesinden ve 3 bitkinin gövdesinden

yararlanılmıştır. Çoğunluğu yaprak dökken ve yer örtücü bitkiler oluşturmuştur (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10. Kozmetik amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.	Ch	HY	E	Y	Yaprağının özü sivilceleri yok etmek ve cildi güzelleştirmek amacıyla sürülerek kullanılır.
<i>Argyranthemum frutescens</i> Sch.Bip.	Ch	YD	E	Ç	Sıcak suda demlenen çiçeklerinin suyu saçta sürülüp güneşte beklediğinde saç rengini doğal yöntemle açar, yüze sürüldüğünde cildi sakinleştirir.
<i>Camellia sinensis</i> (L.) O. Kuntze	Ch	YD	E	Y,Ç	Yaprakları suda demlenip sürüldüğünde cildi sakinleştirir, güzelleştirir, ferahlık verir. Çiçeğinden kolonya yapılır.
<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f.	Ch	YD	E	Ç	Hoş kokulu çiçekleri cam şişeye doldurulup toprağın altına gömülür, birkaç ay bekletildikten sonra çıkarılıp esans olarak kullanılır.
<i>Citrus sinensis</i> (L.) Osbeck	Ph	HY	E	Ç	Hoş kokulu çiçekleri cam şişeye doldurulup toprağın altına gömülür, birkaç ay bekletildikten sonra çıkarılıp esans olarak kullanılır.
<i>Cucumis sativus</i> L.	Ph	YD	E	M	Meyvesinin sapına yakın olan acı kısım cilde sürüldüğünde cildi gerginleştirir.
<i>Ficus carica</i> L.	Cr	YD	DR	Y	Yaprağının öz suyu sürüldüğünde tüy dökücü etkiye sahiptir. Bazı kişilerde öz suyu alerjik etki gösterir.
<i>Impatiens noli-tangere</i> L.	Ch	YD	D	Y	Yaprağı ezilerek tırnak üstüne koyulur, tırnağa renk vererek güzel görünmesini sağlar.
<i>Impatiens balsamina</i> L.	Th	YD	E	Ç,Y	Çiçeği ya da yaprağı ezilerek çıkarılan suyu ele sürülür, kına gibi renk vermesi amacıyla kullanılır.
<i>Juglans regia</i> L.	Th	HY	E	Y,M	Yaprağı ve meyvesinin yeşil kabuğu ezilir elleri boyar, kınaya katılır, saç boyası olarak kullanılır. Beyaz saçları koyulaştırır.
<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> L.	Th	HY	DR	Y	Yaprakları sıcak suda demlenip buz kalıbına dökülerek dondurulur. Donan buzlar göz altı şişliklerine, yüz ödemlerine sürüldüğünde şişlikleri alır, cildi ferahlatır.
<i>Momordica charantia</i> L.	He	HY	E	M	Meyvesinin çekirdekleri ayıklanıp ufak parçalar haline getirildikten sonra kestane balının içine koyulup sorunlu ciltlere sürülür, sivilceleri soldurur.
<i>Picea orientalis</i> (L.) Link	Ch	HY	DR	G	Gövdesinden çıkan reçineden ağda yapılır.
<i>Plantago major</i> L.	Ch	HY	D	Y	Yaprağı ezilip cilde maske olarak sürüldüğünde cildi nemlendirir, canlandırır, akneleri temizler.

Çizelge 4.10. (devam) Kozmetik amaçlı kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Punica granatum</i> L.	Ph	YD	DT	M	Meyvesinin tüketilmesi gençleştirir, güzelleştirir.
<i>Rosa</i> sp. L.	He	YD	E	Ç	Kokulu çiçekleri cam şişenin içerisine koyulur, üstüne su eklenir, toprağın altına kazma ulaşamayacak derinlikte kazılıp gömülür. 2 yıl ile 15 gün arası bir sürede bekletilip çıkarılır, esans olarak kullanılır. Çiçeklerinden yapılan doğal gül suyu cildi temizlemede kullanılır.
<i>Salvia forskahlei</i> L.	Cr	YD	D	Ç	Çiçekleri sıcak suda demlenip buz kalıbına dökülür. Donduktan sonra yüze sürülür. Cildi tazeleyici etkiye sahiptir, yüzdeki şişkinliği alır.
<i>Urtica dioica</i> L.	Cr	YD	D	Y	Yaprağı demlenip saça sürüldüğünde saçı güçlendirir, parlattır, saç çıkmasını sağlar.
<i>Vitis labrusca</i> L.	Cr	YD	DR	G	Gövdesinden çıkarılan öz suyu saça sürüldüğünde saçı gürleştirir, dökülmesini önler, hızlı uzamasını sağlar.
<i>Vitis vinifera</i> L.	Ch	YD	E	G	Gövde öz suyu saça sürüldüğünde saçı uzatır, gür çıkmasını sağlar.

Hayat formu = Ph: Phanerophytes (Ağaç), Th: Therophytes (Ağaççık), He: Hemicryptophytes (Çalı), Cr: Cryptophytes (Sarılcı & Tırmanıcı), Ch: Chamaephytes (Yer örtücü)

Mevsimsel durum = HY: Her dem yeşil, YD: Yaprak döken

Orijine göre dağılım = D: Doğal, DR: Dikilen doğal-Rize, DT: Dikilen doğal-Türkiye, E: Egzotik

Kullanılan kısım = M: Meyve, Y: Yaprak, G: Gövde, Ç: Çiçek

a)

b)

c)

Şekil 4.23. Kozmetik amaçlı kullanılan bitki taksonları a) *Rosa* sp. L. b) *Impatiens balsamina* L. c) *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze.

4.1.3.12. Diğer Amaçlarla Kullanılan Bitkiler

Bitkilerin 82'si tohum olarak saklanarak tekrar ekim, gelir sağlama, gübre, boyar madde, haşereleri uzak tutma gibi amaçlarla kullanılmıştır (Şekil 4.24). Tekrar ekim amacıyla 49 bitkinin tohumundan yararlanılırken diğer amaçlarla 22 bitkinin yaprağından, 20 bitkinin gövdesinden, 9 bitkinin meyvesinden, 5 bitkinin sürgününden ve 4 bitkinin çiçeğinden faydalanılmıştır. Çoğunluğu 62 bitkiyle yaprak dökün, 52 bitkiyle egzotik ve 44 bitkiyle yer örtücüler oluşturmuştur (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11. Diğer amaçlarla kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Abelmoschus esculentus</i> Moench	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Ailanthus altissima</i> (Miller) Swingle	Ph	YD	D	G,S	Odunu yakıldıktan sonra oluşan külü temizlik amacıyla kullanılır.
<i>Allium cepa</i> L.	Ch	HY	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Allium porrum</i> L.	Ch	HY	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.

Çizelge 4.11. (devam) Diğer amaçlarla kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertner subsp. <i>barbata</i> (C. A. Meyer) Yalt.	Ph	YD	DR	G,S, Y	Sonbaharda kuruyan yaprakları ağaç altlarından toplanarak ahır hayvanlarının altına serilir, gübre olarak toprağa karıştırılır. Odunu yakıldıktan sonra elde edilen külü temizlik yapmada kullanılır.
<i>Amaranthus caudatus</i> L.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Anethum graveolens</i> L.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Artemisia annua</i> L.	Ch	YD	DR	Y,T	Yapraklarının kokusu sinekleri uzaklaştırmak amacıyla kullanılır. Tohumları tekrar ekim için kullanılır.
<i>Beta vulgaris</i> L. var. <i>vulgaris</i> L.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC.	Ch	YD	DT	T,Y	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır. Oluklu kiremitte hamsi pişirilirken yapışmaması ve güzel pişmesi amacıyla altına ve üstüne yaprağı koyulur. Pileki (Hemşin, Merkez), pelki taşında ekmek pişirirken yapışmaması için yaprağı altlık olarak kullanılır.
<i>Calendula officinalis</i> L.	Ch	HY	DT	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Camellia sinensis</i> (L.) O. Kuntze	He	HY	E	Y,T, S,G	Gelir sağlması amacıyla yaprakları toplanarak çay fabrikalarına satılır. Çay fabrikalarında işlenmeyen sürgün kısımları ineklerin altına veya azot bağlayıcı olarak bahçelere serilir. 1 yıl bahçede kalıp acı suyunun yıkanması sağlanır. Acı suyu akıtılmazsa sebzelere de acı tadı geçer. Gençleştirme budamasından kalan fazla yaprakları hayvanların yattıkları yeri yumuşatması amacıyla kullanılır. Külleriyle çamaşır yıkanır. Kurutulan tohumları yeni fide dikimleri için küçük fide poşetlerine dikilir, büyüdükten sonra boşluk olan çay alanlarına aktarılır.
<i>Canna indica</i> L.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Capsicum annuum</i> L. 'Royal Black'	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Capsicum baccatum</i> L. 'Bishop's Crown'	Ch	HY	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.

Çizelge 4.11. (devam) Diğer amaçlarla kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Capsicum</i> sp. L.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Carpinus betulus</i> L.	Ph	YD	D	G,S, Y	Sonbaharda kuruyan yaprakları ağaç altlarından toplanarak ahır hayvanlarının altına serilir, gübre olarak toprağa karıştırılır. Odunu yakıldıktan sonra elde edilen külü çamaşır yıkamada kullanılır.
<i>Castanea sativa</i> Mill.	Ph	YD	DR	G,Y	Gövdesinden kayık yapılır. Kuruyan yaprakları ahır hayvanlarının altına serilir, toprağa gübre olarak karıştırılır.
<i>Chelidonium majus</i> L.	Ch	YD	D	G	Gövdesi kırıldığında çıkan öz suyu boyar madde olarak kullanılır.
<i>Citrus japonica</i> Thunb.	He	HY	E	M,G	Meyvesi ve fidanı gelir sağlamak amacıyla satılır.
<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f.	Th	HY	E	M,G ,Ç	Meyve ve fidanı gelir sağlaması amacıyla satılır. Çiçeklerinden elde edilen yağın kokusu sinekleri uzak tutması amacıyla kullanılır.
<i>Citrus paradisi</i> Macfad.	Th	HY	E	M,G	Meyvesi ve fidanı gelir sağlamak amacıyla satılır.
<i>Citrus reticulata</i> L.	Th	HY	E	M,G	Meyvesi ve fidanı gelir sağlamak amacıyla satılır.
<i>Citrus sinensis</i> (L.) Osbeck	Th	HY	E	M,G ,Ç	Meyve ve fidanı gelir sağlaması amacıyla satılır. Çiçeklerinden elde edilen yağın kokusu sinekleri uzak tutması amacıyla kullanılır.
<i>Citrus trifoliata</i> L.	He	YD	E	G	Gövdesi narenciyeleri aşımak için kullanılır. Mart ayında limon ve portakal gibi meyveler aşılır.
<i>Coix lacryma-jobi</i> L.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Corylus avellana</i> L.	Th	YD	DR	Y	Kuruyan yaprakları ahır hayvanlarının altına sermek için kullanılır.
<i>Cucumis sativus</i> L.	Cr	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne ex Poir. 'Tromboncino'	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Cucurbita</i> sp. L.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Dianthus chinensis</i> L.	Ch	HY	E	T	Tohumları ekim için kurutularak saklanır.
<i>Diospyros kaki</i> L. Fil.	Th	YD	E	T	Tohumları ekim için kurutularak saklanır.
<i>Diospyros lotus</i> L.	Th	YD	DR	T	Tohumları ekim için kurutularak saklanır.
<i>Echinochloa crus-galli</i> (L.) P.Beauv.	Ch	YD	D	G,Y	Ahır hayvanlarının altına sermek için kullanılır.

Çizelge 4.11. (devam) Diğer amaçlarla kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Eruca vesicaria</i> (L.) Cav.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutulularak saklanır.
<i>Euphorbia marginata</i> Pursh	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutulularak saklanır.
<i>Ficus carica</i> L.	Ph	YD	DR	G	Gemi pervanesinin mil yatağı ve un değirmenlerinde unun öğütülme kalınlığını ayarlamaya yarayan ispirina denilen parça incir ağacının gövdesinden yapılır. Ahşabı yumuşak olduğu için aşınmadan yıllarca kalır ve değirmen taşının dönerken yerinden çıkmamasını sağlar.
<i>Fraxinus angustifolia</i> Vahl. subsp. <i>oxycarpa</i> (Bieb. ex Willd.) Franco & Rocha Afonso	Ph	YD	DR	G	Gövdesi kamyon kasası yapımında kullanılır.
<i>Gladiolus hybridus</i> C.Morren	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutulularak saklanır.
<i>Glycine max</i> (L.) Merr.	Cr	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutulularak saklanır.
<i>Gomphrena globosa</i> L.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutulularak saklanır.
<i>Impatiens balsamina</i> L.	Ch	YD	E	Y	Yaprağı ezildiğinde çıkarılan öz suyu güneşte bekletilip, boyar madde olarak kullanılır.
<i>Impatiens noli-tangere</i> L.	Ch	YD	D	Y	Yaprağı ezildiğinde çıkan öz suyu boyar madde olarak kullanılır.
<i>Juglans regia</i> L.	Ph	YD	E	Y,M	Yaprağının ve meyvesinin yeşil kabuğun boyar madde olarak kullanılır. Meyvesinin yeşil kabuğu fırın tepsisine sürülerek parlatma amaçlı kullanılır.
<i>Lactuca sativa</i> L.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutulularak saklanır.
<i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutulularak saklanır.
<i>Laurocerasus officinalis</i> Roemer	Th	HY	DR	Y	Yaprağı taş fırınlarda mısır ekmeği pişirirken altlık olarak kullanılırdı. Pislenmemesi ve kiremide yapışmaması için hamsinin hem altına hem üstüne yaprağı koyulurdu.

Çizelge 4.11. (devam) Diğer amaçlarla kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Laurus nobilis</i> L.	He	HY	DT	Y	Yapraklarının kokusu böcekleri uzaklaştırması amacıyla kullanılır. Koku vermesi amacıyla eşyaların arasına koyulur.
<i>Mentha piperita</i> L.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> L.	Ch	YD	DR	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Mirabilis jalapa</i> L.	Ch	YD	E	T	Tohumları ekim için kurutularak saklanır.
<i>Momordica charantia</i> L.	Cr	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Morus alba</i> L.	Ph	YD	DR	G,Y	Ahşabından silah kabzası ve tüfek dipçiği yapılır. Kuruyan yaprakları gübre olarak toprağa karıştırılır.
<i>Morus nigra</i> L.	Ph	YD	E	Y	Kuruyan yaprakları toprağa gübre olması amacıyla karıştırılır.
<i>Nicandra physalodes</i> (L.) Gaertn.	Ch	YD	E	Ç	Çiçekleri bitkilere zarar veren kelebekleri uzak tutması amacıyla kullanılır.
<i>Ocimum basilicum</i> L.	Ch	YD	DR	Ç,Y	Çiçek ve yapraklarının kokusu sivri sinekleri uzak tutması amacıyla kullanılır.
<i>Pelargonium</i> <i>×hortorum</i> L.H.Bailey	Ch	HY	E	T	Tohumları ekim için kurutularak saklanır.
<i>Pelargonium grandiflorum</i> Willd.	Ch	HY	E	T	Tohumları ekim için kurutularak saklanır.
<i>Pelargonium peltatum</i> (L.) L'Hér.	Ch	HY	E	T	Tohumları ekim için kurutularak saklanır.
<i>Pelargonium zonale</i> L.	Ch	HY	E	T	Tohumları ekim için kurutularak saklanır.
<i>Persea americana</i> Mill.	Th	HY	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W.Hill	Ch	HY	DR	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	Cr	YD	E	M,T	Yiyecek miktardan fazlası satılarak gelir elde edilir. Bir kısmı tohum olarak saklanır.
<i>Physalis alkekengi</i> L.	He	YD	DR	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Phytolacca americana</i> L.	Ch	YD	D	M	Meyveleri boya olarak kullanılır. Eskiden boya kaleminin alınmadığı zamanlarda boyama yapmak için kullanılırdı.

Çizelge 4.11. (devam) Diğer amaçlarla kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Pisum sativum</i> L.	Cr	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Portulaca oleracea</i> L.	Ch	YD	DR	T	Tohumları tekrar ekim için toplanır.
<i>Prunus persica</i> Stokes	Ph	YD	E	T	Tohumları ekim için kurutularak saklanır.
<i>Prunus ×domestica</i> L.	Ph	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn	Ch	YD	D	G,Y	Kurutulup ahır hayvanlarının altına serilir. Ahır temizlerken bu bitkiyi kaldırması daha kolay olur.
<i>Pyrus communis</i> L.	Th	YD	DR	G,S	Odunu yakıldıktan sonra oluşan külleriyle çamaşır yıkanır.
<i>Quercus pontica</i> C. Koch	Ph	YD	D	Y	Kuruyan yaprakları ahır hayvanlarının altına sermek için kullanılır.
<i>Rhododendron luteum</i> Sweet	He	YD	DR	Y	Kuruyan yaprakları ahır hayvanlarının altına serilir.
<i>Rhododendron ponticum</i> L.	He	HY	DR	Y	Pileki(Hemşin, Merkez) taşında hamsi veya yemek pişirilirken yaprakları altlık olarak kullanılır.
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Ph	YD	E	G	Ahşabının suya dayanıklı olmasından dolayı kamyon kasası yapımında kullanılır.
<i>Rumex obtusifolius</i> L.	Ch	YD	D	G,Y	Toprağa gübre olarak karıştırılır.
<i>Sechium edule</i> (Jacq.) Sw.	Cr	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Solanum lycopersicum</i> L.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Tilia rubra</i> DC. subsp. <i>caucasica</i> (Rupr.) V. Engler	Ph	YD	DR	Y	Kuruyan yaprakları ahır hayvanlarının altına serilir.
<i>Vigna unguiculata</i> (L.) Walp.	Cr	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır.
<i>Zea mays</i> L.	Ch	YD	E	T,M	Tohumları tekrar ekim için kurutularak saklanır. Meyveleri eskiden ölçü birimi olarak kullanılırdı. Bir teneke mısır 19 litreye tekabül ederdi, buna 1 kot denirdi. Meyveleri gelir sağlaması amacıyla satılır. Meyvesinin ipeği kurutulduktan sonra kabak iliğinin içine koyularak ya da sigara kağıdına sarılarak içilirdi. Harmandan sonra 1 metre uzunlukta kesilen gövdesi köküyle birlikte sökülüp, ters çevrilir, toprağa kısa mesafelerde sokularak çit olarak kullanılır. Hayvanları caydırması için yapılan çitin ortasına sebze dikilir.

Çizelge 4.11. (devam) Diğer amaçlarla kullanılan bitkiler.

Latince adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Kullanılan kısım	Kullanım amacı
<i>Zea mays</i> L. subsp. <i>mays</i> L.	Ch	YD	E	T	Tohumları tekrar ekim için kurutulmuş olarak saklanır.

Hayat formu = Ph: Phanerophytes (Ağaç), Th: Therophytes (Ağaççık), He: Hemicryptophytes (Çalı), Cr: Cryptophytes (Sarılcı & Tırmanıcı), Ch: Chamaephytes (Yer örtücü)

Mevsimsel durum = HY: Her dem yeşil, YD: Yaprak döken

Orijine göre dağılım = D: Doğal, DR: Dikilen doğal-Rize, DT: Dikilen doğal-Türkiye, E: Egzotik

Kullanılan kısım = M: Meyve, Y: Yaprak, G: Gövde, S: Sürgün, T: Tohum, Ç: Çiçek

a)

b)

c)

Şekil 4.24. Diğer amaçlarla kullanılan bitki taksonları a) Gelir kaynağı olarak yetiştirilen *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze b) Tohum olarak kurutulmuş *Zea mays* L. c) Aşılarda anaç olarak kullanılan *Citrus trifoliata* L..

4.1.4. Bitkilerin Hikâyeleri

“Bahçenizdeki bitkilerden hikâyesi olan bir bitki var mı? Varsa nasıl bir hikâyesi var?” sorusuna alınan yanıtlar; bitkilerin yöresel isimlerinin verilmiş nedenleri ve bitkilere dair anılar olarak ayrı ayrı incelenmiştir.

4.1.4.1. Bitkilerin Yöresel İsimlendirmeleri

Araştırma alanı kapsamında 170 bitkinin yöresel ismiyle tanınır olduğu belirlenmiştir. 38 bitkinin yöresel adının verilmiş nedenleri detaylar kısmında belirtilmiştir (Şekil 4.25). Yöresel isimleri ile tanınan bitkilerin çoğunluğunu doğal, yaprak dökün ve yer örtücü bitkiler oluşturmuştur. Çeşitli isimlere sahip olan bitkilerin aynı zamanda katılımcıların en çok etkileşimde olduğu bitkiler olduğu gözlemlenmiştir (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12. Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
<i>Acacia dealbata</i> Link	Gümüşi akasya	Mimoza (Merkez, Pazar)	Th	HY	DR	
<i>Agave americana</i> L.	Sabırlık	Aloe vera (Derepazarı)	He	HY	E	
<i>Agrostis gigantea</i> Roth	Koca tavusotu	Kanaçi (İkizdere, Merkez, Derepazarı)	Ch	HY	D	
<i>Ailanthus altissima</i> (Miller) Swingle	Kokarağaç	Orsidi (Merkez), orsidi (İyidere), yaban cevizi (Merkez, Pazar, Fındıklı), limbori (Ardeşen)	Ph	YD	D	
<i>Albizia julibrissin</i> Durazz.	Gülibrişim	Serinlik ağacı (Merkez, Kalkandere), mimoza (Merkez)	Ph	YD	E	
<i>Alcea rosea</i> L.		İzmir çiçeği (Ardeşen)	Ch	YD	E	
<i>Allium cepa</i> L.	Soğan	Yeşil soğan (Merkez, Ardeşen), kış soğanı (Merkez), yaş soğan (Çayeli)	Ch	HY	E	
<i>Allium porrum</i> L.	Pırasa	Persa (Derepazarı)	Ch	HY	E	
<i>Allium sativum</i> L.	Sarımsak	Arpacık (Çayeli)	Ch	HY	E	
<i>Allium ursinum</i> L.		Sarımsak çiçeği (Merkez)	Ch	YD	E	
<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertner subsp. <i>barbata</i> (C. A. Meyer) Yalt.	Yeykin	Kizli ağaç (Merkez, Güneysu, Çayeli), kizli ağaç (Merkez), thombu (Ardeşen, Çamlıhemşin), tğombu (Ardeşen)	Ph	YD	DR	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
<i>Amaranthus blitum</i> L.	Hoşkuran	Tahuli (İyidere, Merkez, Güneysu, Çayeli), lapaza (Pazar), cumeni (Ardeşen), tarhuli (Merkez)	Ch	HY	D	
<i>Amaranthus palmeri</i> S.Watson		Tahuli (Derepazarı)	Ch	YD	D	
<i>Amaranthus retroflexus</i> L.	Tilkikuyruğu	Tahuli (Merkez, Çayeli, Derepazarı), tarhuli (Derepazarı, Merkez), trahuli (Merkez)	Ch	HY	D	
<i>Artemisia annua</i> L.	Kâbe süpürgesi	Kâbe çiçeği (Derepazarı, Merkez, Çayeli, Güneysu, Hemşin), yayla çiçeği (Merkez), cennet çiçeği (Hemşin)	Ch	YD	DR	
<i>Artemisia vulgaris</i> L.	Kaba yavşan	Nane otu (Merkez), pujikutdeli (Ardeşen)	Ch	HY	D	
<i>Arum italicum</i> Mill.	Domuz lahanası	Gavur lahanası (Merkez), domuz lahanası (Kalkandere)	Ch	YD	D	
<i>Athyrium filix-femina</i> (L.) Roth	Yel eğreltisi	İfteri (İyidere, Merkez, maçıçali (Merkez, Derepazarı, Çayeli, Güneysu, Kalkandere), aşk merdiveni (Derepazarı, Merkez, Güneysu, Çayeli), kusuri (Merkez), maçıçali (Güneysu, Çayeli), yağlıca (Çayeli), bilonça (Pazar), limboca (Pazar, Ardeşen, Çamlıhemşin), limbroça (Ardeşen), limoca (Fındıklı), pilonç (Pazar, Hemşin), kuşkonmaz (Merkez)	Ch	HY	D	İnekler yediğinde daha çok süt verdiği için adına yağlıca (Çayeli) denir.
<i>Begonia cucullata</i> Willd.		Osmancık (Derepazarı)	Ch	HY	E	
<i>Begonia</i> L. 'Little Darling'		Asker elbisesi (Merkez), kadife çiçeği (Pazar)	Ch	HY	E	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
<i>Beta vulgaris</i> L. var. <i>vulgaris</i> L.	Yaban pancarı	Pancar (İyidere, Derepazarı), seftıla (Derepazarı), sutulya (Pazar), sutulya (Ardeşen, Fındıklı), sutuliya (Ardeşen), sutula (Ardeşen)	Ch	YD	E	
<i>Bidens frondosa</i> L.	Yaprak suketeni	Yaban kendiri (Kalkandere)	Ch	YD	DR	
<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC.	Lahana	Pancar (Derepazarı, Merkez), lu (Pazar, Ardeşen, Fındıklı, Çamlıhemşin)	Ch	YD	DT	
<i>Bromus ramosus</i> Huds.	Kaba brom	Kanaçi (Çayeli)	Ch	HY	D	
<i>Brugmansia aurea</i> Lagerh.		Cennet borazanı (Derepazarı), melek borazanı (Pazar)	He	HY	E	
<i>Buxus sempervirens</i> L.	Şimşir	Çimçir (Merkez)	He	HY	DR	
<i>Calystegia silvatica</i> (Kit.) Griseb.	Bürük	Lihçi (Merkez, İkizdere, Derepazarı, Güneysu, Çayeli), lihçi (Güneysu), lhşi (Derepazarı), şali (Pazar), otoroni (Çamlıhemşin), yabani lobya (Pazar)	Cr	YD	D	Şal gibi sarılan bir bitki olduğu için şali (Pazar) olarak adlandırılır.
<i>Camellia sinensis</i> (L.) O. Kuntze	Çay	Çayi (Çamlıhemşin)	He	HY	E	
<i>Canna indica</i> L.	Kanaçiçeği	Galatasaray çiçeği (Merkez), tesbih çiçeği (Merkez)	Ch	YD	E	Galatasaray takımının renklerinde çiçekleri olduğu için Galatasaray çiçeği (Merkez) olarak adlandırılır.
<i>Capsicum annuum</i> L. 'Royal Black'		Süs biberi(Merkez)	Ch	YD	E	
<i>Capsicum baccatum</i> L. 'Bishop's Crown'		Biber gülü(Merkez)	Ch	HY	E	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
<i>Capsicum</i> sp. L.	Biber	Dolma biber (İkizdere, Merkez, Derepazarı, Kalkandere, Çayeli, Pazar, Ardeşen, Fındıklı, Güneysu, Hemşin), çarliston biber (İkizdere, Merkez, Derepazarı, Kalkandere, İyidere, Çayeli, Pazar, Ardeşen, Fındıklı, Güneysu, Çamlıhemşin), sivri biber (Derepazarı, Merkez, Güneysu, Çayeli, Pazar, Ardeşen), kıl biber (Merkez, Derepazarı, Fındıklı, Hemşin), sivri biber (Hemşin, Derepazarı), kıvrıcık biber (İyidere), kırmızı biber (Derepazarı), acı biber (Derepazarı, Merkez, Çayeli, Pazar, Ardeşen, Çamlıhemşin), turşuluk biber (Derepazarı, Merkez, Çayeli, Pazar, Çamlıhemşin), Antep biberi (Merkez), çerçil biberi (Merkez), kotoşi biber (Güneysu), kapyra biberi (Ardeşen), biberi (Fındıklı), kapri biberi (Derepazarı)	Ch	YD	E	
<i>Carpinus betulus</i> L.	Gürgen	Sumur (İkizdere)	Ph	YD	D	
<i>Castanea sativa</i> Mill.	Kestane	Çubri (Çamlıhemşin)	Ph	YD	DR	
<i>Catalpa bignonioides</i> Walter	Katalpa	Cigari (Merkez)	Ph	YD	E	
<i>Cestrum nocturnum</i> L.		Antalya çiçeği (Ardeşen)	He	HY	E	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
<i>Chelidonium majus</i> L.	Kırlangıçotu	Temre otu (Derepazarı)	Ch	YD	D	
<i>Cicerbita alpina</i> (L.) Wallr.		Sütlika (Merkez, Derepazarı), sütliça (Merkez), mor sütlika (Merkez)	Ch	YD	D	
<i>Citrus japonica</i> Thunb.		Kumkuat (Merkez), yaban portakalı (Merkez), turunç (Merkez)	He	HY	E	
<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f.	Limon	Yediveren limon (Merkez, Derepazarı, Kalkandere, Ardeşen), yatak limonu (Kalkandere), Rize limonu (Merkez), Rus limonu (Merkez), bodur limon (Merkez), Batum limonu (Merkez)	Th	HY	E	Suyunun artması için toplanmayıp belli bir süre daha bekletildiği için yatak limonu (Kalkandere) denir. Ağacında aynı anda çiçek, meyvesinin küçük ve olgunlaşmış hali olduğu için yediveren limon (Merkez) denir. Meyveleri belli aralıklarla olgunlaşır, birçok seferde toplanır. Toplanma sayısına ithafen yediveren denir.
<i>Citrus paradisi</i> Macfad.	Greyfurt	Kırmızı greyfurt (Merkez), Rize greyfurtu (Merkez), kan greyfurtu (Merkez)	Th	HY	E	
<i>Citrus reticulata</i> L.	Mandalina	Rize mandalinası (Merkez), satsuma mandalina (Merkez)	Th	HY	E	
<i>Citrus sinensis</i> (L.) Osbeck	Portakal	Rize portakalı (Merkez), kan portakalı (Merkez), mayıs portakalı (Merkez), yafa portakalı (Fındıklı, Merkez)	Th	HY	E	
<i>Citrus trifoliata</i> L.	Üç turunç	Yabani (Merkez), yabani mandalina (Merkez), sitros (Merkez), narenciye yabanisi (Merkez), üç yaprak (Merkez)	He	YD	E	
<i>Coix lacrym-jobi</i> L.	Gözyaşıotu	Tesbih otu (Merkez), tesbih çiçeği (Merkez), hoteçi (Merkez)	Ch	YD	E	
<i>Commelina communis</i> L.	Mahmuza	Çehliça (merkez, Güneysu, Çayeli), şehriça (Merkez), kalp çiçeği (Merkez),	Ch	YD	D	Sulu bir bitki olduğu için lapa otu (Çayeli) denir.

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
		hoholoti (Derepazarı), kalın şehriça (Merkez), eşek otu (Merkez), zuzulata (Merkez), sulu ot (Güneysu), külür (Güneysu), lapa otu (Çayeli), zulat (Çayeli), lala otu (Çayeli), pati (Pazar), nafimtha (Pazar), yağlı ot (Ardeşen), emine hanım otu (Merkez), otoroni (Çamlıhemşin), iri ilikli ot (Kalkandere), saz ayak (Kalkandere), eğreti çimeni (Kalkandere), beşik çimeni (Kalkandere), ballı ot (Derepazarı)				
<i>Conyza canadensis</i> (L.) Cronquist	Selviotu	Katir kudeli (Pazar)	Ch	YD	D	
<i>Cordylone australis</i> Endl.		Aşı ağacı (Merkez)	Ph	HY	E	
<i>Coriandrum sativum</i> L.	Kişniş	Kıncı (Hemşin), aş otu (Hemşin), kuskus (Merkez)	Ch	YD	E	
<i>Corylus avellana</i> L.	Fındık	Yabani fındık (İkizdere, İyidere), thiri (Pazar, Ardeşen, Fındıklı, Çamlıhemşin), tğiri (Ardeşen), thi (Fındıklı)	Th	YD	DR	
<i>Cryptomeria japonica</i> (Thunb. ex L.f.) D.Don	Kadife çamı	Japon güzeli (Pazar)	Ph	HY	E	
<i>Cucumis sativus</i> L.	Hıyar	Atıçı (Merkez), yer salatalığı (Merkez), şuka (Pazar, Ardeşen, Fındıklı, Çamlıhemşin), şukka (Ardeşen)	Cr	YD	E	Olgunlaşmamış küçük meyvesine atıçı (Merkez) denir.
<i>Cucurbita pepo</i> L.	Sakız kabağı	Sancı kabağı (Güneysu)	Ch	YD	DR	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
<i>Cucurbita</i> sp. L.	Kabak	Kastaniça (Merkez, Derepazarı, Güneysu, Çayeli, Kalkandere), kastani (Pazar, Merkez), kastane (Pazar), mısır kabağı (Pazar, Hemşin), ev kabağı (Pazar, Hemşin), oore (Çamlıhemşin), bar kabak (Çamlıhemşin), kara kabak (İkizdere, Güneysu, Çayeli, Çamlıhemşin), siyah kabak (Derepazarı, Merkez, Çayeli, Pazar, Kalkandere), misiri (Pazar), feli (Ardeşen, Fındıklı), fellı (Ardeşen, Merkez), felışı (Çamlıhemşin), beyaz kabak (İkizdere, Derepazarı, Merkez, Çayeli, Pazar), çe feli (Ardeşen) Arapiko (Derepazarı, Merkez, Kalkandere), arap kabağı (Merkez, Çayeli, Derepazarı), cavlonı (Pazar), lazuri feli (Ardeşen), lazuti fellı (Ardeşen), yer kabağı (Merkez), dolmalık kabak (Merkez), bal kabağı (Merkez, Güneysu, Çayeli, Ardeşen, Fındıklı, Pazar, Hemşin), kızartmalık kabak (Merkez, Güneysu, Çayeli, Pazar, Ardeşen, Fındıklı), dolmalık kabak (Merkez, Çayeli), kıbrıs kabağı (Merkez), arabiça (Güneysu), arapiça (Güneysu), kestane kabağı (Çayeli, Ardeşen, Fındıklı,	Ch	YD	E	Meyvesinin dışı siyah olduğu için adına arapiko (Merkez, Derepazarı) denir. Arapiko adı Rumlardan kalmıştır. Meyvesinden sütlü tatlı yapılına Lazcada sütlü anlamına gelen cavlonı (Pazar) denir. Cavla Lazcada süt anlamına gelir. Mısır kabağı anlamına gelen lazuti fellı (Ardeşen) adıyla bilinir. Meyvesi daha yumuşak ve sütlü olduğu için bu adı almıştır. Beyaz kabak anlamına gelen çe feli (Ardeşen) olarak adlandırılır.

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
		Pazar, Hemşin, Derepazarı), kız beli (Çayeli)				
<i>Dahlia pinnata</i> Cav.		Patates gülü (Merkez), patates çiçeği (Merkez)	Ch	YD	E	Kökü patatese benzediği için patates çiçeği (Merkez) denir.
<i>Daphne odora</i> f. <i>marginata</i> Makino		Dağ esansı (Merkez)	He	HY	E	
<i>Digitaria sanguinalis</i> (L.) Scop.	Kızıl çatalotu	Çiçof (Merkez)	Ch	YD	D	
<i>Diospyros kaki</i> L. Fil.	Trabzon hurması	Kış hurması (Derepazarı, Merkez, Kalkandere), cennet elması (Derepazarı), çikolatalı hurma (Merkez, İyidere, Derepazarı, Çayeli, Pazar, Ardeşen, Fındıklı, Kalkandere), iri hurma (Merkez), Batum hurması (Derepazarı, Merkez), Rize hurması (Derepazarı, Merkez), Kâbe hurması (Merkez), dal hurması (Fındıklı)	Th	YD	E	Fidanları Batum'dan getirildiği için Batum hurması (Derepazarı, Pazar, Kalkandere) olarak adlandırılır. Meyvesi dalında olgunlaştığı için dal hurması (Fındıklı) olarak adlandırılır.
<i>Diospyros lotus</i> L.	Hırnık	Osuruk hurması (Merkez, İyidere, Pazar, Kalkandere), çakal hurması (Derepazarı, Merkez, Çayeli, Çamlıhemşin), yabani hurma (Kalkandere), ince hurma (Merkez, Ardeşen, Çamlıhemşin, Pazar), küçük hurma (Çayeli, Ardeşen)	Th	YD	DR	Meyvesi bağırsakları çok çalıştırdığı için osuruk hurması (Merkez) denir.
<i>Duchesnea indica</i> (Andrews) Focke	Sabunçileği	Yabani çilek (Derepazarı, Merkez, Güneysu, Çayeli), sahte çilek (Derepazarı)	Ch	HY	DR	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
<i>Echinochloa crus-galli</i> (L.) P.Beauv.	Darıcan	Mayıs çimeni (Merkez)	Ch	YD	D	
<i>Echinopsis oxygona</i> Pfeiff. & Otto		Kaynana yumruğu (Merkez, Çayeli)	Ch	HY	E	
<i>Elaeagnus umbellata</i> C.P.Thunb. ex A.Murray		Güz zeytini (Pazar)	He	YD	E	
<i>Eriobotrya japonica</i> (Thunb.) Lindl.	Yenidünya	Muş (Merkez, Derepazarı, Kalkandere, İyidere, Güneysu, Çayeli, Pazar, Ardeşen, Hemşin), malta eriği (Kalkandere), dünya güzeli (İyidere, Merkez), muşmula (Derepazarı, Çayeli, Pazar, Ardeşen), muşmulla (Fındıklı), yarım dünya (Pazar)	Th	HY	E	
<i>Euonymus japonica</i> Thunb.		Çay çiçeği(Kalkandere)	He	HY	E	
<i>Ficus carica</i> L.	İncir	Taban inciri (Merkez), patlıcan inciri (Kalkandere, Derepazarı, Merkez, Güneysu, Çayeli, Pazar, Ardeşen, Fındıklı, Çamlıhemşin, Hemşin), beyaz incir (Merkez, Kalkandere, Çayeli, Pazar, Ardeşen, Fındıklı, Çamlıhemşin, Derepazarı), siyah incir (Merkez, İyidere, Çayeli, Fındıklı, Güneysu, Çamlıhemşin, Hemşin, Kalkandere, Derepazarı), sarı incir (İkizdere), kuş inciri (Merkez), yabani incir (Merkez, Çayeli, Hemşin),	Ph	YD	DR	Yılda iki kere meyve verdiği için adına iki kat (Güneysu) denir. Meyvesinin rengi patlıcana benzediği için patlıcan inciri (Fındıklı) olarak adlandırılır.

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
		iki kat (Güneysu), luği (Pazar, Ardeşen, Fındıklı, Çamlıhemşin)				
<i>Fragaria</i> × <i>ananassa</i> Duchesne	Çilek	Gandğu (Ardeşen), hamuçara (Kalkandere)	Ch	HY	E	
<i>Frangula alnus</i> Mill. subsp. <i>pontica</i> (Boiss.) P.H.Davis. & Yalt.	Has barutağacı	Zikar (Güneysu)	He	YD	D	
<i>Fuchsia</i> <i>magellanica</i> Lam.		Sultan küpesi (Merkez)	Ch	YD	E	
<i>Galinsoga</i> <i>parviflora</i> Cav.	Beşpat çiçeği	Kabak otu(Pazar)	Ch	YD	D	
<i>Glycine max</i> (L.) Merr.		Ballıka (Kalkandere), ballı lobiya (Kalkandere, Merkez)	Cr	YD	E	
<i>Hedera helix</i> L.	Orman sarmaşığı	Çişon (Merkez, Güneysu, Çayeli, Kalkandere)	Cr	HY	DR	
<i>Hibiscus</i> <i>syriacus</i> L.		Gelin çiçeği (Derepazarı), Medine çiçeği (Merkez)	He	YD	E	Medine'de bu bitkiden çok olduğu için adı Medine çiçeği (Merkez) olarak bilinir.
<i>Holcus lanatus</i> L.	Kadifeotu	Pamu otu (İkizdere), kanançi (Pazar)	Ch	YD	D	
<i>Hovenia dulcis</i> Thunb.		Şeker ağacı (Pazar, Ardeşen), çin üzümü (Pazar)	Ph	YD	E	Çiçekleri döküldükten sonra kahverengiye dönen sapsarı çok tatlı olduğundan şeker ağacı (Pazar) olarak tanınır.
<i>Hydrangea</i> <i>macrophylla</i> (Thunb.) Ser.	Ortanca	Mezarlık çiçeği (Merkez, Çayeli, Ardeşen, Fındıklı, Çamlıhemşin)	Ch	YD	E	Çiçeği mezarlıklarda çok fazla görüldüğü için adına mezarlık çiçeği (Merkez) denir.
<i>Hydrangea</i> <i>serrata</i> Ser.		Örümcek ortancası (Merkez), tabak ortanca (Merkez)	He	YD	E	
<i>Impatiens noli-</i> <i>tangere</i> L.		İrmak kınası (Pazar)	Ch	YD	D	
<i>Impatiens</i> <i>balsamina</i> L.		Şinatitsa (Derepazarı, Merkez), kınapiça (Merkez), şinatiça (Merkez,	Ch	YD	E	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
		Derepazarı), şinata (Merkez), şinakiça (Merkez)				
<i>Juglans regia</i> L.	Ceviz	Rus cevizi (Merkez), nezi (Ardeşen, Çamlıhemşin), neri (Fındıklı)	Ph	YD	E	
<i>Juncus effusus</i> L.	Has kofa	Irmak otu (Pazar)	Ch	HY	D	
<i>Kalanchoe daigremontiana</i> Raym.-Hamet & H.Perrier		Aşkın gözyaşı (Merkez)	Ch	HY	E	
<i>Lactuca sativa</i> L.	Marul	Kıvırcık (Merkez, İkizdere, Derepazarı, Çayeli)	Ch	YD	E	
<i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl.	Uzun kabak	Su kabağı (Merkez), hopeçi (Merkez), hopeçi kabağı (Merkez), puputi (Merkez), totoreça (Pazar), fiçika (Kalkandere), kız beli (Çayeli)	Ch	YD	E	Meyve şekli ortasına doğru daraldığı için kız beli (Çayeli) olarak adlandırılır.
<i>Lampranthus spectabilis</i> N.E.Br.		Tırmak çiçeği (Merkez)	Ch	HY	E	
<i>Lapsana communis</i> L.	Şebrek	Sütlüka (Derepazarı, Merkez)	Ch	YD	D	İneklere yedirince çok süt verdiği için adına sütlüka (Derepazarı) denir.
<i>Laurocerasus officinalis</i> Roemer	Karayemiş	Karemiş (Derepazarı, Merkez), karamiş (Merkez, İkizdere, Derepazarı, Güneysu, Çayeli, Kalkandere), garamiş (Pazar), taflan (Derepazarı, Merkez, Pazar), yali karayemişi (Merkez, Güneysu), kerez (İkizdere, Merkez), kastaniça karayemişi (Merkez, Güneysu), Trabzon karayemişi (Merkez, Kalkandere), İstanbul karayemişi (Güneysu,	Th	HY	DR	Meyvesi siyaha dönük bordo renge sahip olduğu için karayemiş (Merkez) olarak adlandırılır.

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
		Pazar), ilk gelen (Güneysu), çuuh (Pazar), mçu (Ardeşen, Çamlıhemşin), çu (Ardeşen, Çamlıhemşin), cuu (Çamlıhemşin), cum (Ardeşen), çkoh (Fındıklı), mçho (Fındıklı)				
<i>Lycium barbarum</i> L.	Atlangaç	Kurt üzümü (Çamlıhemşin)	He	YD	E	
<i>Malus communis</i> L.	Elma	Laz elması (Merkez, İkizdere, Derepazarı, Güneysu, Ardeşen), kış elması (Merkez, Çayeli, Çamlıhemşin), kukul elması (Kalkandere), ekşi elma (İkizdere), demir elması (İkizdere, Pazar, Ardeşen, Merkez, Hemşin), sütlü elma (İkizdere, Merkez), dal elması (İkizdere), kumlu elma (Derepazarı), Amasya elması (Merkez, Pazar), ferik (Merkez), bal elması (Çayeli), golden elma (Çayeli, Merkez, Fındıklı), uşkuli (Pazar), uşkui (Fındıklı), oşkuri (Pazar, Ardeşen, Çamlıhemşin), grand smith (Fındıklı), bağ elması (Hemşin)	Th	YD	E	Meyvesi ve ağacı iklime dayamlı olduğu için demir elması (Pazar, Ardeşen) olarak adlandırılır.
<i>Melissa officinalis</i> L.	Oğulotu	Melisa (Hemşin)	Ch	HY	D	
<i>Mentha piperita</i> L.	Nane	Tıbbi nane (Merkez)	Ch	YD	E	
<i>Mespilus germanica</i> L.	Muşmula	Töngel (Derepazarı), döngel (Ardeşen), malta eriği (Çayeli), nçhili muntri (Pazar), çkilumuntri	He	YD	DR	Meyvesi böceğe benzediği için Lazcada böcek anlamına gelen muntri, benzeyen anlamına gelen nçhili (Pazar) adıyla adlandırılır. Meyvesini kurda benzettikleri için

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
		(Ardeşen), skiriiumitri (Ardeşen)				meyveleri yiyen kurt anlamına gelen muntri ve çhili sözcüklerinin birleşmesiyle çhili muntri (Ardeşen, Pazar) olarak adlandırılır.
<i>Microstegium vimineum</i> (Trin.) A. Camus	Çin sakalotu	Çehliça (Merkez, Çayeli), telli ot (Pazar)	Ch	YD	D	
<i>Mirabilis jalapa</i> L.	Akşamsefası	Akşam sabah (Derepazarı, Merkez), ikinci gülü (Merkez), biber otu (Derepazarı), ezan çiçeği (Merkez)	Ch	YD	E	Çiçekleri akşam ezanı okunduktan sonra açıldığı için adına akşam sefası (Merkez) denir. Çiçekleri akşam açılıp sabah kapandığı için adına akşam-sabah (Derepazarı) denir.
<i>Momordica charantia</i> L.	Kudretnarı	Cennet hıyarı (Derepazarı)	Cr	YD	E	
<i>Morus alba</i> L.	Ak dut	Joli (Ardeşen)	Ph	YD	DR	
<i>Morus nigra</i> L.	Kara dut	Joli (Ardeşen, Fındıklı), duti (Çamlıhemşin)	Ph	YD	E	
<i>Nasturtium officinale</i> W.T.Aiton	Suteresi	Godim (Çamlıhemşin), skilikumbri (Çamlıhemşin)	Ch	YD	DR	
<i>Nephrolepis cordifolia</i> (L.) C.Presl		Aşk merdiveni (Pazar)	Ch	HY	E	
<i>Oenothera biennis</i> L.	Ezançiçeği	Ezan çiçeği (Çayeli, Merkez)	Ch	HY	E	Çiçekleri akşam ezanı okunduğunda açıldığı için ezan çiçeği (Merkez, Çayeli) olarak adlandırılır.
<i>Oenothera glazioviana</i> Micheli	Güneşdamlası	Ezan çiçeği (Merkez), cennet çiçeği (Merkez), akşam gülü (Merkez), akşamsefası (Merkez)	Ch	YD	E	Çiçekleri güneşli havada açılıp, akşam olunca kapandığı için akşamsefası (Merkez), akşam gülü (Merkez) olarak adlandırılır.
<i>Ophiopogon japonicum</i> (L.f.) Ker Gawl.		Tesbih çiçeği (Merkez)	Ch	HY	E	
<i>Oplismenus undulatifolius</i> (Ard.) P. Beauv.	Fırfırlot	Pisi kulağı (Derepazarı, Merkez), yaban çehliça (Merkez, Çayeli), kedi	Ch	YD	D	Kediler bitkiyi sevip yediği için kedi otu (Pazar) olarak adlandırılır.

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
		otu(Pazar), şehriça (Merkez)				
<i>Opuntia ficus-indica</i> (L.) Mill.	Firekinciri	İncir kaktüsü (Merkez)	Ph	HY	E	
<i>Oxalis articulata</i> Savigny	Pembe ekşiyonca	Şehriça (Derepazarı), yonca (Merkez), ekşika (Merkez), ayran çiçeği (Merkez)	Ch	YD	DR	Yaprakları çiğnendiğinde ekşi ayrana benzetildiği için adına ekşika (Merkez) denir. Çiçekleri çiğnendiğinde ekşi ayran gibi bir tada sahip olduğu için ayran çiçeği (Merkez) olarak adlandırılır.
<i>Oxalis incarnata</i> L.		Beyaz yonca	Ch	YD	D	
<i>Passiflora caerulea</i> L.		Saat çiçeği (Merkez)	Cr	HY	E	
<i>Persicaria orientalis</i> (L.) Spach	Hanım sallandı	Horoz çitarisi (Merkez)	Ch	YD	E	
<i>Petrosedum rupestre</i> (L.) P.V.Heath subsp. <i>rupestre</i>	Damkоруğu	Tırnak çiçeği (Güneysu)	Ch	HY	DR	
<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W.Hill	Maydonoz	Meega (Ardeşen), meroca (Ardeşen), maydonozu (Fındıklı)	Ch	HY	DR	
<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	Fasulye	Lobiya (Derepazarı, Merkez, Kalkandere, İyidere, Güneysu, Çayeli, Pazar, Fındıklı, Hemşin), loby (Güneysu, Çayeli, Merkez, Pazar), lobca (Ardeşen, Çamlıhemşin), sırık fasulyesi (Merkez, Derepazarı), yer fasulyesi (Merkez, Derepazarı, Çayeli, Pazar), patıçı (Kalkandere, Derepazarı, Merkez), lebiye (İkizdere), lebiya (Kalkandere), pormo fasulye (Merkez), eğrika fasulye (Merkez), sumari (Merkez), eğrika (Merkez),	Cr	YD	E	Tanesi olgunlaşmamış çok küçük olan fasulyeye yassı anlamında patıçı (Merkez), tanesi iri olana da lobiya (Merkez) denir. Önce meyve veren fasulyeye pormo (Merkez) denir.

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
		ispir fasulyesi (Çayeli), hoşka fasulyesi (Pazar), hacı (Fındıklı)				
<i>Phedimus spurius</i> (M.Bieb.) 't Hart	Al pisikulağı	Duduli (Derepazarı)	Ch	HY	DR	
<i>Physalis alkekengi</i> L.	Güveyfeneri	Altın çilek (Merkez)	He	YD	DR	
<i>Phytolacca americana</i> L.	Şekerciboyası	Dünya güzeli (İyidere, Merkez, Derepazarı), ağ (Merkez)	Ch	YD	D	
<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.	Avrupa lâdini	Çam ağacı (İyidere)	Ph	HY	E	
<i>Picea orientalis</i> (L.) Link	Lâdin	Çam (Kalkandere), yayla çamı (Fındıklı)	Ph	HY	DR	
<i>Plantago major</i> L.	Sinirotu	Damar otu (Merkez, Güneysu, Çayeli, Hemşin), yağlıca (Merkez), şki damarı (Pazar), balazağı pavri (Ardeşen), corgoloci (Çamlıhemşin), balazağı (Ardeşen), yedi damar otu (Ardeşen), yara otu (Pazar)	Ch	YD	D	Yaprağını sapından çekince damar gibi telleri çıktığı için damar otu (Çayeli) olarak adlandırılır. Yaprağının 7 damarlı olmasından dolayı Lazcada 7 damarlı anlamına gelen şki damarı (Pazar) adıyla bilinir. Yaprak anlamına gelen pavri kelimesi ve balazağı kelimesi birleştirilerek balazağı pavri (Ardeşen) olarak adlandırılır.
<i>Polygonum perfoliatum</i> L.	Kaplıçotu	Sosyete diken (Pazar)	Cr	YD	D	
<i>Polygonum persicaria</i> L.	Söğütotu	Biber otu (Merkez, Derepazarı, Çayeli)	Ch	YD	D	
<i>Polygonum thunbergii</i> Sieb. et Zucc.	Gül madımak	Biber otu (Çayeli)	Ch	YD	D	
<i>Portulaca oleracea</i> L.	Semizotu	Çhagu (Pazar)	Ch	YD	DR	
<i>Primula vulgaris</i> Huds.	Çuhaçiçeği	Menekşe (Merkez, Derepazarı), çuha (Derepazarı, Çayeli), yabani menekşe (Merkez)	Ch	YD	DR	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
<i>Prunus avium</i> (L.) L.	Kiraz	Napolyon kiraz (Merkez), dalbastı kiraz (Merkez), Halit ağa (Merkez), siyah kiraz (Merkez), Trabzon kirazı (Merkez), buli (Ardeşen, Fındıklı), mbuli (Çamlıhemşin), mayıs kirazı (Ardeşen), açarella kirazı (Ardeşen)	Ph	YD	E	
<i>Prunus dulcis</i> (Mill.) D.A.Webb	Badem	İç badem (Merkez)	Ph	YD	DT	
<i>Prunus persica</i> Stokes	Şeftali	Bursa şeftalisi (Merkez), antaba (Ardeşen), atamba (Çamlıhemşin)	Ph	YD	E	
<i>Prunus spinosa</i> L.	Çakal eriği	Yabani erik (Fındıklı, Pazar)	Th	YD	D	
<i>Prunus</i> × <i>domestica</i> L.	Erik	Ağustos eriği (Merkez, Kalkandere, İyidere, Derepazarı, Güneysu, Çayeli, Pazar, Ardeşen, Çamlıhemşin, Hemşin), didimari eriği (Merkez), dimari (Merkez, Derepazarı), kara erik (Merkez), sarı erik (Merkez, Pazar, Ardeşen, Kalkandere), bardak eriği (Merkez, Kalkandere, İkizdere), köpek eriği (Merkez), çakal eriği (Hemşin), bal eriği (Merkez, Güneysu, Çayeli), sarı bal eriği (Merkez), papaz eriği (Merkez, Ardeşen), can eriği (Merkez, Çayeli, Pazar, Ardeşen, Fındıklı, Derepazarı), Amasya eriği (Merkez), mürdüm eriği (Pazar), güz eriği (Pazar),	Ph	YD	E	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
		anjelik erik (Fındıklı), ombri (Ardeşen, Fındıklı, Çamlıhemşin), kiraz eriği (Merkez), rimiça erik (Kalkandere)				
<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn	Eğrelti	Eğreti (Merkez, Güneysu, Çayeli, Pazar, Hemşin, Derepazarı), iğreti (Merkez), ifteri (Merkez), limhona (Pazar, Ardeşen, Çamlıhemşin), limhana (Fındıklı), limğona (Pazar, Ardeşen), limrosa (Ardeşen), pilonç (Pazar)	Ch	YD	D	
<i>Pyrus communis</i> L.	Armut	Kalonsap (Merkez, Derepazarı, Çayeli, Pazar), kalınsap (İkizdere, Derepazarı, Merkez), yabansap (Merkez, Kalkandere), eğrisap (Merkez, Derepazarı, Güneysu, Çayeli, Pazar, Ardeşen), karınca armudu (Merkez, Çayeli), bere armudu (Merkez), düşes armudu (Merkez), Rus armudu (Merkez, Kalkandere, Çayeli), salaha yabani (Merkez, Güneysu), karpuz armudu (Merkez, Çayeli, Derepazarı), kavun armudu (Hemşin), kış armudu (Kalkandere, Merkez, Çayeli, Fındıklı, Çamlıhemşin, Derepazarı), yaz armudu (Hemşin), deveci (Kalkandere), vasilap (İkizdere), et armudu (İkizdere), karakutab (İkizdere, Merkez), eğrikap	Th	YD	DR	Meyvesinin içi tavuk eti renginde olduğu için tavuk buti (Merkez) olarak adlandırılır. Kışın meyve verdiği için kış armudu (Merkez) denir. Bahçenin harman edildiği vakitte meyvesi yendiği için harman armudu (Merkez) denir. Karpuzun olgunlaştığı zamanda toplandığı için karpuz armudu (Merkez) denir. Meyveleri kendir hasadı yapıldığı zaman olgunlaştığı için adına kendir armudu (Merkez) denir. Çok sulu meyvelere sahip olduğu için su armudu (Güneysu) denir. Çok sulu meyvelere sahip olanına mektaşi (Ardeşen) denir.

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
		(İkizdere), lacap (İkizdere), iksonoz (İkizdere), Ankara armudu (Derepazarı, Merkez, Pazar), ciğerli armut (Merkez, Güneysu, Kalkandere), kiraz armudu (Merkez, Fındıklı, Kalkandere), bal armudu (Merkez), Rize armudu (Merkez), iri armut (Kalkandere), haçepeti (Merkez), tavuk buti armudu (Merkez), yaban armudu (Merkez, Ardeşen), kendir armudu (Merkez), harman armudu (Merkez), kavun armudu (Merkez), beden armudu (Merkez), lestenkoz (Güneysu), yaban napı (Güneysu), su armudu (Güneysu, Merkez), çhuli (Pazar, Ardeşen, Çamlıhemşin), mçhulli (Pazar), mçhuli (Ardeşen, Fındıklı, Çamlıhemşin), eçguli (Ardeşen), skuli (Ardeşen), haçaçura armudu (Pazar, Hemşin), mektaşu armudu (Ardeşen), kadın armudu (Ardeşen), bağ armudu (Merkez), tabak armudu (Merkez), han armudu (Merkez), kugma armudu (Hemşin)				
<i>Quercus pontica</i> C. Koch	Yayla peliti	Pelit (Merkez, İkizdere, Kalkandere), mani (Pazar)	Ph	YD	D	
<i>Rhododendron luteum</i> Sweet	Zifin	Çifin (Merkez, Fındıklı)	He	YD	DR	
<i>Rhododendron ponticum</i> L.	Kumar	Komar (Merkez, Derepazarı, İyidere, Güneysu, Çayeli, Pazar,	He	HY	DR	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
		Ardeşen, Fındıklı, Hemşin), dağ gülü (Merkez), komari (Çayeli), kumar (Pazar), şkeri (Ardeşen)				
<i>Ribes rubrum</i> L.	Frenk üzümü	Kuş üzümü (Merkez, Kalkandere, İkizdere, İyidere, Derepazarı, Güneysu, Pazar, Ardeşen), kırmızı üzüm (Derepazarı), yer üzümü (Merkez)	He	YD	DR	
<i>Rosa canina</i> L.	Kuşburnu	Yaban gülü (Fındıklı)	He	YD	DR	
<i>Rosa</i> sp. L.	Gül	Ateş gülü (Merkez), Isparta gülü (Merkez), kadife gül (Merkez, Ardeşen), yediveren gül (Derepazarı, Hemşin), has gül (Merkez), kadife gül (Merkez, Hemşin), cennet gülü (Çayeli)	He	YD	E	Çiçekleri çok güzel kokulu olduğu için adına cennet gülü (Çayeli) denir.
<i>Rubus caucasicus</i> Focke	Zarif böğürtlen	Fuska (Merkez, Derepazarı, Güneysu, Kalkandere), fukuku(Çayeli), fisko (Merkez), böğürtlen (Merkez, Güneysu, Çayeli), fikoka (Merkez), hamduspara (Merkez), hambospara (Güneysu), hambostara (Güneysu), dikenli hamuçara (Çayeli), tiken hamuçarası (Çayeli), diken hamuçara (Çayeli), diken çileği (Pazar), kandğu (Ardeşen), ganci gandgo (Fındıklı), mağol (Pazar), Laz mağol (Pazar), mağul (Hemşin), Laz dikenli (Hemşin), yabani böğürtlen (Hemşin), çoh (Hemşin), izmaura (Kalkandere)	He	YD	D	Diken çileği anlamına gelen ganci gandgo (Fındıklı) adıyla bilinir.

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
<i>Rubus fruticosus</i> L.	Böğürtlen	Fuska (Merkez, Çayeli), hamduspara (Merkez, Pazar), hamuspara (Merkez), handaspara (Merkez), handospara (Güneysu), hamuçara (Çayeli), tiken hamuçarası (Çayeli), kandğu (Ardeşen), dağ çileği (Ardeşen), mehoba (Hemşin)	He	YD	DR	Dağ çileği anlamına gelen kandğu (Ardeşen) olarak adlandırılır.
<i>Rumex obtusifolius</i> L.	Kökükızıl	Lapaza (İkizdere, Merkez, Derepazarı, Güneysu, Çayeli, Pazar, Ardeşen), yaban pazısı (Derepazarı), lapaza otu (Güneysu), şordohi (Çamlıhemşin), mayıs çimeni (Derepazarı)	Ch	YD	D	
<i>Salix babylonica</i> L.	Salkım söğüt	Serinlik ağacı (İkizdere)	Ph	YD	E	
<i>Sambucus ebulus</i> L.	Mürver otu	Livor (Merkez, Güneysu, Kalkandere)	Ch	YD	D	
<i>Sambucus nigra</i> L.	Ağaç mürver	Livor (Merkez, Çayeli, Fındıklı), patluk ağacı (Çayeli), kampara (Pazar, Ardeşen), gampara (Fındıklı)	Th	YD	D	
<i>Sansevieria trifasciata</i> Prain		Peygamber kılıcı (Çayeli)	Ch	HY	E	
<i>Saxifraga stolonifera</i> W.Curtis		Gelin teli (Merkez, Derepazarı)	Ch	HY	D	Gelin teli (Derepazarı) adı eski zamanda gelinlerin duvağından sarkan simli tellerden gelir. Simli teller bitkinin sarkan gövdesine benzetilir. Çiçek, gövde ve yaprakları gelin çiçeğine takılan simli tellere benzetildiği için gelin teli (Merkez) olarak adlandırılır.
<i>Sechium edule</i> (Jacq.) Sw.		Lodos kabağı (Ardeşen), dikenli kabak (Merkez), Kıbrıs kabağı (Merkez)	Cr	YD	E	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
<i>Sedum mexicanum</i> Britton		Tırnak çiçeği (Merkez, Pazar, Derepazarı), kedi tırnağı (Merkez), cazı tırnağı (Merkez, Pazar)	Ch	HY	E	Yaprakları tırnağa benzediği için tırnak çiçeği (Derepazarı) olarak adlandırılır.
<i>Setaria viridis</i> (L.) P. Beauv.	Yeşil sıçansaçı	Köpek otu (Güneysu, Ardeşen), laçi çayırı (Ardeşen), tipikçe (Çamlıhemşin), gorogun (Pazar)	Ch	YD	D	Çayırılarda çok çıkan bir bitki olduğu için laçi çayırı yani köpek çayırı (Ardeşen) olarak adlandırılır.
<i>Smilax excelsa</i> L.	Dikenucu	Zimbilaçi (Derepazarı, Merkez, Güneysu), zimilati (Merkez, Çayeli), zımilaçi (Merkez, Çayeli), zimiliça (Merkez), cimilaçi (Çayeli), zimilaçi (Çayeli), domuz dikenini (Derepazarı, Merkez, Kalkandere), mamuli dikenini (Derepazarı, Merkez), tahuli (Merkez), cazı dikenini (Merkez), momolika (Güneysu, Merkez), köpek dikenini (Güneysu, Çamlıhemşin), mamali (Çayeli), ançkli (Ardeşen)	Cr	YD	D	Diken anlamına gelen ançkli (Ardeşen) olarak adlandırılır.
<i>Solanum lycopersicum</i> L.	Domates	Köy domatesi (Merkez), pembe domates (Merkez, Fındıklı), çeri domates (Merkez, Güneysu, Çayeli, Fındıklı, Pazar, Hemşin, Derepazarı), anarşi domatesi (İyidere, Merkez), çeri domates (Merkez, Güneysu), salkım domates (Merkez), erik domatesi (Merkez), üzüm domatesi (Merkez), Çanakkale domates (Çayeli), balocağı (Fındıklı), keçi memesi domates (Merkez)	Ch	YD	E	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
<i>Solanum melongena</i> L.	Patlıcan	Top patlıcan (Merkez), bathıcan (Derepazarı)	Ch	YD	E	
<i>Solanum pseudocapsicum</i> L.	Herdemtaze	Biber çiçeği (Pazar)	He	HY	E	
<i>Solanum tuberosum</i> L.	Patates	Yarama (İkizdere), yer elması (İkizdere)	Ch	YD	E	
<i>Sonchus arvensis</i> L.	Sökelek	Sütlüka (Derepazarı), eşek otu (Merkez)	Ch	YD	D	İneklere yedirince çok süt verdiği için adına sütlüka (Derepazarı) denir.
<i>Stellaria media</i> (L.) Vill.	Kuşotu	Dudulu (Derepazarı, Merkez), zuzulata (Merkez, Çayeli), kuş otu (Güneysu), zulata (Çayeli), chagu (Pazar)	Ch	YD	D	Yaprağı açılırken kuş ağzına benzediği için adına kuş otu (Güneysu) denir. Kuşlar çiçeklerini sevip yediği için kuş otu (Merkez) denir.
<i>Tarenaya hassleriana</i> (Chodat) Iltis		Kedi bıyığı (Merkez)	Ch	YD	E	
<i>Tilia rubra</i> DC. subsp. <i>caucasica</i> (Rupr.) V. Engler	Felamur	Filamur (Merkez, Pazar), fambur (Merkez, Güneysu, Çayeli, Kalkandere), famur ağacı (Merkez), famur (Merkez, Derepazarı), filambur (Çayeli), iflamur (Pazar), dutçhu (Çamlıhemşin), dutshu (Çamlıhemşin), felamur (Pazar)	Ph	YD	DR	
<i>Trachystemon orientalis</i> (L.) G. Don	Kaldirik	Tomari (Merkez, İkizdere, İyidere, Derepazarı, Güneysu, Çayeli), fomari (Kalkandere), labada (Derepazarı), burği (Pazar), burği (Ardeşen)	Ch	YD	D	
<i>Tradescantia fluminensis</i> Vell.	Ak telgrafçiçeği	Yabani hoholoti (Derepazarı), hoholoti (Merkez, Derepazarı), şehriça (Merkez), çehliça (Merkez), şehliça (Güneysu, Çayeli), sulu ot (Merkez), lalaçi (Çayeli)	Ch	HY	D	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
<i>Tradescantia zebrina</i> Bosse	Telgrafçiçeği	Telefon teli (Merkez), telgraf teli (Merkez)	Ch	HY	E	Balkondan aşağıya telefon teli gibi sarktığı için adına telgraf teli (Merkez) denir.
<i>Tropaeolum majus</i> L.		Latin çiçeği (Merkez)	Ch	YD	E	
<i>Tussilago farfara</i> L.	Öksürükotu	Ğumeti (Çayeli)	Ch	YD	D	
<i>Urtica dioica</i> L.	Isırgan	Sırgan (İkizdere, Merkez, Derepazarı), sırğan (Çayeli, Güneysu, Merkez), sırğan (Merkez, Derepazarı, Çayeli), siğran (Güneysu), tutuçi (Pazar), tutuci (Çamlıhemşin), çğapa (Ardeşen)	Ch	HY	D	
<i>Vaccinium myrtillus</i> L.	Aytüzümü	Dağ likapası (Merkez) , likapa (Merkez, Güneysu, Fındıklı, Çamlıhemşin, Derepazarı), likupa (Merkez), yabani likapa (Güneysu), likopa (Pazar), anchera (Pazar)	He	YD	DR	
<i>Viola odorata</i> L.	Kokulu menekşe	Yer dutu (Derepazarı)	Ch	HY	D	
<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>austriacum</i> (Wiesb.) Vollmann	Çam güveleği	Çison (Kalkandere)	He	HY	D	
<i>Vitis labrusca</i> L.	Kokulu üzüm	Favli üzüm (Merkez, Derepazarı), urceni (Pazar), urzeni (Ardeşen, Fındıklı, Çamlıhemşin), eliza üzümü (Fındıklı)	Cr	YD	DR	
<i>Vitis vinifera</i> L.	Asma	Kırmızı üzüm (Merkez, Güneysu, Pazar), tırfara (Merkez), Amerikan üzümü (Merkez, Pazar), tılfara (Güneysu), tıfara (Kalkandere), teferi (Merkez), urzeni (Ardeşen,	Cr	YD	E	

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
		Fındıklı, Çamlıhemşin), şarap üzümü (Kalkandere), favli üzüm (Derepazarı)				
<i>Wisteria sinensis</i> Sweet		Leylak (Derepazarı)	Cr	YD	E	
<i>Zantedeschia aethiopica</i> (L.) Spreng.	Gelinçiçeği	Huni çiçeği (Çayeli)	Ch	YD	E	
<i>Zea mays</i> L.	Mısır	Lavus (Merkez, Derepazarı, Kalkandere, İkizdere, Güneysu, Çayeli, Fındıklı), ham lavus (Derepazarı, Merkez, Güneysu), laz otu (İyidere), lazut (İyidere, Pazar, Hemşin), lazuti (Pazar, Ardeşen, Fındıklı, Çamlıhemşin), hılça (Merkez, Güneysu), hılça (Merkez), zuşi (Merkez), mjalva (Pazar), mjiri (Pazar), ciri (Pazar), kombala (Ardeşen)	Ch	YD	E	Meyvesinden sarkan püskülüne ipek (Kalkandere), perçem (Merkez, Güneysu) denir. Sütü mısır Lazcada süt anlamına gelen mjalva (Pazar), mjiri (Pazar) denir. Meyvesinin taze haline henüz olmamış anlamında ham lavus (Merkez), kombala (Ardeşen), hılça (Güneysu), hılça (Merkez) denir. Taze meyvesinin püsküllü haline zuşi (Merkez), hılça (Merkez) denir. Olgun haline lazuti (Ardeşen, Pazar), hılça (Merkez) denir. Tohum olacak kadar kurumuş haline lavus (Merkez), pişmiş haline de lavus (Merkez) denir. Bitkinin tamamına lavus (Merkez), ham lavus (Güneysu), hılça (Güneysu) denir. Sık olan mısırları köküyle alıp seyrekletirmeye rokopi (Merkez) denir. Meyvesinin dış kabuğuna şokali (Güneysu, Çayeli) denir. Mısırın koçanına kutuni (Güneysu), uçkuçi (Çayeli, Güneysu) denir. Bitkinin henüz boylanmamış kısa boylusuna fitro (Güneysu) denir.

Çizelge 4.12. (devam) Yöresel isimlendirmeye sahip olan bitkiler.

Latince adı	Türkçe adı	Yöresel adı	Hayat formu	Mevsimsel durum	Orijine göre dağılım	Detaylar
<i>Zephyranthes minuta</i> D.Dietr.		Çiğdem (Merkez)	Ch	YD	E	
Hayat formu = Ph: Phanerophytes (Ağaç), Th: Therophytes (Ağaççık), He: Hemicryptophytes (Çalı), Cr: Cryptophytes (Sarılcı & Tırmanıcı), Ch: Chamaephytes (Yer örtücü)						
Mevsimsel durum = HY: Her dem yeşil, YD: Yaprak döken						
Orijine göre dağılım = D: Doğal, DR: Dikilen doğal-Rize, DT: Dikilen doğal-Türkiye, E: Egzotik						

a)

b)

c)

Şekil 4.25. Yöresel adlara sahip bitki taksonları a) Çiçekleri akşamları açıldığı için “akşam-sabah” olarak adlandırılan *Mirabilis jalapa* L. b) Medine’de çok karşılaştığı için “Medine çiçeği” olarak adlandırılan *Hibiscus syriacus* L. c) Sarılcı bitki olmasından dolayı “şali” olarak adlandırılan *Calystegia silvatica* (Kit.) Griseb..

4.1.4.2. Bitkilere Dair Hikâyeler

Toplam 20 bitki taksonu hakkında; bitkinin Rize’ye geliş hikâyesi, bitkilerin kişilerle hayatındaki yeri gibi detaylar katılımcıların birebir ağzından aktarılarak bir araya getirilmiştir. Kaynak kişilerin konut numarası, yaş ve cinsiyet özellikleri geçmiş zaman hakkında verdikleri bilgilere referans olması amacıyla eklenmiştir.

***Alnus glutinosa* (L.) Gaertner subsp. *barbata* (C. A. Meyer) Yalt.** bitkisinden tahta araba yapan katılımcıların çocukluk anılarına dair; “Gövdesinden yapılan tahta arabayla

her hafta sonu yokuşlarda yarışılırdı.”(85: Erkek, Yaş 30-49), “Gövdesi kesilerek tahta araba yapılırdı. Teker yapımında imkân olmadığı için dış yüzeyine tam yuvarlak şekil verilemez, araba biçimsiz şekilde giderdi. Yarış yaparken tahta arabanın hangi ağaçtan yapıldığıyla övünülürdü. İlk şoförlüğü tahta arabadan öğrendik.” (77: Erkek, Yaş 50+) hikâyeleri kaydedilmiştir.

Brassica oleracea L. var. acephala DC. bitkisinin geçmiş zamanlarda yemek yapımında kullanım şeklini anlatan bir katılımcı; *“Eskiden fırınlar yoktu, pileki taşında ekmek pişirilirdi. Ekmeklerin pislenmemesi için içi oyuk olan taşın zeminine karalahana yaprağı altlık olarak koyulurdu. Piştiği zaman da ekmekten karalahana yaprağı çıkarılırdı. Bu işlem aynı zamanda aromasını da ekmeğe verirdi.” (2: Erkek, Yaş 50+) bilgisini paylaşmıştır.*

Buxus sempervirens L. bitkisinden geçmiş dönemlerde eşya yapımının yaygın olduğunu belirten bir katılımcı; *“Eskiden demir kaşık alacak imkân yoktu. Kaşıklar, keçeler, çırpma gereçleri kısaca mutfak aletlerinin hepsi şimşirin gövdesinden yapılırdı. Şimşirin ahşabı yağ çekmez, bozulmaz, serttir, dayanıklıdır. Rize'de en değerli ağaçlardan biri şimşirdir.” (2: Erkek, Yaş 50+) bilgisini dile getirmiştir.*

Camellia sinensis (L.) O. Kuntze bitkisinin Rize'ye gelişine dair; *“Çayı Rize'ye ilk getiren Zihni Derin'dir. İlk çay bahçeleri ziraatçılar tarafından arazilere dikilerek oluşturuldu. Çay fidelerinin büyüyip toplanacak boyuta gelmesi uzun sürdüğü ve mısır bahçelerini söküp yerine çay diken kişilerin geçimlerini sağlaması için devlet tarafından teşvik primleri verildi. Çok zengin olanlar teşvik primini kabul etmeyip çay bahçesi kurdurtmadı, bu zahmete girmek istemediler. Teşvik primi alanlar gurbete gidip daha çok para kazanınca, zenginler de çay bahçesi kurdurtmaya başladı. Bahçeler arsa sahipleri tarafından ilk oluşturulurken tecrübeli olunmadığından dağınık dikildi, tecrübe sahibi olduktan sonra bitkiler sıralı şekilde dikildi. O zamanlar çay toplayan çok fazla olmadığı için para değeri daha yüksekti. Merkez Fabrikasına kadar Azaklıhoca köyünden insanlar mendille 1 kilo çayı götürürdü. Çay hasadı ilk yapıldığı zaman fabrikalar kurulmadığı için vatandaşın getirdiği çay denize dökülüyordu. Çayı işleyecek bir fabrika yoktu ama vatandaşın çayı da alınıyordu. Çünkü vatandaş parasını alamazsa çayları söküp yerine tekrar mısır dikecekti. Emekler boşa gitmesin diye fabrika kurulana kadar bu sistemde ilerlediler. İlk fabrika olan Merkez Fabrikası kurulduktan sonra Azaklıhoca köyünde 2. atölye açıldı. O zamanlar buradaki fabrika atölyeydi henüz. Toplanan çaylar kantar üstünde bulunan ahşap bir kasaya dökülürdü, tartılırdı, tartılan çay daha sonra kasalara*

dökülür, üst üste kamyonlara yerleştirilip taşınırdı.” (2: Erkek, Yaş 50+), “Abdülhamit döneminde çay Bursa gibi illerde denenmiş, yetiştirilememiş. Osmanlı zamanında halk kıtlıktan kaçıp Rusya’ya, Batum’a göç ettiği için bunun engellenmesi amacıyla çay girişimleri olmuş. İsmet İnönü döneminde çay Rize’de yetiştirilmeye başlanmış.” (34: Kadın, Yaş 50+), “Zihni derin adındaki Rizeli bir mühendis yurt dışından çay fidanını Rize’ye getirmiş, numune olarak buraya dikmiş. Bitkinin burada yetişebildiğini, çayının içilebilir olduğunu onaylayınca bahçelerde artık dikimi yayılmaya başlamış, çay atölyeleri kurulmuş. Mahsul arttıkça çay işlemek için makinalar getirilmiş, fabrikalar kurulmuş ve artık çay içilmeye başlanmış. Çay bahçeleri Merkez ilçesinden doğuya doğru çoğalmaya başlamış.” (96: Kadın, Yaş 50+), şeklinde anlatılırken, bazı katılımcılar tarafından da çayın Rize’ye geliş hikayesi; “Çay tohumu Batum’dan baston içine saklanarak getirilmiş.” (22: Kadın, Yaş 50+), “Çayı Zihni Derin’in Rusya’dan şapkasının altına saklayarak getirdiği söylenir. Bazı rivayetlere göre de çay tohumunu bastonunun içine saklayıp getirmiştir.” (78: Kadın, Yaş 30-49), “Çay Rize’ye Batum’dan gelmiştir.” (7: Erkek, Yaş 50+) şeklinde anlatılmıştır. Çayın içilebilir olmasının keşfine dair; “Çayın yeşil halde olan yaprakları Fransa’da bir gemiye yüklenmiş. Henüz siyah çay olarak tüketimi o zamanlar bilinmiyormuş. Gemiler gelene kadar çay yaprağı yeşilden siyaha dönmüş. Kuruyan yaprakları çay olarak demleyip içmeyi denemişler ve içilebilir olan siyah çay bu şekilde keşfedilmiş.” (99: Kadın, Yaş 50+), “Ağacın altında yatan bir kişi, kaynayan suyun içine düşen çay yaprağının suya rengini verdiğini görmüş. Tadına bakmış ve içilebilir olduğuna karar vermiş. Böylece çay içecek olarak tüketilmeye başlanmış.” (3: Kadın, Yaş 50+) varsayımları dile getirilmiştir. Rize’de çay tarımından önceki bahçe kullanımlarına dair; “Ardeşen ilçesinde çay bahçelerinin kurulmasından önce pirinç bahçeleri kurulurdu. Çay gelince pirinç bahçeleri artık kurulmamaya başlandı.” (77: Erkek, Yaş 50+), “Çayeli’nde bahçeler önceden fındık bahçeleriydi. Daha sonra mısırlık yapıldı. En son olarak da çay bahçesine çevrildi.” (59: Erkek, Yaş 50+), “Pazar’da çay bahçelerinden önce pirinç, tütün, mısır yetiştirilirdi.” (96: Kadın, Yaş 50+) bilgileri öğrenilmiştir. Çay tarımına başlandıktan sonra azalan mısır bahçelerine vurgu yapan bir katılımcı; “Çay üretiminin yapılabilmesi için bahçelerdeki ağaçlar söküldü, mısır ekili alanlara çay fidanları dikildi. Bahçelerde plansız dikim yapıldı. Çay geldikten sonra sökülen mısır gibi gıda ihtiyacımızı karşılayan ürünlere para verilmeye başlandı” (1: Erkek, Yaş 50+) şeklinde geçmişteki planlama sorunlarını paylaşmıştır. Çay hasadına dair katılımcılardan; “Çay Gürdere köyüne 1960’larda gelmiş. O zamanlarda çay 3 sezon toplanırmış, şimdi 4 sezon da toplanabiliyor.” (18: Erkek, Yaş

50+), “Eskiden Ardeşen’de çay kasım ayına kadar 5 sefer toplanırmış.” (90: Kadın, Yaş 0-29) bilgileri alınmıştır. Çay hasadının verimine değinen bir katılımcı; “Çay Rize’nin doğusundaki topraklarda daha iyi yetişiyor. Trabzon tarafına gidildikçe çay verimi düşüyor. Çünkü toprak kalitesi değişiyor.” (96: Kadın, 50+) şeklinde tecrübesini sunmuştur. Çay tarımına ayrılan alanlara dair bir katılımcı; “%70’e kadar eğime sahip olan yerlere çay dikilir, eğimin az olduğu yerlere sebze bahçeleri yapılır. Karadeniz’de eğim fazla olduğu için sebze bahçelerine az alan, çay bahçelerine daha çok alan ayrılmıştır.” (78: Kadın, Yaş 30-49) açıklamasını yapmıştır.

Chrysanthemum indicum L. bitkisinden; “Atatürk’ün en sevdiği çiçek olarak bilinir.” (12: Kadın, Yaş 30-49) şeklinde bahsedilmiştir.

Citrus limon (L.) Burm.f. bitkisinin geçmiş dönemlerde tanınmama durumuna dair bir katılımcı; “Çamlıhemşin’de 3 nesil önce Hemşinliler yaşıyordu. Bahçelerin hepsi limon bahçesiydi. Daha sonra Hemşinliler bu arazileri Lazlara sattı. Limonun tadı ekşi olduğu için zehirli sanıp meyvelerini toplamıyorlardı, hepsi olduğu yerde çürüyüp dökülüyordu. Çalışmak için büyük şehirlere gidenler limonun yendiğini öğrendikten sonra limon meyveleri kullanılmaya başlandı.” (122: Erkek, Yaş 30-49) hikayesini anlatmıştır.

Citrus paradisi Macfad. bitkisinden; “Greyfurt için doktor derler çok faydalıdır. Fidanları Batum’dan getirtilmiştir.” (4: Erkek, Yaş 50+) şeklinde bahsedilmiştir.

Citrus reticulata L. bitkisinin Rize ili için öneminden ve Rize’ye gelişinden; “Rize’ye çay gelmeden önce geçim narenciye türlerinden sağlanırdı.” (1: Erkek, Yaş 50+), “Mandalina fidanlarını dedelerimiz Batum’a çalışmaya gittiklerinde alıp getirmiş.” (2: Erkek, Yaş 50+) şeklinde bahsedilmiştir.

Corylus avellana L. bitkisi hakkında; “Rize’nin en çok fındık yetişen ilçesi Fındıklı’dır.” (102: Erkek, Yaş 50+), “Yaprak sepeti eskiden kumaş bulunmadığı için fındık ağacından yapılırdı.” (49: Kadın, Yaş 30-49) bilgileri öğrenilmiştir.

Cucurbita sp. L. bitkisinden çocukluk döneminde oyuncak yapan katılımcılardan; “Kabağın olgunlaşmamış küçük meyvesinin altına dal parçası sokularak inek yapılıp oynanırdı. Büyüklük harman zamanı büyümeyecek halde olan ya da kendiliğinden düşen meyvesinden oyuncak yapardı. Biz bilmezdik küçük halde görünce keserdik annemiz kızardı.” (46: Kadın, Yaş 50+; 57: Kadın, 30-49) hikâyeleri öğrenilmiştir.

Diospyros kaki L. Fil. bitkisinin farklı kullanımının öğrenilmesinde dair; “Meyvesinin kurutup saklanması geleneği Rize’ye çay toplamaya gelen Gürcülerden öğrenilmiştir.

Çok olgunlaştığında bazen hurma çikolatalı olur. Arıların çiçeklerini tozlaştırmasının buna neden olduğu söylenir.” (34: Kadın, Yaş 50+), *“Meyvelerinin kurutulmuş hali İngiliz kraliyet ailesinde çikolata yerine tüketilir.”* (2: Erkek, Yaş 50+), Rize’ye geliş hikayesine dair; *“Hurma Batum’dan getirilme olduğu için Trabzon hurması denmiyor özü Batum’dur. Dedelerimiz fidanını Batum’dan getirdiği için Batum hurması denir.”* (25: Erkek, Yaş 50+) *“Trabzon’a özgü bir hurma değildir, fidanları Batum’dan getirilmiştir.”* (137: Erkek, Yaş 50+) *“Rize’ye Batum’dan gelmiştir.”* (77: Erkek, Yaş 50+) bilgileri katılımcılar tarafından söylenmiştir.

Lagenaria siceraria (Molina) Standl. bitkisinin özel kullanımı hakkında bir katılımcıdan; *“Kurutulan meyvesinin içinde yapılan yoğurt çok özel ve lezzetlidir.”* (34: Kadın, Yaş 50+) bilgisi alınmıştır.

Olea europaea L. bitkisinin geçmiş dönemlerdeki tarihi önemine vurgu yapan bir katılımcı; *“Eskiden zeytin mukaddes bir ağaç olarak görüldüğü için bitkiye zarar vermemek adına zeytinlik olan yerlerde savaşılmazdı. 1000 yıl yaşayabilen bir ağaçtır.”* (88: Erkek, Yaş 50+) bilgisini paylaşmıştır.

Pinus nigra J.F.Arnold bitkisine dair öğrenilen bir efsane; *“En son yaratılan ağaç çam ağacıymış. Çam ağacı sopa şeklinde olduğu için neden benim dallarım yok diye ağlamış, ağacın dalları daha sonra burularak takılmış. Ağladığı için ağaçta reçine oluşmuş, dalları sonradan dahil edildiği için de gövdeyle birleştiği noktalar zorla takılmış gibi bir görüntüye sahip olmuş, gövdesinin dik bir şekilde uzaması da sopa olarak yaratılmasından dolayı imiş.”* (2: Erkek, Yaş 50+) şeklinde anlatılmıştır. Katılımcı bu hikâyeyi annesinden öğrendiğini belirtmiştir.

Phaseolus vulgaris L. bitkisinin geçmiş dönemlerdeki kullanımlarını anlatan bir katılımcıdan; *“Eski zamanda para yiyecek için çok fazla kullanılmazmış. Bahçede mısır, fasulye denizden de balık olduktan sonra aç kalınmazmış. Sadece gaz yağı ve tuz alırken para kullanırlarmış.”* (1: Erkek, Yaş 50+) bilgisi alınırken, fasulye yapraklarından oyuncak yapan katılımcılardan; *“Eskiden oyuncak alacak para bulunmazdı. Çocukları oyalamak için fasulye yaprağından şapka yapılırdı.”* (40: Kadın, Yaş 50+), *“Süpermen gibi bir karakterden esinlenerek fasulye yaprağını tişörtümüzün bir önüne, bir arkasına, bir de kollarına yapıştırır, süper kahraman gibi gezerdik.”* (77: Erkek, Yaş 50+) şeklindeki geçmiş anıları öğrenilmiştir.

Pyrus communis L. bitkisinin Rize'ye geliş hikâyesinden ve günümüzdeki durumundan bahseden bir katılımcı; “Armutların çoğu türü Batum'dan gelmiş. Dedelerimiz çalışmak için Batum'a gittiğinde bu armutları getirip aşlamış. Şimdi bu armut türleri azalmaya, aşuları zor bulunmaya başladı. Çünkü insanlarımız armut ağaçlarını kesiyor ve bu aşular kayboluyor.” (2: Erkek, Yaş 50+) bilgisini paylaşmıştır.

Rhododendron ponticum L. bitkisiyle ilgili çocukluk anısını anlatan bir katılımcı; “Çocukluk zamanında ceviz ağacından, mor çiçekli ve sarı çiçekli ormangülünden mazili araba yapardık. Yokuştan aşağıya doğru yarışlar yapardık. Bazılarımız yokuş yukarı da yarış yapardı.” (36: Erkek, Yaş 50+) şeklindeki *Juglans regia L.* ve *Rhododendron luteum* bitkisini de kapsayan bu hikâyeyi paylaşmıştır.

Solanum tuberosum L. bitkisinin yetiştirilmesine dair özel bir bilgi veren katılımcıdan; “Patateslerin küçük olmaması için dikilirken ateşe koyulan üç ayaklı sac ayağı gibi üçgen şekilde aralıklarla dikilir.” (17: Kadın, Yaş 50+) açıklaması kaydedilmiştir.

Vitis labrusca L. bitkisinin geçmiş dönemlerdeki kullanımlarına dair katılımcılardan; “Eskiden her ağacın dibinde üzüm olurdu. Kazan kazan pekmez yapılır, kışın tüketilirdi. Evlerin yanında 2x2 metre boyutunda 1 metre yüksekliğinde depo olurdu. Bu depolara üzüm salkımları doldurulurdu. Kızlar ayaklarını güzelce yıkar, bu depodaki üzümünü ezip suyunu çıkarır, sıra yaparlardı.” (2: Erkek, Yaş 50+), “200-300 yıl önce bu üzümlerden şarap yapılıyormuş. Bu zamana ait şarap küpleri bulunmuş.” (104: Erkek, Yaş 50+) bilgileri alınmıştır.

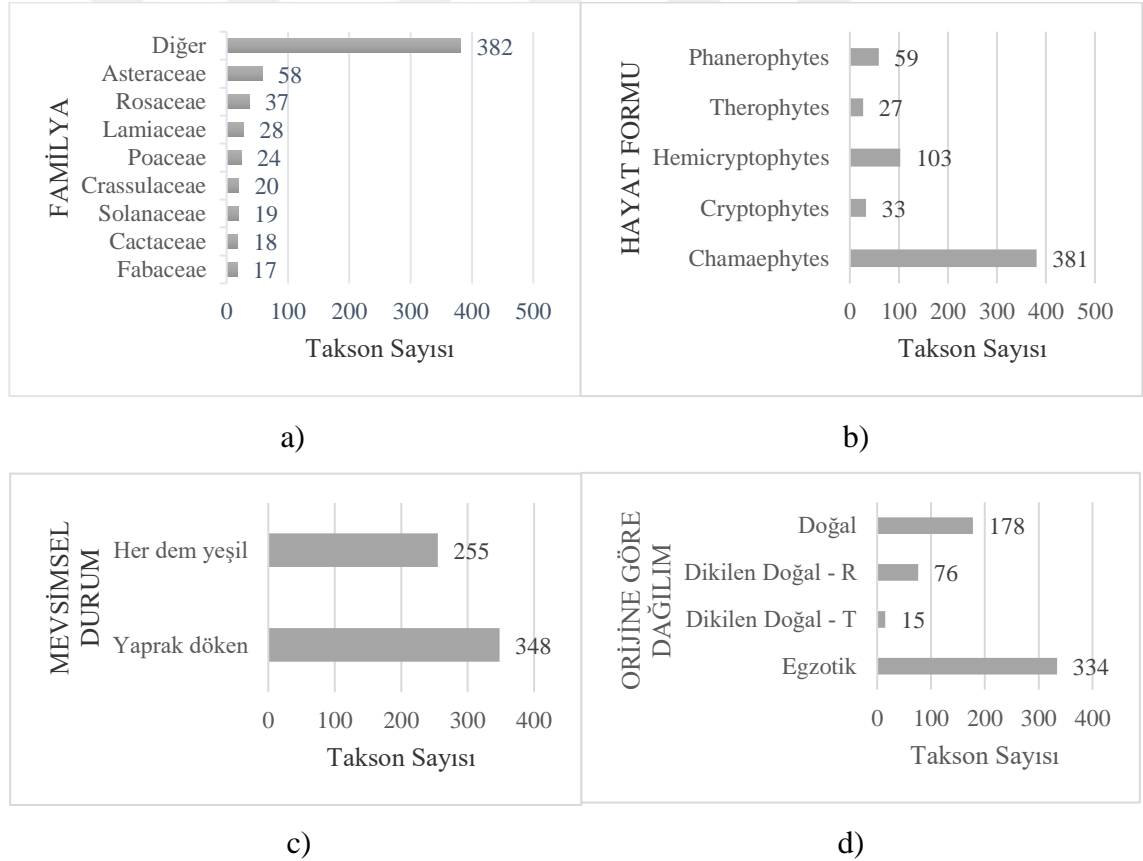
Zea mays L. bitkisinin geçmiş zamanlarda insanların hayatındaki yerine dair katılımcılardan; “Çay henüz Rize'ye gelmeden önce insanlar geçimini mısırdan sağlardı.” (56: Erkek, Yaş 50+; 112: Kadın, Yaş 50+), “Eski zamanda fakirlik varken herkes mısır ekerdi. Tanelerinden un yapılırdı, ekmeği de mısır unundan yaparlardı. Buğday unu kullanılmazdı.” (1: Erkek, Yaş 50+), “Eskiden buğday unu bulunmazdı, mısır unu kullanırlardı. Annelerimiz sabahki işlerini rahat yapabilmek için değirmenlere gecedan gidip mısır öğütme sırasına girerlerdi.” (2: Erkek, Yaş 50+), “Eskiden buğday unu çok yoktu. Fakirlik vardı.” (47: Erkek, Yaş 50+; 120: Kadın, Yaş 50+), “Annelerimizin zamanında kara buğday unu vardı, mısır unu da yoktu.” (23: Kadın, Yaş 50+), “Eskiden siyah buğdaydan ekmek üretilip, çavdar ekmeği yenirdi.” (92: Kadın, Yaş 50+), “50-60 yıl öncesinde buğday ununun yaygın olmadığı zamanlarda, hastalara hediye olarak buğday ekmeği getirilirdi. O zamanlarda zenginler buğday ekmeği

alabilecek imkana sahipti.” (116: Kadın, Yaş 50+; 34: Kadın, Yaş 50+), “Eski zamanda dışarıdan un alma imkânı yoktu. Ekmek, yemek yapılabilmesi için mısırı çok dikerlerdi.” (17: Kadın, Yaş 50+), “Eskiden bahçelerde en sık görülen bitkiler fasulye ve mısırdı. Meyvesinin taneleri kurutulup mangara denilen taş içinde öğütülürdü.” (96: Kadın, Yaş 50+) bilgileri alınmıştır. Mısır’ın para birimi yerine kullanımını anlatan bir katılımcıdan; “Eskiden para yerine tarlada çalışan işçilere 1 kot mısır yani bir teneke dolusu mısır verilirdi. Bu ödeme şekli kendi mısırı yetmeyenler için yapılırdı.” (32: Kadın, Yaş 50+) bilgisi öğrenilmiştir. Çocukluk anılarını anlatan bir katılımcıdan; “Eskiden kendi yaptığımız tahta arabalar vardı. Onların tekerleri iyi gitsin diye mutfaktan tereyağlarını gizlice alıp tekerlerine sürerdik. Yağımız bitmesin diye annelerimiz bize karabaşı (mısır rastığı) sürünce daha iyi gider derlerdi. Bizi kandırırlardı halbuki onu sürünce tekerler kaymazdı. Harman zamanı da mısırların içinde kınalı denilen kırmızı renkli mısırı arardık. En çok kınalıyı bulma oyunu oynardık. Oyun oynarken bahçedeki mısırlar da toplanmış, işler bitmiş olurdu.” (2: Erkek, Yaş 50+) hikayeleri öğrenilmiştir. Mısırın yetiştirilmesine ve artık bahçelerde görülmemeye nedenine değinen bir katılımcıdan; “Mısırın güzel yetişmesi ve rüzgârdan yıkılmaması için sac ayak aralığında tohumları ekilirdi. Eskiden bahçelerde mısır, fasulye yetiştirmek zordu. Ayı, domuz gelir hepsini yerdi. Bahçeleri köpeklerle korurduk. Şimdi de bahçelerde kuşlar mısır yetiştirmeye izin vermiyor. Eskiden herkes mısır dikerdi kuşlar herkesin bahçesinden az az yerdi. Şimdi kimse dikmeyince olanın bahçesinden de mısır toplanamaz hale geliyor. Bu yüzden de İkizdere’de kimse eskisi kadar mısır ekmiyor.” (17: Kadın, Yaş 50+) bilgileri öğrenilmiştir. Mısırın kurutulularak saklanması anlatan bir katılımcıdan yörenin geleneksel yapılarından nayla hakkında da bilgiler alınmıştır. “Mısırın hopilerini (meyvesinin dış kabuklarını) ortadan açıp 2 parça yapar hepsini birbirine katıp örerdik. Kuruturken asması daha kolay olurdu. Mısır gibi meyve, sebzeleri kurutmak için naylalar kullanılırdı. Dört bir tarafından hava aldığı için daha güzel kururdu. Farelerden ve diğer hayvanlardan saklamak için depo olarak kullanılırdı. Altında 4 tane tekerlek, tekerleklerin altında direk olurdu. Hayvanların yiyeceklere erişememesi için seyyar merdiven kullanılırdı.” (2: Erkek, Yaş 50+).

4.2. ARAŞTIRMA ALANLARINDA İNCELENEN BİTKİLERE AİT BULGULAR

4.2.1. Bitkilerin Genel Dağılımı

Yapılan çalışmada 150 konut bahçesinde 120 familyaya ve 401 cinse ait 603 bitki taksonu tespit edilmiştir (Çizelge 8.1). En çok karşılaşılan familya 58 farklı taksona ait Asteraceae familyasına aittir. Bunu 37 taksonla Rosaceae familyası takip etmektedir. Lamiaceae (28 takson), Poaceae (24 takson), Crassulaceae (20 takson), Solanaceae (19 takson), Cactaceae (18 takson), Fabaceae (17 takson), Amaranthaceae (12 takson), Apiaceae (12 takson), Asparagaceae (11 takson), Cupressaceae (11 takson), Brassicaceae (10 takson), Cucurbitaceae (10 takson), Geraniaceae (10 takson), Polygonaceae (10 takson) familyaları 10 ve üstü taksona sahip iken geriye kalan 296 taksonun bağlı olduğu 104 farklı familyada 10'dan daha az takson çeşidine rastlanmıştır (Şekil 4.26a).

Şekil 4.26. a) Tespit edilen bitkilerin familyalara göre dağılımı b) Bitki taksonlarının Raunkiaer'in hayat formlarına göre dağılımı c) Bitki taksonlarının mevsimsel durumlarına göre dağılımı d) Bitki taksonlarının orijinlerine göre dağılımı.

Bitki taksonlarının özelliklerine göre değerlendirme yaklaşımı geliştirilmiştir. Böylece bitkiler doğal, egzotik olma durumları, familyaları, Raunkiaer'in yaşam formları [123] ve mevsimsel durumları olmak üzere dört temel özellik ile ele alınmıştır (Şekil 4.26). Bitkiler hayat formlarına göre kategorize edildiğinde konut bahçelerinde en çok yer örtücü bitkilerin yer aldığı saptanmıştır. 381 (%63) farklı taksonun yer örtücü, 103 (%17) farklı taksonun çalı, 59 (%10) taksonun ağaç, 27 (%5) taksonun ağaççık ve 33 (%5) taksonun ise sarılıcı ve tırmanıcı formda olduğu belirlenmiştir (Şekil 4.26b). Tespit edilen bitkiler mevsimsel durumlarına göre incelendiğinde 348 taksonun büyük çoğunluğu oluşturan yaprak dökenden, 255 taksonun her dem yeşil bitkilerden meydana geldiği görülmüştür (Şekil 4.26c). Toplam 603 bitki taksonu içinde 178 bitkinin doğal takson, 334 bitkinin egzotik, 76'sının Rize'de doğal ve dikilen, 15'inin ise Türkiye'de doğal ve dikilen bitki taksonu olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.26d).

Konut bahçeleri tek tek incelendiğinde en yüksek çeşitliliğe sahip bahçede 198 farklı bitki taksonu tespit edilirken en düşük çeşitliliğe sahip bahçede bu değer 16 olduğu görülmüştür. En çok rastlanan doğal bitki taksonu 145 konutta karşılaşılan *Commelina communis* L., egzotik bitki taksonu 145 konutta karşılaşılan *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze, doğal olup da dikilen bitki taksonu 137 konutta karşılaşılan *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC. olmuştur (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13. Konut bahçelerinde en sık rastlanan 10 bitki taksonu.

Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin	Familya	Latince Adı	Bulunduğu Konut Sayısı / Yüzde Değeri
He	HY	E	Theaceae	<i>Camellia sinensis</i> (L.) O. Kuntze	145 (%97)
Ch	YD	D	Commelinaceae	<i>Commelina communis</i> L.	145 (%97)
Ch	YD	D	Oxalidaceae	<i>Oxalis corniculata</i> L.	142 (%95)
Cr	YD	E	Fabaceae	<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	143 (%95)
Ch	YD	D	Caryophyllaceae	<i>Stellaria media</i> (L.) Vill.	144 (%95)
Ch	YD	DT	Brassicaceae	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC.	137 (%91)
Ch	YD	D	Poaceae	<i>Microstegium vimineum</i> (Trin.) A. Camus	138 (%91)
Ch	HY	D	Athyriaceae	<i>Athyrium filix-femina</i> (L.) Roth	133 (%89)
Ch	YD	E	Poaceae	<i>Zea mays</i> L.	132 (%88)
Ch	YD	E	Cucurbitaceae	<i>Cucurbita</i> sp. L.	128 (%85)

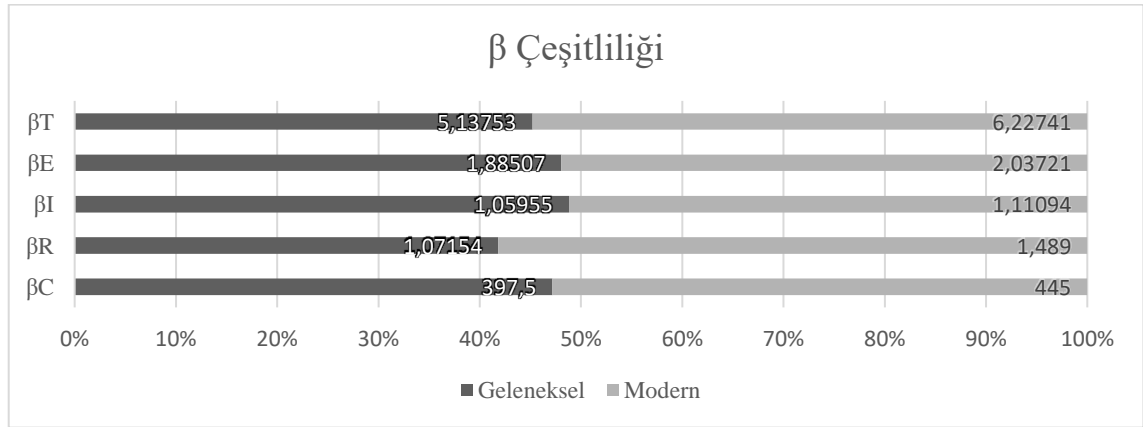
Hayat Formu= He: Hemicryptophytes (Çalı), Cr: Cryptophytes (Sarılıcı & Tırmanıcı), Ch: Chamaephytes (Yer örtücü)

Mevsimsel Durum= HY: Her dem yeşil, YD: Yaprak dökün

Orijin= D: Doğal, DT: Dikilen doğal-Türkiye, E: Egzotik

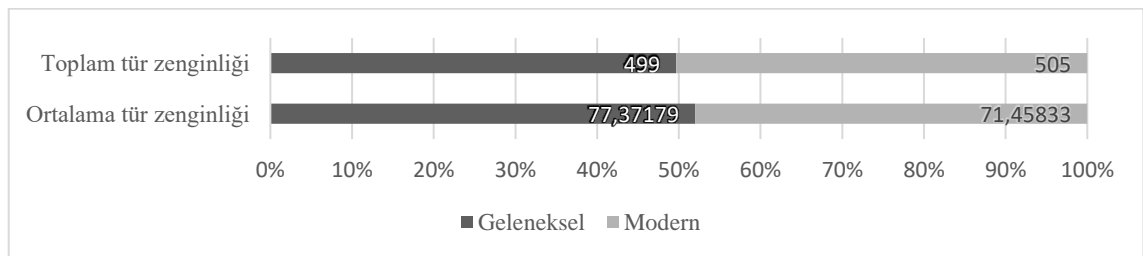
4.2.2. Geleneksel-Modern Konut Tipine Göre Çeşitlilik Değerleri

Araştırma alanında konut tipine göre bitki takson çeşitliliği ilişkisi Wilson ve Shmida (β_T), Cody (β_C), Routledge (β_R , β_I , β_E) indisleri düzeyinde irdelenmiştir. Routledge, Cody ve Wilson & Shmida'nın çeşitlilik değerleri birbiriyle benzer şekilde modern konut bahçelerinde yüksek çıkarken geleneksel konut bahçelerinde bu çeşitlilik değerleri daha düşük çıkmıştır. Bu sonuca göre bitki çeşitliliğinin geleneksel ve modern konut bahçeleri ayrımında birbiriyle ilişkili olduğu söylenebilmektedir (Şekil 4.27).

Şekil 4.27. Konut tiplerine göre beta çeşitlilik değerleri.

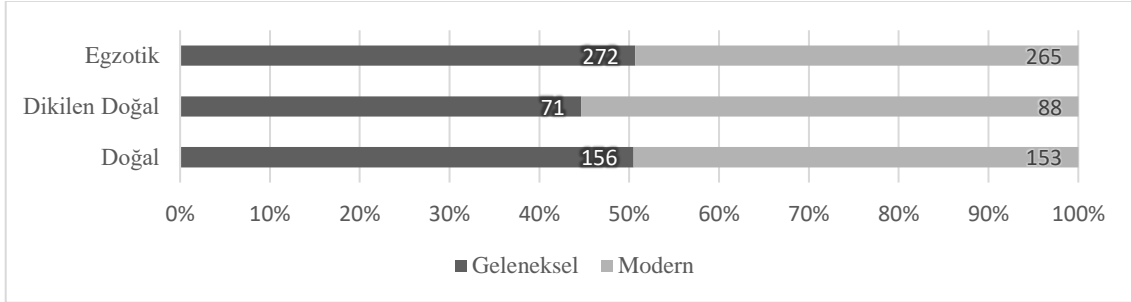
Geleneksel ve modern konut arasındaki toplam tür zenginlik ve ortalama tür zenginlik değerlerinde büyük bir farklılık görülmemiştir. Buna rağmen ortalama tür zenginliği geleneksel konut bahçelerinde yüksek çıkarken, toplam tür zenginlik değeri modern konut bahçelerinde daha yüksek çıkmıştır (Şekil 4.28).

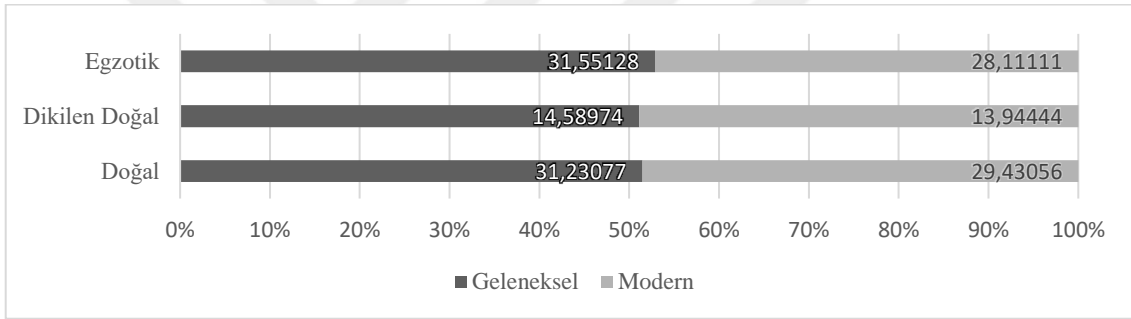
Şekil 4.28. Konut tiplerine göre tür zenginlik değerleri.

Tür zenginliği doğal, egzotik ve doğal olup bahçelere dahil edilen bitkiler bazında incelendiğinde büyük farklılıklar göstermemiştir. Ancak tür zenginliği egzotik ve doğal taksonlar için geleneksel konutlarda daha yüksek çıkarken, dikilen doğal taksonlar için modern konutlarda daha yüksek değere sahip olmuştur (Şekil 4.29). Ortalama tür zenginliğinde ise yine değerler birbirine çok yakın olmakla beraber en yüksek ortalama değere sahip olan geleneksel konut bahçeleridir (Şekil 4.30). Geleneksel ve modern konut

bahçelerinde en çok rastlanılan egzotik bitki olarak *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze, doğal takson olarak *Commelina communis* L., dikilen doğal takson olarak da *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC. belirlenmiştir. Bu sıralama her iki konut tipine ait bahçeler içinde değişiklik göstermemiştir.

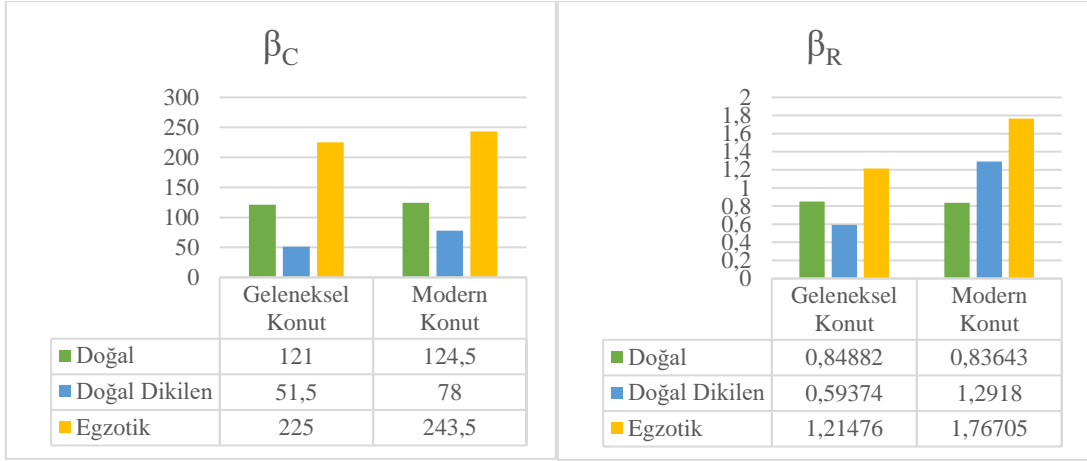

Şekil 4.29. Bitkilerin orijinlerine göre modern ve geleneksel konut tür zenginlik değerleri.

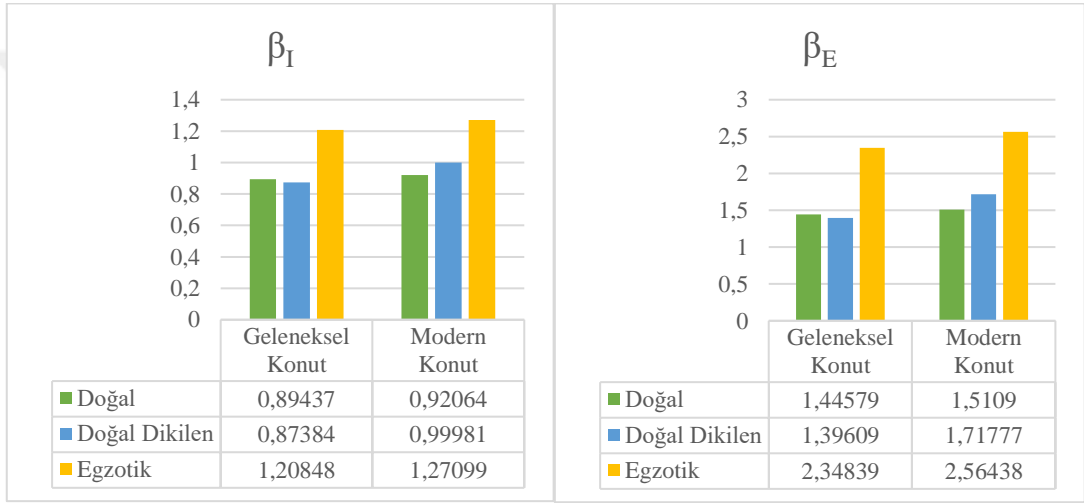
Şekil 4.30. Bitkilerin orijinlerine göre modern ve geleneksel konut ortalama tür zenginlik değerleri.

En yüksek beta çeşitliliği her indis içinde egzotik taksonlarda görülmüştür. Modern ve geleneksel konut ayırımına göre sonuçlar incelendiğinde modern konutlarda çeşitlilik seviyesi daha yüksek çıkmıştır (Şekil 4.31).

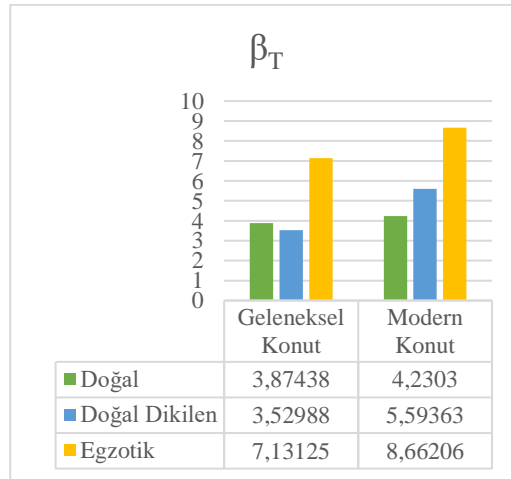
a)

b)

c)

d)

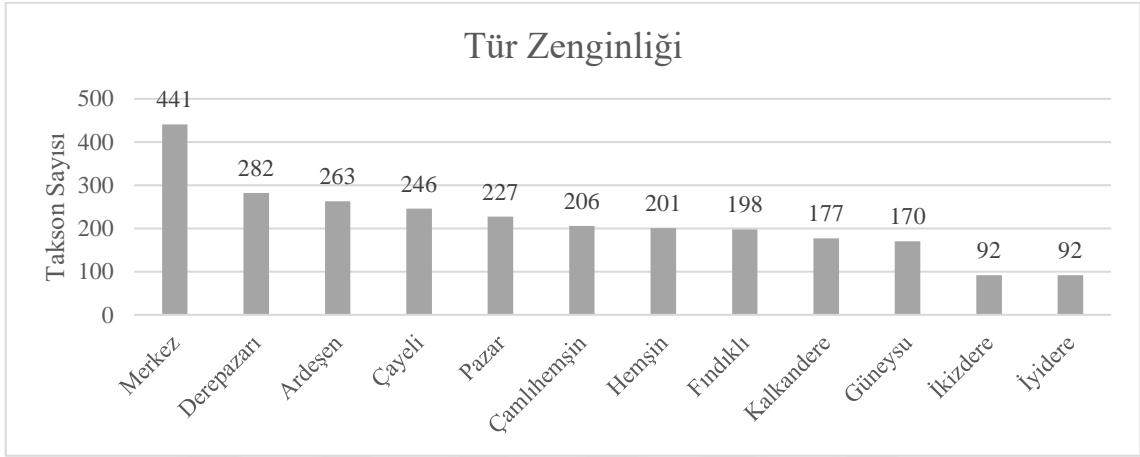
e)

Şekil 4.31. Bitkilerin orijinlerine göre modern ve geleneksel konut tipindeki beta çeşitlilik değerleri sonuçları a) β_C b) β_R c) β_I d) β_E e) β_T .

4.2.3. İlçelere Göre Bitki Çeşitliliği

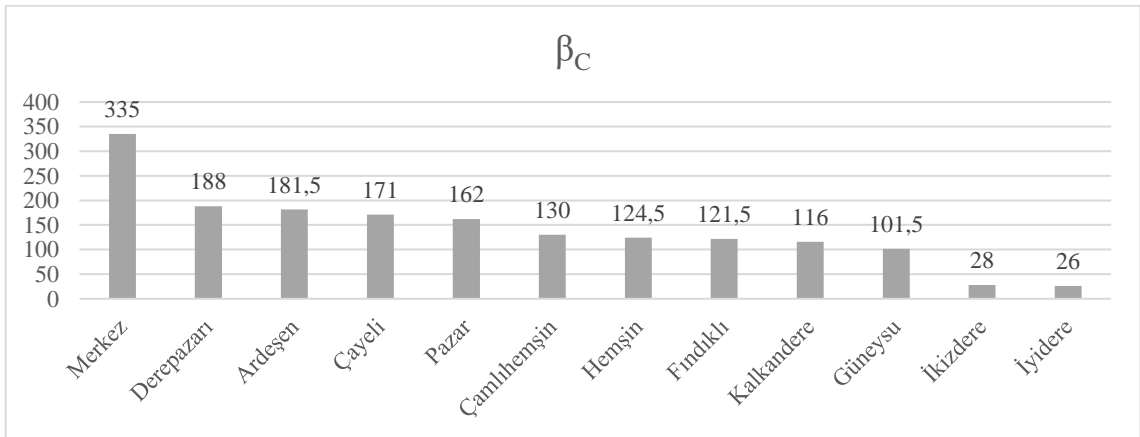
4.2.3.1. İlçelere Göre Tür Zenginliği ve Çeşitlilik Değerleri

Çalışma kapsamında incelenen konut bahçeleri buldukları ilçe bazında tür zenginlik ve beta çeşitlilik değerleri göz önüne alınarak incelenmiştir. Çalışma alanları içinde tür zenginliği en yüksek olan ilçe 441 farklı bitki taksonunu içinde barındıran Merkez ilçe olurken, en düşük tür zenginliğine sahip olan ilçeler 92 farklı taksonu ile İyidere ve İkizdere olmuştur (Şekil 4.32).

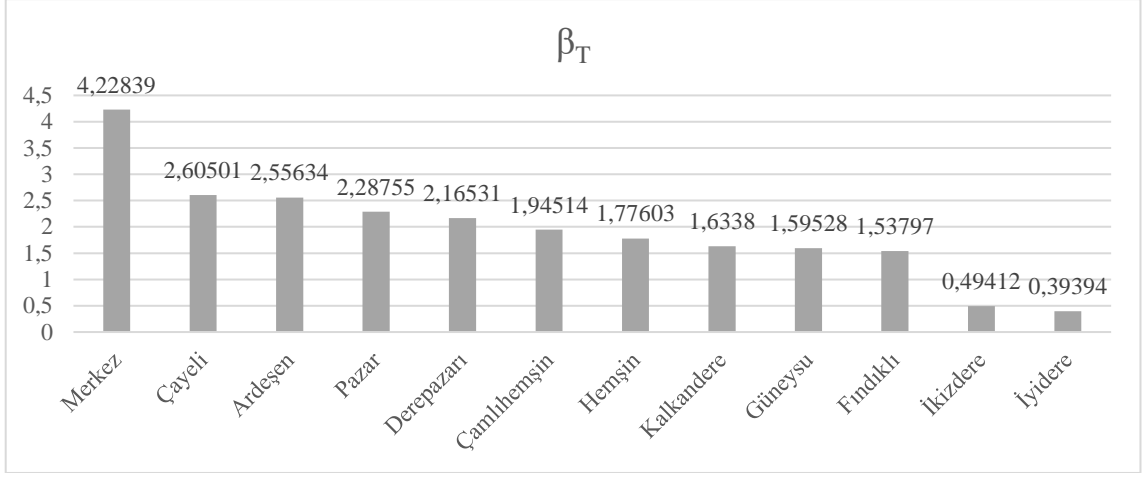
Şekil 4.32. İlçelerin bitki tür zenginliği değerleri.

Cody'nin beta çeşitliliğine göre en yüksek değer Merkez ilçede, en düşük değer İyidere ilçesinde görülmüştür (Şekil 4.33).

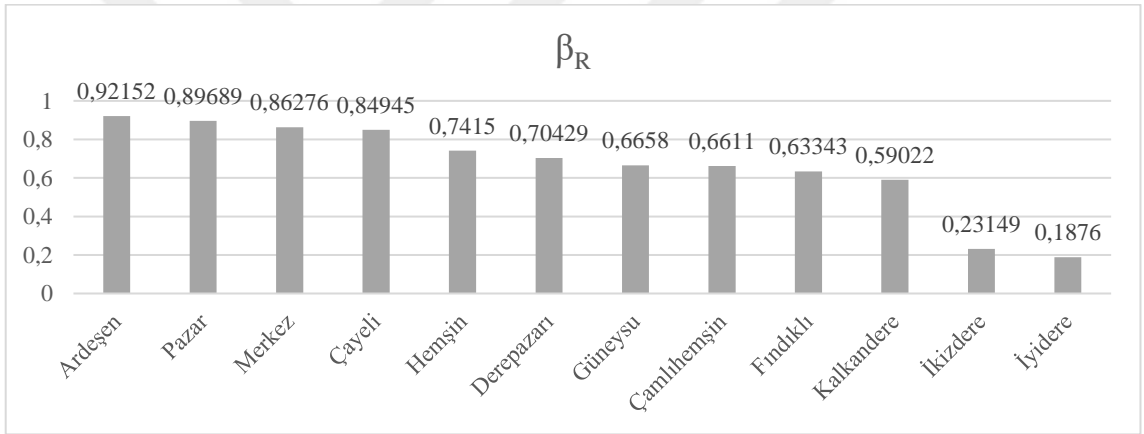
Şekil 4.33. İlçelerin β_C indisine göre değerleri.

Wilson & Shmida'nın beta çeşitliliğine göre en yüksek değer Merkez ilçede, en düşük değer İyidere ilçesinde görülmüştür (Şekil 4.34).

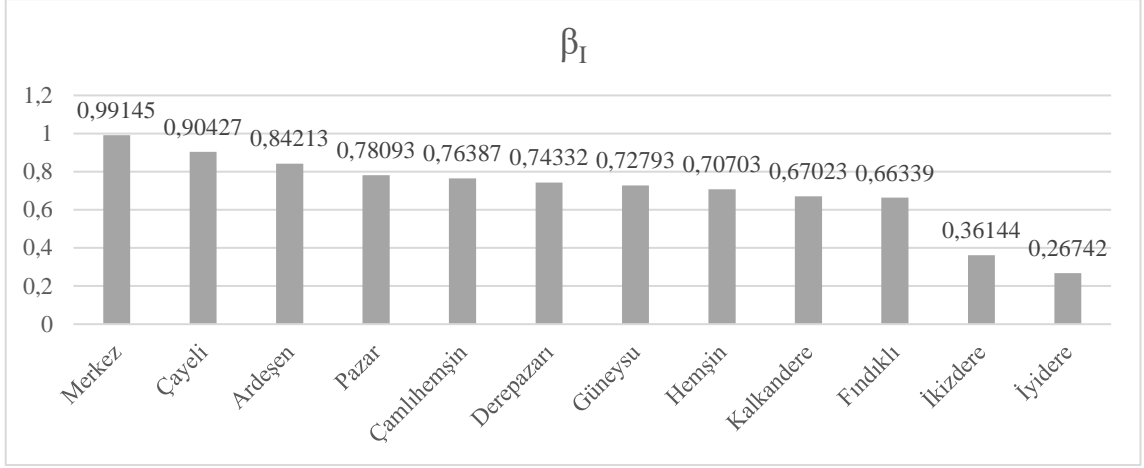
Şekil 4.34. İlçelerin β_T indisine göre değerleri.

Routledge'in β_R indisine göre en yüksek değer Ardeşen ilçesinde, en düşük değer İyidere ilçesinde görülmüştür (Şekil 4.35).

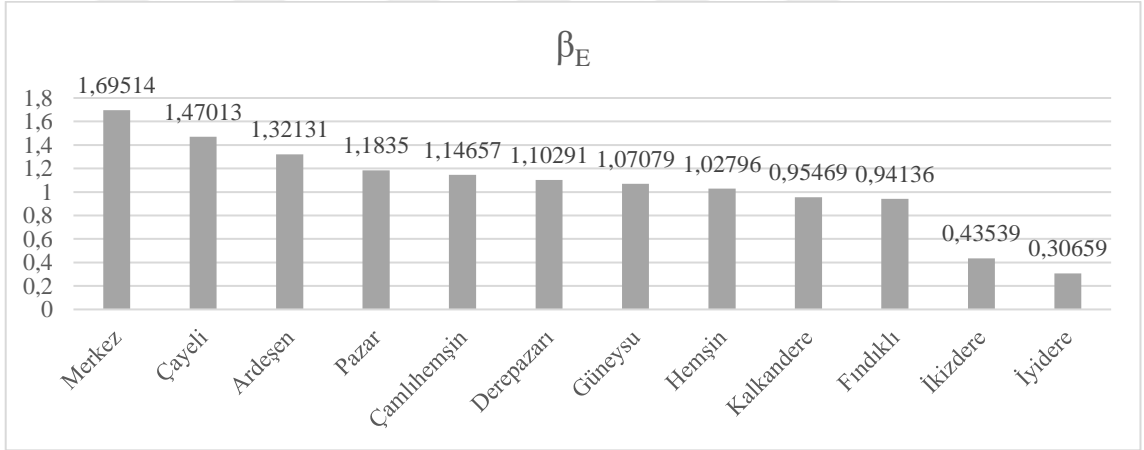
Şekil 4.35. İlçelerin β_R indisine göre değerleri.

Routledge'in β_i indisine göre en yüksek değer Ardeşen ilçesinde, en düşük değer İyidere ilçesinde görülmüştür (Şekil 4.36).

Şekil 4.36. İlçelerin β_I indisine göre değerleri.

Routledge'in β_E indisine göre en yüksek değer Merkez ilçede, en düşük değer İyidere ilçesinde görülmüştür (Şekil 4.37).

Şekil 4.37. İlçelerin β_E indisine göre değerleri.

İlçe bazında beta çeşitlilik değerleri β_C , β_T , β_I , β_E indislerine göre benzer sonuçlar göstererek en yüksek çeşitliliğe Merkez ilçe, en düşük çeşitliliğe İyidere ilçesi sahip olmuştur. Routledge'in β_R indisinde en yüksek değer Ardeşen ilçesinde görülürken, en düşük değer tekrardan İyidere ilçesinde görülmüştür.

4.2.3.2. İlçeler Arası İki Toplumlu Benzemezlik Değerleri

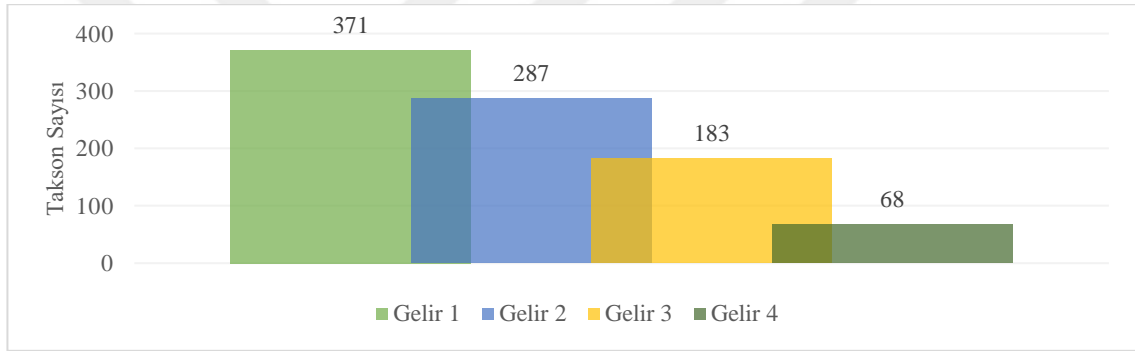
İlçeler arası benzemezlik değerleri Sørensen (β_{SOR}) ve Jaccard (β_J) indisleri bazında incelenmiştir. İki indis ile de benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Birbirine en benzer bitki taksonuna sahip olan ilçeler Merkez ve İkizdere (β_{SOR} :0,6779, β_J : 0,80804), Merkez ve İyidere (β_{SOR} : 0,66292, β_J : 0,7973) ilçeleri olarak sıralanmıştır. Birbiriyle benzerliği

düşük olan ilçeler ise Merkez ve Derepaşarı (β_{SOR} : 0,29558, β_J : 0,45629), Derepaşarı ve Ardeşen (β_{SOR} : 0,30403, β_J : 0,46629) ilçeleri olmuştur.

4.3. DEMOGRAFİK YAPI VE BİTKİLER ARASI İLİŞKİLER

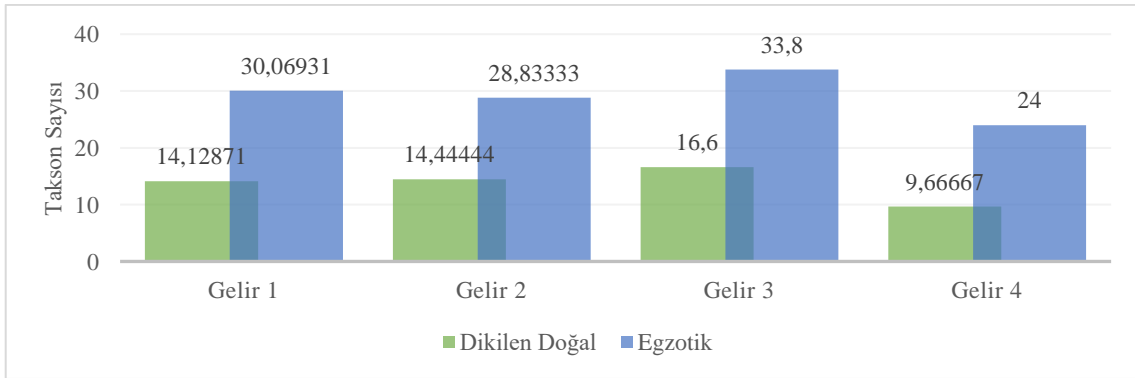
4.3.1. Gelir Durumu ile Bitki Taksonlarının İlişkisi

Örnekleme alanlarındaki bitki taksonları ile konut sahiplerinin demografik yapısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan araştırma sonucunda incelenen parametreler ile karşılaşılan bitki taksonları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Gelir düzeyi düşük konut sahiplerinin bahçelerinde bitki tür zenginliğinin fazla olduğu, bununla beraber gelir düzeyi arttıkça konut sahiplerinin bahçelerindeki çeşitliliğin azaldığı tespit edilmiştir (Şekil 4.38).

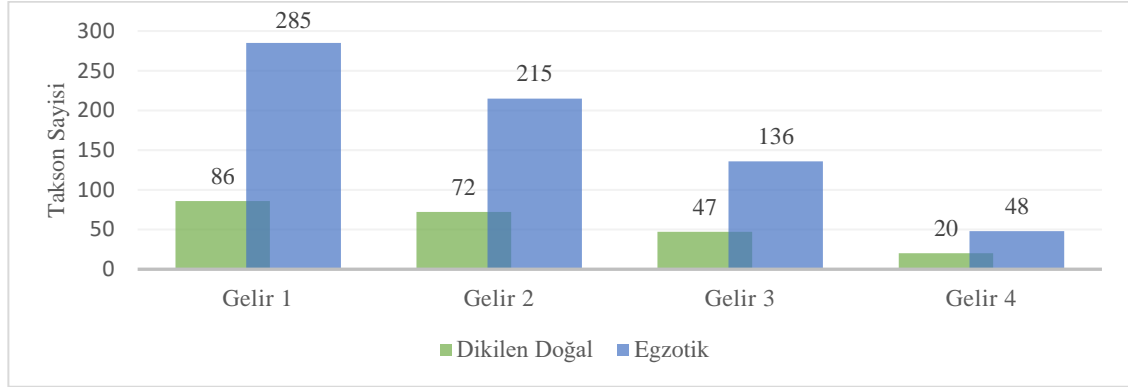
Şekil 4.38. Gelir durumuna göre tür zenginliği.

İnsan müdahalesi ile bahçelere dikilen bitkilerin konut başına düşen ortalama takson sayısı gelir durumuna göre incelendiğinde, egzotik bitkilerin doğal türlere oranla daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ortalama değerlerde en yüksek çeşitlilik gelir 3 (5000-9999 ₺) düzeyindeki konut bahçelerinde görülmüştür (Şekil 4.39).

Şekil 4.39. Gelir durumuna göre konut başına düşen ortalama doğal ve egzotik bitki taksonu.

Doğal ve egzotik bitkilerin toplam takson sayısı katılımcıların gelir durumu ile ters orantılı bir şekilde düşüş göstermiştir. En yüksek tür zenginlik değeri gelir 1 (0-1999 ₺) grubunda elde edilmiştir (Şekil 4.40).

Şekil 4.40. Gelir durumuna göre dikilen doğal ve egzotik bitki taksonu toplamı.

4.3.2. Korelasyon Analizi

Spearman sıra korelasyon analizi sonuçlarına göre demografik veriler ile katılımcıların verdiği yanıtlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.14). Cinsiyet ile bitkileri güzellik veya faydasından dolayı tercih etme durumu arasında yüksek düzeyde anlamlı pozitif ilişki çıkmıştır. Bitkileri faydasından dolayı tercih edenlerin daha çok erkekler olduğu, kadınların ise bitkileri daha çok güzelliğinden dolayı tercih ettiği saptanmıştır. Yaş grupları ile bitkiler hakkındaki bilgilerin öğrenilme yolları çok yüksek düzeyde anlamlı negatif bir ilişki göstermiştir. Yüksek yaş grubundaki katılımcılarda bitkiler hakkındaki bilgileri öğrenme yolları daha geleneksel yöntemlere doğru yönelim göstermiştir. Yani 50 yaş üstü katılımcılar daha çok büyüklerinden öğrenme yöntemine başvururken, 50 yaşın altındaki katılımcılar internet gibi teknolojik kaynaklara da başvurmayı tercih etmiştir. Eğitim seviyesi ile bitkiler hakkındaki bilgileri öğrenme yolları çok yüksek düzeyde anlamlı ve pozitif bir ilişki göstermiştir. Eğitim seviyesi arttıkça bilgi kaynaklarının gelişmişliği de artmıştır. Aynı zamanda eğitim seviyesi daha yüksek olan katılımcılar, doğal bitkileri bahçesine dahil etmeye daha az dikkat eden kişiler olmuştur. Bitkiler hakkındaki bilgilerin öğrenilme yöntemleri ile konut tipleri arasında yüksek düzeyde anlamlı negatif ilişki bulunmuştur. Modern konut sahipleri bilgileri öğrenmek için daha geleneksel kaynaklara başvurmuştur. Bahçelerin beğenilme durumu ile bitkilerin bilgi kaynakları yüksek düzeyde anlamlı ve negatif bir ilişki göstermiştir. Bahçesini beğenen katılımcıların bitkiler hakkındaki bilgileri daha çok

büyüklerinden öğrendiği görülürken, bahçesini daha az beğenenlerin daha gelişmiş yöntemleri tercih ettiği görülmüştür.

Çizelge 4.14. Spearman korelasyon analiz sonuçları.

		Bitkileri tanıma	Bitki bilgi kaynağı	Doğal taksona dikkat etme	Güzellik/fayda	Bahçeyi beğenme
Cinsiyet	Correlation Coefficient	-,007	-,070	-,035	,189*	,043
	Sig. (2-tailed)	,937	,394	,670	,020	,597
	N	150	150	150	150	150
Yaş	Correlation Coefficient	,001	-,225**	,035	,068	,020
	Sig. (2-tailed)	,994	,006	,672	,408	,810
	N	150	150	150	150	150
Eğitim	Correlation Coefficient	-,016	,245**	-,199*	,075	-,116
	Sig. (2-tailed)	,846	,003	,015	,365	,158
	N	150	150	150	150	150
Meslek	Correlation Coefficient	,010	-,022	-,080	,119	-,057
	Sig. (2-tailed)	,900	,787	,329	,146	,491
	N	150	150	150	150	150
Gelir durumu	Correlation Coefficient	-,151	-,095	-,033	,102	-,108
	Sig. (2-tailed)	,065	,247	,689	,214	,187
	N	150	150	150	150	150
İkamet süresi	Correlation Coefficient	,089	-,095	,038	,117	,041
	Sig. (2-tailed)	,280	,246	,643	,152	,614
	N	150	150	150	150	150
Konut tipi	Correlation Coefficient	-,089	-,176*	-,041	,047	-,006
	Sig. (2-tailed)	,276	,031	,615	,571	,939
	N	150	150	150	150	150
Bitkileri tanıma	Correlation Coefficient		,074	-,112	-,018	,007
	Sig. (2-tailed)		,370	,173	,826	,937
	N		150	150	150	150
Bitki bilgi kaynağı	Correlation Coefficient			-,126	-,022	-,166*
	Sig. (2-tailed)			,125	,789	,042
	N			150	150	150
Doğal taksona dikkat etme	Correlation Coefficient				,028	,137
	Sig. (2-tailed)				,732	,094
	N				150	150
Güzellik/fayda	Correlation Coefficient					-,052
	Sig. (2-tailed)					,531
	N					150

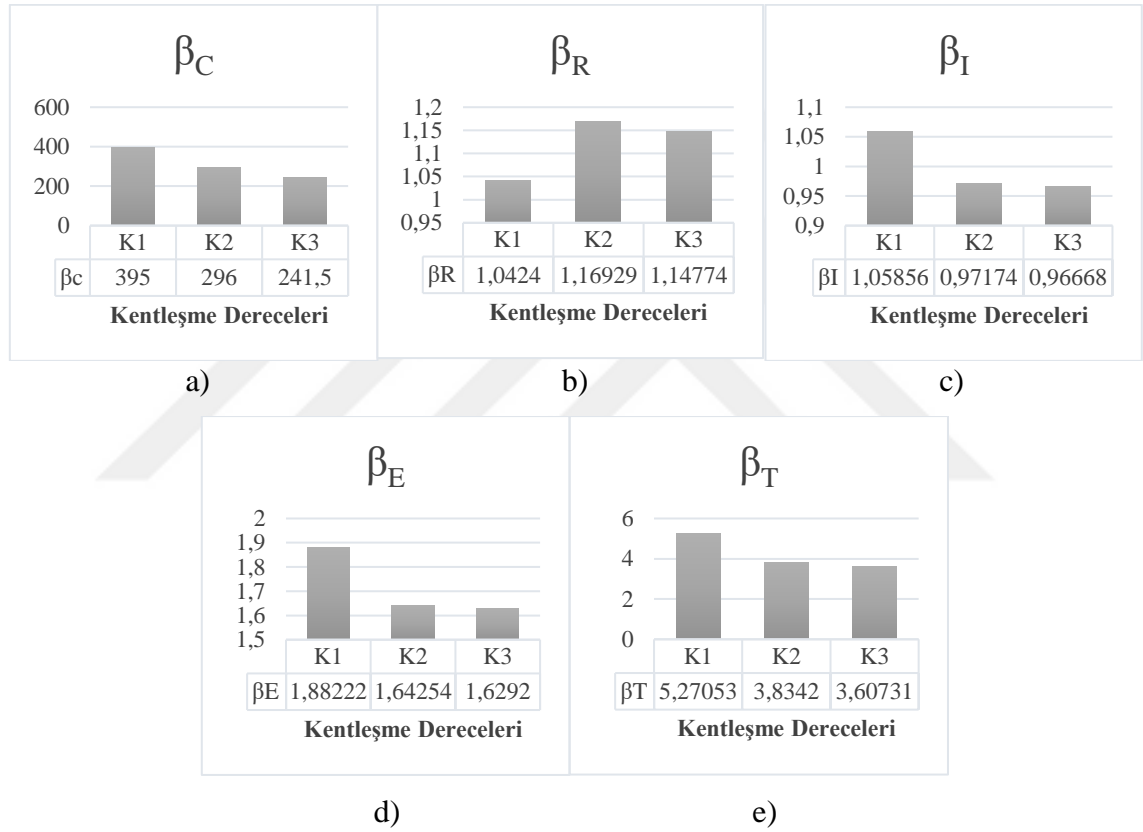
** . Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır (2-kuyruklu).

* . Korelasyon 0.05 düzeyinde anlamlıdır (2-kuyruklu).

4.4. KENTLEŞME VE BİTKİLER ARASI İLİŞKİLER

4.4.1. Kentleşme Derecelerine Göre Beta Çeşitlilik Değerleri

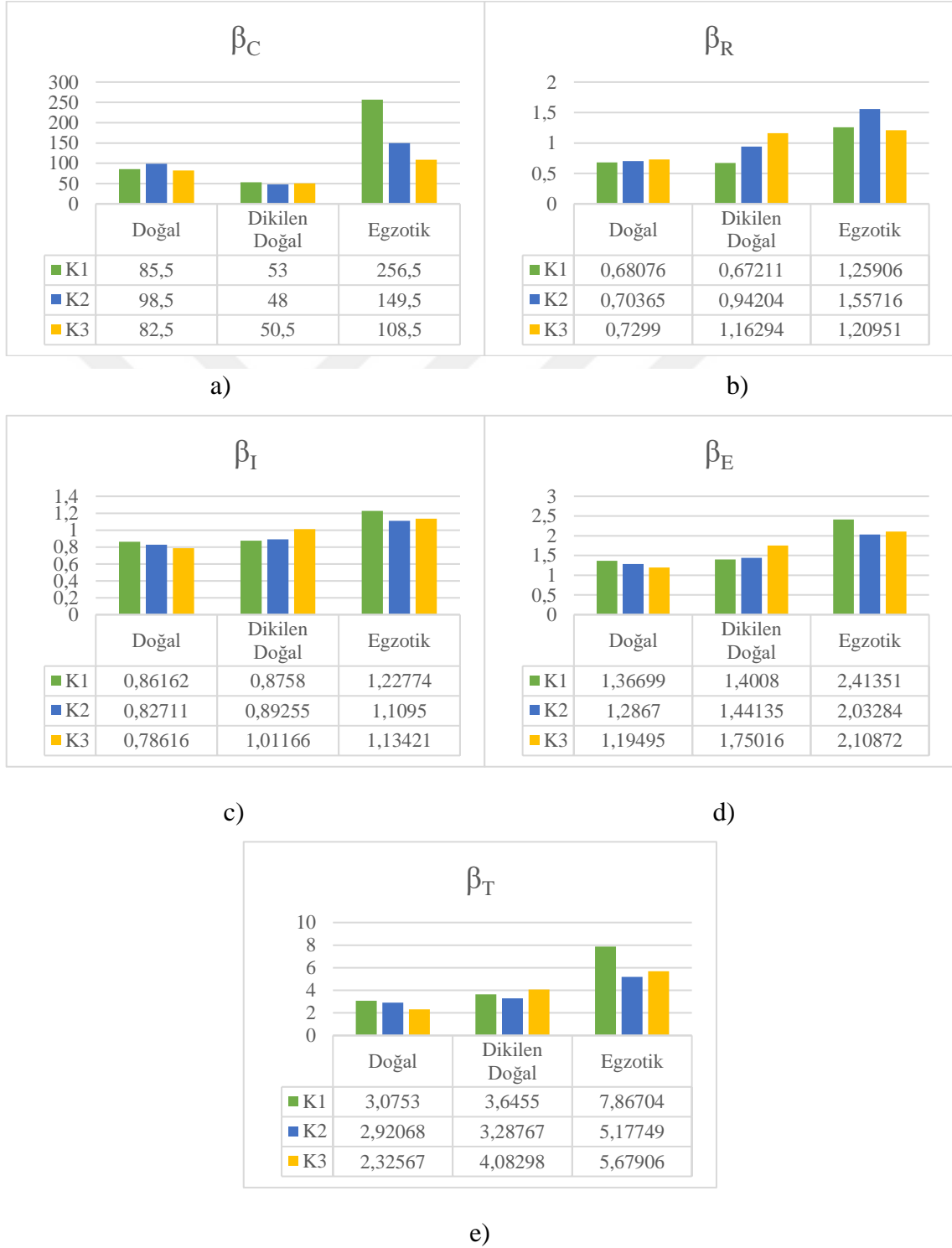
Araştırma alanında kent merkezinden çepere doğru ayrılmış olan üç farklı kent dokusunda (K1, K2, K3) beta çeşitlilik analizi sonuçları her 5 indise göre (β_C , β_E , β_I , β_T , β_R) anlamlı sonuçlar vermiştir. Cody'nin β_C , Routledge'in β_E , β_I , Wilson ve Shmida'nın β_T indislerine göre beta çeşitliliği benzer sonuçlar vererek kentten kırsala doğru gidildikçe azalmıştır. Routledge'in β_R indisine göre ise en yüksek beta çeşitliliği K2 derecesinde kentleşmeye sahip olan alanlarda görülmüştür (Şekil 4.41).

Şekil 4.41. Kentleşme derecelerine göre beta çeşitlilik analizi sonuçları a) β_C b) β_R c) β_I d) β_E e) β_T .

Orijinlerine göre kentsel-kırsal alanlar β_C , β_E , β_I , β_T , β_R indisleri kapsamında analiz edilmiştir. Her 5 indiste de K1, K2, K3 derecelerinde en yüksek çeşitlilik egzotik orijinli bitkilerde görülmüştür. Egzotik bitkilerde en yüksek çeşitlilik β_C , β_I , β_E ve β_T indislerine göre K1 deresinde, β_R indisine göre ise K2 derecesinde çıkmıştır. Buna göre egzotik bitki taksonları daha çok kentleşmiş bölgelerde çeşitlilik göstermiştir. Dikilen doğal bitkilerde en yüksek çeşitlilik β_R , β_I , β_E ve β_T indislerine göre K3 derecesinde yani en kırsal

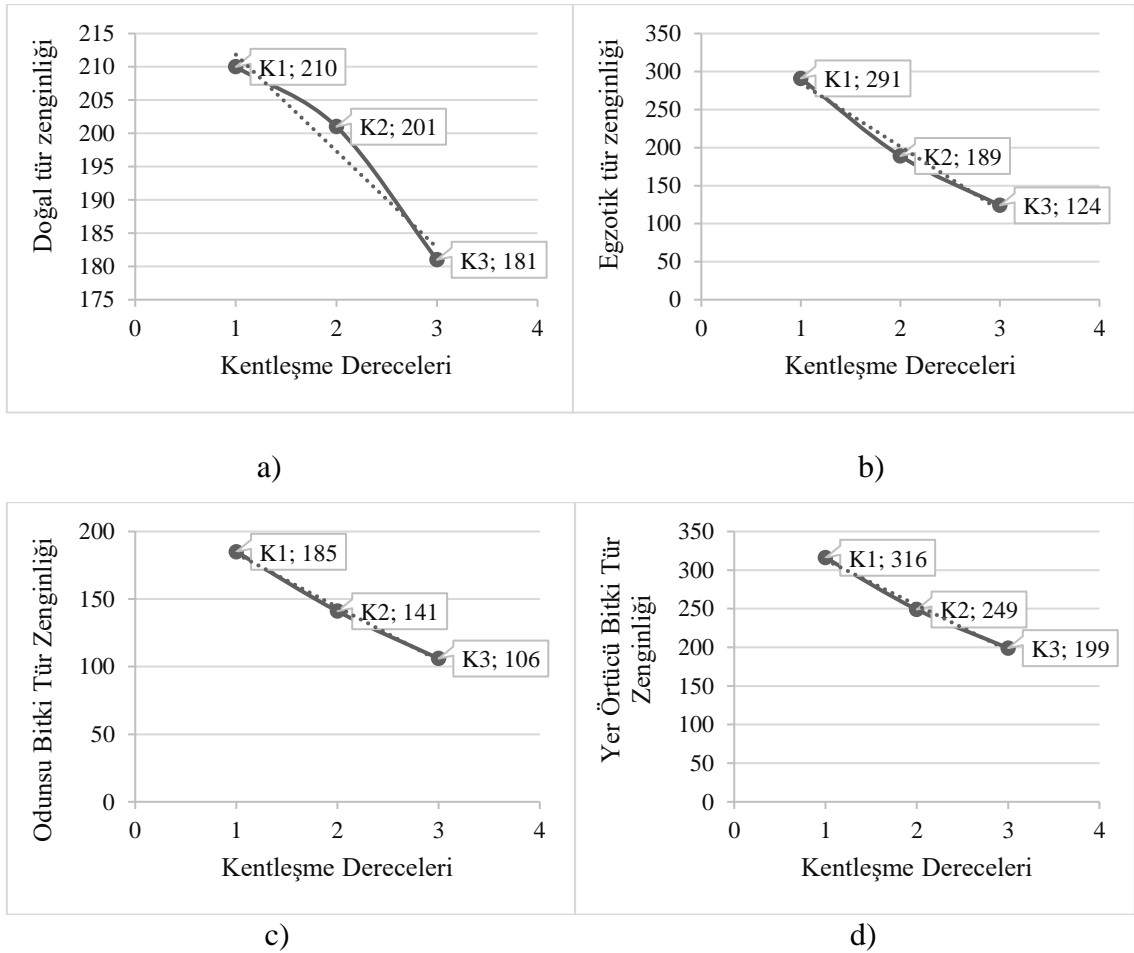
alanlarda, β_C indisine göre K1 derecesinde yani en kentsel alanlarda görülmüştür. Doğal bitkilerde en yüksek çeşitlilik β_I , β_E , β_T indislerine göre K1 yani en yüksek kentleşme derecesine sahip alanlarda, β_R indisine göre K3 yani en kırsal alanlarda, β_C indisine göre ise K2 derecesindeki alanlarda görülmüştür (Şekil 4.42).

Şekil 4.42. Kentleşme derecelerine göre orijin dağılımları a) β_C b) β_R c) β_I d) β_E e) β_T .

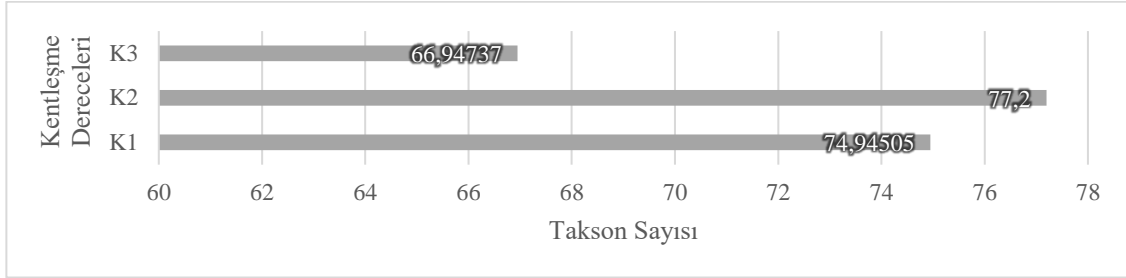
4.4.2. Kentleşme Derecelerine Göre Tür Zenginlik Değerleri

Kent-kır kesiti boyunca bitkilerin tür zenginliğinin irdelendiği analiz sonuçlarına göre; doğal veya egzotik tür zenginliği ile kentleşme dereceleri (K1, K2, K3) arasında anlamlı bir ilişki kaydedilmiştir (Şekil 4.43). Kentsel-kırsal eğim boyunca doğal (Şekil 4.43a) ve egzotik bitki tür zenginlikleri (Şekil 4.43b) kırsala doğru gidildikçe azalmıştır. Yer örtücü bitki taksonlarının yoğunlukta olduğu çalışma alanında, odunsu bitki taksonları da kayda değer zenginlik değerleri sergilemiştir. Bu zenginlik kentleşmeyle beraber artış göstermiş, 1. Derece kentleşme alanlarında (K1), en yüksek değerini almıştır (Şekil 4.43c). Yer örtücü bitkilerin tür zenginliği de benzer şekilde kentten kırsal alana doğru gidildikçe azalmıştır (Şekil 4.43d).

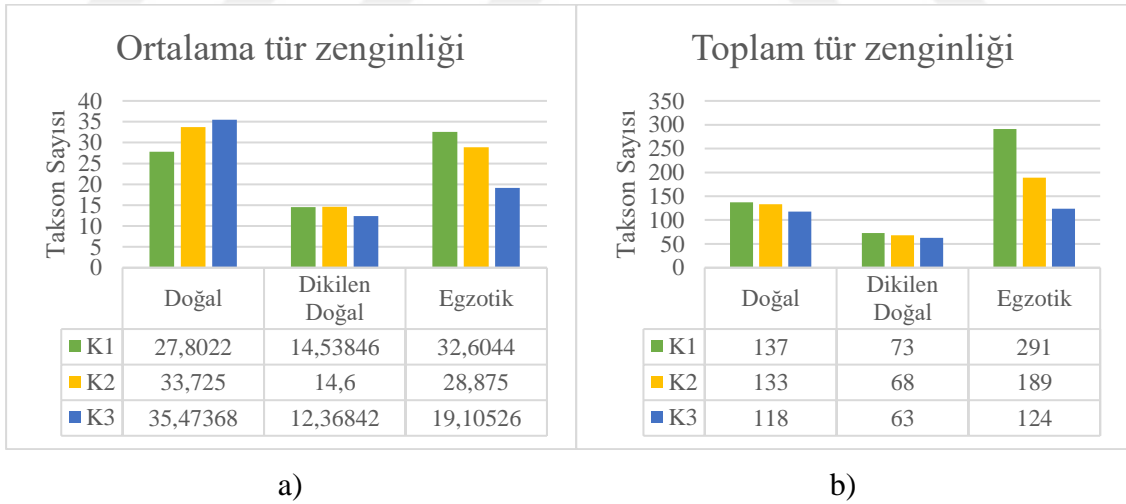
Şekil 4.43. Kent-kır kesiti boyunca bitki takson çeşitliliği değişimi a) Doğal tür zenginliği b) Egzotik tür zenginliği c) Odunsu bitki tür zenginliği d) Yer örtücü bitki tür zenginliği.

Kentleşme derecelerine göre konut başına düşen ortalama bitki takson sayısına bakıldığında; en yüksek değer K2 derecesinde, en düşük ortalama değer ise K3 derecesinde yani en kırsal bölgede görülmüştür (Şekil 4.44).

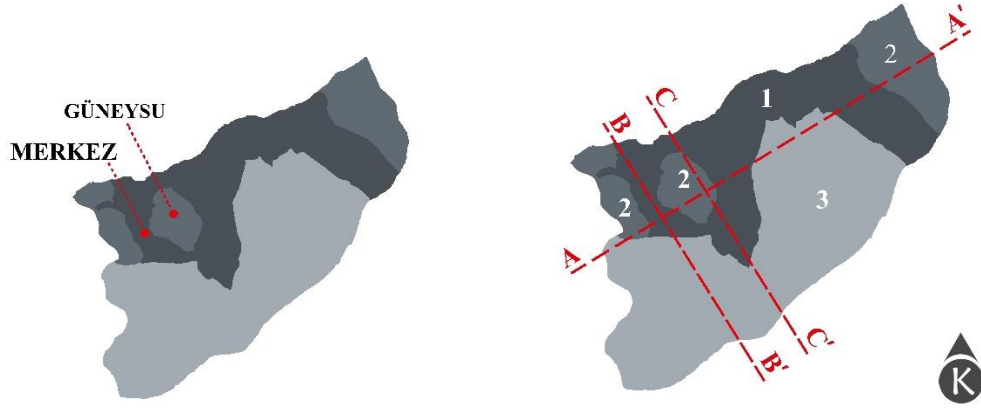
Şekil 4.44. Kentleşme derecelerine göre konut başına düşen ortalama takson sayısı.

Kent-kır kesiti boyunca tanımlanan bitkiler orijinlerine göre gruplandıktan sonra ortalama tür zenginliği ve toplam tür zenginlik değerleri incelenmiştir (Şekil 4.45). Ortalama tür zenginlik değerleri doğal bitkilerde kırsal alanlara doğru gidildikçe artış göstermiş, egzotik bitkilerde kırsal alanlara doğru gidildikçe azalma göstermiştir. Dikilen doğal bitkilerde ise en yüksek değere K2 derecesinde, en düşük değere K3 derecesinde ulaşmıştır (Şekil 4.45a). Orijinlere göre tür zenginlik değerleri kentsel alanlardan kırsal alanlara doğru azalarak ilerleme kaydetmiştir (Şekil 4.45b).

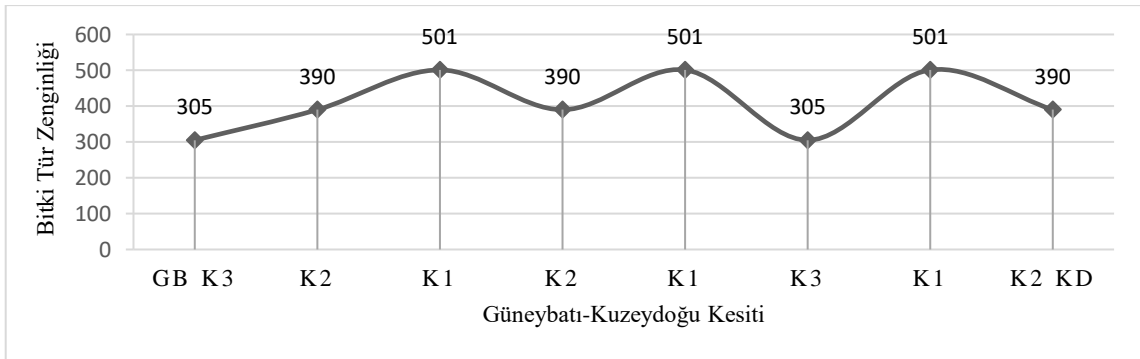
Şekil 4.45. Kentleşme derecelerinin orijinlere göre sınıflandırılması a) Ortalama tür zenginlik değerleri b) Toplam tür zenginlik değerleri.

Bitki türü zenginliğinin kent sınırları arasındaki değişkenliğini ortaya koymak amacıyla KD-GB (Kuzeydoğu-güneybatı) enleminde ve KB-GD (Kuzeybatı-güneydoğu) boylamında kesitler alınmıştır (Şekil 4.46).

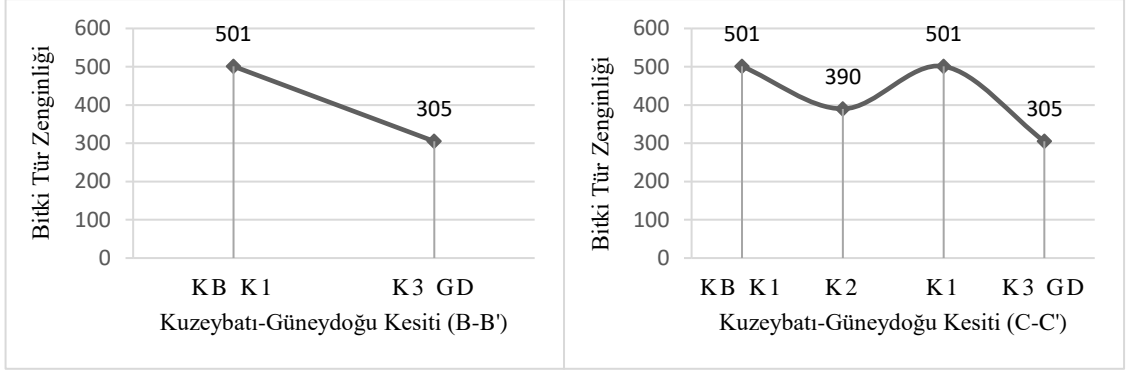
Şekil 4.46. Genel bitki tür zenginliği deseninin ortaya konulduğu kesit çizgileri (A-A': GB-KD kesiti, B-B': Merkez ilçeden geçen KB-GD kesiti, C-C ': Güneysu ilçesinden geçen KB-GD kesiti).

Buna göre güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda alınan kesit değişken bir model ortaya koymuştur. Bunun temel nedeni Rize ilindeki kentleşmenin çekirdekten çepere doğru orantılı bir büyüme göstermemesidir. Merkeze yakın ilçelerde nüfus ve yapısal yoğunluğun farklılık göstermesi de kesit boyunca tür zenginlik değerlerinin düzensiz dağılmasına etki etmiştir. Kentin en batısında kırsal alan varlığı ile zenginlik düşük seviyelerde başlayarak, merkez ilçede zirveye ulaşmış, kentin en doğusunda 2. Derece kentleşme alanı varlığı ile bitki tür zenginliği enlem boyunca dalgalanmalar gösteren bir desen ortaya koymuştur (Şekil 4.47).

Şekil 4.47. Güneybatı-kuzeydoğu enleminde kentsel kırsal kesitler boyunca bitki tür zenginliği deseni (A-A').

Kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda Merkez ilçeden geçirilen kesit çizgisi doğrusal bir grafik çizerken (Şekil 4.48a), Güneysu ilçesi esas alındığı kesit çizgisi değişken bir desen ortaya koymuştur (Şekil 4.48b).

a)

b)

Şekil 4.48. Kuzey-güney boylamında kentsel-kırsal kesitler boyunca bitki tür zenginliği değişimi a) Merkez ilçeden geçirilen kuzeybatı-güneydoğu kesitinde bitki tür zenginliği deseni (B-B') b) Güneysu ilçesinden geçirilen kuzeybatı-güneydoğu kesitinde bitki tür zenginliği deseni (C-C').

5. TARTIŞMA

Yapılmış olan çalışmada göze çarpan ve tartışılmaya değer veriler bu başlık altında toplanmıştır. Daha önce yapılmış olan çalışmalarla benzer ya da farklı sonuçlar elde edilmesine dair karşılaştırmalar yapılmıştır.

Yapılan görüşmeler sonucu dikkat çeken belli yanıtlara ulaşılmıştır. Bunlardan ilki çalışmanın ana konusuyla doğrudan bağlantılı olan “doğal bitki taksonu” kavramı olmuştur. Bu konunun doğrudan sorulduğu “Bahçenize diktiğiniz bitkilerin doğal takson olmasına dikkat eder misiniz?” sorusuna alınan yanıtlarda katılımcıların doğal takson tanımını doğru yapmadıkları, organik gibi diğer tanımlarla karıştırdıkları gözlemlenmiştir. Bu durumla ilişkili olarak bahçesine doğal bitkileri dahil etmeye dikkat ettiğini belirten kişi sayısı 103 olmasına rağmen, bu kişilerin bahçelerinde doğal takson dağılımının düşük değerlerde çıktığı görülmüştür. Hatta bu duruma dikkat etmediğini belirten katılımcıların bahçelerinde doğal takson dağılımı daha yüksek değerlerde çıkmıştır. Farklı sonuçlar alınmasına etki eden durum olarak doğal bitki tanımının bilinmemesi söylenebilmektedir.

Bir diğer soru olan “Bahçenizde hangi bitkileri çiçek-sürgün-habitus vb. estetik özelliği için kullanıyorsunuz?” sorusuna alınan yanıtlarda katılımcıların bahçesine diktiği bitkiler içinde söylemeyi unuttukları da bu listeye dahil edilmiştir. Örnek olarak *Wisteria sinensis* Sweet bitkisini kişi gıda gibi herhangi bir kullanım amacıyla dikmemiş, görüntüsünden dolayı dikmiş ancak yanıt olarak bu bitkiyi söylemeyi unutmuştur. Bu gibi bitkilerin estetik bitkiler listesine dahil edilmemesi durumunda elde edilen sonuçların yanlış çıkacağı düşünülmüştür. Aynı zamanda bahçelerin en güzel bitkisi seçilenler de bu listeye dahil edilmiştir. Katılımcıların güzel bulduğu bitkiler içinde *Zea mays* L., *Phaseolus vulgaris* L., *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC. gibi geleneksel değerinden dolayı daha çok ön planda olan bitkiler de bulunmaktadır. Kişilerin bu bitkileri güzel bulmasında; geçmişten günümüze kadar bitkilerle etkileşimin fazla olması, bitkilerden birçok açıdan yararlanılıyor olması, bitkinin sevilen yemek veya kültür ile ilişkili olması ve bitkinin bahçelerde oluşturduğu görüntüyle geleneksel bir bağ kurulması büyük rol oynamıştır.

Katılımcılardan ve arazi çalışmasındaki gözlemlerden elde edilen veriler doğrultusunda bahçelerdeki bitki dağılımını etkileyen belli nedenler ortaya çıkmıştır. Bitki tanımlamaları bahçe içi alanlarda yapıldığı için insan müdahalesine maruz kalmaktadır. Dolayısıyla bahçe sahiplerinin yabancı ot temizliği gibi bazı yollarla bitki topluluklarını bahçesinden uzaklaştırması, doğal yollarla bahçede yetişen bitkilerin çeşitliliğine etki etmiştir. Öğrenilen bir diğer bilgi de konut sahiplerinin tatil ya da çay hasadı yapmak amacıyla Rize iline geldiği, bu kısa süre zarfında da bahçeleriyle çok fazla ilgilenemediği yönünde olmuştur.

İlçe ölçeğinde bakıldığında İyidere ve İkizdere ilçelerinde en düşük takson çeşitliliğine rastlanmıştır. Bu ilçelerde yaşayan katılımcılardan bazıları yabancı hayvanların besin bulmak için bahçelere girmesi sonucu bahçelerinden verim alamadıklarını ve bu nedenden dolayı tekrar dikim yapmadıklarını belirtmiştir. Bunun sonucunda kişilerin özellikle besin olarak kullandıkları bitkileri dikmediği, dolayısıyla bu durumun bahçe içi çeşitliliğin düşük çıkmasına etki ettiği görülmüştür.

Konut başına ortalama 75 bitki taksonunun düştüğü 150 bahçede, en düşük tür zenginliği 16 bitki olarak belirlenmiştir. Bunun neden olarak katılımcılardan biri; bahçe alanının kısıtlı olmasından dolayı yalnızca gelir elde ettiği mandalina, limon gibi narenciye taksonlarını yetiştirdiğini belirtmiştir. Benzer şekilde düşük tür zenginliğine sahip bahçelerde de aynı sebepten dolayı düşük çeşitlilik olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte yine küçük alana sahip bazı bahçelerde en yüksek tür zenginlik değerlerine rastlandığı da olmuştur. Bu durum konut sahiplerinin yatay bahçe alanını arttırmak için dikey şekilde bitkilerine sergi alanı oluşturmasından kaynaklanmıştır. Yapılan bazı çalışmalar bu konuyla bağlantılı olarak [59], [62] bahçe alanlarının büyümesiyle bitki tür zenginliğinin arttığını gözlemlemiştir.

Eski ve yeni dönem konut bahçelerindeki bitki dağılımlarının orijinlere göre ayırımına bakıldığında; yeni dönem konut bahçelerinde ağırlıklı olarak egzotik bitkilerin varlığı görülürken, eski dönem konut bahçelerinde ağırlıklı olarak doğal bitki taksonlarının bulunduğu sonucuna varılmıştır [8]. Yapılan bu tez çalışmasında ise geleneksel ve yeni dönem konut bahçelerinin her ikisinde de en yüksek tür zenginlik değerleri egzotik orijinli bitkilerde görülmüştür.

Bekci ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada konut sahiplerinin bitkileri görselliğinden fonksiyonel amaçlarından dolayı tercih ettiği sonucuna varılmıştır [8].

Acar ve arkadaşları [57] ise süs bitkilerinin fonksiyonel özelliklerindense estetik görüntülerinden dolayı tercih edildiklerini belirlemişlerdir. Hanson ve arkadaşlarının [4] özel mülk sahipleriyle yapmış oldukları görüşmeler sonucunda bitkileri estetik özelliklerin dolayı daha çok kadınların tercih ettiği görülmüştür. Kolombiya [62] ve Burundi [59] ülkelerinde yapılan çalışmalarda, konut sahiplerinin bitkileri en çok süs amaçlı kullandığı belirlenmiştir. Yapılan bu çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Katılımcılar bitkileri çoğunlukla faydasından dolayı tercih ettiklerini belirtmesine rağmen, bahçe içi bitki dağılımına bakıldığında görselliğinden dolayı kullanılan bitkilerin bahçelerde ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bitkileri görselliğinden dolayı tercih ettiğini belirten katılımcıların çoğunlukla kadınlardan oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Köse'nin [52] yapmış olduğu çalışmada bitkiler hakkında bilgilerin kişilerin büyüklerinden, çevrelerindeki insanlardan, kendilerinin deneyip tecrübe edindiği ya da internet kaynaklarından öğrenildiği bilgisine ulaşılmıştır. Benzer şekilde bu çalışmada da bitkiler hakkında bilgi edinme kaynakları insan, internet, televizyon ve kitaplar olarak tanımlanmıştır.

Yapılan çalışma sonucunda diğer çalışmalarla benzer sonuca ulaşarak; 30 yaş üstündeki kişilerin daha çok bilgiye sahip olduğu belirlenmiştir [46], [52]. Yaş ilerledikçe bitkilerle geçirilen zamanla paralel olarak bilgilerde de artış görülmüştür.

Saraç ve arkadaşlarının [46] Rize ilinin Ardeşen, Çamlıhemşin, İkizdere, İyidere, Fındıklı ilçelerinde bulunan toplam 15 farklı örneklem alanında etnobotanik incelemelerde bulunmuştur. İyidere ilçesinde bulunan Denizgören köyünün ortak örneklem alanı olduğu bu çalışmada; birçok ortak bitki taksonu, kullanım amacı ve yöresel isimlendirmeye ulaşıldığı görülmüştür. Aynı zamanda her iki araştırmada da en çok rastlanan familyanın Asteraceae olması ve kullanım amaçlarına göre en çok kullanılan taksonların *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze, *Laurocerasus officinalis* Roemer olması çalışmanın ortak sonuçlarını oluşturmuştur. Saraç ve arkadaşlarının özellikle yayla alanlarında sürdürdüğü çalışma ile yapmış olduğumuz çalışmanın; farklı örneklem alanlarını araştırmasıyla, ortak ve farklı sonuçlara ulaşmasıyla birbirini tamamlayıcı özellikte olduğu görülmüştür.

Sağiroğlu ve arkadaşlarının [44] çalışma alanımızla ortak olarak Rize'nin Kalkandere ilçesinde yapmış oldukları çalışmada, farklı örneklem alanlarını çalışmışlardır. Rize ve

Trabzon illerinde yaptıkları incelemeler sonucunda tespit ettikleri 101 bitki taksonu içinde ortak kullanım amaçları ve yöresel adlandırmalara ulaşıldığı gözlemlenmiştir.

Acar ve Sarı [10] odunsu bitkilerin estetik özellikleri içinde en çok meyve estetiğinden dolayı tercih edildiği sonucuna varmış, bu durumun geleneksel sebeplerle ilişkili olabileceğini belirtmiştir. Odunsu ve otsu bitkileri kapsayan bu çalışmada ise bitkilerin estetik görülen kısımlarının daha çok çiçekleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yalnızca odunsu bitkiler bazında bakıldığında dahi çiçeklerinden faydalanılma durumunun baskın olduğu görülmüştür. Acar ve arkadaşlarının [57] yapmış olduğu bir diğer çalışmada ise bu sonuçlar örtüşmüştür. Yaptıkları çalışmada odunsu bitki taksonlarının baskın olarak çiçeklerinin estetik görüntüsünden faydalandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Odunsu bitki çeşitliliği kentsel merkezde daha yüksek olarak kaydedilmiştir. McKinney [24], yaptığı çalışmada en düşük takson çeşitliliğinin kentsel çekirdek alanlarda olduğunu bulmuştur. Bunun nedeni, bazı yoğun yapılaşma alanlarında geçirimsiz yüzeylerin önemli ölçüde artmasıyla açıklanabilir [61]. Rize'de hala geniş yeşil alanların konut bahçelerine ayrıldığı alanlar bulunmaktadır. Odunsu ve çok yıllık otsu bitkilere ilişkin bulgular, kentleşme ve bitki çeşitliliği arasındaki ilişkiye ilişkin önceki çalışmalarla benzerlikler göstermiştir [31]. Birçok çalışma, kentleşmenin bitki çeşitliliğini etkilediğini vurgulamıştır. Genel olarak, araştırma sonuçları kentleşme ve bitki takson çeşitliliğinde paralel bir artış olduğunu ortaya koymuştur [65], [124]–[127]. Bununla birlikte, şehir çeperindeki en düşük tür zenginliğini öngören hipotezle çelişen çalışmalar da vardır [58], [128]. Bu güncel sonuçlar, bitki tür zenginliğinin ve yayılış düzeninin kentsel-kırsal alanlarda tutarlı olmadığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle, farklı taksonun (örneğin, yaşam formu, köken) bitki takson çeşitliliğinin kentsel ve kırsal gradyan boyunca nasıl değiştiği daha fazla araştırmaya ihtiyaç duymaktadır.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Rize ili kapsamında yapılan çalışmada; katılımcıların belirlenmesi amacıyla 185 kişiye teklif sunulmuş, teklifi kabul eden 150 katılımcıyla görüşmeler sürdürülmüştür. Katılımcıların bahçeyle ilgilenen kişiler arasından seçilmesi ile kadın katılımcıların çokluğu doğru orantılı olarak çıkmıştır. Bahçe işleriyle daha çok ev hanımlarının ilgilendiği de katılımcılarla edilen sohbetler sonucu ve elde edilen veriler ile belirlenmiştir. Aynı zamanda çalışmanın yürütüldüğü saat aralığında çalışan kişilerin evlerinde olmamasından dolayı, katılımın büyük çoğunluğunun çalışmayan kişilerden meydana gelmesini kaçınılmaz hale getirmiştir. Görüşmelere katılmayı tercih eden kişilerin daha çok yüksek yaş grubundaki kişiler olmasının sebeplerinden birisi, genç katılımcıların bilgi birikiminin yetersiz olabileceğini düşünmesinden dolayı çekimser kalması olmuştur. Yaş ile paralel olarak ikamet süresi yüksek olan kişilerde bitkilerle daha uzun süre bağ kurulması sonucu; bitkilerin tanınması, kullanım şekillerinin çeşitlenmesi ve alana özgü özelliklerinin bilinmesi durumunda artış görülmüştür. Bu kişilerin bahçelerini ve karşılaştıkları bitkileri daha çok benimseyen kişiler olduğu gözlemlenmiştir.

Rize il sınırları içindeki 150 farklı konut bahçesi kapsamında yapılan arazi çalışmaları sonucunda, 120 familya ve 401 cinse bağlı 603 bitki taksonu tespit edilmiştir. En yüksek takson çeşitliliğine sahip familya 58 takson ile Asteraceae olmuştur. Hayat formlarına göre %63 ile yer örtücü bitkiler en çok takson çeşitliliğine sahip bitki grupları olmuştur. Mevsimsel durumlarına göre yaprak döken bitkiler %57'lik bir pay ile çoğunluğu oluşturmuştur. Bitkilerin orijinlerine göre en yüksek çeşitliliğe sahip olan egzotik bitkiler %55'i kapsamış, %45'ini ise insan müdahalesi olmadan doğal yollarla alanda var olmuş bitkiler ve doğal olup da bahçelere daha sonra dahil edilen bitkiler oluşturmuştur. 150 konut bahçesinde en sık karşılaşılan egzotik bitki taksonu 145 konut bahçesinde karşılaşılan *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze, doğal yollarla yetişen bitki taksonu 145 konut bahçesinde karşılaşılan *Commelina communis* L., konut sahipleri tarafından bahçelere dahil edilen doğal bitki taksonu 132 konut bahçesinde karşılaşılan *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC. olmuştur. Bahçe içi bitki çeşitliliği en fazla 198 taksona ulaşırken, en düşük bitki çeşitliliğine sahip bahçede bu değer 16 çıkmıştır.

Yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda katılımcıların %95'inin bitkilerin çoğunluğunu Türkçe ya da yöredeki adıyla tanıdığı, tespit edilen bitkilerin %28'inin yöresel ismiyle tanınır olduğu, ikamet edilen ilçe ve etnik kökenin yöresel isimlendirmelerde çeşitliliğe etki ettiği belirlenmiştir. Geçmiş dönemlerde ilde yaşamış olan topluluklardan kalan isimlerin de aynı şekilde ya da ses değişikliğine uğrayarak yöresel isimlere dahil edildiği öğrenilmiştir.

Katılımcılar ile yapılan görüşmelerde “doğal bitki taksonu” kavramının yanlış anlaşıldığı görülmüştür. Bazı katılımcıların doğal bitki taksonu kavramını organik bitki olarak algıladığı, bahçelerinde yetişen bitkilerin tümünü doğal bitki olarak tanımladığı, bitkilerin yetişmesinde ilaç, gübre gibi farklı desteklemeler kullanmamasını doğallık olarak gördüğü ve doğal bitki taksonuyla bu tanımlamaların aynı olduğunu düşündükleri gözlemlenmiştir.

Bahçesine doğal bitkileri dahil etmeye dikkat ettiğini belirten katılımcıların bahçelerinde, doğal taksonların aksine egzotik taksonların ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. Bu yanıtı veren katılımcıların aynı zamanda bahçesine diktiği bitkiler içinde hiçbir doğal taksona rastlanmadığı dahi görülmüştür.

Bahçelerde muhakkak olması gereken bitki gruplarında *Phaseolus vulgaris* L., *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC., *Zea mays* L., *Cucumis sativus* L., *Capsicum* sp. L. gibi çoğunlukla gıda amaçlı kullanılan taksonların bulunduğu görülmüştür. Bununla paralel olarak bahçelerde en çok karşılaşılan bitki gruplarının da bu bitkilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu bitkileri bahçelerde yetiştirmenin gelenek olarak görülmesi de her bahçede karşılaşılmamasını mümkün kılmıştır.

Katılımcıların bahçelerinde var olan bitkiler dışında dahil etmek istedikleri bitki gruplarına bakıldığında, büyük bir çoğunluğun gıda olarak kullanabileceği bitkileri talep ettiği görülmüştür. Geriye kalan azınlığın ise *Jasminum sambac* (L.) Aiton, *Camellia japonica* L. gibi hoş görüntü sağlayan bitkileri tercih ettiği belirlenmiştir. Bu bitkilerin büyük bir çoğunluğu egzotik bitkilerden meydana gelmiştir.

Katılımcıların %70'lik bir kesimi bitkileri görselliğinden ziyade işlevselliğinden dolayı tercih ettiğini belirtmiştir. Ancak bitkilerin bahçe içi dağılımlarına bakıldığında bu durumun aksine görselliğinden dolayı kullanılan bitkilerin daha yoğun bulunduğu tespit edilmiştir.

Belli amaçlar doğrultusunda bitkilerin en çok yaprak ve çiçeklerinden faydalanılmıştır. Demografik özelliklerin ve incelenen bahçe konumlarının durumuna göre bitkilerin kullanım amaçlarında farklılıklar olduğu görülmüştür. Kullanım amacı açısından bitkiler en çok görsellik, koku, ses etkisi gibi peyzaj özelliklerinden dolayı kullanılmıştır. Kullanım amaçları ilçeden ilçeye değişiklik göstermiştir. Bunun sebebi olarak ilçelerin konumları, hayat şartlarının yüksek rakımlı bölgelerde farklı olması, denize olan yakınlık gibi sebeplerin olduğu katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucu tespit edilmiştir.

Peyzaj özelliklerinden sonra bitkiler en çok yiyecek, içecek gibi gıda amaçlarıyla kullanılmıştır. Gıda amaçlı kullanılan bitkilerin gıdaya olan ulaşımın uzaklığından ve taze gıdaya sahip olma isteğinden ortaya çıktığı katılımcılardan alınan bilgiler sonucunda söylenebilmektedir. Bu grup içinde bahçelerde sıklıkla karşılaşılan bitki taksonları *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze, *Phaseolus vulgaris* L., *Zea mays* L., *Cucurbita* sp. L., *Cucumis sativus* L., *Citrus reticulata* L., *Capsicum* sp. L., *Solanum lycopersicum* L. gibi egzotik orijinliler olmuştur. Gıda amacıyla kullanılan bitkilerin %51'inin egzotik taksonlardan meydana gelmesi; *Zea mays* L., *Phaseolus vulgaris* L. gibi kültür formundaki bitkilerin egzotik takson grubuna dahil edilmesi ve bu bitkilerin de yöre mutfağında sıklıkla kullanılmasından kaynaklanmıştır.

Sembolik özelliği ile kullanılan bitkilerin azımsanmayacak sayıda olduğu çalışmada yörede ve diğer bölgelerde bilinen sembolik değerleri ile tanındığı, kültürel anlamlarıyla belli bir öneme sahip olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda sembolik özelliğe sahip bitkilerin %25'lik bir kısmının egzotik bitkilerden oluştuğu görülmüştür.

Katılımcılar tarafından en çok anı, hikâye, bilgi paylaşımı yapılan bitkiler içinde ilk sırada *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze yer alırken, ardından *Zea mays* L., *Diospyros kaki* L. Fil. ve *Phaseolus vulgaris* L. bitkileri gelmiştir. Bu durum bahsi geçen bitkilerle kişilerin arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Kişiler bu bitkiler ile daha çok etkileşim içinde olmuş ve bilgi edinme ihtiyacı duymuştur. Özellikle çay tarımına başlanmadan önceki dönemde yöre halkı için önemli bir yere sahip olduğu belirlenen mısırın günümüzde de önemini koruduğu, *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze ve *Phaseolus vulgaris* L. ile hemen hemen her bahçede karşılaşılan bitkilerden biri olduğu görülmüştür.

Ekonomik ve erişilebilir kaynak olarak bitkilerden eşya, mobilya, süs eşyası yapımında, yapı malzemelerinde ve diğer birçok şekilde faydalandığı görülmüştür. Bitkilerin kullanımları ilçeden ilçeye değişim göstermiştir. *Lagenaria siceraria* (Molina) Standl.

bitkisi denize yakın yerlerde kayıklara, balık ağlarına duba olarak takılmak için kullanılırken daha yüksek kesimlerde su matarası, saklama kabı gibi şekillerde kullanılmıştır. Bu bitki gibi bitkilerde de görüldüğü gibi bulunulan yer bitki kullanım şekillerini etkilemiştir.

Oyuncakların yapımında, ağırlıklı olarak alanda bulunması kolay olan doğal bitki taksonlarından faydalandığı görülmüştür. Bitkilerden yararlanılarak yapılan oyuncakların daha çok geçmiş dönemlerde kullanıldığı, günümüzde bitkilerden oyuncak yapımının eskisi kadar yaygın olmadığı, bu oyuncakların yerini fabrikasyon oyuncaklara bıraktığı belirtilmiştir. Geçmiş zamanlarda ekonomik durumun iyi olmaması, çoğu ailede çocuk sayısının fazla olması oyuncak yapımında bitkilere yönelimi tetiklemiştir. İlçe merkezlerine yakın yerlerdeki çocuk ve gençler ile yüksek kesimdekiler arasında oyuncakların farklılaştığı görülmüştür. İlçe merkezine ulaşım imkânı kısıtlı olan kesimde kendi oyununu ve oyuncuğunu yapma eğiliminin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Katılımcılardan bahçelerinin en güzel bitkisi seçilmesi istendiğinde; *Zea mays* L., *Phaseolus vulgaris* L., *Rosa* sp. L., *Camellia sinensis* (L.) O. Kuntze, *Capsicum* sp. L., *Brassica oleracea* L. var. *acephala* DC., *Cucumis sativus* L., *Solanum lycopersicum* L. gibi çoğunlukla besin gruplarında bulunan bitkilerin tercih edildiği görülmüştür. Geriye kalan seçimlerde *Impatiens balsamina* L., *Gladiolus hybridus* C.Morren gibi görsel özellikleriyle ön planda olan bitkiler yer almıştır.

Katılımcılardan bahçelerindeki en çirkin bitkinin seçilmesi istendiğinde ise *Tradescantia fluminensis* Vell., *Urtica dioica* L., *Smilax excelsa* L., *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn, *Athyrium filix-foemina* (L.) Roth, *Commelina communis* L. gibi daha çok istilacı, hoş görüntü sağlamayan ve faydalanılan diğer bitkilere engel olan taksonlar söylenmiştir.

Katılımcıların çoğunluğu bahçelerini huzur, mutluluk, güzellik, bereket, terapi gibi pozitif terimlerle tanımlarken, yalnızca 3 kişi kasvet, açlık, vasat şeklinde negatif terimlerle bahçelerini tanımlamıştır. Hayatım, aşkı, evladım gibi tanımlamalar yapan katılımcıların ise bahçeleriyle duygusal bir bağ kurarak onu benimsedikleri, bahçelerini bir birey gibi kişiselleştirdikleri görülmüştür. Pozitif tanımlama yapan kişilerin bahçelerini benimsedikleri, alana karşı aidiyet hissi duydukları ve bununla birlikte alanı koruma içgüdüleri geliştirdikleri yapılan görüşmeler sonucu anlaşılmıştır.

Demografik yapı ile katılımcıların verdiği yanıtlar arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bitkileri faydası için tercih edenlerin daha çok erkekler

olduğu, görselliğinden dolayı tercih ettiğini belirtenlerin ise daha çok kadınlardan oluştuğu tespit edilmiştir. Bitkiler hakkındaki bilgiye erişim yollarının tamamı insandan insana aktarım şeklinde olmuştur. Azınlığı oluşturan bir kesim buna kitap, televizyon, internet kaynaklarını da dahil etmiştir. Yüksek yaş grubundakilerde öğrenme yolu en temel şekil olan insandan insana olurken, yaş aralığı düştükçe yöntemler teknolojik gelişim göstermiştir. Bununla paralel olarak eğitim seviyesi arttıkça bilgi kaynaklarının da kitap, internet gibi yazılı kaynaklara doğru değişim gösterdiği görülmüştür. Bunun sebeplerinden biri olarak okuma yazma bilmeyen katılımcıların okuyarak öğrenmesini gerektirecek kaynaklardan yararlanamıyor olması gösterilebilmektedir. Farklı konut tiplerinde ikamet eden katılımcıların da öğrenme kaynaklarında farklılıklar saptanmıştır. Modern konutlarda yaşayan kişiler geleneksel konutlarda yaşayanlara göre daha geleneksel yöntemlerden faydalanmışlardır. Bahçesini beğendiğini söyleyerek %77'lik bir kısmı oluşturan katılımcıların, bilgi öğrenme yolları daha temel kaynaklı olmuştur. İlginç bir şekilde eğitim seviyesi yüksek kişilerden bahçelerine doğal bitkileri dahil etmeye dikkat etmedikleri yanıtı alınmıştır.

Demografik yapının bitki takson çeşitliliğine etkisi, anlamlı bir ilişki ortaya koymuştur. Gelir düzeyi arttıkça bitki takson çeşitliliğinin azaldığı tespit edilmiştir. Orijinlerine göre de bu çeşitlilik incelendiğinde her gelir durumunda en yüksek çeşitlilik egzotik taksonlarda görülürken, benzer şekilde gelir durumu arttıkça çeşitlilik de azalmıştır.

Araştırma sonuçları çalışmanın yürütüldüğü ölçekte konut yaşının bitki takson çeşitliliğini etkilediğini ortaya koymuştur. Modern konut tipi sergileyen ev bahçelerinde bitki takson çeşitliliği (Cody'nin β_C , Routledge'in β_R , β_I , β_E , Wilson & Shmida'nın β_T indisleri) geleneksel konut tipi sergileyen ev bahçelerine oranla yüksek kaydedilmiştir. Konut tiplerindeki bitki tür zenginliği modern konutlarda yüksek çıkarken, ortalama tür zenginlik değerleri geleneksel konutlarda daha yüksek düzeyde çıkmıştır.

Toplam tür zenginliği; egzotik ve doğal taksonlarda en yüksek değerlerini geleneksel konut tiplerinde gösterirken, dikilen doğal taksonlarda en yüksek değeri modern konut tiplerinde göstermiştir. Ortalama tür zenginliğinde en düşük değer modern konut bahçelerinde çıkmıştır. Beta çeşitliliğinde en yüksek değerlere egzotik taksonlarda rastlanırken, en yüksek beta çeşitliliği çoğunlukla modern konut bahçelerinde kaydedilmiştir.

Kentleşme derecelerine göre tür zenginliğinin araştırılmasını hedefleyen analizler sonucunda farklı bitki taksonları kentsel-kırsal eğri boyunca yüksek çeşitlilik değerleri almıştır. Toplam bitki zenginliği kentleşme derecesiyle birlikte artış sergilemiş, paralel olarak doğal bitki taksonları ve egzotik bitki taksonları da artan eğri grafikleri çizmiştir. Kırsal alanlarda doğal taksonların daha yoğun olabileceği düşüncesinin aksine egzotik taksonların hem kentleşme derecesi yüksek alanlarda hem de kırsal alanlarda baskın olduğu tespit edilmiştir.

Kentsel-kırsal gradyanlar boyunca görülen bitki takson çeşitliliğinin ortaya çıkarılmasında şehrin farklı alanlarından kesitler alınmıştır. Bununla insan varlığının kentsel bitki toplulukları üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Güneybatı-kuzeydoğu kesiti oldukça dalgalı bir grafik çizmiştir. Bununla beraber kuzeybatı-güneydoğu kesitlerinde; Merkez ilçeden alınan kesit doğrusal azalan bir grafik çizerken, Güneysu ilçesinden geçen kesit değişken değerler sergilemiştir. Bunun temel nedeni Rize ilinde kentleşmenin çekirdekten çepere doğru oransal bir çizgi çizmemiş olmasıdır.

Kent-kır kesiti boyunca ölçülen tür zenginliği en yüksek değeri egzotik bitkilerde sergilerken, kentten kırsal alanlara doğru azalan değerler göstermiştir. Konut başına düşen ortalama tür zenginliğine bakıldığında ise en düşük değerlere dikilen doğal taksonlarda rastlanmıştır.

Cody (β_C), Routledge (β_E , β_I , β_R), Wilson ve Shmida'nın (β_T) 5 farklı indisine göre kentsel-kırsal çeşitlilik incelendiğinde 4 indis bazında benzer sonuçlara ulaşılmıştır. β_C , β_E , β_I , β_T indislerinden elde edilen sonuçlarda çeşitlilik kentten kırsala doğru azalan bir eğri çizerken, Routledge'in β_R indisinde en yüksek değer 2. Derece kentleşme alanında çıkmıştır. Bu çeşitliliğe bitkilerin orijinleri de dahil edildiğinde en yüksek çeşitliliğe egzotik bitkilerin sahip olduğu saptanmıştır.

İlçe bazında tür zenginliği incelendiğinde, Merkez ilçe 441 bitki taksonu ile ilk sırada yer almıştır. Beta çeşitliliğinde ise β_C , β_T , β_I , β_E indislerinde en yüksek değer yine Merkez ilçe çıkarken, β_R indisine göre en yüksek çeşitlilik Ardeşen ilçesinde kaydedilmiştir. Her indise göre İyidere ilçesi en düşük çeşitliliğe ve tür zenginliğine sahip olmuştur. Sørensen ve Jaccard indislerine göre bitki taksonlarının birbiriyle en çok benzerlik gösterdiği ilçeler Merkez ve İkizdere çıkarken, benzerlik değeri en düşük ilçeler Merkez ve Derepaşarı olarak belirlenmiştir.

Arazi çalışmaları boyunca yapılan görüşmeler dışında, katılımcılardan önemli ek bilgiler elde edilmiştir. Çayeli gibi limanlara sahip olan ilçelerde egzotik bitkilere ulaşmanın bir diğer yolu da gemilerde çalışan insanlar aracılığıyla dış ülkelerden bitki getirilmesi olmuştur. Bu durum egzotik bitkilere erişimi kolaylaştıran ulaşım imkanlarının, bahçelerdeki bitki dağılımını etkileyen faktörlerden biri olabileceğini göstermiştir.

Çalışma sırasında tespit edilen *Schefflera arboricola* (Hayata) Merr., *Echinopsis oxygona* Pfeiff. & Otto, *Sempervivum tectorum* L., *Aloe ×delaetii*, *Gasteraloe beguinii* (Radl) Guillaumin gibi bazı iç mekan bitkilerinin bahçelere saksıyla yerleştirildiği kışın daha korunaklı alanlara alındığı öğrenilmiştir. Ancak dış mekanda bırakıldığında yaz kış hayatta kalabildiği belirtilen *Echeveria elegans* Rose gibi türlerin olduğu da bu bitkileri yetiştiren katılımcılardan öğrenilmiştir. Dolayısıyla Rize ilinde bu bitkilerin dış mekânlara adaptasyon sağlama durumlarının test edilmesinin gerektiği görülmüştür.

Arazi çalışmalarında bazı bitkiler tanımlanamamış, bazılarının ise vejetasyon dönemi Haziran-Ekim ayları arasında olmamasından dolayı tespit edilememiştir. Daha çok bahçe sahibine ulaşıldığında, daha farklı bölge ve farklı zamanlarda çalışmalar sürdürüldüğünde elde edilen sonuçların değişebileceği göz önüne alınmalıdır.

Arazi çalışmaları ve büro çalışmaları boyunca yaşanan zorluklar, kolaylıklar ve benzer türde çalışma yapacak araştırmacılar için öneriler listelenecek olursa;

- Rize ilinde yapılmış olan bu çalışmada katılımcıların farklı illerden gelen araştırmacılara karşı daha zor güven duyabildiklerini, araştırmacının da Rize’de yaşadığını öğrendiklerinde bilgi paylaşımına daha açık oldukları gözlemlenmiştir.
- Kendilerine soru sorulacağı belirtilen kişilerin kendini stres altında hissetmemesi için sorulara vermeleri gereken cevapların yönlendirme yapılmayacak şekilde örneklerle açıklanması, kişilere güler yüzle ve baskı hissettirmeyecek şekilde yaklaşılması katılımın artmasına ve bilgi paylaşımına açık olmalarına teşvik edici bir etken olmuştur.
- Katılımcıların bilgi paylaşımını daha aktif bir şekilde duraklamadan yapabilmesi ve rahatlıkla bu bilgilerin eksiksiz işlenebilmesi için kişilerin izni alınarak ses kaydı yapılmıştır. Ancak bu durum alınan bilgilerin tekrar ses kaydından dinlenip yazılı veriye dönüştürülme süresini uzatan bir yöntem olmuştur. Bu nedenle arazi çalışması esnasında görüşme formuna bilgilerin hızlı bir şekilde yazılması zaman tasarrufu açısından daha pratik bir yöntem olabilecektir. Alınan bilgilerin görüşme

formuna sığmama ihtimaline karşı yedek kağıt alınması da faydalı bir seçenek olacaktır.

- Bazı ilçelerde yolların toprak ve engebeli olmasından dolayı ulaşım sağlanan araç seçiminin iyi yapılması gerekmektedir.
- Görüşme formunda katılımcıların yaş, gelir durumlarının belli aralıklara ayrılarak bu aralıkların hangisine dahil olduğunun sorulması, kişilerin çekinmeden cevap verebilmesini sağlamıştır. Ayrıca görüşme formunda ad, soyad gibi özel bilgilerin istenmemesi kişilerin kendini daha güvende hissetmesini ve daha çok katılımcıyla görüşme yapılabilmesine imkân sağlamıştır.

Hazırlanan görüşme sorularına alınan yanıtlar içinde katılımcıların birçoğunun doğal takson kavramını yanlış tanımladığı görülmüştür. Bu durum üzerine yapılacak önemli faaliyetlerden birisi de doğal bitki taksonların tanımı ve yöredeki doğal bitkilerin neler olduğunun tanıtılması için tüm yaş gruplarının eğitim, seminer, broşür, pano gibi araçlar yardımıyla bilinçlendirilmesidir.

Tespit edilen egzotik taksonların büyük bir çoğunluğunun süs bitkisi olarak bahçelerde kullanıldığı saptanmıştır. Bu amaçla bahçelerde sıklıkla karşılaşılan egzotik bitki taksonları sırasıyla *Rosa* sp. L., *Mirabilis jalapa* L., *Pelargonium ×hortorum* L.H.Bailey, *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser., *Chrysanthemum indicum* L., *Amaryllis belladonna* L. olarak listelenmiştir. Yapılan çalışma ile gıda, eşya gibi çeşitli amaçlarla egzotik bitkilerden faydalanılması haricinde peyzaj çalışmalarında egzotik bitkilerin kullanımının azaltılması, kullanılan bu bitkiler yerine doğal ve estetik bitki taksonlarının kullanımının teşvik edilmesi söz konusu olmuştur.

Yapılan çalışma sonucunda peyzaj çalışmalarında kullanım potansiyeli olan doğal bitki taksonları belirlenmiştir. Bunları sınıflandıracak olursak;

- Perdeleme elemanı olarak kullanılabilir; *Rhododendron ponticum* L., *Alnus glutinosa* (L.) Gaertner subsp. *barbata* (C. A. Meyer) Yalt., *Taxus baccata* L., *Laurocerasus officinalis* Roemer,
- Sınırlandırma elemanı olarak kullanılabilir; *Picea orientalis* (L.) Link, *Buxus sempervirens* L., *Alnus glutinosa* (L.) Gaertner subsp. *barbata* (C. A. Meyer) Yalt.,
- Erozyon kontrolünde; *Alnus glutinosa* (L.) Gaertner subsp. *barbata* (C. A. Meyer) Yalt., *Pinus sylvestris* L., *Ficus carica* L., *Laurocerasus officinalis* Roemer,

- Ses etkisinden dolayı; *Populus tremula* L.,
- Sonbahar renklenmesi ile estetik görüntü oluşturan; *Cornus mas* L., *Carpinus betulus* L., *Quercus pontica* C. Koch, *Rhododendron luteum* Sweet, *Fraxinus angustifolia* Vahl. subsp. *oxycarpa* (Bieb. ex Willd.) Franco & Rocha Afonso, *Castanea sativa* Mill., *Frangula alnus* Mill. subsp. *pontica* (Boiss.) P.H.Davis. & Yalt., *Vaccinium arctostaphylos* L., *Vaccinium myrtillus* L., *Viburnum orientale* Pall., *Populus tremula* L.,
- Estetik fonksiyonundan dolayı kullanılabilir; *Rhododendron ponticum* L., *Rhododendron luteum* Sweet, *Hypericum androsaemum* L., *Abies nordmanniana* Spach, *Pyracantha coccinea* M.Roem., *Viburnum orientale* Pall., *Pinus nigra* J.F.Arnold
- Estetik görüntü sağlayan yer örtücüler; *Oxalis articulata* Savigny, *Ajuga reptans* L., *Primula vulgaris* Huds., *Bellis perennis* L., *Campanula collina* Sims, *Geranium psilostemon* Ledeb., *Leucanthemum vulgare* Lam., *Ranunculus repens* L., *Sedum gracile* C.A.Mey., *Dianthus barbatus* L.,
- Yenilebilir bahçelerde kullanılabilir; *Cornus mas* L., *Arbutus unedo* L., *Castanea sativa* Mill., *Morus alba* L., *Ribes rubrum* L., *Laurocerasus officinalis* Roemer, *Vaccinium arctostaphylos* L., *Vaccinium myrtillus* L., *Pyrus communis* L., *Physalis alkekengi* L., *Fragaria vesca* L., *Ficus carica* L.,
- Tıbbi ve aromatik bahçelerde kullanılabilir; *Laurocerasus officinalis* Roemer, *Hypericum perforatum* L., *Achillea millefolium* L., *Tanacetum macrophyllum* Sch.Bip., *Pinus nigra* J.F.Arnold, *Physalis alkekengi* L., *Mentha longifolia* Huds., *Erigeron annuus* (L.) Pers., *Narcissus tazetta* L. subsp. *aureus* (Loisel.) Baker, *Rhododendron luteum* Sweet, *Acacia dealbata* Link, *Dianthus barbatus* L. bitkileri sıralanabilir.

Doğal bitki taksonlarından konsept bahçeler yapılması kişilerin kullanım amaçlarına göre hangi bitkiyi tercih etmesi gerektiğine canlı örnek teşkil etmesi bakımından önemli bir yol gösterici olacaktır. Örnek olarak doğal gıda bitkileri, ya da doğal ve estetik görüntüsüyle dikkat çeken görsel bitkiler bahçesi gibi belli amaçlara hitap edecek konsept bahçeler kurulmalıdır. Aynı zamanda bu bahçelerde doğal bitkilerin ildeki geleneksel değerlerini içeren özel ve ilginç bilgiler ile akılda kalıcı bir şekilde tanıtımının sağlandığı bilgi levhaları oluşturulmalıdır.

Doğal bitkileri koruma bilincini temelden oluşturmak amacıyla eğitim kurumlarında her yaş grubuna eğlenerek oğrenebilecekleri, bitkilerle birebir etkileşim içinde olabilecekleri doğal bitki bahçeleri kurulumunda rol verilmelidir. Onerilen bu yontemlerle doğal bitkilerin tanıtılıp kullanımına teşvik sağlanarak biyoçeşitliliğin korunumu sağlanmalıdır.

Kent içindeki yeşil alanlarda peyzaj potansiyeli taşıyan doğal bitkilerin dahil edilmesi yore halkının bitkiyi sürekli görmesi ve onunla bir bağ kurarak benimsemesi için teşvik edici olacaktır. Ozellikle estetik amaçla kullanılacak egzotik bitkiler yerine yaprak, meyve, iek gibi organlarıyla hoş görüntü sağlayacak doğal bitkiler alternatif olarak kullanılmalıdır. Bu bitkilerin temininin sağlanması amacıyla, sürdürülebilir yontemlerle çoğaltılan doğal bitkiler için satış noktaları oluşturulmalıdır.

Yapılan araştırmalar sonucu zehirli olduğu tespit edilen 74 bitki taksonunun aksine katılımcıların yalnızca 16 bitkiyi tanıdığı gözlemlenmiştir. Kişilerin halk ilacı olarak bu bitkileri kullanma durumunda oluşabilecek yan etkilere karşı onlemlerin alınması gerekmektedir. Halka bu bitkilerin tanıtılması insan sağlığı açısından büyük önem arz etmektedir.

Katılımcılarda yaş durumu arttıa geleneksel kullanım bilgisinin arttığı, 30 yaş altındaki kişilerde ise bu bilgilere çok nadir rastlandığı görülmüştür. Bu da gelecek nesiller tarafından bilinme durumunun azaldığını, kültürel bilgilerin gelecek nesle aktarımında yapılan bu gibi çalışmaların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

7. KAYNAKLAR

- [1] S. K. Koca, “Genel hatları ile kültür ve sembol ilişkisi”, *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, c. 12, sayı 2, ss. 87–94, 2010.
- [2] A. Temel Eğinli ve A. K. Nazlı, “Kültürün koruyucu gücü: Kültürel semboller”, *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, sayı 2, ss. 56–74, 2018.
- [3] E. Eroğlu, “Dağlık alan yol koridorlarında peyzaj karakterini belirleyen doğal bitki kompozisyonlarının tanımlanması; Ataköy-Sultanmurat-Uzungöl yol güzergâhı örneği”, Doktora tezi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye, 2012.
- [4] H. I. Hanson, E. Eckberg, M. Widenberg, ve J. Alkan Olsson, “Gardens’ contribution to people and urban green space”, *Urban Forestry & Urban Greening*, c. 63, s. 127198, 2021.
- [5] C. Freeman, K. J. M. Dickinson, S. Porter, ve Y. van Heezik, “My garden is an expression of me’: Exploring householders’ relationships with their gardens”, *Journal of Environmental Psychology*, c. 32, sayı 2, ss. 135–143, 2012.
- [6] R. W. F. Cameron, T. Blanuša, J. E. Taylor, A. Salisbury, A. J. Halstead, B. Henricot, ve B. Thompson, “The domestic garden – Its contribution to urban green infrastructure”, *Urban Forestry & Urban Greening*, c. 11, sayı 2, ss. 129–137, 2012.
- [7] E. Yalçınalp ve Ö. Demirci, “Kent parklarında yenilebilir bitki talebine etki eden kullanıcı özellikleri”, *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, c. 5, sayı 4, ss. 666–675, 2018.
- [8] B. Bekci, C. Cengiz, ve B. Cengiz, “Evaluating urban biodiversity in terms of user preferences: Urban residential landscapes in Bartın (Turkey)”, *Fresenius Environmental Bulletin*, c. 21, sayı 6b, ss. 1626–1634, 2012.
- [9] A. Blanchette, T. L. E. Trammell, D. E. Pataki, J. Endter-Wada, ve M. L. Avolio, “Plant biodiversity in residential yards is influenced by people’s preferences for variety but limited by their income”, *Landscape and Urban Planning*, c. 214, s. 104149, 2021.
- [10] C. Acar ve D. Sarı, “Kentsel yerleşim alanlarındaki bitkilerin peyzajda kullanım tercihleri açısından değerlendirilmesi: Trabzon kenti örneği”, *Ekoloji*, c. 19, sayı 74, 2010.
- [11] M. N. Peterson, B. Thurmond, M. Mchale, S. Rodriguez, H. D. Bondell, ve M. Cook, “Predicting native plant landscaping preferences in urban areas”, *Sustainable Cities and Society*, c. 5, sayı 1, ss. 70–76, 2012.
- [12] M. J. McDonnell, S. T. A. Pickett, P. Groffman, P. Bohlen, R. V. Pouyat, W. C. Zipperer, R. W. Parmelee, M. M. Carreiro, ve K. Medley, “Ecosystem processes along an urban-to-rural gradient”, *Urban Ecosystems*, c. 1, ss. 21–36, 1997.

- [13] M. E. Yazgan, A. B. Korkut, E. Barış, S. Erkal, R. Yılmaz, K. Erken, K. Gürsan, ve M. Özyavuz, “Süs bitkileri üretiminde gelişmeler,” *Ziraat Mühendisleri Odası VI. Teknik Kongresi*, Ankara, Türkiye, 2005, ss. 589–607.
- [14] K. Erken ve M. E. Özzambak, “Manisa katırtırnağının (*Genista lydia* var. *lydia* Boiss.) generatif çoğaltımı,” *V. Süs Bitkileri Kongresi*, c. 2, Yalova, Türkiye, 2013, ss. 709–717.
- [15] A. Uslu, “İthal Süs Bitkileri ile Ekonomik/ Ekolojik Park Tasarımı Gerçekleşebilir Mi?,” *II. Ulusal Süs Bitkileri Kongresi Bildiri Kitabı*, Antalya, Türkiye: Narenciye ve Seracılık Araştırma Enstitüsü, 2002, ss. 191–200.
- [16] C. Cengiz, B. Cengiz, ve Ş. Yıldız, “Fidanlıklarda doğal bitki materyalinin kullanım düzeyinin saptanması: Bartın örneği,” *V. Süs Bitkileri Kongresi*, c. 1, Yalova, Türkiye, 2013, ss. 477–483.
- [17] B. Cengiz, P. K. Dağlı, ve S. Yiğittekin, “Peyzaj ekonomisi açısından peyzaj ve süs bitkileri fidanlık işletmelerine yönelik sektörel bir analiz”, *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, c. 2, sayı 19, ss. 50–62, 2017.
- [18] D. Sarı, U. Kurt, Y. Resne, ve Ö. L. Çorbacı, “Kent parklarında kullanılan ağaç türlerinin sağladığı ekosistem hizmetleri: Rize Mesut Yılmaz (sahil) parkı örneği”, *Journal of Anatolian Environmental and Animal Sciences*, c. 5, sayı 4, ss. 541–550, 2020.
- [19] Ö. L. Çorbacı ve E. Ekren, “Rize kentsel açık yeşil alanlarında kullanılan tıbbi ve aromatik bitkilerin değerlendirilmesi”, *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, c. 17, sayı 1, ss. 159–172, 2021.
- [20] I. Kowarik, “On the Role of Alien Species in Urban Flora and Vegetation,” *Plant Invasions: General Aspects and Special Problems*, P. Pyšek, K. Prach, M. Rejmanek, ve M. Wade, Ed., Amsterdam, Netherlands: SPB Academic Publishing, 1995, ss. 85–103.
- [21] J. Li ve T. Yang, *China’s Eco-city Construction*, 1. Baskı, Berlin, Germany: Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2016.
- [22] E. Giovannoni ve G. Fabietti, “What Is Sustainability? A Review of the Concept and Its Applications,” *Integrated Reporting*, C. Busco, M. L. Frigo, A. Riccaboni, ve P. Quattrone, Ed., London, UK: Springer Cham Heidelberg New York Dordrecht, 2013, ss. 21–40.
- [23] J. Niemelä, S. Saarela, T. Söderman, L. Kopperoinen, V. Yli-Pelkonen, S. Väre, ve D. J. Kotze, “Using the ecosystem services approach for better planning and conservation of urban green spaces: A Finland case study”, *Biodivers Conserv*, c. 19, sayı 11, ss. 3225–3243, 2010.
- [24] M. L. McKinney, “Urbanization, biodiversity, and conservation”, *BioScience*, c. 52, sayı 10, ss. 883–890, 2002.
- [25] Y. Huang, Y. Chen, Y. He, M. Wang, S. Kuang, G. Chen, ve J. Li, “Effects of socioeconomic factors on urban plant diversity of residential areas in Shanghai, China”, *The Journal of Applied Ecology*, c. 30, sayı 10, ss. 3403–3410, 2019.
- [26] M. Gaertner, J. R. U. Wilson, M. W. Cadotte, J. S. MacIvor, R. D. Zenni, ve D. M. Richardson, “Non-native species in urban environments: Patterns, processes, impacts and challenges”, *Biological Invasions*, c. 19, sayı 12, ss. 3461–3469, 2017.

- [27] A. Keten, E. Sarcan, ve J. T. Anderson, “Temporral patterns of wetland – associated bird assemblages in altered wetlands in Turkey”, *Polish Journal of Ecology*, c. 67, sayı 4, ss. 316–330, 2020.
- [28] J. P. Collins, A. Kinzig, N. B. Grimm, W. F. Fagan, D. Hope, J. Wu, ve E. T. Borer, “A new urban ecology”, *American Scientist*, c. 88, ss. 416–425, 2000.
- [29] UN-DESA United Nations, “World population prospects: The 2017 revision, key findings and advance tables,” Department of Economic and Social Affairs, Population Division, ABD, Çalışma Kağıdı No. ESA/P/WP/248, 2017.
- [30] J. Kaiser, “Rift over biodiversity divides ecologists”, *Science*, c. 289, sayı 5483, ss. 1282–1283, 2000.
- [31] C. Wang, Y. Tang, X. Li, W. Zhang, C. Zhao, ve C. Li, “Negative impacts of plant diversity loss on carbon sequestration exacerbate over time in grasslands”, *Environmental Research Letters*, c. 15, sayı 10, 2020.
- [32] R. Anşın ve S. Terzioğlu, “Trabzon, Rize, Artvin yörelerinde bulunan doğal ve egzotik tırmanıcı bitkiler”, *Artvin Orman Fakültesi Dergisi*, c. 1, sayı 1, ss. 27–33, 2000.
- [33] G. Yıldız, T. Yüksek, ve N. Şekeroğlu, “Rize ili florasında bulunan tıbbi ve aromatik bitkiler ve kullanım alanları,” *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi*, c. 3, Artvin, Türkiye, 2010, ss. 1100–1114.
- [34] M. Çobanoğlu, “Güneysu-Çağrankaya arası bölgenin flora ve vejetasyonu”, Yüksek lisans tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize, Türkiye, 2012.
- [35] V. Gül, “Rize yöresine ait tıbbi ve aromatik bitkilere genel bir bakış”, *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, c. 4, sayı 4, ss. 97–107, 2014.
- [36] B. Karaşah ve D. Sarı, “Kent kimliğinde etkili bir bileşen: Doğal bitkiler”, *Social Sciences Studies Journal*, c. 4, sayı 26, ss. 5539–5545, 2018.
- [37] H. Baykal, V. Atamov, ve T. Yüksek, “Flora of Tunca Valley Natural Park and environs (Ardeşen-Rize/Turkey)”, *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma*, c. 11, sayı 2, ss. 9–23, 2018.
- [38] E. Eroğlu, M. K. Ak, Ş. Kulaç, B. Çetin, S. Kaya, H. Aydın, N. Başaran, T. Doğan, ve A. Meral, “Düzce ve yakın çevresindeki bazı endemik bitki türlerinin mevsimsel değişim potansiyelinin belirlenmesi”, *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, c. 7, sayı 3, ss. 1686–1697, 2019.
- [39] E. Demir ve V. Atamov, “Galerdüzü-Ceymakçur Yaylaları (Çamlıhemşin/Rize) arasında kalan bölgenin florası”, *Anadolu Çevre ve Hayvancılık Bilimleri Dergisi*, c. 4, sayı 2, ss. 201–210, 2019.
- [40] R. Polat, “Balıkesir florasının peyzaj açısından değerlendirilme olanakları”, *Türk Doğa ve Fen Dergisi*, c. 9, sayı 2, ss. 134–145, 2020.
- [41] H. Surat, “Artvin’de doğal olarak yetişen bazı tıbbi- aromatik ve ekonomik değere sahip odunsu bitkilerin peyzaj mimarlığında kullanım alanlarının değerlendirilmesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, c. 13, sayı 74, ss. 240–248, 2020.
- [42] Ö. Doğanoglu, A. Gezer, ve C. Yücedağ, “Göller bölgesi-Yenişarbademli Yöresi’nin önemli bazı tıbbi ve aromatik bitki taksonları üzerine araştırmalar”,

Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, c. 10, sayı 1, ss. 66–73, 2006.

- [43] B. A. Toledo, L. Galetto, ve S. Colantonio, “Ethnobotanical knowledge in rural communities of Cordoba (Argentina): The importance of cultural and biogeographical factors”, *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine*, c. 5, sayı 1, s. 40, 2009.
- [44] M. Sağıroğlu, A. Arslantürk, Z. K. Akdemir, ve M. Turna, “An ethnobotanical survey from Hayrat (Trabzon) and Kalkandere (Rize/Turkey)”, *Biological Diversity and Conservation*, c. 5, sayı 1, ss. 31–43, 2012.
- [45] V. Altay ve F. Karahan, “Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay) ve çevresinde bulunan bitkiler üzerine etnobotanik bir araştırma”, *The Black Sea Journal of Sciences*, c. 2, sayı 7, ss. 13–28, 2012.
- [46] D. U. Saraç, Z. C. Özkan, ve S. Akbulut, “Rize ilinin etnobotanik özellikleri”, *Biological Diversity and Conservation*, c. 6, sayı 3, ss. 57–66, 2013.
- [47] H. Akan, M. M. Balos, ve A. Z. Tel, “Birecik (Şanlıurfa) yöresindeki bazı baklagil bitkilerin etnobotanik özellikleri”, *Adıyaman Üniversitesi Tarımsal Araştırma ve Uygulama Merkezi Uluslararası Dergisi*, c. 1, sayı 1, ss. 31–39, 2013.
- [48] M. Korkmaz ve E. Karakurt, “Kelkit (Gümüşhane) ilçesinde doğal gıda bitkilerinin geleneksel kullanımları”, *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, c. 8, sayı 2, ss. 31–39, 2015.
- [49] H. Baykal, “Başhemşin (Çamlıhemşin/Rize)’in florası, fitososyolojisi ve etnobotanik özellikleri”, Doktora tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize, Türkiye, 2015.
- [50] Y. Bağcı, R. Erdoğan, ve S. Doğu, “Sarıveliler (Karaman) ve çevresinde yetişen bitkilerin etnobotanik özellikleri”, *Selçuk Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Dergisi*, c. 42, sayı 1, ss. 84–107, 2016.
- [51] N. Güneroğlu, E. Kaya Şahin, ve E. Aktürk, “Bitkilerin kültürel çağrışımları”, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, c. 3, sayı 2, ss. 503–514, 2018.
- [52] M. Köse, “Güneysu (Rize) ilçesinin etnobotanik özellikleri”, Yüksek lisans tezi, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin, Türkiye, 2019.
- [53] M. Birjees, M. Ahmad, M. Zafar, S. Nawaz, S. Jehanzeb, F. Ullah, ve W. Zaman, “Traditional knowledge of wild medicinal plants used by the inhabitants of Garam Chashma valley, district Chitral, Pakistan”, *Acta Ecologica Sinica*, c. 42, sayı 2, ss. 19–33, 2022.
- [54] M. Francis, “Childhood’s garden: Memory and meaning of gardens”, *Children’s Environments*, c. 12, sayı 2, ss. 183–191, 1995.
- [55] M. Bhatti ve A. Church, “Home, the culture of nature and meanings of gardens in late modernity”, *Housing Studies*, c. 19, sayı 1, ss. 37–51, 2004.
- [56] D. Kendal, K. J. H. Williams, ve N. S. G. Williams, “Plant traits link people’s plant preferences to the composition of their gardens”, *Landscape and Urban Planning*, c. 105, sayı 1–2, ss. 34–42, 2012.
- [57] C. Acar, H. Acar, ve E. Eroğlu, “Evaluation of ornamental plant resources to urban biodiversity and cultural changing: A case study of residential landscapes in

- Trabzon city (Turkey)”, *Building and Environment*, c. 42, sayı 1, ss. 218–229, 2007.
- [58] M. Von Der Lippe ve I. Kowarik, “Do cities export biodiversity? Traffic as dispersal vector across urban – rural gradients”, *Diversity and Distributions*, c. 14, sayı 1, ss. 18–25, 2008.
- [59] J. Bigirimana, J. Bogaert, C. De Cannière, M. J. Bigendako, ve I. Parmentier, “Domestic garden plant diversity in Bujumbura, Burundi: Role of the socio-economical status of the neighborhood and alien species invasion risk”, *Landscape and Urban Planning*, c. 107, sayı 2, ss. 118–126, 2012.
- [60] B. Bekci, M. Var, ve G. Taşkan, “Bitkilendirme tasarım kriterleri bağlamında doğal türlerin kentsel boşluk alanlarında değerlendirilmesi: Bartın, Türkiye”, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, c. 14, sayı 1, ss. 113–125, 2013.
- [61] T. Vakhlamova, H. Rusterholz, Y. Kanibolotskaya, ve B. Baur, “Changes in plant diversity along an urban–rural gradient in an expanding city in Kazakhstan, Western Siberia”, *Landscape and Urban Planning*, c. 132, ss. 111–120, 2014.
- [62] M. C. Sierra-Guerrero ve A. R. Amarillo-Suárez, “Socioecological features of plant diversity in domestic gardens in the city of Bogotá, Colombia”, *Urban Forestry & Urban Greening*, c. 28, ss. 54–62, 2017.
- [63] D. Sarı, U. Kurt, Y. Resne, ve Ö. L. Çorbacı, “Kent parklarında kullanılan ağaç türlerinin sağladığı ekosistem hizmetleri: Rize Mesut Yılmaz (Sahil) Parkı örneği”, *Anadolu Çevre ve Hayvancılık Bilimleri Dergisi*, c. 5, sayı 4, ss. 541–550, 2020.
- [64] Ö. L. Çorbacı, G. Abay, T. Oğuztürk, ve M. Üçok, “Kentsel rekreasyonel alanlardaki bitki varlığı; Rize örneği”, *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormanlık Dergisi*, c. 16, sayı 2, ss. 16–44, 2020.
- [65] M. Wang *vd.*, “Plant diversity along the urban-rural gradient and its relationship with urbanization degree in Shanghai, China”, *Forests*, c. 11, sayı 2, 2020.
- [66] Ö. L. Çorbacı ve E. Ekren, “Kentsel açık yeşil alanlarda kullanılan zehirli bitkiler üzerine bir araştırma: Rize kenti örneği”, *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, c. 23, sayı 3, ss. 824–836, 2021.
- [67] Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü. (2022, 2 Nisan). *Rize ili 2019 yılı çevre durum raporu*. [Çevrimiçi]. Erişim: https://webdosya.csb.gov.tr/db/rize/menu/2019-yili-rize-il-cevre-durum-raporu-1_20201007094643.pdf
- [68] P. H. Davis, *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, c. 1–9, Edinburgh, UK: Edinburgh University Press, 1965-1985.
- [69] T. Yüksek, “Rize yöresinde yanlış arazi kullanımı ve neden olduğu çevresel sorunlar,” *Doğu Karadeniz Bölgesi Heyelan ve Taşkın Sempozyumu*, Trabzon, Türkiye, 2011, ss. 564–572.
- [70] Rize Ticaret Borsası. (2022, 3 Nisan). *Türkiye siyah çay sektör raporu*. [Çevrimiçi]. Erişim: <https://www.rtb.org.tr/uploads/files/110-TurkiyedeSiyahCaySekorRaporu.pdf>
- [71] Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü. (2022, 1 Nisan). *Biyolojik çeşitliliği izleme ve değerlendirme raporu 2013-2014*. [Çevrimiçi]. Erişim: [http://www.nuhungemisi.gov.tr/Content/Documents/biyolojik-çeşitliliği-izleme-](http://www.nuhungemisi.gov.tr/Content/Documents/biyolojik-cesitliliği-izleme-)

degerlendirme-raporu-2013-2014.pdf

- [72] G. Çakır Sümer, “Rize’de kentleşme süreci”, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, c. 10, sayı 1, ss. 163–184, 2014.
- [73] Ö. L. Çorbacı, G. Abay, T. Oğuztürk, ve M. Üçok, “Rize kent merkezi Mesut Yılmaz (sahil) parkı bitkileri,” *XXI. Peyzaj Mimarlığı Akademik Toplantısı (PEMAT)*, Van, Türkiye, 2018, s. 90.
- [74] Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2022, 31 Mart). *Nüfus ve yerleşim*. [Çevrimiçi]. Erişim: <https://rize.ktb.gov.tr/TR-55304/nufus-ve-yerlesim.html>
- [75] B. Korgavuş, “Rize Merkez ilçesi kültürel peyzaj alanlarında zamansal değişimin coğrafi bilgi sistemleri ile belirlenmesi”, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, c. 15, sayı 2, ss. 96–113, 2014.
- [76] Rize İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2022, 6 Nisan). *Naylalar*. [Çevrimiçi]. Erişim: <https://rize.ktb.gov.tr/TR-127859/naylalar.html>
- [77] A. Büyüksöfoğlu, “Rize ili kırsal ahşap konut yapılarının mekan kurgusu”, Yüksek lisans tezi, İç Mimarlık Anasanat Dalı, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, 2019.
- [78] H. Sezgin, “Vernaküler mimari ve günümüz koşullarındaki durumu”, *Mimarlık*, c. 3–4, sayı 201, ss. 44–47, 1984.
- [79] H. H. Tekin, “Nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme”, *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, c. 3, sayı 13, ss. 101–116, 2006.
- [80] M. H. Hansen ve W. N. Hurwitz, “On the determination of optimum probabilities in sampling”, *The Annals of Mathematical Statistics*, c. 20, sayı 3, ss. 426–432, 1949.
- [81] J. Zhang, *Quantitative Methods in Vegetation Ecology*, Beijing, China: China Science & Tehnology Press, 1995.
- [82] S. Baştürk ve M. Taştepe, “Evren ve Örneklem,” *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Baştürk, S. Ed., Ankara, Türkiye: Vize Yayıncılık, 2013, ss. 129–159.
- [83] M. N. Marshall, “Sampling for qualitative research”, *Family Practice*, c. 13, sayı 6, ss. 522–526, 1996.
- [84] S. Kılıç, “Örnekleme yöntemleri”, *Journal of Mood Disorders*, c. 3, sayı 1, ss. 44–46, 2013.
- [85] A. Baltacı, “Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme”, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 7, sayı 1, ss. 231–274, 2018.
- [86] P. H. Davis, R. R. Mill, ve K. Tan., *Flora of Turkey and The East Aegean Islands (Supplement)*. c.10, Edinburgh, UK: Edinburgh University Press, 1988.
- [87] A. Güner, N. Özhatay, T. Ekim, K. Hüsnü, ve K. H. C. Başer, *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*. c. 11, ek 2, Edinburgh, UK: Edinburgh University Press, 2000.
- [88] TÜBİVES. (2021, 20 Ekim). *Türkiye bitkileri veri servisi*. [Çevrimiçi]. Erişim: <http://www.tubives.com/>

- [89] The Royal Horticultural Society (RHS). (2021, 20 Ekim). *Find a plant*. [Çevrimiçi]. Erişim: <https://www.rhs.org.uk/plants/search-form>
- [90] Missouri Botanical Garden. (2022, 20 Ekim). *Plant finder*. [Çevrimiçi]. Erişim: <https://www.missouribotanicalgarden.org/plantfinder/plantfindersearch.aspx>
- [91] VANF Herbarium. (2021, 6 Ocak). *Van flora uygulama ve araştırma merkezi herbarium kataloğu*. [Çevrimiçi]. Erişim: <http://www.vanf.yyu.edu.tr/>
- [92] A. Güner, M. Vural, ve K. Sorkun, “Rize florası, vejetasyonu ve yöre ballarının polen analizi,” *Tübitak Matematik, Fizik ve Biyolojik Bilimler Araştırma Grubu*, Proje No: TBAG-650, Ankara, Türkiye, 1987.
- [93] A. Güner, S. Aslan, T. Ekim, M. Vural, ve M. T. Babaç, Ed., *Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)*, İstanbul, Türkiye: Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını, 2012.
- [94] Global Biodiversity Information Facility (GBIF). (2021, 12 Aralık). *GBIF Home Page*. [Çevrimiçi]. Erişim: <https://www.gbif.org/>
- [95] E. Cevahir, “Nicel değişkenler arası ilişki,” *SPSS ile Nicel Veri Analizi Rehberi*, 1. Baskı, R. Ö. Çatar, Ed., İstanbul, Türkiye: Kibele Yayınları, 2020, ss. 111–124.
- [96] J. Cohen, *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*, 2. Baskı, New York, ABD: Routledge, 1988.
- [97] J. Cohen, “Statistical power analysis”, *Current Directions in Psychological Science*, c. 1, sayı 3, ss. 98–101, 1992.
- [98] R. K. Peet, “The measurement of species diversity”, *Annual Review of Ecology and Systematics*, c. 5, sayı 1, ss. 285–307, 1974.
- [99] D. Schluter, “A variance test for detecting species associations, with some example applications”, *Ecology*, c. 65, sayı 3, ss. 998–1005, 1984.
- [100] M. L. Cody, “Towards A Theory Of Continental Species Diversities: Bird Distributions Over Mediterranean Habitat Gradients,” *Ecology and Evolution of Communities*, M. L. Cody ve M. Diamond, Ed., Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press, 1975, ss. 214–257.
- [101] M. V. Wilson ve A. Shmida, “Measuring beta diversity with presence–absence data”, *Journal of Ecology*, c. 72, sayı 3, ss. 1055–1064, 1984.
- [102] R. D. Routledge, “On Whittaker’s components of diversity”, *Ecology*, c. 58, ss. 1120–1127, 1977.
- [103] T. J. Sørensen, *A Method of Establishing Groups of Equal Amplitude in Plant Sociology Based on Similarity of Species Content, and Its Application to Analyses of the Vegetation on Danish Commons*, c. 5, København, Danmark: Biologiske Skrifter-Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs, 1948, ss. 1–34.
- [104] P. Jaccard, “The distribution of the flora in the alpine zone”, *New Phytologist*, c. 11, sayı 2, ss. 37–50, 1912.
- [105] K. Özkan, E. U. Küçüksille, A. Mert, S. Gülsoy, H. Süel, ve M. Başar, “Biyolojik çeşitlilik bileşenleri (BİÇEB) hesaplama yazılımı”, *Turkish Journal of Forestry*, c. 21, sayı 3, ss. 344–348, 2020.
- [106] P. Cabalion, “Recherche d’indices dans la littérature spécialisée, en vue de valoriser la biodiversité polynésienne,” *Substances Naturelles En Polynésie*

Française, Marseille, France: IRD Éditions, 2006, ss. 76–93.

- [107] A. B. Smith, *Poisonous Plants of All Countries*, 2. baskı. London, UK: Baillière, Tindall & Cox, 1923.
- [108] CABI. (2022, 5 Mayıs). *Invasive Species Compendium*. Wallingford, UK: CAB International. [Çevrimiçi]. Erişim: www.cabi.org/isc
- [109] B. S. Cherpelis ve N. A. Fenske, “Induced by *Agave americana*”, *CUTIS*, c. 66, sayı 4, ss. 287–288, 2000.
- [110] W. O. Bennett, J. T. Paget, ve D. Mackenzie, “Surgery for a tree surgeon? Acute presentation of contact dermatitis due to *Ailanthus altissima*”, *Journal of Plastic, Reconstructive & Aesthetic Surgery*, c. 66, sayı 3, ss. e79–e80, 2013.
- [111] J. A. Alsop ve J. F. Karlik, *Poisonous Plants*, California, ABD: University of California, Agriculture and Natural Resources, 2016.
- [112] F. A. Musaev ve O. A. Zakharova, “Phytosociological analysis of the drained landscape”, *Agronomy Volga Region Farmland*, c. 1, sayı 5, s. 53–60, 2020.
- [113] H. C. Long, *Plants Poisonous to Live Stock*, Cambridge, Massachusetts: Cambridge University Press, 1917.
- [114] J. Muthee, J. Mbaria, A. Thaiya, ve D. Gakuya, “Pharmacology and toxicology acute toxicity of *Nicandra physaloides* (L) Gaertn in cattle and mice”, *Kenya Veterinarian*, c. 33, sayı 1, 2009.
- [115] B. Muca, B. Yıldırım, Ş. Özçelik, ve A. Koca, “Isparta ilinin halka açık alanlarında bulunan zehirli süs bitkileri”, *Biological Diversity and Conservation*, c. 1, sayı 5, ss. 23–30, 2012.
- [116] F. Stirpe, K. Sandvig, S. Olsnes, ve A. Pihl, “Action of viscumin, a toxic lectin from mistletoe, on cells in culture”, *Journal of Biological Chemistry*, c. 257, sayı 22, ss. 13271–13277, 1982.
- [117] A. Rauber, “Observations on the ioblasts of *dieffenruchia*”, *Journal of Toxicology: Clinical Toxicology*, c. 23, sayı 2–3, ss. 79–90, 1985.
- [118] N. Aydın, “Edirne’de yetişen bazı zehirli bitkilerin yaprak ve gövdesindeki kalsiyum oksalat kristallerinin araştırılması”, Yüksek lisans tezi, Biyoloji Anabilim Dalı, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trakya Üniversitesi, Edirne, Türkiye, 2010.
- [119] C. Balabanlı, S. Albayrak, M. Türk, ve O. Yüksel, “Türkiye çayır meralarında bulunan bazı zararlı bitkiler ve hayvanlar üzerindeki etkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, c. A, sayı 2, ss. 89–96, 2006.
- [120] F. Yalıtık ve A. Efe, *Dendroloji Ders Kitabı (Gymnospermae-Angiospermae)*, 2. Baskı, İstanbul, Türkiye: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, 2000.
- [121] K. F. Lampe, *Common poisonous and injurious plants*. Washington, ABD: US Department of Health and Human Services, Public Health Service, Food and Administration, Bureau of Drugs, Division of Poison Control, 1981.
- [122] A. Krochmal ve G. Lavrentiades, “Poisonous plants of Greece”, *Economic Botany*, c. 9, sayı 2, ss. 175–189, 1955.
- [123] C. Raunkiaer, *The Life Forms of Plants and Statistical Plant Geography*, Oxford, UK: Clarendon Press, 1934.

- [124] I. Kühn ve S. Klotz, “Urbanization and homogenization – Comparing the floras of urban and rural areas in Germany”, *Biological Conservation*, c. 127, ss. 292–300, 2006.
- [125] M. F. J. Aronson, S. N. Handel, I. P. La Puma, ve S. E. Clemants, “Urbanization promotes non-native woody species and diverse plant assemblages in the New York metropolitan region”, *Urban Ecosystems*, c. 18, sayı 1, ss. 31–45, 2015.
- [126] R. J. White, M. M. Carreiro, ve W. C. Zipperer, “Woody plant communities along urban, suburban, and rural streams in Louisville, Kentucky, USA”, *Urban Ecosystems*, c. 17, sayı 4, ss. 1061–1094, 2014.
- [127] E. Schwoertzig, N. Poulin, L. Hardion, ve M. Trémolières, “Plant ecological traits highlight the effects of landscape on riparian plant communities along an urban – rural gradient”, *Ecological Indicators*, c. 61, ss. 568–576, 2016.
- [128] P. Ranta ve V. Viljanen, “Vascular plants along an urban-rural gradient in the city of Tampere, Finland”, *Urban Ecosystems*, c. 14, sayı 3, ss. 361–376, 2011.

8. EKLER

8.1. EK 1: GÖRÜŞME FORMU

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI GÖRÜŞME FORMU

Sayın katılımcı,

Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü yüksek lisans öğrencisi Sena Demirci'nin Doç.Dr. Engin Eroğlu'nun danışmanlığında yürüttüğü "Geleneksel ve Yeni Dönem Konut Bahçelerinde Kullanılan Doğal Bitki Taksonlarının Kültürel Etkileşimlerinin İrdelenmesi: Rize İli Örneği" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmış olan bu mülakatta, insan ve çevre arasında aidiyet hissini güçlendiren doğal bitki türlerinin kültürel değerleri vurgulanarak peyzaj çalışmalarında kullanımını arttırmak amaçlanmaktadır.

Verdiğiniz her doğru bilgi çalışmanın güvenilirliğini artırması açısından değerli olmakla birlikte, bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacaktır. Zaman ayırıp verdiğiniz samimi cevaplar için teşekkür ederiz.

CİNSİYET: Kadın Erkek YAŞ: 0-29 30-49 50 yaş ve üzeri

EĞİTİM: Okuma yazma bilmeyen İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

Yüksek lisans Doktora

MESLEK: .....

GELİR DURUMU: 0-1999 TL 2000-4999 TL 5000-9999 TL 10000 TL ve üzeri

İKAMET EDİLEN İLÇE: ..... KÖY/MAHALLE: .....

İKAMET SÜRESİ: 10 Yıl ve altı 11-49 Yıl 50 Yıl ve üzeri

ETNİK KÖKEN: .....

KONUT TİPİ: Geleneksel Modern

Bahçede tespit edilen bitkiler:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.
- 23.
- 24.
- 25.
- 26.

Şekil 8.1. Görüşme soruları formu ön yüzü.

1. Bahçenizde var olan bitkileri tanıyor musunuz?
2. Bahçenizde tanıdığınız bitkilerin isimleri nelerdir? Yöresel-genel
3. Bahçenizdeki bitkilerden isminin bir hikâyesi olan bitki var mı? Varsa nasıl bir hikâyesi var? (İsminin hikayesi, Rize'ye geliş hikayesi vb.)
4. Bitkilerle ilgili bilgileri nereden öğrendiniz? (İnternette, kitaplardan, büyüklerden vb.)
5. Bahçenize diktiğiniz bitkilerin doğal takson olmasına dikkat eder misiniz?
6. Bahçenizde hangi bitkiler olmazsa olmazımızdır? Neden?
7. Bahçenize bitki dikerken/ekerken güzel görüntüsünü mü yoksa faydalanılır (yemek-koku-ilaç vb.) olmasını mı esas alırsınız/aldınız?
8. Bahçenizde hangi bitkileri yiyecek amaçlı diktiniz?
9. Bahçenizde hangi bitkileri çiçek-sürgün-habitus vb. estetik özelliği için kullanıyorsunuz?
10. Bahçenizde hangi bitkinin de olmasını isterdiniz?
11. Bahçenizi beğeniyor musunuz?
12. Sizce bahçenizin en güzel bitkisi hangisidir?
13. Sizce bahçenizin en çirkin bitkisi hangisidir?
14. Bahçenizdeki hangi bitkilerin hangi kısımlarından faydalanıyorsunuz ve bu kısımların kullanım amaçları nelerdir? (Çiçek, sürgün, meyve, tohum, kök, yaprak, gövde, tamamı) (tıbbi, görsel, gıda, koku, inanış, eşya yapımı, yakacak odun, sembolik kullanımlar vb.)
15. Bahçenizi tek kelime ile tanımlamanızı istesem ne dersiniz?

Şekil 8.2. Görüşme soruları formu arka yüzü.

8.2. EK 2: TESPİT EDİLEN BİTKİ TAKSONLARI

Çizelge 8.1. Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familiya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
	Caprifoliaceae	<i>Abelia ×grandiflora</i> (Rovelli ex André) Rehder	He	YD	E
Bamya	Malvaceae	<i>Abelmoschus esculentus</i> Moench	Ch	YD	E
Kafkas göknarı	Pinaceae	<i>Abies nordmanniana</i> Spach	Ph	YD	DR
	Malvaceae	<i>Abutilon ×hybridum</i> hort. ex Siebert.&Voss.	He	YD	E
Gümüşi akasya	Fabaceae	<i>Acacia dealbata</i> Link	Th	HY	DR
Burtam	Euphorbiaceae	<i>Acalypha australis</i> L.	Ch	YD	D
Ayıpençesi	Acanthaceae	<i>Acanthus mollis</i> L.	Ch	YD	E
	Myrtaceae	<i>Acca sellowiana</i> (O.Berg) Burret	He	HY	E
Civanperçemi	Asteraceae	<i>Achillea millefolium</i> L.	Ch	YD	D
Kivi	Actinidiaceae	<i>Actinidia chinensis</i> Planch.	Cr	YD	E
Keçiyağı	Apiaceae	<i>Aegopodium podagraria</i> L.	Ch	HY	D
	Crassulaceae	<i>Aeonium haworthii</i> Webb & Berthel.	Ch	HY	E
İt kişnişi	Apiaceae	<i>Aethusa cynapium</i> L.	Ch	YD	D
Sabırlık	Asparagaceae	<i>Agave americana</i> L.	He	HY	E
	Asteraceae	<i>Ageratum houstonianum</i> Mill.	Ch	YD	E
Fıtkotu	Rosaceae	<i>Agrimonia eupatoria</i> L.	Ch	YD	D
Koca tavusotu	Poaceae	<i>Agrostis gigantea</i> Roth	Ch	HY	D
Kokarağaç	Simaroubaceae	<i>Ailanthus altissima</i> (Miller) Swingle	Ph	YD	D
Meryemsaçı	Lamiaceae	<i>Ajuga reptans</i> L.	Ch	HY	D
Gülbrişim	Fabaceae	<i>Albizia julibrissin</i> Durazz.	Ph	YD	E
	Malvaceae	<i>Alcea rosea</i> L.	Ch	YD	E
Soğan	Liliaceae	<i>Allium cepa</i> L.	Ch	HY	E
Prasa	Liliaceae	<i>Allium porrum</i> L.	Ch	HY	E
Taş körmeni	Amaryllidaceae	<i>Allium rupestre</i> Steven	Ch	YD	D
Sarmısak	Amaryllidaceae	<i>Allium sativum</i> L.	Ch	HY	E
	Amaryllidaceae	<i>Allium ursinum</i> L.	Ch	YD	E
Yeykin	Betulaceae	<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertner subsp. <i>barbata</i> (C. A. Meyer) Yalt.	Ph	YD	DR
	Asphodelaceae	<i>Aloe arborescens</i> Mill.	He	HY	E
	Asphodelaceae	<i>Aloe aristata</i> Haw.	Ch	HY	E
Sarısabır	Asphodelaceae	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm.f.	Ch	HY	E
	Asphodelaceae	<i>Aloe ×delaetii</i>	He	HY	E
Hoşkuran	Amaranthaceae	<i>Amaranthus blitum</i> L.	Ch	HY	D
Uzunibik	Amaranthaceae	<i>Amaranthus caudatus</i> L.	Ch	YD	E
Horozibiği	Amaranthaceae	<i>Amaranthus cruentus</i> L.	Ch	YD	D
	Amaranthaceae	<i>Amaranthus palmeri</i> S.Watson	Ch	YD	D

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familiya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
Tilkikuyruğu	Amaranthaceae	<i>Amaranthus retroflexus</i> L.	Ch	HY	D
	Amaryllidaceae	<i>Amaryllis belladonna</i> L.	Ch	YD	E
Arsız zaylan	Asteraceae	<i>Ambrosia artemisiifolia</i> L.	Ch	YD	D
Dereotu	Apiaceae	<i>Anethum graveolens</i> L.	Ch	YD	E
	Araceae	<i>Anthurium andraeanum</i> Linden ex André	Ch	HY	E
Aslanağzı	Plantaginaceae	<i>Antirrhinum majus</i> L.	Ch	YD	DT
Kereviz	Apiaceae	<i>Apium graveolens</i> L.	Ch	YD	DR
	Cactaceae	<i>Aporocactus flagelliformis</i> (L.) Lem.	Ch	HY	E
Hasekiküpesi	Ranunculaceae	<i>Aquilegia olympica</i> Boiss.	Ch	YD	DR
Yerfistiği	Fabaceae	<i>Arachis hypogaea</i> L.	Ch	YD	E
Bağ bamyası	Apocynaceae	<i>Araujia sericifera</i> Brot.	Cr	HY	E
Kocayemiş	Ericaceae	<i>Arbutus unedo</i> L.	He	HY	DR
	Asteraceae	<i>Argyranthemum frutescens</i> Sch.Bip.	Ch	HY	E
Kâbe süpürgesi	Asteraceae	<i>Artemisia annua</i> L.	Ch	YD	DR
Laz yavşanı	Asteraceae	<i>Artemisia verlotiorum</i> Lamotte	Ch	HY	D
Kaba yavşan	Asteraceae	<i>Artemisia vulgaris</i> L.	Ch	HY	D
Domuz lahanası	Araceae	<i>Arum italicum</i> Mill.	Ch	YD	D
Hoşkeçisakalı	Rosaceae	<i>Aruncus dioicus</i> (Walter) Fernald var. <i>kamtschaticus</i> (Maxim.) H.Hara	Ch	YD	D
Kara saçakotu	Aspleniaceae	<i>Asplenium adiantum-nigrum</i> L.	Ch	HY	D
Geyikdili	Aspleniaceae	<i>Asplenium scolopendrium</i> L.	Ch	HY	D
Saçakotu	Aspleniaceae	<i>Asplenium trichomanes</i> L.	Ch	HY	D
Patçıçeği	Asteraceae	<i>Aster amellus</i> L.	Ch	YD	DR
Yel eğreltisi	Athyriaceae	<i>Athyrium filix-femina</i> (L.) Roth	Ch	HY	D
	Garryaceae	<i>Aucuba japonica</i> Thunb.	He	HY	E
	Cactaceae	<i>Austrocylindropuntia subulata</i> (Engelm.) Backeb.	Ch	HY	E
	Begoniaceae	<i>Begonia cucullata</i> Willd.	Ch	HY	E
	Begoniaceae	<i>Begonia cucullata</i> Willd. var. <i>cucullata</i> Willd.	Ch	HY	E
	Begoniaceae	<i>Begonia grandis</i> Dryand.	Ch	HY	E
	Begoniaceae	<i>Begonia</i> L. 'Little Darling'	Ch	HY	E
	Begoniaceae	<i>Begonia maculata</i> Raddi	Ch	HY	E
	Begoniaceae	<i>Begonia mazaе</i> Ziesenh.	Ch	HY	E
	Begoniaceae	<i>Begonia obliqua</i> L.	Ch	HY	E
	Begoniaceae	<i>Begonia</i> × <i>rex-cultorum</i> L.H.Bailey 'Doublet'	Ch	HY	E
	Begoniaceae	<i>Begonia</i> L. 'Cleopatra'	Ch	HY	E
Koyungözü	Asteraceae	<i>Bellis perennis</i> L.	Ch	HY	DR
	Berberidaceae	<i>Berberis julianae</i> C.K.Schneid.	He	HY	E
	Saxifragaceae	<i>Bergenia crassifolia</i> Fritsch	Ch	HY	E
Yaban pancarı	Amaranthaceae	<i>Beta vulgaris</i> L. var. <i>vulgaris</i> L.	Ch	YD	E
Yaprak suketeni	Asteraceae	<i>Bidens frondosa</i> L.	Ch	YD	DR
	Bromeliaceae	<i>Billbergia nutans</i> H.Wendl. ex Regel	Ch	HY	E
Tarak eğreltisi	Blechnaceae	<i>Blechnum spicant</i> L.	Ch	HY	D

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familiya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
Begonvil	Nyctaginaceae	<i>Bougainvillea spectabilis</i> Willd.	Cr	YD	E
Lahana	Brassicaceae	<i>Brassica oleracea</i> L. var. <i>acephala</i> DC.	Ch	YD	DT
Şalgam	Brassicaceae	<i>Brassica rapa</i> L.	Ch	YD	E
Tarla bromu	Poaceae	<i>Bromus arvensis</i> L.	Ch	YD	D
Kaba brom	Poaceae	<i>Bromus ramosus</i> Huds.	Ch	HY	D
	Solanaceae	<i>Brugmansia aurea</i> Lagerh.	He	HY	E
	Solanaceae	<i>Brugmansia versicolor</i> Lagerh.	He	HY	E
Kelebek çalısı	Scrophulariaceae	<i>Buddleja davidii</i> Franch.	He	YD	E
Osmanlı şimşiri	Buxaceae	<i>Buxus microphylla</i> Siebold & Zucc.	He	HY	E
Şimşir	Buxaceae	<i>Buxus sempervirens</i> L.	He	HY	DR
Aynısafa	Asteraceae	<i>Calendula officinalis</i> L.	Ch	HY	DT
	Myrtaceae	<i>Callistemon citrinus</i> (Curtis) Skeels	He	HY	E
Bürük	Convolvulaceae	<i>Calystegia silvatica</i> (Kit.) Griseb.	Cr	YD	D
	Theaceae	<i>Camellia japonica</i> L.	He	HY	E
Çay	Theaceae	<i>Camellia sinensis</i> (L.) O. Kuntze	He	HY	E
Çayır çingırağı	Campanulaceae	<i>Campanula collina</i> Sims	Ch	YD	D
	Campanulaceae	<i>Campanula isophylla</i> Moretti	Ch	YD	E
Elmacık	Campanulaceae	<i>Campanula rapunculoides</i> L.	Ch	HY	D
Acemborusu	Bignoniaceae	<i>Campsis radicans</i> (L.) Seem.	Cr	YD	E
Kanaçiçeği	Cannaceae	<i>Canna indica</i> L.	Ch	YD	E
	Cannaceae	<i>Canna</i> L. 'Tropiccana Black'	Ch	HY	E
	Solanaceae	<i>Capsicum annuum</i> L. 'Royal Black'	Ch	YD	E
	Solanaceae	<i>Capsicum baccatum</i> L. 'Bishop's Crown'	Ch	HY	E
Biber	Solanaceae	<i>Capsicum</i> sp. L.	Ch	YD	E
Sinanotu	Brassicaceae	<i>Cardamine flexuosa</i> Withering	Ch	YD	D
Kıllı kodim	Brassicaceae	<i>Cardamine hirsuta</i> L.	Ch	YD	D
Salkımsaparna	Cyperaceae	<i>Carex pendula</i> Hudson	Ch	HY	D
Merasazı	Cyperaceae	<i>Carex sylvatica</i> Hudson	Ch	HY	D
	Caricaceae	<i>Carica papaya</i> L.	Ch	HY	E
Kuzeyotu	Asteraceae	<i>Carpesium abrotanoides</i>	Ch	YD	D
Gürgen	Corylaceae	<i>Carpinus betulus</i> L.	Ph	YD	D
Kazayağı	Aizoaceae	<i>Carpobrotus edulis</i> N.E.Br.	Ch	HY	E
Kestane	Fagaceae	<i>Castanea sativa</i> Mill.	Ph	YD	DR
Katalpa	Bignoniaceae	<i>Catalpa bignonioides</i> Walter	Ph	YD	E
	Pinaceae	<i>Cedrus deodara</i> (Lamb.) G.Don	Ph	HY	E
	Amaranthaceae	<i>Celosia argentea</i> L.	Ch	YD	E
	Amaranthaceae	<i>Celosia cristata</i> L.	Ch	YD	E
Rize serçebaşı	Asteraceae	<i>Centaurea salicifolia</i> M.Bieb. ex Willd. subsp. <i>salicifolia</i> M.Bieb. ex Willd.	Ch	YD	D
Kırmızı kantaron	Gentianaceae	<i>Centaurium erythraea</i> Rafn	Ch	YD	D
Koru boynuzotu	Caryophyllaceae	<i>Cerastium fontanum</i> Baumg.	Ch	YD	D
	Cactaceae	<i>Cereus peruvianus</i> (L.) Mill. 'Monstrosus'	He	HY	E

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familiya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
	Cactaceae	<i>Cereus repandus</i> Mill.	Ch	HY	E
	Apocynaceae	<i>Ceropegia mixta</i> (Masson) Bruyns	Ch	HY	E
	Solanaceae	<i>Cestrum nocturnum</i> L.	He	HY	E
Dallı handok	Apiaceae	<i>Chaerophyllum temulum</i> L.	Ch	YD	D
	Cupressaceae	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> Parl.	Ph	HY	E
	Cupressaceae	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> Parl. 'Ellwoodii'	He	HY	E
Kırlangıçotu	Papaveraceae	<i>Chelidonium majus</i> L.	Ch	YD	D
Aksirken	Amaranthaceae	<i>Chenopodium album</i> L.	Ch	YD	D
Sirken	Amaranthaceae	<i>Chenopodium ambrosioides</i> Hance	Ch	YD	D
	Asparagaceae	<i>Chlorophytum comosum</i> (Thunb.) Jacques	Ch	HY	E
	Rutaceae	<i>Choisya ternata</i> Kunth	He	HY	E
	Asteraceae	<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	Ch	YD	E
	Asteraceae	<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat.	Ch	YD	E
	Asteraceae	<i>Cicerbita alpina</i> (L.) Wallr.	Ch	YD	D
Kankurutan	Onagraceae	<i>Circaea lutetiana</i> L.	Ch	YD	D
Koca kangal	Asteraceae	<i>Cirsium pseudopersonata</i> Boiss. Et Bal. subsp. <i>pseudopersonata</i> Boiss. Et Bal.	Ch	HY	D
Karpuz	Cucurbitaceae	<i>Citrullus lanatus</i> (Thunb.) Matsumura & Nakai	Ch	YD	E
	Rutaceae	<i>Citrus japonica</i> Thunb.	He	HY	E
Limon	Rutaceae	<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f.	Th	HY	E
	Rutaceae	<i>Citrus limon</i> (L.) Burm.f. 'Variegated Pink'	Th	HY	E
Ağaç kavunu	Rutaceae	<i>Citrus medica</i> L.	Th	HY	E
Greyfurt	Rutaceae	<i>Citrus paradisi</i> Macfad.	Th	HY	E
Mandalina	Rutaceae	<i>Citrus reticulata</i> L.	Th	HY	E
Portakal	Rutaceae	<i>Citrus sinensis</i> (L.) Osbeck	Th	HY	E
Üç turunç	Rutaceae	<i>Citrus trifoliata</i> L.	He	YD	E
Yakmuk	Ranunculaceae	<i>Clematis viticella</i> L.	Cr	YD	DT
Kısmetağacı	Lamiaceae	<i>Clerodendrum bungei</i> Steud.	He	YD	E
Yabani fesleğen	Lamiaceae	<i>Clinopodium vulgare</i> L.	Ch	HY	D
Gözyaşıotu	Poaceae	<i>Coix lacryma-jobi</i> L.	Ch	YD	E
Şepart	Colchicaceae	<i>Colchicum speciosum</i> Steven	Ch	YD	D
	Lamiaceae	<i>Coleus scutellarioides</i> (L.) Benth.	Ch	HY	E
Mahmuza	Commelinaceae	<i>Commelina communis</i> L.	Ch	YD	D
Selviotu	Asteraceae	<i>Conyza canadensis</i> (L.) Cronquist	Ch	YD	D
	Asparagaceae	<i>Cordyline australis</i> Endl.	Ph	HY	E
	Asteraceae	<i>Coreopsis grandiflora</i> Hogg ex Sw.	Ch	YD	E
Kişniş	Apiaceae	<i>Coriandrum sativum</i> L.	Ch	YD	E
Kızılçık	Cornaceae	<i>Cornus mas</i> L.	Ph	YD	DR
Pampasotu	Poaceae	<i>Cortaderia selloana</i> Asch. & Graebn.	He	HY	E
	Poaceae	<i>Cortaderia selloana</i> Asch. & Graebn. 'Rosea'	He	HY	E
Fındık	Corylaceae	<i>Corylus avellana</i> L.	Th	YD	DR
Kozmoz	Asteraceae	<i>Cosmos bipinnatus</i> Cav.	Ch	YD	E

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familiya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
	Asteraceae	<i>Cosmos sulphureus</i> Cav.	Ch	YD	E
	Rosaceae	<i>Cotoneaster horizontalis</i> Decne.	He	YD	E
Duduka	Asteraceae	<i>Crassocephalum crepidioides</i> (Benth.) S.Moore	Ch	YD	D
Kırasula	Crassulaceae	<i>Crassula muscosa</i> L.	Ch	HY	E
	Crassulaceae	<i>Crassula ovata</i> Druce 'Gollum'	Th	HY	E
	Iridaceae	<i>Crocsmia crocosmiiflora</i> (Nicholson) N.E.Br.	Ch	YD	E
Kadife çamı	Cupressaceae	<i>Cryptomeria japonica</i> (Thunb. ex L.f.) D.Don	Ph	HY	E
	Cucurbitaceae	<i>Cucumis melo</i> L. var. <i>flexuosus</i> Naud.	Cr	YD	E
Hıyar	Cucurbitaceae	<i>Cucumis sativus</i> L.	Cr	YD	E
	Cucurbitaceae	<i>Cucurbita moschata</i> Duchesne ex Poir. 'Tromboncino'	Ch	YD	E
Sakız kabağı	Cucurbitaceae	<i>Cucurbita pepo</i> L.	Ch	YD	DR
Kabak	Cucurbitaceae	<i>Cucurbita</i> sp. L.	Ch	YD	E
	Lythraceae	<i>Cuphea hyssopifolia</i> Kunth	He	HY	E
	Cupressaceae	<i>Cupressus macrocarpa</i> Hartw. ex Gordon	Ph	HY	E
	Cupressaceae	<i>Cupressus macrocarpa</i> Hartw. ex Gordon 'Goldcrest'	Ph	HY	E
Yersomunu	Primulaceae	<i>Cyclamen coum</i> Mill.	Ch	HY	DR
Ayva	Rosaceae	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.	Th	YD	E
Enginar	Asteraceae	<i>Cynara scolymus</i> L.	Ch	YD	E
	Cyperaceae	<i>Cyperus alternifolius</i> L.	Ch	HY	E
Abdülaziz	Cyperaceae	<i>Cyperus esculentus</i> L.	Ch	YD	D
	Asteraceae	<i>Dahlia coccinea</i> Cav.	Ch	YD	E
	Compositae	<i>Dahlia pinnata</i> Cav.	Ch	YD	E
	Thymelaeaceae	<i>Daphne odora</i> f. <i>marginata</i> Makino	He	HY	E
Yabani havuç	Apiaceae	<i>Daucus carota</i> L.	Ch	YD	E
	Aizoaceae	<i>Delosperma cooperi</i> L.Bolus	Ch	HY	E
Hüsnüyusuf	Caryophyllaceae	<i>Dianthus barbatus</i> L.	Ch	YD	DR
	Caryophyllaceae	<i>Dianthus caryophyllus</i> L.	Ch	HY	E
	Caryophyllaceae	<i>Dianthus chinensis</i> L.	Ch	HY	E
Kırtıkotu	Asteraceae	<i>Dichrocephala integrifolia</i> (L.f.) Kuntze	Ch	YD	D
	Araceae	<i>Dieffenbachia seguine</i> Schott	Ch	HY	E
	Plantaginaceae	<i>Digitalis purpurea</i> L.	Ch	YD	E
Kızıl çatalotu	Poaceae	<i>Digitaria sanguinalis</i> (L.) Scop.	Ch	YD	D
Dolangaç	Dioscoreaceae	<i>Dioscorea communis</i> (L.) Caddick & Wilkin	Cr	YD	D
Trabzon hurması	Ebenaceae	<i>Diospyros kaki</i> L. Fil.	Th	YD	E
Hırmık	Ebenaceae	<i>Diospyros lotus</i> L.	Th	YD	DR
	Cactaceae	<i>Disocactus ackermannii</i> (Lindl.) Barthlott	Ch	HY	E
	Asparagaceae	<i>Dracaena fragrans</i> Ker Gawl.	He	HY	E
Sabunçileği	Rosaceae	<i>Duchesnea indica</i> (Andrews) Focke	Ch	HY	DR
	Crassulaceae	<i>Echeveria elegans</i> Rose	Ch	HY	E
Darıcan	Poaceae	<i>Echinochloa crus-galli</i> (L.) P.Beauv.	Ch	YD	D

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familiya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
	Cactaceae	<i>Echinopsis chamaecereus</i> Friedrich & Glaetzle	Ch	HY	E
	Cactaceae	<i>Echinopsis oxygona</i> Pfeiff. & Otto	Ch	HY	E
	Poaceae	<i>Ehrharta erecta</i> Lam.	Ch	YD	D
	Elaeagnaceae	<i>Elaeagnus umbellata</i> C.P.Thunb. ex A.Murray	He	YD	E
Kazotu	Poaceae	<i>Eleusine indica</i> (L.) Gaertner	Ch	YD	D
Dereyakısı	Onagraceae	<i>Epilobium palustre</i> L.	Ph	YD	D
Atkuyruğu	Equisetaceae	<i>Equisetum arvense</i> L.	Ch	YD	D
Hemşin şifaotu	Asteraceae	<i>Erigeron annuus</i> (L.) Pers.	Ch	YD	D
Yenidünya	Rosaceae	<i>Eriobotrya japonica</i> (Thunb.) Lindl.	Th	HY	E
	Ranunculaceae	<i>Eriocapitella tomentosa</i> (Maxim.) Christenh. & Byng	Ch	YD	E
Roka	Brassicaceae	<i>Eruca vesicaria</i> (L.) Cav.	Ch	YD	E
	Celastraceae	<i>Euonymus fortunei</i> (Turcz.) Hand.-Mazz. 'Silver Queen'	He	HY	E
	Celastraceae	<i>Euonymus japonica</i> Thunb.	He	HY	E
	Celastraceae	<i>Euonymus japonicus</i> Thunb. 'Aurea'	He	HY	E
	Celastraceae	<i>Euonymus japonicus</i> Thunb. 'Microphyllus Aureovariegatus'	He	HY	E
Koyunpıtrağı	Asteraceae	<i>Eupatorium cannabinum</i> L.	Ch	YD	DR
Benli sütleğen	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia maculata</i> L.	Ch	YD	D
	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia marginata</i> Pursh	Ch	YD	E
	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia milii</i> Des Moul.	Ch	HY	E
Bahçe sütleğeni	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia peplus</i> L.	Ch	YD	D
	Euphorbiaceae	<i>Euphorbia trigona</i> Mill.	He	HY	E
	Asteraceae	<i>Euryops pectinatus</i> Cass.	He	HY	E
Kayın	Fagaceae	<i>Fagus orientalis</i> Lipsky	Ph	YD	D
	Araliaceae	<i>Fatsia japonica</i> Decne. & Planch.	He	HY	E
	Poaceae	<i>Festuca glauca</i> Vill.	Ch	HY	E
İncir	Moraceae	<i>Ficus carica</i> L.	Ph	YD	DR
Kauçuk ağacı	Moraceae	<i>Ficus elastica</i> Roxb. ex Hornem	Th	HY	E
Rezene	Apiaceae	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill.	Ch	YD	DR
	Oleaceae	<i>Forsythia suspensa</i> Vahl	He	YD	E
Dağ çileği	Rosaceae	<i>Fragaria vesca</i> L.	Ch	HY	D
Çilek	Rosaceae	<i>Fragaria ×ananassa</i> Duchesne	Ch	HY	E
Has barutağacı	Rhamnaceae	<i>Frangula alnus</i> Mill. subsp. <i>pontica</i> (Boiss.) P.H.Davis. & Yalt.	He	YD	D
Anadolu dışbudağı	Oleaceae	<i>Fraxinus angustifolia</i> Vahl. subsp. <i>oxycarpa</i> (Bieb. ex Willd.) Franco & Rocha Afonso	Ph	YD	DR
	Onagraceae	<i>Fuchsia boliviana</i> Carrière	He	HY	E
	Onagraceae	<i>Fuchsia magellanica</i> Lam.	Ch	YD	E
Akkedibaşı	Lamiaceae	<i>Galeopsis bifida</i> Boenn.	Ch	YD	D
Beşpat çiçeği	Asteraceae	<i>Galinsoga parviflora</i> Cav.	Ch	YD	D
Duvar iplikçığı	Rubiaceae	<i>Galium murale</i> All.	Ch	YD	D
Orman iplikçığı	Rubiaceae	<i>Galium odoratum</i> Scop.	Ch	YD	D

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
Koru yoğurtotu	Rubiaceae	<i>Galium rotundifolium</i> L.	Ch	YD	D
	Rubiaceae	<i>Gardenia jasminoides</i> Ellis	He	HY	E
	Asphodelaceae	<i>Gasteraloe beguinii</i> (Radl) Guillaumin	Ch	HY	E
	Asphodelaceae	<i>Gasteria brevifolia</i> Haw.	Ch	HY	E
	Asteraceae	<i>Gazania linearis</i> Druce	Ch	HY	E
Zarif itir	Geraniaceae	<i>Geranium psilostemon</i> Ledeb.	Ch	YD	DR
Ebedön	Geraniaceae	<i>Geranium purpureum</i> Vill.	Ch	YD	D
Helilok	Geraniaceae	<i>Geranium rotundifolium</i> L.	Ch	YD	DR
Mübarekotu	Rosaceae	<i>Geum rivale</i> L.	Ch	YD	DR
	Iridaceae	<i>Gladiolus hybridus</i> C.Morren	Ch	YD	E
Alagömeç	Asteraceae	<i>Glebionis coronaria</i> (L.) Tzvelev	Ch	YD	E
Yernanesi	Lamiaceae	<i>Glechoma hederacea</i> L.	Ch	HY	D
	Fabaceae	<i>Glycine max</i> (L.) Merr.	Cr	YD	E
	Amaranthaceae	<i>Gomphrena globosa</i> L.	Ch	YD	E
	Crassulaceae	<i>Graptopetalum paraguayense</i> (N.E.Br.) Walth.	Ch	HY	E
	Bromeliaceae	<i>Guzmania lingulata</i> Mez	Ch	HY	E
	Cactaceae	<i>Hatiora gaertneri</i> (Regel) Barthlott	Ch	HY	E
	Asphodelaceae	<i>Haworthia cymbiformis</i> Duval	Ch	HY	E
	Plantaginaceae	<i>Hebe ×andersonii</i> Cockayne	He	HY	E
Kara sarmaşık	Araliaceae	<i>Hedera colchica</i> (K.Koch) K.Koch	Cr	HY	D
Orman sarmaşığı	Araliaceae	<i>Hedera helix</i> L.	Cr	HY	DR
	Araliaceae	<i>Hedera helix</i> L. f. <i>helix</i> L.	Cr	HY	DR
Ayçiçeği	Asteraceae	<i>Helianthus annuus</i> L.	Ch	YD	E
Yerelması	Asteraceae	<i>Helianthus tuberosus</i> L.	Ch	YD	E
Yayla çiçeği	Asteraceae	<i>Helichrysum arenarium</i> Moench subsp. <i>aucheri</i> (Boiss.) P.H.Davis & Kupicha	Ch	HY	DR
Güngüzeli	Asphodelaceae	<i>Hemerocallis fulva</i> (L.) L.	Ch	YD	E
Koçuk	Apiaceae	<i>Heracleum sosnowskyi</i> Manden.	Ch	HY	D
	Malvaceae	<i>Hibiscus syriacus</i> L.	He	YD	E
	Malvaceae	<i>Hibiscus syriacus</i> L. 'Lucy'	He	YD	E
Kadifeotu	Poaceae	<i>Holcus lanatus</i> L.	Ch	YD	D
	Asparagaceae	<i>Hosta plantaginea</i> Asch.	Ch	YD	E
	Asparagaceae	<i>Hosta sieboldiana</i> (Hook.) Engl. var. <i>sieboldiana</i>	Ch	YD	E
	Rhamnaceae	<i>Hovenia dulcis</i> Thunb.	Ph	YD	E
	Apocynaceae	<i>Hoya carnosa</i> R.Br.	Cr	HY	E
Ortanca	Hydrangeaceae	<i>Hydrangea macrophylla</i> (Thunb.) Ser.	Ch	YD	E
	Hydrangeaceae	<i>Hydrangea serrata</i> Ser.	He	YD	E
	Crassulaceae	<i>Hylotelephium spectabile</i> (Boreau) H.Ohba	Ch	YD	E
Kamaniça	Hypericaceae	<i>Hypericum androsaemum</i> L.	He	YD	DR
Koyunkıran	Hypericaceae	<i>Hypericum calycinum</i> L.	He	HY	DR
Kantaron	Hypericaceae	<i>Hypericum perforatum</i> L.	Ch	YD	D
Tentürdiyototu	Hypericaceae	<i>Hypericum venustum</i> Fenzl	Ch	YD	D

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
Dağmarulu	Asteraceae	<i>Hypochaeris radicata</i> L.	Ch	YD	D
	Acanthaceae	<i>Hypoestes phyllostachya</i> Baker	He	HY	E
	Balsaminaceae	<i>Impatiens balsamina</i> L.	Ch	YD	E
Kınaçiçeği	Balsaminaceae	<i>Impatiens noli-tangere</i> L.	Ch	YD	D
Camgüzeli	Iridaceae	<i>Impatiens walleriana</i> Hook.f.	Ch	YD	E
Süsen	Balsaminaceae	<i>Iris sp.</i> L.	Ch	YD	E
	Convolvulaceae	<i>Ipomoea purpurea</i> (L.) Roth	Cr	YD	E
	Oleaceae	<i>Jasminum mesnyi</i> Hance	He	HY	E
Ceviz	Juglandaceae	<i>Juglans regia</i> L.	Ph	YD	E
Has kofa	Juncaceae	<i>Juncus effusus</i> L.	Ch	HY	D
	Cupressaceae	<i>Juniperus chinensis</i> L.	Ph	HY	E
Finike ardıcı	Cupressaceae	<i>Juniperus phoenicea</i> L.	He	HY	DT
	Cupressaceae	<i>Juniperus virginiana</i> L.	Ph	HY	E
	Acanthaceae	<i>Justicia carnea</i> Lindl.	He	HY	E
	Crassulaceae	<i>Kalanchoe blossfeldiana</i> Poelln.	Ch	HY	E
	Crassulaceae	<i>Kalanchoe daigremontiana</i> Raym.-Hamet & H.Perrier	Ch	HY	E
	Crassulaceae	<i>Kalanchoe delagoensis</i> Eckl. & Zeyh.	Ch	HY	E
	Rosaceae	<i>Kerria japonica</i> (L.) DC.	He	YD	E
	Gesneriaceae	<i>Kohleria amabilis</i> Fritsch var. <i>bogotensis</i> (G.Nicholson) L.P.Kvist & L.E.Skog	Ch	YD	E
Marul	Asteraceae	<i>Lactuca sativa</i> L.	Ch	YD	E
Eşekhelvası	Asteraceae	<i>Lactuca serriola</i> L.	Ch	YD	D
Uzun kabak	Cucurbitaceae	<i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl.	Ch	YD	E
	Lythraceae	<i>Lagerstroemia indica</i> L.	Th	YD	E
Balıcak	Lamiaceae	<i>Lamium album</i> L.	Ch	YD	D
Benli balıcak	Lamiaceae	<i>Lamium maculatum</i> L.	Ch	YD	D
	Aizoaceae	<i>Lampranthus spectabilis</i> N.E.Br.	Ch	HY	E
Çalminesi	Verbenaceae	<i>Lantana camara</i> L.	He	HY	E
Şebrek	Asteraceae	<i>Lapsana communis</i> L.	Ch	YD	D
Karayemiş	Rosaceae	<i>Laurocerasus officinalis</i> Roemer	Th	HY	DR
Defne	Lauraceae	<i>Laurus nobilis</i> L.	He	HY	DT
Lavanta	Lamiaceae	<i>Lavandula angustifolia</i> Mill.	He	HY	DT
	Asteraceae	<i>Leucanthemum maximum</i> DC.	Ch	YD	E
Ay papatya	Asteraceae	<i>Leucanthemum vulgare</i> Lam.	Ch	YD	DR
Margarit	Asteraceae	<i>Leucanthemum ×superbum</i> (Bergmans ex J.Ingram) D.H.Kent	Ch	YD	E
Lügüstrüm	Oleaceae	<i>Ligustrum japonicum</i> Thunb.	Th	HY	E
	Oleaceae	<i>Ligustrum ovalifolium</i> Hassk. 'Aureum'	He	HY	E
Zambak	Liliaceae	<i>Lilium sp.</i> L.	Ch	HY	E
Kutuotu	Linderniaceae	<i>Lindernia procumbens</i> (Krock.) Borbás	Ch	YD	D
	Campanulaceae	<i>Lobelia erinus</i> L.	Ch	YD	E
Koca yumak	Poaceae	<i>Lolium giganteum</i> (L.) Darbysh.	Ch	HY	D

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
Çim	Poaceae	<i>Lolium perenne</i> L.	Ch	HY	D
	Caprifoliaceae	<i>Lonicera japonica</i> Thunb.	Cr	YD	E
Kurtlu ot	Fabaceae	<i>Lotus angustissimus</i> L.	Ch	YD	D
Gazalboynuzu	Fabaceae	<i>Lotus corniculatus</i> L. var. <i>corniculatus</i> (Bieb.) Arc.	Ch	YD	D
Dolunayotu	Brassicaceae	<i>Lunaria annua</i> L.	Ch	YD	E
Gevşek luzul	Juncaceae	<i>Luzula forsteri</i> DC.	Ch	YD	D
	Solanaceae	<i>Lycianthes rantonnetii</i> Bitter	He	HY	E
Atlangaç	Solanaceae	<i>Lycium barbarum</i> L.	He	YD	E
Yer kargaotu	Primulaceae	<i>Lysimachia nummularia</i> L.	Ch	YD	D
Hilal kargaotu	Primulaceae	<i>Lysimachia verticillaris</i> Spreng.	Ch	YD	D
Hevhulma	Lythraceae	<i>Lythrum salicaria</i> L.	Ch	YD	D
	Magnoliaceae	<i>Magnolia figo</i> (Lour.) DC.	He	HY	E
Manolya	Magnoliaceae	<i>Magnolia grandiflora</i> L.	Ph	HY	E
	Magnoliaceae	<i>Magnolia soulangeana</i> Soul.-Bod.	Th	YD	E
Elma	Rosaceae	<i>Malus communis</i> L.	Th	YD	E
Kabalık	Malvaceae	<i>Malva pusilla</i> Sm.	Ch	YD	D
Ebegümeçi	Malvaceae	<i>Malva sylvestris</i> L.	Ch	HY	D
	Cactaceae	<i>Mammillaria elongata</i> DC.	Ch	HY	E
	Cactaceae	<i>Mammillaria elongata</i> DC. 'Rubra'	Ch	HY	E
	Cactaceae	<i>Mammillaria prolifera</i> (Mill.) Haw.	Ch	HY	E
	Cactaceae	<i>Mammillaria vetula</i> Mart. subsp. <i>gracilis</i> (Pfeiff.) D.R.Hunt 'Arizona Snowcap'	Ch	HY	E
	Marantaceae	<i>Maranta leuconeura</i> E.Morren	Ch	HY	E
Şebboy	Brassicaceae	<i>Matthiola incana</i> (L.) W.T.Aiton	Ch	YD	E
Bitçikotu	Fabaceae	<i>Medicago lupulina</i> L.	Ch	YD	D
Oğulotu	Lamiaceae	<i>Melissa officinalis</i> L.	Ch	HY	D
Su nanesi	Lamiaceae	<i>Mentha aquatica</i> L.	Ch	YD	D
Pünk	Lamiaceae	<i>Mentha longifolia</i> Huds.	Ch	YD	D
Nane	Lamiaceae	<i>Mentha piperita</i> L.	Ch	YD	E
Eşek nanesi	Lamiaceae	<i>Mentha spicata</i> L. subsp. <i>spicata</i> L.	Ch	YD	DR
Parşen	Euphorbiaceae	<i>Mercurialis annua</i> L.	Ch	YD	D
	Aizoaceae	<i>Mesembryanthemum cordifolium</i> L.f.	Ch	HY	E
Makasotu	Aizoaceae	<i>Mesembryanthemum nodiflorum</i> L.	Ch	YD	E
Muşmula	Rosaceae	<i>Mespilus germanica</i> L.	He	YD	DR
Çin sakalotu	Poaceae	<i>Microstegium vimineum</i> (Trin.) A. Camus	Ch	YD	D
Akşamsefası	Nyctaginaceae	<i>Mirabilis jalapa</i> L.	Ch	YD	E
Kudretnarı	Cucurbitaceae	<i>Momordica charantia</i> L.	Cr	YD	E
Ak dut	Moraceae	<i>Morus alba</i> L.	Ph	YD	DR
Kara dut	Moraceae	<i>Morus nigra</i> L.	Ph	YD	E
Mor dut	Moraceae	<i>Morus rubra</i> L.	Ph	YD	E
Muz	Musaceae	<i>Musa acuminata</i> Colla	Ch	HY	E

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familiya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
Kardeşboncuğu	Boraginaceae	<i>Myosotis arvensis</i> (L.) Hill	Ch	YD	D
Yitik unutmabeni	Boraginaceae	<i>Myosotis stricta</i> Link ex Roem. & Schult.	Ch	YD	D
Mersin	Myrtaceae	<i>Myrtus communis</i> L. subsp. <i>communis</i>	He	HY	DT
	Berberidaceae	<i>Nandina domestica</i> Thunb.	He	HY	E
Uslu nergis	Amaryllidaceae	<i>Narcissus tazetta</i> L. subsp. <i>aureus</i> (Loisel.) Baker	Ch	YD	DR
Suteresi	Brassicaceae	<i>Nasturtium officinale</i> W.T.Aiton	Ch	YD	DR
	Nephrolepidaceae	<i>Nephrolepis cordifolia</i> (L.) C.Presl	Ch	HY	E
	Nephrolepidaceae	<i>Nephrolepis exaltata</i> (L.) Schott 'Fluffy Ruffles'	Ch	HY	E
Zakkum	Apocynaceae	<i>Nerium oleander</i> L.	He	HY	DT
	Solanaceae	<i>Nicandra physalodes</i> (L.) Gaertn.	Ch	YD	E
Fesleğen	Lamiaceae	<i>Ocimum basilicum</i> L.	Ch	YD	DR
	Lamiaceae	<i>Ocimum basilicum</i> L. 'Purpurascens'	Ch	YD	E
	Lamiaceae	<i>Ocimum minimum</i> L.	Ch	YD	E
Ezançiçeği	Onagraceae	<i>Oenothera biennis</i> L.	Ch	HY	E
Güneşdamlası	Onagraceae	<i>Oenothera glazioviana</i> Micheli	Ch	YD	E
	Onagraceae	<i>Oenothera lindheimeri</i> (Engelm. & A.Gray) W.L.Wagner & Hoch	Ch	YD	E
Zeytin	Oleaceae	<i>Olea europaea</i> L.	Ph	HY	DT
	Asparagaceae	<i>Ophiopogon japonicum</i> (L.f.) Ker Gawl.	Ch	HY	E
Fırfırlot	Poaceae	<i>Oplismenus undulatifolius</i> (Ard.) P. Beauv.	Ch	YD	D
Firenkinciri	Cactaceae	<i>Opuntia ficus-indica</i> (L.) Mill.	Ph	HY	E
	Cactaceae	<i>Opuntia microdasys</i> (Lehm.) Lehm. ex Pfeiff.	He	HY	E
	Cactaceae	<i>Opuntia monacantha</i> Haw.	He	HY	E
	Asteraceae	<i>Osteospermum fruticosum</i> (L.) Norl.	Ch	HY	E
Pembe ekşiyonca	Oxalidaceae	<i>Oxalis articulata</i> Savigny	Ch	YD	DR
Sarı ekşiyonca	Oxalidaceae	<i>Oxalis corniculata</i> L.	Ch	YD	D
	Oxalidaceae	<i>Oxalis incarnata</i> L.	Ch	YD	D
	Oxalidaceae	<i>Oxalis triangularis</i> A. St.-Hil.	Ch	HY	E
	Crassulaceae	<i>Pachyphytum hookeri</i> A.Berger	Ch	HY	E
Kürdan darısı	Poaceae	<i>Paspalum dilatatum</i> Poir.	Ch	YD	D
	Passifloraceae	<i>Passiflora caerulea</i> L.	Cr	HY	E
	Paulowniaceae	<i>Paulownia tomentosa</i> Steud.	Ph	YD	E
	Geraniaceae	<i>Pelargonium ×hortorum</i> L.H.Bailey	Ch	HY	E
	Geraniaceae	<i>Pelargonium grandiflorum</i> Willd.	Ch	HY	E
	Geraniaceae	<i>Pelargonium</i> L Hér. ex Aiton 'Fireworks Pink'	Ch	HY	E
	Geraniaceae	<i>Pelargonium peltatum</i> (L.) L'Hér.	Ch	HY	E
	Geraniaceae	<i>Pelargonium zonale</i> L.	Ch	HY	E
	Geraniaceae	<i>Pelargonium domesticum</i> L.H.Bailey 'Bermuda Rose Pink'	Ch	HY	E
	Geraniaceae	<i>Pelargonium hortorum</i> L.H.Bailey 'Vancouver Centennial'	Ch	HY	E
	Piperaceae	<i>Peperomia obtusifolia</i> A.Dietr.	Ch	HY	E
Deli fesleğen	Lamiaceae	<i>Perilla frutescens</i> Britton.	Ch	YD	E

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familiya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
Avokado	Lauraceae	<i>Persea americana</i> Mill.	Th	HY	E
	Polygonaceae	<i>Persicaria odorata</i> (Lour.) Soják	Ch	YD	D
Hanım sallandı	Polygonaceae	<i>Persicaria orientalis</i> (L.) Spach	Ch	YD	E
	Polygonaceae	<i>Persicaria sagittata</i> (L.) H.Gross	Ch	YD	D
Tirşon	Polygonaceae	<i>Persicaria lapathifolia</i> (L.) Gray	Ch	YD	D
Çiy zarçıçeği	Caryophyllaceae	<i>Petrorhagia syriaca</i> (Boiss.) Mouterde & Greuter	Ch	YD	D
Kuzudili	Crassulaceae	<i>Petrosedum ochroleucum</i> (Chaix) Niederle	Ch	HY	DR
Damkоруğu	Crassulaceae	<i>Petrosedum rupestre</i> (L.) P.V.Heath subsp. <i>rupestre</i>	Ch	HY	DR
Maydonoz	Apiaceae	<i>Petroselinum crispum</i> (Mill.) A.W.Hill	Ch	HY	DR
	Solanaceae	<i>Petunia ×atkinsiana</i> D.Don ex Loud	Ch	YD	E
Kanyaş	Poaceae	<i>Phalaris arundinacea</i> L. var. <i>picta</i> Muhl.	Ch	YD	E
Fastülye	Fabaceae	<i>Phaseolus vulgaris</i> L.	Cr	YD	E
Al pisikulağı	Crassulaceae	<i>Phedimus spurius</i> (M.Bieb.) 't Hart	Ch	HY	DR
Filbahri	Hydrangeaceae	<i>Philadelphus coronarius</i> L.	He	YD	E
	Polemoniaceae	<i>Phlox paniculata</i> L.	Ch	YD	E
Yalancı hurma	Arecaceae	<i>Phoenix canariensis</i> H.Wildpret	Ph	HY	E
	Rosaceae	<i>Photinia ×fraseri</i> Dress	He	HY	E
Kamış	Poaceae	<i>Phragmites australis</i> (Cav.) Steud.	Ch	YD	D
	Poaceae	<i>Phyllostachys aureosulcata</i> McClure	Ch	HY	E
Güveyfeneri	Solanaceae	<i>Physalis alkekengi</i> L.	He	YD	DR
Şekerciboyası	Phytolaccaceae	<i>Phytolacca americana</i> L.	Ch	YD	D
Avrupa lâdini	Pinaceae	<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.	Ph	HY	E
Lâdin	Pinaceae	<i>Picea orientalis</i> (L.) Link	Ph	HY	DR
	Pinaceae	<i>Picea pungens</i> Engelm. var. <i>glauca</i> Regel	Ph	HY	E
	Urticaceae	<i>Pilea cadierei</i> Gagnep. & Guillaumin	Ch	HY	E
Taş anasonu	Apiaceae	<i>Pimpinella saxifraga</i> L.	Ch	YD	D
Kızılçam	Pinaceae	<i>Pinus brutia</i> Ten.	Ph	HY	DT
Karaçam	Pinaceae	<i>Pinus nigra</i> J.F.Arnold	Ph	HY	DR
Fıstık çamı	Pinaceae	<i>Pinus pinea</i> L.	Ph	HY	DR
Sarıçam	Pinaceae	<i>Pinus sylvestris</i> L.	Ph	HY	DR
Bezelye	Fabaceae	<i>Pisum sativum</i> L.	Cr	YD	E
	Pittosporaceae	<i>Pittosporum tobira</i> (Murray) Aiton fil.	He	HY	E
Damarlıca	Plantaginaceae	<i>Plantago lanceolata</i> L.	Ch	YD	D
Sinirotu	Plantaginaceae	<i>Plantago major</i> L.	Ch	YD	D
Londra çınarı	Platanaceae	<i>Platanus occidentalis</i> L.	Ph	YD	E
Çınar	Platanaceae	<i>Platanus orientalis</i> L.	Ph	YD	DR
	Cupressaceae	<i>Platycladus orientalis</i> (L.) Franco	He	HY	E
	Plumbaginaceae	<i>Plumbago auriculata</i> Lam.	He	HY	E
Köyotu	Polygonaceae	<i>Polygonum aviculare</i> L.	Ch	YD	D
Kaplıçotu	Polygonaceae	<i>Polygonum perfoliatum</i> L.	Cr	YD	D
Sögütotu	Polygonaceae	<i>Polygonum persicaria</i> L.	Ch	YD	D

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familiya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
Gül madımak	Polygonaceae	<i>Polygonum thunbergii</i> Sieb. et Zucc.	Ch	YD	D
Benli eğrelti	Polypodiaceae	<i>Polypodium vulgare</i> L.	Ch	HY	D
Sivri pilunç	Dryopteridaceae	<i>Polystichum aculeatum</i> Roth	Ch	HY	D
Titrek kavak	Salicaceae	<i>Populus tremula</i> L.	Ph	YD	D
Keditırnağı	Portulacaceae	<i>Portulaca grandiflora</i> Hook.	Ch	YD	E
Semizotu	Portulacaceae	<i>Portulaca oleracea</i> L.	Ch	YD	DR
	Didiereaceae	<i>Portulacaria afra</i> Jacq.	He	HY	E
Gümüş parmakotu	Rosaceae	<i>Potentilla argentea</i> L.	Ch	YD	D
Kurtpençesi	Rosaceae	<i>Potentilla erecta</i> (L.) Rauschel	Ch	YD	D
Çuhaçiçeği	Primulaceae	<i>Primula vulgaris</i> Huds.	Ch	YD	DR
Gelinciklemeotu	Lamiaceae	<i>Prunella vulgaris</i> L.	Ch	YD	D
Kayısı	Rosaceae	<i>Prunus armeniaca</i> L.	Ph	YD	E
Kiraz	Rosaceae	<i>Prunus avium</i> (L.) L.	Ph	YD	E
	Rosaceae	<i>Prunus avium</i> (L.) L. 'Stark Gold'	Ph	YD	E
	Rosaceae	<i>Prunus cerasifera</i> Ehrh. var. <i>atropurpurea</i> H.Jaeger	Th	YD	E
Vişne	Rosaceae	<i>Prunus cerasus</i> L.	Ph	YD	E
Badem	Rosaceae	<i>Prunus dulcis</i> (Mill.) D.A.Webb	Ph	YD	DT
Yaban kirazı	Rosaceae	<i>Prunus microcarpa</i> C.A.Mey.	Ph	YD	D
Şeftali	Rosaceae	<i>Prunus persica</i> Stokes	Ph	YD	E
Nektarin	Rosaceae	<i>Prunus persica</i> Stokes var. <i>nucipersica</i> (Suckow) C.K.Schneid.	Ph	YD	E
Çakal eriği	Rosaceae	<i>Prunus spinosa</i> L.	Th	YD	D
Erik	Rosaceae	<i>Prunus ×domestica</i> L.	Ph	YD	E
Yalancıbozağan	Asteraceae	<i>Pseudognaphalium affine</i> (D.Don) Anderb.	Ch	YD	D
Eğrelti	Hypolepidaceae	<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn	Ch	YD	D
Girit eğreltisi	Pteridaceae	<i>Pteris cretica</i> L.	Ch	YD	D
Ulu yorgancık	Boraginaceae	<i>Pulmonaria officinalis</i> L.	Ch	YD	D
Nar	Punicaceae	<i>Punica granatum</i> L.	Th	YD	DT
	Lythraceae	<i>Punica granatum</i> L. var. <i>nana</i>	He	YD	E
Ateşdikeni	Rosaceae	<i>Pyracantha coccinea</i> M.Roem.	He	HY	DR
Armut	Rosaceae	<i>Pyrus communis</i> L.	Th	YD	DR
Bey armudu	Rosaceae	<i>Pyrus pyrastrer</i> (L.) Burgsd.	Th	YD	D
Yayla peliti	Fagaceae	<i>Quercus pontica</i> C. Koch	Ph	YD	D
Tıktakdana	Ranunculaceae	<i>Ranunculus repens</i> L.	Ch	YD	D
Eşek turpu	Brassicaceae	<i>Raphanus raphanistrum</i> L.	Ch	YD	D
Turp	Brassicaceae	<i>Raphanus sativus</i> L.	Ch	YD	E
	Cactaceae	<i>Rhipsalis pilocarpa</i> Loefgr.	Ch	HY	E
	Ericaceae	<i>Rhododendron japonicum</i> (A.Gray) Suringar	He	HY	E
Zifin	Ericaceae	<i>Rhododendron luteum</i> Sweet	He	YD	DR
Kumar	Ericaceae	<i>Rhododendron ponticum</i> L.	He	HY	DR
Çalıçileği	Grossulariaceae	<i>Ribes alpinum</i> L.	He	YD	DR

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familiya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
Frenk üzümü	Grossulariaceae	<i>Ribes rubrum</i> L.	He	YD	DR
Yalancı akasya	Fabaceae	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	Ph	YD	E
Kuşburnu	Rosaceae	<i>Rosa canina</i> L.	He	YD	DR
Gül	Rosaceae	<i>Rosa</i> sp. L.	He	YD	E
Biberiye	Lamiaceae	<i>Rosmarinus officinalis</i> de Noë ex Lange	He	HY	E
Zarif böğürtlen	Rosaceae	<i>Rubus caucasicus</i> Focke	He	YD	D
Böğürtlen	Rosaceae	<i>Rubus fruticosus</i> L.	He	YD	DR
Ahududu	Rosaceae	<i>Rubus idaeus</i> L.	He	YD	DR
	Asteraceae	<i>Rudbeckia hirta</i> L.	Ch	YD	E
	Asteraceae	<i>Rudbeckia laciniata</i> L. 'Goldquelle'	Ch	YD	E
	Acanthaceae	<i>Ruellia simplex</i> C.Wright 'Blanca'	Ch	HY	E
Kökükızıl	Polygonaceae	<i>Rumex obtusifolius</i> L.	Ch	YD	D
Ekşilik	Polygonaceae	<i>Rumex pulcher</i> L.	Ch	YD	D
Zermek	Asparagaceae	<i>Ruscus colchicus</i> Yeo	He	HY	DR
Salkım söğüt	Salicaceae	<i>Salix babylonica</i> L.	Ph	YD	E
Dolmayaprağı	Lamiaceae	<i>Salvia forskahlei</i> L.	Ch	YD	D
Oklu şalba	Lamiaceae	<i>Salvia glutinosa</i> L.	Ch	YD	D
Tıbbi adaçayı	Lamiaceae	<i>Salvia officinalis</i> L.	Ch	HY	E
	Lamiaceae	<i>Salvia splendens</i> Sellow ex Nees	Ch	YD	E
Dadıрак	Lamiaceae	<i>Salvia verticillata</i> L. subsp. <i>verticillata</i> L.	Ch	YD	D
Mürver otu	Adoxaceae	<i>Sambucus ebulus</i> L.	Ch	YD	D
Ağaç mürver	Adoxaceae	<i>Sambucus nigra</i> L.	Th	YD	D
Gilotu	Primulaceae	<i>Samolus valerandi</i> L.	Ch	YD	D
Sanikel	Apiaceae	<i>Sanicula europaea</i> L.	Ch	YD	D
	Asparagaceae	<i>Sansevieria trifasciata</i> Prain	Ch	HY	E
Sabunotu	Caryophyllaceae	<i>Saponaria officinalis</i> L.	Ch	YD	DR
	Saxifragaceae	<i>Saxifraga stolonifera</i> W.Curtis	Ch	HY	D
	Araliaceae	<i>Schefflera arboricola</i> (Hayata) Merr.	He	HY	E
	Araliaceae	<i>Schefflera arboricola</i> (Hayata) Merr. 'Variegata'	He	HY	E
	Cactaceae	<i>Schlumbergera truncata</i> (Haw.) Moran	Ch	HY	E
Elköpürten	Scrophulariaceae	<i>Scrophularia scopolii</i> Hoppe	Ch	YD	D
	Cucurbitaceae	<i>Sechium edule</i> (Jacq.) Sw.	Cr	YD	E
Körigen	Fabaceae	<i>Securigera varia</i> (L.) Lassen	Ch	YD	D
	Crassulaceae	<i>Sedum ×rubrotinctum</i> R.T.Clausen	Ch	HY	E
İnce damkoruğu	Crassulaceae	<i>Sedum gracile</i> C.A.Mey.	Ch	HY	DR
	Crassulaceae	<i>Sedum mexicanum</i> Britton	Ch	HY	E
	Crassulaceae	<i>Sedum palmeri</i> S.Watson	Ch	HY	E
	Crassulaceae	<i>Sedum sarmentosum</i> Bunge	Ch	HY	E
	Crassulaceae	<i>Sedum sieboldii</i> Regel	Ch	YD	E
	Crassulaceae	<i>Sempervivum tectorum</i> L.	Ch	HY	E
Taşakçilotu	Asteraceae	<i>Senecio vulgaris</i> L.	Ch	YD	D

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familiya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
Yeşil sıçansaçı	Poaceae	<i>Setaria viridis</i> (L.) P. Beauv.	Ch	YD	D
İtdolanbacı	Cucurbitaceae	<i>Sicyos angulatus</i> L.	Cr	YD	D
Sarıteçan	Asteraceae	<i>Sigesbeckia orientalis</i> L.	Ch	YD	D
Râna nakıl	Caryophyllaceae	<i>Silene coronaria</i> (L.) Clairv.	Ch	HY	DT
Dikenucu	Liliaceae	<i>Smilax excelsa</i> L.	Cr	YD	D
	Solanaceae	<i>Solanum betaceum</i> Cav.	Th	HY	E
Sofur	Solanaceae	<i>Solanum dulcamara</i> L.	Cr	YD	D
Domates	Solanaceae	<i>Solanum lycopersicum</i> L.	Ch	YD	E
Patlıcan	Solanaceae	<i>Solanum melongena</i> L.	Ch	YD	E
Pepino	Solanaceae	<i>Solanum muricatum</i> Ait.	He	HY	E
İtüzümü	Solanaceae	<i>Solanum nigrum</i> L.	Ch	YD	D
Herdemtaze	Solanaceae	<i>Solanum pseudocapsicum</i> L.	He	HY	E
Patates	Solanaceae	<i>Solanum tuberosum</i> L.	Ch	YD	E
Arsız altınbaşak	Asteraceae	<i>Solidago canadensis</i> L.	Ch	YD	D
Sökelek	Asteraceae	<i>Sonchus arvensis</i> L.	Ch	YD	D
Eşekgevreği	Asteraceae	<i>Sonchus asper</i> (L.) Hill	Ch	YD	D
Kuzugevreği	Asteraceae	<i>Sonchus oleraceus</i> L.	Ch	YD	D
Ekin süpürgesi	Poaceae	<i>Sorghum halepense</i> Pers.	Ch	YD	DR
	Araceae	<i>Spathiphyllum wallisii</i> Regel	Ch	HY	E
Ispanak	Amaranthaceae	<i>Spinacia oleracea</i> L.	Ch	YD	E
	Rosaceae	<i>Spiraea cantoniensis</i> Lour.	He	YD	E
	Rosaceae	<i>Spiraea japonica</i> L.f.	He	YD	E
Tarla karabaşı	Lamiaceae	<i>Stachys arvensis</i> (L.) L.	Ch	YD	D
Hamısırğan	Lamiaceae	<i>Stachys sylvatica</i> L.	Ch	YD	D
Kuşotu	Caryophyllaceae	<i>Stellaria media</i> (L.) Vill.	Ch	YD	D
Arsızpat	Asteraceae	<i>Symphyotrichum subulatum</i> (Michx.) GLNesom	Ch	YD	DR
Orman kafesotu	Boraginaceae	<i>Symphytum ibericum</i> Steven ex M.Bieb.	Ch	YD	D
Karakafesotu	Boraginaceae	<i>Symphytum officinale</i> L.	Ch	HY	DR
Kadife çiçeği	Asteraceae	<i>Tagetes erecta</i> L.	Ch	YD	E
	Asteraceae	<i>Tagetes tenuifolia</i> Cav.	Ch	YD	E
Koca pireotu	Asteraceae	<i>Tanacetum macrophyllum</i> Sch.Bip.	Ch	YD	DR
Karahindiba	Asteraceae	<i>Taraxacum officinale</i> F.H. Wigg.	Ch	YD	D
	Cleomaceae	<i>Tarenaya hassleriana</i> (Chodat) Iltis	Ch	YD	E
Porsuk	Taxaceae	<i>Taxus baccata</i> L.	Ph	HY	DR
	Cactaceae	<i>Thelocactus setispinus</i> (Engelm.) E.F.Anderson	Ch	HY	E
	Cupressaceae	<i>Thuja occidentalis</i> L.	He	HY	E
	Cupressaceae	<i>Thuja plicata</i> Donn ex D.Don	Ph	HY	E
Kekik	Lamiaceae	<i>Thymus vulgaris</i> L.	He	HY	E
Felamur	Tiliaceae	<i>Tilia rubra</i> DC. subsp. <i>caucasica</i> (Rupr.) V. Engler	Ph	YD	DR
	Apocynaceae	<i>Trachelospermum jasminoides</i> Lem.	Cr	HY	E
	Arecaceae	<i>Trachycarpus oreophilus</i> Gibbons & Spanner	Ph	HY	E

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
Kaldirik	Boraginaceae	<i>Trachystemon orientalis</i> (L.) G. Don	Ch	YD	D
	Commelinaceae	<i>Tradescantia cerinthoides</i> Kunth	Ch	HY	E
Ak telgrafçiçeği	Commelinaceae	<i>Tradescantia fluminensis</i> Vell.	Ch	HY	D
Mor telgrafçiçeği	Commelinaceae	<i>Tradescantia pallida</i> (Rose) D.R.Hunt	Ch	HY	E
Telgrafçiçeği	Commelinaceae	<i>Tradescantia zebrina</i> Bosse	Ch	HY	E
	Commelinaceae	<i>Tradescantia virginiana</i> L.	Ch	HY	E
Tatlı yonca	Fabaceae	<i>Trifolium dubium</i> Sibth.	Ch	YD	D
Çayır üçgülü	Fabaceae	<i>Trifolium pratense</i> L.	Ch	YD	D
Ak üçgül	Fabaceae	<i>Trifolium repens</i> L.	Ch	YD	D
	Tropaeolaceae	<i>Tropaeolum majus</i> L.	Ch	YD	E
	Amaryllidaceae	<i>Tulbaghia violacea</i> Harv.	Ch	HY	E
Öksürükotu	Asteraceae	<i>Tussilago farfara</i> L.	Ch	YD	D
Dağ karaağacı	Ulmaceae	<i>Ulmus glabra</i> Huds.	Ph	YD	D
Isırgan	Urticaceae	<i>Urtica dioica</i> L.	Ch	HY	D
Likarpa	Ericaceae	<i>Vaccinium arctostaphylos</i> L.	He	YD	DR
Ayüzümü	Ericaceae	<i>Vaccinium myrtillus</i> L.	He	YD	DR
	Verbenaceae	<i>Verbena ×hybrida</i> Voss	Ch	HY	E
Oropaçayı	Plantaginaceae	<i>Veronica officinalis</i> L.	Ch	YD	D
Cırcamuk	Scrophulariaceae	<i>Veronica persica</i> Poir.	Ch	YD	D
Katkat çalısı	Adoxaceae	<i>Viburnum orientale</i> Pall.	He	YD	DR
Filburnu	Adoxaceae	<i>Viburnum tinus</i> L.	He	HY	DT
Kuş fiği	Fabaceae	<i>Vicia cracca</i> L.	Cr	YD	D
Karnıkara	Fabaceae	<i>Vigna unguiculata</i> (L.) Walp.	Cr	YD	E
Cezayir menekşesi	Apocynaceae	<i>Vinca major</i> L.	Cr	HY	DR
	Apocynaceae	<i>Vinca major</i> L. 'Variegata'	Cr	HY	DR
Meşe menekşesi	Violaceae	<i>Viola alba</i> Besser subsp. <i>dehnhardtii</i> (Ten.) W.Becker	Ch	YD	D
Kokulu menekşe	Violaceae	<i>Viola odorata</i> L.	Ch	HY	D
Çam güveleği	Santalaceae	<i>Viscum album</i> L. subsp. <i>austriacum</i> (Wiesb.) Vollmann	He	HY	D
Kokulu üzüm	Vitaceae	<i>Vitis labrusca</i> L.	Cr	YD	DR
Asma	Vitaceae	<i>Vitis vinifera</i> L.	Cr	YD	E
	Caprifoliaceae	<i>Weigela florida</i> A.DC.	He	YD	E
	Caprifoliaceae	<i>Weigela florida</i> A.DC. 'Variegata'	He	YD	E
	Fabaceae	<i>Wisteria sinensis</i> Sweet	Cr	YD	E
	Asparagaceae	<i>Yucca gigantea</i> Lem.	Ph	HY	E
Avize ağacı	Asparagaceae	<i>Yucca gloriosa</i> L.	He	HY	E
Gelinçiçeği	Araceae	<i>Zantedeschia aethiopica</i> (L.) Spreng.	Ch	YD	E
Mısır	Poaceae	<i>Zea mays</i> L.	Ch	YD	E
Mısır	Poaceae	<i>Zea mays</i> L. subsp. <i>mays</i> L.	Ch	YD	E
	Amaryllidaceae	<i>Zephyranthes candida</i> (Lindl.) Herb.	Ch	YD	E
	Amaryllidaceae	<i>Zephyranthes minuta</i> D.Dietr.	Ch	YD	E

Çizelge 8.1. (devam) Tespit edilen bitki taksonları.

Türkçe Adı	Familya	Latince Adı	Hayat Formu	Mevsimsel Durum	Orijin
	Asteraceae	<i>Zinnia elegans</i> Jacq.	Ch	YD	E
Hünnap	Rhamnaceae	<i>Ziziphus jujuba</i> Mill.	Ph	YD	E

Hayat Formu = Ph: Phanerophytes (Ağaç), Th: Therophytes (Ağaççık), He: Hemicryptophytes (Çalı), Cr: Cryptophytes (Sarılcı & Tırmanıcı), Ch: Chamaephytes (Yer örtücü)
Mevsimsel Durum = HY: Her dem yeşil, YD: Yaprak döken
Orijin = D: Doğal, DR: Dikilen doğal-Rize, DT: Dikilen doğal-Türkiye, E: Egzotik

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Sena DEMİRCİ

Yabancı Dili : İngilizce

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Lisans	Peyzaj Mimarlığı	Düzce Üniversitesi	2016
Lise		İzzet Ünver Lisesi	2011